

శ్రీ యో న మః.

శ్రీ రా మ చంద్రాయ న మః

శ్రీ లై ఖానస గ్రంథమాలా - ఏకోనవింశకుసుమమ్

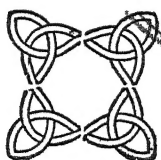

శ్రీ లై ఖానస భగవచ్ఛాస్త్రే

భగవద్భక్తుగుమహావిప్రోక్తాసు సంహితాసు

య జ్ఞా ధి కార ః.

శ్రీ లై ఖానస విద్యా నిలయో నం స్మృతః

సంపాదకః

శ్రీమాన్, డాక్టర్, డి. రజ్జాచార్యుః. ఎ. ఎమ్. ఎ. శి. భిషగ్వరః,

చెన్నపురి:

“హిందూరత్నాకర” ముద్రాయశ్రే

మద్రాసు. 1931.

మూల్యమ్.]

[రు. 3-0-0

సంపాదకీయ విజ్ఞాపనము.

శ్రీయః పతి యనుగ్రహమువలనను ఆచార్యుని నిర్వాహకరుణాప్రసరమువలనను నేటికి యీగ్రంథము ముద్రణము నందినదనుటకు సంతసించుచున్నాడను. శ్రీ వై ఖా న స గ్రంథమాలయందప్తాదశకుసుమముగ నర్చనానవనీతము ముద్రణమైన వెనుక రమారమి యొకసంవత్సరమునకు పై బడినను యీమధ్య కాలమున సేప్రచురణమును గాని వెలువరింపజాలక పోవుటకు నాకుగల యశాకర్యపరంపరయే కారణమై యున్నది. ఇట్టియన్ని యశాకర్యములలోను మొట్టమొదటిది ద్వితీయపురుషార్థమునందలి భావేతర సంపాద్యమే. దీనిని చక్కజేయగల్గిన యెడల దక్కిన వెన్నియుండినను సుజయ్యములే కావచ్చును. ఈనివేదనము చిరకాలానువృత్తమగుటచే బునరుత్తదుప్తము కాగూడనిదియేగాక అబాధితానుమితిచే భావియందును నశకోపసంహారమును కాదగియుండుటచే యిందును నివేశాహమైయున్నది.

అర్చనానవనీతమును ముద్రించిన వెనుక ఆప్రకరణమునకనుకూలముగ 'బంచఖండ' మును తద్వివరణమగు 'నారాధనప్రకరణము' ను ముద్రింపవలెనని యప్పటిలో తలంచితిని గాని యీగ్రంథమును ముద్రించుటలో కొంతసాయమును కలిగించు నట్లు శ్రీ. ఉ. వే. శ్రీమాణి. దేవయజనం వెంకటరామాచార్యులువారు చెప్పినందువలన నట్టి సాయమును లోభించియు సాహాయ్యకుల యభిమానాదరములను తరుణమున గారవించవలయునని యెంచియు యిప్పుడీ కార్యమును చేసితిని.

దీని ముద్రణమునందు నాకు సాయముకై శ్రీమదాచార్యార్పణముగ రు 200-0-0 లను గుంటూరుజిల్లా ఉల్లిపాలెం గ్రామాభిజను

లగు శ్రీ. ఉ. వే. శ్రీమూర్తి నారాయణం శేషాచార్యులువారును వీరి సోదరులు శ్రీ. ఉ. వే. శ్రీమూర్తి నారాయణం రామానుజాచార్యులు వారును పరమాదరముతో ననుగ్రహించి నావ్యయభారమునొకింత తగ్గించిరనుటకు వారలయెడలను యిందుకై పురుషకారముజేసిన శ్రీ. ఉ. వే. శ్రీమూర్తి దేవయజనం, వెంకటరామాచార్యులుగారి యెడలను నాకృతజ్ఞతను వెలువరించుచున్నాడను. సాహాయ్యకుల ప్రశంసనమును వారల ఛాయాపటమును ముందుపుటలలో ముద్రింపబడినవి.

మరియు భృగుసంహితలలో గ్రంథమాలాప్రచురమునే ప్రథమము చేయజాలక పోతినను కొంత తీరకనే నిలచిపోయినది.

ఇంక నారాధన ప్రకరణముయొక్కముద్రణ మిప్పుడు నిలచిపోయినను త్వరలో దానిని సైతము ముద్రింపవలయుననియే యాసపడుచున్నాడను.

ఈగ్రంథమును బహుప్రయాసముతో సంస్కరించి ముద్రణమునకై నాకొనంగిన, ఆకులమన్నాడు శ్రీవైఖానసవిద్యానిలయాధికారులగు శ్రీ. ఉ. వే. శ్రీమూర్తి, శ్రీమత్పండిత, రొంపిచర్లభట్టర్, శ్రీనివాసాచార్యులు అయ్యవార్లుంగారికిని, నన్నున్నివిధముల నాదరించుచున్న తదితర ఉద్ధారక, ప్రధానపోషక, పోషక, సహాయక, గ్రాహక, మహాశయులకును, నావినయ పూర్వకమగు కృతజ్ఞతావందనములనర్పించుచున్నాడను.

ఈగావారిపాశేషం.

ఇట్లు విధేయసంపాదకుడు.

మూదరపాక్కం పోస్టు. చెంగల్పట్టుజిల్లా. డి. రం. గా. చా. ర్యు. లు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచంద్ర వరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ విఖనస మహాగురవేనమః.

శ్రీవైఖానస గ్రంథమాలా.

ఉ ధా ర కు లు.

శ్రీమాక్, శ్రీమత్పండిత, రొంపిచర్ల భట్టర్, శ్రీనివాసాచార్యులు

ఆయ్యవార్లుగారు, శ్రీవైఖానస విద్యానిలయును.

ఆకులమన్నాడు.

,, తర్క, వేదాంత, మహా విద్వాక్, పండిత,

వేదాంతం. జగన్నాథాచార్యులుగారు

చంద్రవోలు

,, ఉ. చ. శ్రీనివాస భట్టాచార్యులుగారు

కాకులపాడు

,, చతుర్శాస్త్రవిద్వాక్ కృష్ణభట్టాచార్యులుగారు

నాచ్చియార్ కోవిల్

,, పండిత. రఘునాథ చక్రవర్తిభట్టాచార్యులుగారు

తిరుపతి

,, దేవయజ్ఞం, వెంకటరామాచార్యులుగారు

ఈశ్వరు

,, వాడపల్లి, రాఘవాచార్యపాకయాజిగారు

పాలమూరు

,, నారాయణం, శేషాచార్యులుగారు, ఆయుర్వేదకలానిధి

ఉల్లిపాలేము

,, నారాయణం. రామానుజాచార్యులుగారు. శ్రీశ్రీనివాస-

దైవాగమ కల్పవల్లి పాతకాలా ప్రధానోపాధ్యాయుడు

ఉల్లిపాలేము

ప్ర ధా న పో ష కు లు.

శ్రీమాక్. పండిట్. డి. దేశికాచార్యులు భిషక్ రాజ్ గారు

ఆయుర్వేదాశ్రమం

మదరాసు

,, మ-రా-రా-శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు

పంతులుగారు

ఆంధ్రపత్రికాధిపతి

శ్రీమాణ్,

- „ అర్చకం. కృష్ణభట్టర్ గారు (జనార్దనభట్టర్ కుమారులు)
మూలైక్కల్ తిరువతి (మైసూరు)
- „ హెడ్ ఆర్చకం. రామాచార్యులుగారు, మైసూరుమహారాజా
సంస్కృతమహాపాఠశాలా శ్రీనైఖానస ఆగమిక పరీక్ష
కులు ముళ బాగల్ (మైసూరు)

పో ష కు లు.

- „ వేదాంతం, నరసింహాచార్యులుగారు తెన్నేరు
- „ అర్చకం, వెంకటరాఘవాచార్యులుగారు ఆనగొంది సమస్తానము
- „ బృందావనం, అప్పళాచార్యులుగారు బృందావనం, అప్పికట్ల
- „ మాల్వవంతం, రాఘవాచార్యులుగారు మంగళగిరి
- „ నేటివ్ డాక్టరు, డి. హనుమాచార్యులుగారు ఈగావారిపాలేము
- „ తిరుమలదేవస్థానం అర్చకం, శేషాద్రిదీక్షితులుగారు తిరువతి
- „ తిరుమల దేవస్థానం అర్చకం, శేషాచలం దీక్షితులుగారు
వైడిపల్లి ఇస్కాందర్ తిరువతి
- „ పి. శే. అనంతనారాయణయ్యంగారు పన్నిమడై
- „ దీవి, రాఘవాచార్యులుగారు నల్లూరు
- „ దీవి, నరసింహాచార్యులుగారు నల్లూరు
- „ సుదర్శనం, నరసింహాచార్యులుగారు సోమవరప్పాడు
- „ చిక్కవోలు, రాఘవాచార్యులుగారు చిక్కవోలు
- „ పెద్దింటి, జోగయాచార్యులుగారు వెలిచేరు
- „ అగ్నిహోత్రం, కృష్ణమాచార్యులుగారు శ్రీకాకుళము
- „ రొంపిచర్ల భట్టర్, నారాయణాచార్యులుగారు నందివాడ
- „ ముత్తేవి, అనంతపద్మనాభాచార్యులుగారు కురుముద్దాలి
- „ దీవి. వెంకటాచార్యులుగారు వణుకూరు
- „ విరుకొండ, శేషాచార్యులుగారు వేటపాలేము
- „ నారాయణం, వెంకటాచార్యులుగారు ఇంకొల్లు

ప్రమాణం,

- అర్చకం, రామాచార్యులుగారు పెనుగొండ
- కరికృష్ణ భట్టాచార్యులుగారు పాన్నేరి
- గ్రంథిపురి, గోపాలాచార్యులుగారు శోపానగరము
- వినుకొండ. వెంకటేశాచార్యులుగారు మాన్యల్లూరు
- గ్రంథిపురి, రాఘవాచార్యులుగారు గోనసపూడి
- దీవి, రామానుజాచార్యులుగారు ఎడ్లబల్లి
- వేదాంతం, కృష్ణమాచార్యులుగారు పోరంకి
- గ్రంథిపురి, పురుషోత్తమాచార్యులుగారు గుమ్మడిపూండి
- దీవి, హనుమాచార్యులుగారు స్వర్ణ
- వేదాంతం, తిరుమలాచార్యులుగారు పూనూరు
- దీవి, బుచ్చయ్యాచార్యులుగారు ఆనంతవరము
- వేదాంతం, పార్థసారథి కృష్ణమాచార్యులుగారు కంకటా
- రామకృష్ణభట్టాచార్యులుగారు శ్రీరామస్వామిసన్నిధి, సోత్ విలేజ్ - చిత్తూరు
- కొచ్చిన్, పాలఘాట్ మార్గం
- రామకేశవభట్టాచార్యులుగారు (రామగోవింద భట్టాచార్యుల
వారికుమారులు) నూరణి పాలఘాట్
- రామానుజ భట్టాచార్యులు గారు కొణ్ణూరు
- ఏ. యస్. వీరరాఘవభట్టాచార్యులు గారు నెడుంకుండ్రం
- అర్చకం. వరదాచార్యులుగారు బెంగళూరు
- అర్చకం. శ్రీనివాసాచార్యులుగారు బెంగళూరు
- అర్చకం. బుచ్చాచార్యులుగారు బెంగళూరు
- అర్చకం. శ్యామాచార్యులుగారు బెంగళూరు
- అర్చకం. రంగస్వామిభట్టరుగారు బండుపూళె
- అర్చకం. శ్రీనివాసాచార్యులుగారు హోసన్
- అర్చకం. వెంకటరమణాచార్యులుగారు గ్రామ

శ్రీమాన్

- ,, అర్చకం. రామస్వామిభట్టర్ గారు చెన్నరాయపట్నం
- ,, అర్చకం. వెంకటరమణాద్వీతులుగారు ముళబాగర్
- ,, అర్చకం. చిన్న శ్రీనివాసాచార్యులుగారు కోలూరు
- ,, అర్చకం. తిరుమలాచార్యులుగారు ఆలంబగిరి
- ,, అర్చకం. చిన్న వెంకటరమణాచార్యులుగారు పూలవాడ
- ,, అర్చకం. పెద్ద వెంకటరమణాచార్యులుగారు చింతామణి
- ,, అర్చకం. నరసింహాచార్యులుగారు పుంగనూరు
- ,, అర్చకం. వెంకటరమణాచార్యులుగారు కుడియనూరు
- ,, అర్చకం. నరసింహాచార్యులుగారు యిరకంపల్లి
- ,, అర్చకం. శ్రీనివాసభట్టర్ గారు బండుపూళె
- ,, అర్చకం. శ్యామాచార్యులుగారు పుంగనూరు
- ,, శ్రీనివాసుల. కృష్ణమాచార్యులుగారు బ్రాహ్మణకోడూరు
- ,, అర్చకం. కేశవభట్టాచార్యులుగారు తిరువత్తూరు

స హా య కు లు.

- శ్రీమాన్. రొంపివల్ల, వెంకటకృష్ణమాచార్యులుగారు యార్లగడ్డ
- ,, వేదాంతం, వెంకటరామాచార్యులుగారు కపిలేశ్వరపురము
- ,, దీవి, శ్రీరామాచార్యులుగారు తాడంకి

ఈ గ్రంథము వలయువారలు, సంపాదకులవేర

401, టంకసాల వీధి, జి. టి. మదరాసు.

అని వ్రాసి తెప్పించుకోవచ్చును.

శ్రీమాన్. నారాయణం, శేషచార్యులు, ఆయుర్వేద కలానిధి.

శ్రీమాన్. నారాయణం, రామానుజాచార్యులు. శ్రీ శ్రీనివాస,

దైవాగమ కల్పవల్లీ పాఠశాలా ప్రధానోపాధ్యాయుడు.

శ్రీమద్వేంకటేశాయ నమః.

శ్రీమద్విఖనసేనమః.

“శ్రీరామదేశికానామనుస్మృతిః”

శ్లో॥ వేదశాస్త్రధ్వనిర్యస్య వేశ్మని హ్రాయతే సదా

కేశవాఙ్మిసరోజాళిం వందే శ్రీరామదేశికమ్.

౧

శ్రీమత్కలకవత్సరేఽప్యదితిభే పక్షే వశక్షే మధా

మాసే నావమికే తిథౌ సురగురోర్వారే చ కణ్ఠీరవే

లగ్నే గృంజనవాటికా పురవరే వైఖానసానాం కులే

శ్రీరామాఖ్యసుధీమణిః సముదభూచ్ఛ్రిశాస్త్రపారంగతః.

౨

వ్యోమర్షిగోత్రహిమభానుమితే సువర్షే

శ్రీశాలివాహనశకేఽజని దేశికేంద్రః

నానాదిగస్తనుత సస్తతకీర్తికాంతా-

పాణిగ్రహాత్పుకమతిః సుగుణామ్బురాశిః.

౩

—o—o—o—

శ్లో॥ విశ్వావసౌ వర్షవరే తు పౌషే

మాసే చతుర్థ్యాం పితృభేఽర్కవారే

పక్షేఽసితే పూషణి నక్రయుక్తే

శ్రీరామవిద్యనృణిరావ శౌరిమ్

౧

గోత్రాక్షునాగవిధుసమ్మితహాయనేఽస్మిక

శ్రీశాలివాహనశకే కరుణాలవాలః

వైమానికైహారిభటైః కృతబద్ధభావః

శ్రీరామసూరిగమత్పదమచ్యుతస్య.

౨

—= నమో నమః శ్రీరామసూరిణే =—

(శ్రీ)

(శ్రీ)

(శ్రీ)

శ్రీ యోగము.

శ్రీ రామదేశికస్తవః.

- శ్లో. వైఖానసాన్వయసరిత్పతిపూర్ణచంద్రం
వంద్యశిష్యజనతాఘనకల్పభూషణమ్
జ్ఞానాబ్జభాస్కరమతీంద్రియచిత్తవృత్తిం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౧
- దిక్షాగదస్తయుగమధ్యమపి పరివిశ్య
స్థిత్యా ముహూర్తాయతి యస్య యశఃప్రపూరః
తం వాసుదేవపదజ్జుజచచ్ఛరీకం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౨
- శ్రేయాంసి దాతుమిహ మానుషలోకభాజాం
దివ్యాజ్ఞయా మురరిపోః పురుషోత్తమస్య
గోత్రావతీర్ణమమలం విఖనోమునీంద్రం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౩
- యస్యేక్షణాదధిగతాగమశాస్త్రసారా
లోకే వసంతి బహవః పరమార్థవర్తమానాః
తం వేదశాస్త్రనిచయార్ణవకుమ్భజాతం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౪
- యస్మాధధీతసకలాగమశాస్త్రసంఘః
సర్వాధికో భవతి వేంకటరామసూరిః
పాణ్డిత్యమూర్తిమనఘం కరుణామయం తం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౫

- విద్యానయాదిగుణభూషణభూషితాజ్ఞం
పద్యాత్మికప్రథితకీర్తివిశేషభాజమ్
సద్యాగశీలసుమనస్కునిషేవ్యమాణం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౧
- అజ్ఞానపర్వతగరుద్యుగ వజ్రహస్తం
ప్రజ్ఞోపలభిరపుషట్కజయప్రకాశమ్
విజ్ఞానకల్పపరిపక్వఫలాయమానం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౨
- రాకాసుధాకరనిభాననరాజమానం
పాకారివారణగతి ప్రతిమానయానమ్
ఆకారతః కుసుమచాపమివ ద్వితీయం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౩
- మస్త్రద్వయార్థదమమేయగుణాభిరామం
శ్రీభాష్యతత్త్వపరిబోధితశిష్యజాతమ్
ఆగర్భవైష్ణవమజాతమనోవికారం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౪
- ఛిద్రోర్ధ్వపుణ్డ్రాలసదాననమింద్రకాంతం
కణ్ఠే నిబద్ధతులనీజలజాక్షమాలమ్
అష్టాక్షరీపరిమళోల్లసితాధరోష్ఠం
శ్రీరామదేశికమహం ప్రణమామి మూర్ధ్నా. ౫

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీహయవదనఃపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ మ నా చా ర్థా య న మః.

⇒ ము ద్రా ప క ప్ర శ స్తిః ⇒

శ్లో॥ కృష్ణాతీరే మహాకన్దనగర్వామాస్థితః ప్రభుః

శ్రీశోఽవ్యాతేశ్వో దేవో భక్తరక్షణతత్పరః.

౧

భువనావనదీక్షితస్య స-

చ్చరణాంభోజమరాళశేఖరః

విరరాజ పురాఽఽదివైష్ణవో

భువి నారాయణః శ్లో త్రమః.

౨

భారద్వాజకులాబ్ధీస్తురితి యం ప్రవదంతి సః

పుత్రతత్త్వమనంతార్యమవాప బుధరజ్జనమ్

౩

స ధరామరవల్లభః సతాం

నిధిరభ్యుద్గతసర్వశాస్త్రదృక్

విఖనోమునిగుమ్మతాగమే

నిఖిలం సారమజీగణత్రయం.

౪

తస్య వేంకటనారాయణార్యో ధీమాన్తున్మహోఽభవత్

వేదవేదాంతతత్త్వజ్ఞః కృష్ణదైవపాయనోపమః.

౫

ఏష బాహుయుగభాసురశౌరి-

ర్మాళిభాగమగతేస్తుపురారిః

ముక్తసత్యభువనామ్బుజసూతి-

నూనమన్తరితి మేనిరే బుధాః.

౬

తతస్తతస్తస్య సుతః ప్రసన్నధీ-
 రభూదభూతప్రకటికృతోద్ధుణః
 హరచ్ఛరచ్ఛితమయూఖసంహతి-
 ర్యశోభిరాజన్తశుచిర్విచక్షణః.

2

వ్యావహారికనామ్నా హి వేఙ్కటాచార్యదేశికః
 ఆయుర్వేదవిదాం మాళిరత్నమిత్యభిధీయతే.

౫

ఏతస్మాన్నిజసుందరీవలరిపుం దక్షాత్మజా కశ్యపా-

ల్లక్ష్మీ పృశ్చశరం సుదర్శనధరాత్కన్దం మృడానీ శివాత్
 రామం గోసలజేవ రాఘవసుతాద్దివ్యం కుమారం యథా
 లావణైశ్చకనికేతనం హి సుషువే రామార్యచూడామణిమ్

౯

స రామాచార్యవర్యస్తు జితగ్రోధో జితేంద్రియః

బుద్ధిమాన్మీతిమాన్వాగ్మీ ప్రాణాయామపరామణః.

౧౦

జితకళఙ్కర్యకళఙ్కలసన్ముఖం

కరికరం నికరం సరసీరుహమ్

స్థితపదోరుపదోరుసదాకృతిం

ధృతవతీ యువతీ ప్రతిభావతీ.

౧౧

పతివ్రతా దివ్యగుణాస్పదా తదా

సుధారసామ్నోజకలా వినిర్మితా

సతీమణీ చోత్పలజైత్రలోచనా

రరాజ నీతేతి మరాళకుంతలా.

౧౨

సా నీతానామ విఖ్యాతా రామాచార్యశిఖామణేః

అద్వితీయగుణోత్తంసా ద్వితీయాభూచ్ఛుచిస్మృతా.

౧౩

తస్యాం సమ్పాదితః పుత్రో రామాచార్యేణ ధీమతా
 యథా ముక్తామణిః శుక్తా శమీగర్భే ధనంజయః
 గజ్జాయాం చ యథా భీష్మో దేవక్యాం చ యథా హరిః
 రేణుకాయాం యథా రామస్తథా శ్రీ రామదేశికః. ౧౫

జయతి సకలమాన్యోఽధీతవిద్యాసమూహహ
 విఖనసమునితుల్యో దివ్యవాక్స్యప్రభావః
 జలధిసమగభీరస్వాస్తవృత్తిర్వదాన్యః
 కలుషతిమిరసూర్యః కీర్తిమాన్దేశికేంద్రః. ౧౬

తస్యానుజన్మా నరసింహనామా
 నామోచితస్థైర్యగుణైకధామా
 ధామప్రఖ్యాప్తమకాంతిసీమా
 సీమాక్షుబ్ధందాదళదివ్యదామా. ౧౭

ఏతో ప్రబుద్ధా పరిపర్థమానా-
 వన్యోఽన్యశోభాపరిభూష్యమాణౌ
 కల్యాణవేషోజ్జ్వలహంభజా-
 వమ్భోజనేత్రౌ బలకృష్ణతుల్యౌ. ౧౮

బభూవతుర్ధాతృమనోభవౌ యథా
 యథాఽనుజాతౌ రఘురామలక్ష్మణౌ
 శ్రీమానుతాఽనన్దవివర్ధనౌ యథా
 యథాఽశ్వినేయకా చ తథా జనపియకా. ౧౯

తయోర్జ్యేష్ఠో మహాప్రాజ్ఞః శ్రీ రామాచార్యదేశికః
 లక్ష్మీనరసమాఖ్యానాః పాణిం జగ్రాహ సువ్రతీ. ౨౦

జయన్తి తస్మాత్మభవా భవార్ణవ-

ప్రతారణోత్తారణబద్ధతృష్ణాః

త్రయస్త్రయూధర్మపరాః పరాత్పరే

స్థిరస్వభావై కథనా ధునా జనాః.

౨౦

చతుర్దశత్వం భజతి స్మ పూజితం

జితారిషష్ఠ్యవిరాజితై స్సురైః

చతుర్ముఖాపత్యకృతం కృతార్థతా-

మవాప్య శాస్త్రం త్రిషు సద్విజేషు చ.

౨౧

లక్ష్మణాచార్యవర్యస్తు తేషామగ్నిః ౭గ్నివచ్చుచిః

వైష్ణవైః సహజై శ్చిహ్నైః రాజతే జనరజ్జనః.

౨౨

ద్వైతీయీకః సకలసుగుణక్షీరపాథోధిచంద్రః

శేషాచార్యో విమలహృదయో నిస్తులో నిష్కళజ్జః

స్వాచార్యాజ్ఞీద్వయసరసిజే లీనమత్తద్విరేఖః

శాన్తో దాస్తః సదమలయశోరాశిరాస్యాభివన్ద్యః

౨౩

సదయహృదయయుక్తః సాహితీమాళిమాల్యో

నిగమః సనశీలో నిత్యసత్యస్తృతీయః

గళదమృతకవితావ్యాఖ్యాసరాజత్సుజహ్నవా

మధురిపుష్పదరేణుశైచ పరామానుజార్యః

౨౪

ఏతిత్పుత్రత్రయే శ్రీమాన్

శ్రీరామాచార్యదేశికః

పుత్రాగ్నికే స్వానుజాయ

శేషాచార్యం దదౌ చ సః.

౨౫

తేన శేషార్యవర్యేణ రామానుజమనీషిణా

వైఖానసేన మాత్రేణ బహవస్సంస్కృతా జనాః ౨౭

కమణాదిప్రతిషాస్తక్రియాః పరమవైదికాః

ఏతాభ్యాం బహుదేశేషు బహుధా సంప్రయోజితాః ౨౮

ఏతే వైఖానసగ్రంథమాలాయాం భ్రాతరౌ ముదా

యజ్ఞాధికార శ్రీకోశముద్రణయోపచక్రతుః ౨౯

ఏతాభ్యాం శ్రియమాదదాతు సతతం లక్ష్మీపతిః శాశ్వతో

నిష్ప్రత్యూహమపారవత్సలతయా బ్రహ్మదిభిర్వృద్ధితః

శాస్త్రస్మృత్యపరాక్రమో హి భగవాన్వైకుణ్ఠనాథః పరో

నిర్ముక్తాహితులేంద్రభోగశయనస్సర్వేశ్వరః శ్రీహరిః ౩౦

ఇథం గౌతమరామానుజేనాస్తేవాసినా తయోః

భాగినేయేన చ మయా భాషితం భక్తిపూర్వకమ్. ౩౧

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ఇతి,

రామానుజః.

గ్రంథప్రవేశం.

శ్రౌతస్మార్తాదికం కర్మ నిఖిలం యేన సూత్రితమ్
తస్మై. సమస్తవేద్యావిదే వి ఖ న సే నమః.

అస్య యజ్ఞాధికారశ్రీకోశస్య సంస్కరణేఽస్మాభిరాదర్శిక్వతాః
మాతృకాగ్రంథా స్తేః—

- (1) శ్రీ వై ఖానసవిద్యానిలయ గ్రంథభాం-
డాగారస్థః. ... అ. సంజ్ఞితః
- (2) శ్రీ పంబాక్కం రాఘవభట్టాచార్యా-
ణాం సమ్మన్ధీ ... క. సంజ్ఞితః
- (3) శ్రీ కొణ్ణూర్ రామానుజభట్టాచార్యా-
ణాం సమ్మన్ధీ ... ఖ. సంజ్ఞితః
- (4) శ్రీ అడయాన్ గ్రంథభాండాగారస్థః. గ. సంజ్ఞితః
- (5) శ్రీ పచ్చెపెరుమాళ్ కోవిల్ శేషభట్టా-
చార్యాణాం సమ్మన్ధీ... ఘ. సంజ్ఞితః

శ్రీ కాకులపాడు శ్రీనివాసభట్టాచార్యాణాం వీపూరు వెంకట
రామాచార్యాణాం చ సమ్మన్ధినా ద్వా కోశౌ చ పరంపరయా విద్యా
నిలయమాతృకాత ఏవోద్భృతావితి తయోః న పృథక్ప్రేక్ష్యేతః కృతః.

అన్యేచ యే కేచన కోశాః విషమస్థలేషు పర్యాలోచితాః
ఇహ నివిష్టాః కోశాంస్తు కయాఽపి విధయా నాతిరిచ్యంత ఇతి తేషాం
చ న పృథజ్విద్వేషః కృతః.

ఇహస్మాకం మాతృకాకోశదానేనోపకృతవతాం విపశ్చితాం
సుబహు స్మరామః.

కించ భగవద్భక్తివిధురేఽస్మిన్నపి కాలే యే కేచన సాధవః
ఉదారాః విద్యావ్యసనినః ఈదృశగ్రంథముద్రాపణాదిషూఽకుర్వత ఇతి
హృద్యమాణాః తదీయః పథాః లోభనీయః సర్వైరిత్యాశాస్మహే.

ఇతి,

ఆకులమన్నాదు
ప్రమోదూత, పుష్ప-
బ ౫ శుక్రవాసరః.

(శ్రీ). రొం. భ. శ్రీ.

శ్రీ వై ఖా న స వి ద్యా ని ల యా ధ్య త్తః.

శ్రీమద్భాగవతోత్రవార్ధిశశినం శ్రీపత్రపుర్యాంస్థితమ్
శ్రీకృష్ణార్పితనూభవం విఖనసో మూర్తిం కలౌ మానుషమ్
సర్వేషామపి బోధయంతమఖిలం చౌభేయధర్మం సదా
వందేఽనుస్థితపాకయజ్ఞమనిశం కోదండరామాహ్వయమ్.

యజ్ఞాధికారస్థానామధ్యాయానాంసూచీ.

—o—o—o—

అధ్యాయ- సంఖ్య.	విషయ:	శ్లోకానామ్ ఆరంభ- పుటమ్.
1	ఋషి ప్రశ్నోత్తరమ్	౧౪ 1
2	భూపరీక్షా విధి:	౨౬ ౪ 3
3	కషణణమ్	౨౨ 6
4	శంకుస్థాపనమ్	3౨ 9
5	బాలాలయ విధి:	3౯ 12
6	ఇష్టకాన్యాస:	౧౬ 16
7	గర్భన్యాస:	5౦ ౪ 18
8	విమానవిధి:	౬3 ౪ 22
9	ప్రాకారవిధి:	3౧ 28
10	గోపురలక్షణ నిర్మాణాది:	3౧ ౪ 32
11	శిలాసంగ్రహణమ్	3౫ ౪ 35
12	దారు సంగ్రహణమ్	౫౫ ౪ 39
13	శూలస్థాపనవిధి:	౬౦ ౪ 45
14	సూపిఠీలవిధి:	౪౯ ౪ 52
15	స్థాన కాది భేద:	౪3 ౪ 57
16	శయనభేదాది:	3౦ ౪ 62
17	కాతుకాది లక్షణమ్	3౪ ౪ 65
18	మధూచ్ఛిష్టక్రియా	౨౦ 69

19	అంగులి సంజ్ఞాది:	౫3 ౪	71
20	తాలమానక్రమ:	22	77
21	„	33	85
22	భగవత్ప్రతిష్ఠా విధి:	౫౦ ౪	96
23	„	౬౪ ౪	101
24	అధివాసవిధి:	3౧	108
25	యాగశాలా విధి:	౬2 ౪	111
26	ఆఘారవిశేష:	౪౮ ౪	118
27	కుంభపూజావిధి:	2౮	123
28	సర్వదేవతార్చనమ్	3౮	130
29	రత్నన్యాస:	2౧	134
30	శ్రీభూమ్యాః ప్రతిష్ఠా	2౪	142
31	స్తుపనాదీనాం పృథక్ప్రతిష్ఠా	2౦	149
32	భగవదర్చనవిధి:	౯౯	156
33	వైమిత్తికార్చనమ్	౬౪ ౪	166
34	స్తుపనవిధి:	2౬	173
35	స్తుపనప్రయోగ:	౪3 ౪	181
36	స్తుపనభేదా:	3౮	185
37	చక్రలక్షణమ్	3౮	189
38	ఉత్సవవిధి:	౫2	193
39	బలిహరణవిధి:	౫2	199
40	ఉత్సవభృమణమ్	౯౫	205
41	ద్వితీయాది దినప్రయోగ:	౬౯	214

42	మృగయోత్సవాది:	౮౭	221
43	త్రిదినోత్సవాది ప్రయోగ:	౯౯	230
44	భూపరీక్షాది ప్రాయశ్చిత్తమ్	౯౦	237
45	ప్రతిష్ఠాప్రాయశ్చిత్తమ్	౧౦౯ ౪	242
46	నిత్యార్చనప్రాయశ్చిత్తమ్	౪౭ ౪	246
47	ఉత్సవప్రాయశ్చిత్తమ్	౧౪౭	251
48	బాలాలయనిష్క్రమి:	3౯	265
49	సామాన్య ప్రాయశ్చిత్తవిధి:	33	269
50	వాస్తు విన్యాస:	2౦ ౪	272
51	తంత్రసంకరనిష్క్రమి:	౫2 ౪	280
	ఆహుత్య శ్లోకానామ్	<u>౧౯౯౯ ౪</u>	

యజ్ఞాధికార పరిశిష్టమ్ 288

శ్రీ రస్తు.

యజ్ఞాధికారస్థవిషయాణాం సూచీ.

విషయః.	పుటే.	విషయః.	పుటే.
ఋషిప్రశస్తిత్తరమ్	1	పరివారదేవతాస్థానమ్	33
అర్చనప్రశంసా	2	శిలాసంగ్రహణవిధిః	35
అర్చనదైవవిధ్యమ్	„	„ శిలాలక్షణమ్	„
శ్రీకాస్త్రీస్యశ్రీనూత్రమూలకత్వమ్	„	„ శిలాభేదః	36
భూపరీక్షావిధిః	3	„ శిలాదోషాః	„
తత్ర, ఆచార్యవరణమ్	„	„ శిలాసంగ్రహణప్రకారః	„
తత్ర, ఉక్తకాలః	„	„ ధ్రువమానమ్	38
భూపరీక్షాక్రమః	4	„ దారుసంగ్రహణవిధిః	39
వాస్తువిన్యాసప్రకారః	„	„ గ్రామ్యాత్కృత్యవృత్తుకథనమ్	40
కషణాణవిధిః	6	„ దారుసంగ్రహణప్రకారః	„
యుగాదిలక్షణమ్	„	„ దేవ్యాదిమానమ్	41
కషణాణప్రకారః	7	„ గర్భాగారపదవిన్యాసః	42
శంకుస్థాపనవిధిః	9	„ శైలసంస్థాపనప్రకారః	43
శంకులక్షణమ్	„	„ కూలస్థాపనప్రకారః	45
ప్రాచీనాధనప్రకారః	„	„ మృత్సంస్కారప్రకారః	47
ప్రథమేష్టకన్యాసవిధిః	10	„ శర్కరాగ్రహణప్రకారః	49
విమానార్థశిలాలక్షణాదిః	11	„ పటాచ్ఛాదనమ్	50
బాలాలయవిధిః	12	„ వర్ణసంస్కారః	51
బాలాలయనిర్మాణమ్	„	„ మూలేష్టకావిధిః	52
బాలాలయప్రతిష్ఠావిధిః	14	„ ద్వారపాలప్రతిష్ఠావిధిః	53
ఇష్టకన్యాసప్రకారః	16	„ పాదబోధికాదిప్రతిష్ఠావిధిః	55
గర్భన్యాసప్రకారః	18	„ స్థానకభేదకథనమ్	57
శేలాస్థాపనప్రకారః	20	„ ఆసనభేదకథనమ్	60
విమాననిర్మాణమ్	22	„ సింహాసనలక్షణమ్	61
మండపాదినిర్మాణమ్	26	„ శయనభేదకథనమ్	62
ప్రకారాదినిర్మాణమ్	28	„ అనంతశయనవిధిః	64
గోపురాదినిర్మాణమ్	32	„ ధ్రువార్చనాయాం శయననిశ్చేదః	„

విషయము.	పుట.	విషయము.	పుట.
సర్వత్ర పరివారద్రవ్యవ్యవస్థ	64	తత్ర అగ్ని కుండకల్పనమ్	112
అర్చాద్రవ్యాణి	65	సంభారవేద్యాదికల్పనమ్	113
కౌతుకాదీనాం లక్షణమ్	„	కాలాలంకరణమ్	„
ఆనూదిలక్షణమ్	67	పరివారాణామగ్నిః	„
కౌతుకాదీనాం పీఠమ్	68	ఉత్తమాగ్న్యాదిపక్షాః	„
మధూచ్ఛిష్టక్రియాయాముక్తకాలః	69	ఋత్విజాం నిర్వర్త్యమ్	114
మధూచ్ఛిష్టక్రియాప్రకారః	„	ఋత్విజాం నియమాదీని	115
అంగుల్యాదిసంజ్ఞాః	71	ద్విజశోజనకర్తవ్యతా	„
మానసంజ్ఞా	73	అగ్నిమన్థనమ్	„
తాలమానమ్	„	శ్రామణకాగ్నౌ వాస్తుహోమాదిః	„
తాలభేదస్య వినియోగః	„	పర్యగ్నిప్రకారః	116
ఉపమానకథనమ్	74	గాహకపత్యేఽగ్నిప్రణయనమ్	„
తాలమానక్రమః	77	సర్వాగ్నిషు ప్రణయనమ్	„
దేవ్యాదీనాం తాలక్రమః	85	హోమద్రవ్యాధిదేవాః	„
అంకురార్పణవిధిః	96	వేద్యాద్యధిదేవాః	117
పాలికాదిలక్షణమ్	„	వివిధాగ్నిష్వాహూరే విశేషః	118
ఆంశురార్పణపదదేవాః	98	అగ్నిధ్యానమ్	119
సద్యోంకురాదిగౌణవిచారః	100	జహ్వలక్షణమ్	„
ప్రతిష్ఠాయాముక్తకాలః	101	ప్రకారాంతరేణ హవిష్వాధిదేవాః	120
ఆచార్యవరణమ్	102	హోమాధికరణగుణవిచారః	„
నయనోన్మీలనకాలః	103	హోమేఽంగులిభేదః	„
పీఠసంఘాతః	„	హోమద్రవ్యప్రమాణమ్	121
నయనోన్మీలనహోమః	105	అగ్నేరంగులి	„
గవాదిద్రవ్యసంభరణమ్	„	స్వాహోన్మీలనాధాన్యనమ్	„
నయనోన్మీలనప్రకారః	106	కుంభపూజార్థం తీర్థానయనమ్	122
గవాదిదర్శనమ్	107	కుంభలక్షణమ్	123
అధివాసనవిధిః (ధృ)వ బేరస్య)	103	కుంభప్రసాధనమ్	„
జలాధివాసనమ్	109	ధ్యానవిధిః	124
యజ్ఞపాత్రవిచారః	110	స్వస్తికానలక్షణమ్	„
అప్తమంగలాని	„	ప్రాణాయామప్రకారః	„
యాగశాలానిర్మాణమ్	111	అక్షరన్యాసాదికథనమ్	„
తత్ర పదకల్పనమ్	112	ధ్యానప్రకారః	125

విషయము.	పుట.	విషయము.	పుట.
సకలీకరణప్రకారము	125	పుష్పాంజలిసమర్పణం	139
ఆవాహనశబ్దార్థము	„	కుంభార్ధృప్ ఆవాహనం	„
బాలాలయాత్ ప్రతిష్ఠాయాం విశేషము	„	సంబంధకూర్చసమర్పణం	140
కుంభబింబయోః స్మృతపనవిధిః	137	సంబంధకూర్చన్యాసవిస్తరః	„
చతుర్దశకలశస్త్రపనప్రకారము	„	ధ్రువాద్భూతాస్తరేష్వావాహనం	„
శయనాధివాసనవిధిః	128	ధాతాదీనామవాహనం	141
పంచతల్పాః	„	వేదాధ్యయనం	„
శయనాధివాసనమ్	„	నివేదనహోమబలిదానాని	„
కాతుకబంధనవిధిః	129	బలిబింబభ్రమణం	„
ప్రావరణనిర్మాణమ్	130	ఆచార్యపూజనం	„
రత్నానామధివాసనమ్	„	ప్రతిష్ఠాస్త్రస్తవనం	„
వేదాధ్యయనమ్	„	తత్కూర్చభావిస్తవనం	„
సర్వజీవార్చనం	„	సంస్కృతద్రవ్యవినియోగః	„
సభ్యాగ్నౌ చక్రాత్రశంసనం	132	ప్రతిష్ఠాఫలకథనం	„
సఖ్యే తదనంతరహోమః	133	శ్రీభూమ్యాః పశ్చాత్పత్తిస్థాపిధిః	142
ఆహవనీయాదిహోమహోమః	133	కాతుకోత్సవయోః దేవీయోగః	„
పాండరీకే శ్వేతపద్మదలహోమః	134	దేవ్యోద్దేవసంధర్మద్రవ్యవత్త్వం	„
క్వచిదంతహోమః	„	ధృగ్వివాత్సవయోః క్షితివైధర్మ్యం	„
రాత్రిశేషనయనం	„	తత్పత్తిస్థాప్రయోగః	„
రత్నన్యాసః	„	స్మృతపనబలిచేరయోద్దేవీయోగః	144
సుప్రభాతసేవనం	135	జీర్ణచేరసంస్కారవిచారః	„
దక్షిణాదానం	„	జీర్ణోద్ధారకద్రవ్యవినియోగనిషేధః	145
దక్షిణాదాననైయత్యం	„	సమీకృతే దేవే నియమవిశేషాః	„
కుంభాదీనామాలయప్రావణం	136	నష్టచేతే పునః లభ్యే సంస్కారః	„
బ్రహ్మస్థానే కాతుకస్థాపనం	„	పాణిగ్రహణప్రకారః	„
తత్రాచార్యవ్యన్యాసవిశేషాః	„	యజమానకృత్యం	„
అక్షరన్యాసః	137	దేవస్య గోత్రనిర్ణయః	147
మాతృకాన్యాసః	„	దేవ్యోద్ధోత్రనిర్ణయః	„
ఏకాక్షరన్యాసః	138	హోమప్రకారః	148
వ్యాహృతిన్యాసః	139	స్మృతపనం	„
ప్రణవన్యాసః	„	హవిఃసమర్పణం	„
దేవ్యోనాక్యాసవిశేషః	„	వివాహోత్సవఫలం	149

విషయము.	పుట.	విషయము.	పుట.
స్తుపనమింతాదీనాం పృథక్ ప్రతిష్ఠా	149	అకాలసేవానిషేధః	164
పంచప్రతిష్ఠావిధిః	151	నివేదితవినియోగప్రకారః	165
సామ్యతాదిలక్షణం	152	ప్రసాదప్రాపణానమాః	„
ద్విత్వలాదిస్థాపనప్రకారః	154	విష్ణుపంచదినాని	166
తత్రారాధనే విశేషః	155	నైమిత్తికార్చనఫలం	„
అర్చకస్య నిత్యనిర్వర్త్యం	156	నైమిత్తికార్చనే ఉక్తకాలః	167
బ్రహ్మన్యాసాదిః	158	జయాజయస్తోత్రః ప్రశంసనం	„
స్నాననం	159	తయోర్లక్షణం	„
సంబంధకూర్చనమర్పణం	„	మాసత్వకాదిభిః పూజా	„
కూర్చన్యాసప్రకారాః	„	పూజావికల్పాః	168
పుష్పన్యాసః	„	స్తుపనే నిమిత్తం	173
తత్ర స్థాపకాదిభేదేన న్యాసభేదః	160	స్తుపనే ఉక్తకాలః	„
పారిషదానాం ద్వైవిధ్యం	„	అంకురార్పణాదిః	174
పారిషదపూజావిశేషః	„	కాతుకబద్ధనవిచారః	176
తత్పూజాయాం ద్వైవిధ్యం	161	కాలభేదేన స్తుపనే పృథోగభేదః	177
తిరస్కరణీకల్పనం	„	స్తుపనాగారం	178
వ్యాహృతీన్యాసః	„	ద్రవ్యాణాం న్యాసః	179
బీజాక్షరన్యాసః	„	ద్రవ్యన్యాసే ప్రకారాంతరం	180
ఆవాహనప్రకారః	„	జయోదీనామర్చనం	„
ఆవాహనవిచారః	162	ద్రవ్యదేవతార్చనం	181
ఆసనాద్యుపచారాణి	„	దక్షిణాదానం	182
అలాభప్రతినిధిః	„	స్తుపనప్రయోగః	„
స్నానాద్యుపచారాంతరాణి	163	ధ్రువావాప్తస్తుపనవిశేషః	184
దేవ్యోరర్చనం	„	అశక్తస్తుపనం	185
స్నాపనాదీనామర్చనం	„	పంచవింశతికలశస్తుపన ప్రయోగః	186
హవిరాసాదనం	„	ఉత్పవచక్రమానం	189
నివేద్యాంశనిర్ణయః	„	చక్రస్వరూపం	190
హవిర్నివేదనం	164	చక్రప్రతిష్ఠాప్రకారః	191
హోమాంశనిర్ణయః	„	యాగకాలాలక్షణం	192
హోమః	„	ఆవాహనాదిః	„
పానీయాద్యర్పణం	„	ప్రతిష్ఠాపనం	193
కవాటబద్ధనం	„	ఉత్పవత్త్రైవిధ్యం	„

విషయము.	పుట.	విషయము.	పుట.
కాలశ్రద్ధానిమిత్తోత్సవానాం లక్షణం	„	పంచాగ్నికల్పనమ్	209
ఉత్సవక్రమనిరూపణం	194	వాస్తుహోమః	„
అవభృథనిర్ణయః	„	నవకుంభాగోపణం	„
ఉత్సవదినసంఖ్యావిచారః	195	వీశాదీనామర్చనం	„
ధ్వజదండలక్షణం	„	నవకుంభావాహనాదిః	210
ధ్వజపటలక్షణం	196	హోమః	„
ధ్వజయస్త్రిస్థాపనం	„	ఆస్థానే పూజనం	„
తత్త్రైవివ పరిశో వేదికరణం	197	బింబవిచారః	„
గరుడప్రతిష్ఠాప్రయోగః	„	ఆవాహనవిచారః	211
భేరీ తాడనం	198	కాతుకబంధః	212
బలిదానప్రకారః	199	ఆర్చనం	„
బలిద్రవ్యప్రమాణం	„	హోమః	„
బలిద్రవ్యం	„	బలిదానం	„
బలిభ్రమణప్రకారః	„	ఉత్సవప్రమాణం	„
బలిదేవాః	200	ప్రత్యుష్ణానం (గృహిణాం)	213
విమానదిగ్గమేక్షయా బలిక్రమభేదః	201	సేవాఫలం	„
బల్యర్పణప్రకారః	202	కాతుకవిసర్జనం	„
ధ్వజారోహణం	203	స్నాపనం	„
గరుడప్రసాదమహిమా	204	నివేదనం	„
అశౌచాపవాదః	„	ఆస్థానే స్థాపనం	213
ఉత్సవభృగుణాహా సామగ్రి	396	కాతుకాదిషు విశేషః	„
పీఠ్యలంకరణం	206	సాయముత్సవేతిదేశః	214
తదా అన్యదేవోత్సవాదినిషేధః	„	ద్వితీయా నోత్సవప్రయోగః	„
తస్మిన్ కృతే దోషః	„	మృగయాత్సవకాలః	221
స్వపనం	„	తత్ర దేశః	„
కాతుకబంధనం	207	ప్రపాదికరణం	„
శయనం	„	స్నాపనం	222
స్వపనం	„	హవిర్నివేదనం	„
మృద్ధగ్రహణవిధిః	„	దేవ్యోః పృథగ్యానం	„
భూదేవ్యాః స్వరూపం	208	దేవస్యాక్వాద్యారోహణం	„
చక్రాదీనామర్చనమ్	„	పరిచరాణాం పరివారః	„
యాగకాలా	„	మృగయాయాత్రా	„

విషయః.

ఆస్థానస్థాపనాదిః
స్థాపనం
శయనం
దినాధిపైవత్వం
చూడ్డోత్సవకాలః
పరివారః
చూడ్డద్రవ్యసంపాదనం
తైలాభిషేకః
చూడ్డాభిషేకః
యానాశోపణం
తీర్థదేశః
ఆలయాశ్రితతీర్థమహిమా
స్థపనాగారం
తత్ర నవకలశస్థపనం
చక్రస్థానం
శుద్ధస్థపనం
మంభతీర్థేనావభృథః
పుణ్యవృక్షఞాయాయామవభృథః
తీర్థస్థానమహిమా
సముద్రాదావవభృథః
తదా స్థపనదేశవికల్పః
తత్రైవకారాంతరం
ఉత్సవభేదః
ఆశక్తస్య త్రిదినోత్సవః
ధ్వజాశోపణనిషేధః
కాతుకబంధః
వీధీద్రవణం
కాతుకవిసర్జనం
స్థపనం
హవిర్దానం
జీర్ణస్థానే స్థాపనం
ద్వితీయదినకృత్యం

పుటే.

223

విషయః.

తృతీయదినకృత్యం
చూడ్డోత్సవః
అవభృథః
పుష్పయాగః
జ్వలనోత్సవప్రకారః
ఏకదినోత్సవప్రకారః
ఫలశ్రుతిః
భక్త్యుత్సవప్రకారః
తత్రాంకురార్పణాదినిషేధః
రథాశోపణాదిః
తస్య నిత్యోత్సవప్రకృతికత్వం
ఉత్సవకాలవిచారః
ధనుర్మాసే వేదాధ్యయనం
ప్రాయశ్చిత్తప్రతిజ్ఞా
ప్రాయశ్చిత్తస్య కర్తవ్యతా
భూపరీక్షాదిప్రతిష్ఠారంభాంతం దోషే
మ ప్రాయశ్చిత్తం
ప్రతిష్ఠాప్రాయశ్చిత్తమ్
నిత్యార్చనప్రాయశ్చిత్తమ్
ఉక్తకాలేఽర్చనే హీనే
హోమే హీనే
అగ్న్యాశోపణవిషయః
అనుష్ఠే హవిషి నివేదితే
స్థపనపార్యుత్పత్తే స్థపనభేదః
ఉక్తకాలే స్థపనహీనే
యాగాశాలాదోషే
నిశ్చయమిత్తికసన్నిపాతవిషయః
రక్షాబంధవిచారః
మృదాదిద్రవ్యహీనే ప్రాయశ్చిత్తమ్
తైలాభ్యంజననిషేధః
దేవ్యోః సహస్థపనవిషయః
ఉత్సవక్రమః

224

225

226

227

228

229

230

231

పుటే.

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

విషయః.	పుట.	విషయః.	పుట.
కాలాత్పనాతిక్రమణప్రాయశ్చిత్తం	252	హోమహీనే,	263
ఉత్సవహీనప్రాయశ్చిత్తం	253	కాతుకబంధనాదిహీనే,	264
ఉత్సవహోమణవిషయః	254	తీర్థవిపర్యాసే,	265
భేర్యాః పతనాదప్రాయశ్చిత్తం	255	వినియంత్రద్రవ్యోపయోగః	266
ధ్వజపతనాదా,	256	బాలాలయావధిః	267
ధ్వజే పూజాహీనే,	257	కాలాతిక్రమదోషః	268
బలిహీనే,	258	బాలాలయనిష్క్రమితిః	269
అంకురార్పణకాలవిచారః	259	అనుక్రలోహైర్నించే నిర్మలే	270
పుష్పాంకురనిమిత్తం	260	బింబానామవస్థావనియమః	271
ఏకకాలాత్సవహీనప్రాయశ్చిత్తం	261	లోహగౌరవసంవేశః	272
ఏకదితోత్సవహీనే,	262	గ్రామాదీనాం నాశే	273
దినద్వయోత్సవహీనే,	263	శత్రుచోరాదు్యుపహతౌ	274
తీర్థహీనే,	264	బహుభూమివిమానవిషయః	275
బలిహీనే	265	బింబానాం భూమా గుప్తిః	276
బలిపతనే,	266	పునఃస్థాపనం	277
ఉత్సవేత బింబే ఉత్సవేకృతే	267	గామినిబిదినాశే కర్తవ్యం	278
ఉత్సవే దేవతాస్తరసంస్థానిషేధః	268	చండాలాదిప్రవేశనాదౌ	279
యానేపతిలేప్రాయశ్చిత్తం	269	అశక్తస్య గౌణః కల్పః	280
బింబేఽగ్నినాస్పృష్టే ప్రాయశ్చిత్తం	270	వాస్తుదైవిభ్యం	281
ఆచార్యాదిమృతౌ,	271	వాస్తులక్షణం	282
కర్తృదీనామాశాచే,	272	వాస్తుంజలక్షణం	283
ఉత్సవసంకరే,	273	ఆచార్యాదీనాం గృహకల్పనం	284
చండాలగేయాదినిషేధః	274	వాస్తువిన్యాసవిశేషః	285
అస్పృశ్యపర్వనే ప్రాయశ్చిత్తం	275	వైష్ణవశాస్త్రభేదః	286
ఛత్రాదీనాం దహనాదౌ,	276	శాస్త్రావతరణప్రకారః	287
నర్తకాదీనాం పతనాదౌ,	277	శాస్త్రనింఖ్యాగణనం	288
ఋత్విజాం పతనే,	278	తస్త్రిసంకరదోషః	289
గురుకర్త్ర్యః కలహే,	279	తత్రాపవాదః	290
విగ్రహే రక్తస్రావాదౌ,	280	సంహితానాం విషయవ్యవస్థా	291
గేయాదిహీనే,	281	సౌమ్యమార్గస్య వ్యాపకత్వకథనం	292

శ్రీయై నమః.

శ్రీ రామ చంద్రాయ నమః.

శ్రీమద్విఖనసమహాగురవే నమః.

శ్రీమద్భ్యో భృగుమరీచ్యత్రికశ్యపేభ్యోనమః.

శ్రీ వై ఖా న స భ గ వ చ్ఛాస్త్రే

భగవద్భృగుమహర్షి ప్రణీతః

య జ్ఞా ధి కా ర ః.

అ ధ ప్ర థ మో ౭ థ్యా యః.

శ్రౌతస్మార్తాదికం కర్మ నిఖిలం యేన సూత్రితమ్

తస్మై సమస్తవేదార్థవిదే విఖనసే నమః *

—॥ ఋషిప్రశ్నోత్తరమ్. ॥—

భృగుం మునివరం శ్రేష్ఠం † నానాలోకనివాసినః

కుశానసే సమాసీనం నారాయణపరాయణమ్.

౧

సమాసాద్య ప్రశస్యైవ భగవ ‡ త్సక్తచేతసః

కేన మార్గేణ కైర్మన్త్రైః కం దేవం నియతేన్ద్రియాః.

౨

§ సమర్చయంతః పరమం పదం గచ్ఛేయూరవ్యయమ్

ఋషే తత్సర్వమాఖ్యాహి పరమం పదతాం వర.

౩

...

...

...

...

* శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ | ప్రసన్నపదనం ధ్యాయేత్సర్వ
విఘ్నోపశాంతయే. గ † నరలోక. గ ‡ దృక్. ఖ. § కమర్చయంతః. అ.

(అర్చన ప్రశంసా.)

భృగురువాచః—

యస్మాద్భిశ్చోగితం సర్వం సాధు వత్సావ్యశేషతః

శృణుధ్వం మనసా దేవం స్మృత్వా నారాయణం పరమ్. ౪

శ్రుత్యనుకూలమార్గేణ చతుర్వేదోద్భవైస్తథా

మన్తైస్సమస్తభోకే శమర్పయేద్ధరిమవ్యయమ్. ౫

తేనైవ భక్త్యా వైకుంఠం సహసా స్వయమేవ చ

లభతే తత్పదం నాస్తి స దైవం కేశవాత్పరమ్. ౬

తం విష్ణుం పూజయేన్నిత్యం సర్వసాధన * సాధనమ్

సర్వముక్తిప్రదం నిత్యం సర్వకామఫలప్రదమ్. ౭

గ్రామాగ్రహారణౌస్సమ్యగర్చనం తన్నివాసినామ్

సర్వసిద్ధిప్రదం నిత్యం పుత్రపౌత్రవివర్ధనమ్. ౮

సామాన్యమగ్నిహోత్రం స్యాదనగ్నీనాం తపోధనాః

సాగ్నీనామపిశాన్త్యర్థం :: ద్వితీయం సర్వసిద్ధిదమ్. ౯

(అర్చనద్వైవిధ్యమ్.)

తదర్చనం ద్విధా పోక్తమమూర్తం చ సమూర్తకమ్

అగ్నే హుతమమూర్తం స్యాత్సమూర్తం బేరపూజనమ్. ౧౦

అమూర్తం యజమానస్యహ్యభావే చ విసశ్యతి

అచ్ఛిన్నం శాశ్వతం నిత్యం ప్రతిమారాధనం పరమ్. ౧౧

సూత్రో విఖనసా పోక్తమగ్నావ్యధానాదికం తథా

† అగ్నాన్యఘోరప్రభృత్స్త్వం సిష్టష్టాకారం చ సర్వతః. ౧౨

* సాధకమ్. ౧. :: తథాన్యే ౧. † అద్విఘోరప్రహృత్స్త్వైమ్, అగ్నాన్యఘోరప్రభృత్కథమ్. ౧.

తథాచరేద్యథామార్గం ప్రతిమారాధనేఽపి చ
 * ఆలయారాధనామార్గం ప్రవత్యౌమి యథాక్రమమ్. ౧౩
 భూపరీతాం సమారభ్య నిష్క్రమ్యంతం సశిల్పకమ్
 :: కృత్స్నం మస్త్రక్రియాసార్థమృజు వ్యక్తం తపోధనాః. ౧౪

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్వాస్తే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే ఋషిశ్రవశ్చవిధిర్నామ
 ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః.

→ (భూపరీతావిధిః.) ←

అత ఊర్ధ్వం ప్రవత్యౌమి భూపరీతావిధిక్రమమ్
 ఆరంభకాలాత్పూర్వస్మిన్ యజమానో గురుం వశేత్? ౧
 వైఖానసం తపశ్శీలం నిత్యహోమపరాయణమ్
 పారంపర్యాగతం శిష్టం దోషైరనైర్వర్జితమ్. ౨
 విప్రీం తం వరయిత్వా తు యాచయేత్సంప్రపూజ్య చ
 శాస్త్రజ్ఞం † బంధుసమృన్నమాహూయ స్థపతిం పునః. ౩
 (భూపరీతాయాముక్తకాలః. భూపరీతాక్రమః,)
 మానేషు చైత్రకం ‡ నైవ శేషమానే శుభే దినే
 గ్రామస్య యజమానస్య చానుకూలే శుభోదయే. ౪

* ప్రతిమా. క. :: సాకం మస్త్రక్రియాభిశ్చ, క. † ఫల, గ.
 ‡ హిత్యా?

వైష్ణవీం భూమిమాసాద్య శుద్ధిం కృత్వా యథాశుభమ్
పూర్వేద్యురేవ శర్వర్యామంకురార్పణమారభేత్. ౫

బ్రాహ్మణో యజమానశ్చేత్తద్గృహే వాఽంకురార్పణమ్
అన్యశ్చేత్తత్ర వా కుర్యాత్తత్ర చేత్సద్య ఏవ తు. ౬

భూమిం ముహూర్తే ప్యాచార్యః ప్రాజ్ఞుభో వాఽప్యదజ్ఞుభిః
అసయితావైదగ హస్తాభ్యాం భూసూక్తేనాభిమర్శయేత్. ౭

ద్వితాలాయత * విస్తారావగాఢం చతురశ్రకమ్
ఖనిత్వా పాంసుముద్ధృత్య ప్రక్షిపేత్తాం మృదం గురుః. ౮

అధికే చేన్మహావృద్ధిం హీనే హీనం సమే సమమ్
:: విద్యాదధానై స్సంలక్ష్య నిమిత్తైః † ర్వా సమారభేత్. ౯

గ్రామే చేత్త త్తే త్సభాస్థానే పరిత్యైవ చ కర్షయేత్
గ్రామార్థం కర్షయేత్సూర్యం ‡ నిర్మితే వాస్తుమధ్యమే. ౧౦

పశ్చాదాలయ ** మావిశ్య భూపరీక్షాం వినాఽత్ర తు
కల్పయేద్విధినా పశ్చాద్దవాదీన్ + సన్నివేశయేత్. ౧౧

నిశ్చిత్య విధినా వాస్తు X పదాని పరికల్పయేత్
కారయితావైదిపాక్ ? మస్త్రైస్సమభ్యర్చ్య బలిం దదేత్. ౧౨

(వాస్తువిన్యాసః.)

‡ సహస్రాదధికే గ్రామే బ్రహ్మభాగం విభజ్య చ
చతుర్థా జవనాంశే తు : పంచమూర్తీస్సమర్చయేత్. ౧౩

* విస్తారమవగాఢం సమాశ్రయమ్. గ. :: తద్విధానైః, † సు. శ్రీ ద్భూహి.
‡ నిమిత్తే. ** ముద్దిశ్య. + నివేదయేత్. X మహాస్తోత్రాస్తవాక్ పదాక్.
? మంత్రాక్ త్సమభ్యర్చ్య. అ—మస్త్రై సమభ్యర్చ్య. గ. ‡ సహస్రవిప్రాధికే.
: పంచమూర్తిం ప్రకల్పయేత్.

తదంతే పూజకగృహం దక్షిణే చోత్తరేఽథ వా
పశ్చిమే వా విదిగ్దేశే కల్పయేత్తత్సమీపతః. ౧౪

! స్తుపనం చ తథైశాన్యాం గోష్ఠాగారం చ పావకే
నైర్ఋత్యామాపణస్థానం కారయేత్తాన్ యథావిధి. ౧౫

సహస్రవిప్రాన్నునీషు గ్రామేష్యపి చ మధ్యమే
శతం శతద్వయాద్యేషు చైకమూర్తిమథార్చయేత్. ౧౬

ఆసనం స్థానకం వాఽథ * శయనం? భోగమేవ చ
కల్పయేద్ద్రామవృద్ధ్యర్థం రామకృష్ణౌ తు వా పునః. ౧౭

ఉత్తరే మధ్యవీధ్యాం తద్వారుణే హరిమద్విరమ్
స్థానకం వాఽసనం చాథ దక్షిణే వా యథోచితమ్. ౧౮

:: హరస్య ధామ వై శాన్యే బాహ్యే తత్ప్రాజ్ఞుఖం చరేత్
‡ స్థానేఽగ్నేర్గేహమర్కస్య పశ్చిమాభిముఖం తథా. ౧౯

సౌమ్యే తత్ప్రాజ్ఞుఖం దుర్గాం పైశాచే షణ్ముఖం శ్రీయమే
విఘ్నేశస్య తు వాయవ్యాం మాతృకోష్ఠం బహిశ్చరేత్. ౨౦

కన్యాదృష్టి రవేర్దృష్టిరివోఽఘ్నేశస్య గుహస్య చ
గ్రామస్య సుఖదా స్యాత్తద్ధరదృష్టిరనర్థదా. ౨౧

సర్వాభివృద్ధిదం విష్ణోగ్రామామాదిషు విశేషతః
సా దృష్టి † సౌమ్యరూపతావత్తథా స్యాత్ప్రప్తమేవ చ ౨౨

తథైవ పంచవీరాంశ్చ వాస్తుబాహ్యే సమర్చయేత్
ధృవారాఙ్చ చ విశేషేణ దిశాసు విదిశాసు చ ౨౩

! సభాస్థానం. ఖ. గ. * శయనం. :: హరం చ గ్రామపైశాన్యే. గ.

‡ స్వాంతే భవనమర్కస్య. శ్రీ తథా. † సౌమ్యదృష్టిత్వాత్.

భోగం చేత్థాపయేద్విద్వాన్ పై శాచే మధ్యమం వినా
 గ్రామప్రేతం తథా బాహ్యే యోగవీరా ధునివార్చనమ్. ౨౪
 భోగం చేత్తిధునివార్చం వై వాస్తుస్వేవ ప్రకల్పయేత్
 * వారిపార్శ్వే వనేఽన్యత్ర ధునివం వాఽథ ధునివార్చనమ్. ౨౫
 యథోక్తం స్థాపయేద్విద్వాన్ పాజ్ముఖం వా యథోచితమ్
 నగరాదా మధ్యమే విష్ణుం నార్చయేదన్యదిత్యు చ ౨౬
 అర్చయేత్పశ్చిమే విష్ణుం శ్రీభూమిసహితం శుభమ్. ౨౬౪

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే భూవరీక్షాది విధిర్నామ
 ద్వి తీ యో ౭ ధ్యాయః.

అథ తృతీయోఽధ్యాయః.

—|| క మ్ ఇ మ్. ||—

అతః పరం వ్రత్యౌమి కర్షణావిధిముత్తమమ్
 మాసేష్విష్టదినే శుద్ధే కర్తవ్యోఽప్యనుకూలకే. ౧
 యత్ర దేవాలయం కుర్యాత్సప్రాకారం చతుర్దిశమ్
 సీమావినిర్ణయం :: కృత్వాఽ తృణాదీన్ శోధయేచ్ఛుభమ్. ౨
 అర్కతాలం యుగం కుర్యాద్ధలం వై భూతతాలకమ్
 వేదతాలమృషిం చైవ † క్షీణిం ద్వాదశతాలకమ్. ౩

* గిరిపార్శ్వే. క. :: తత్ర—యత్ర. గ. † క్షీణమ్.

వింశదశ్శులనాహం స్యాత్ప్రత్యుదేశం ప్రతాదకమ్
 ఏవం లక్షణసంయుక్తం యుక్త్యా శేషం ప్రయోజయేత్. ౪
 మాంజ్యా చ రజ్జుమాదాయ వృషా శ్వేతా సుబంధయేత్
 ఖురౌ శృం గౌ సువర్ణేన తావాబధ్య త్పణం దదేత్. ౫
 సర్వవాద్యసమాయుక్తం యజమానో గురుస్తథా
 సార్థం తు వైష్ణవై భూమిం దీపపూర్వం ప్రవేశయేత్. ౬
 తత్ర పశ్చిమభాగేతు ప్రపాం కృత్వా సలక్షణమ్
 పరితః ప్రావరణం కృత్వా వితానాదై ర్విధిభూషయేత్. ౭
 ప్రీహిభిః స్థండిలం కృత్వా విష్వక్సేనస్య మధ్యమే
 * తత్ర పశ్చిమభాగే తు చక్రస్థై ర్వివోత్తిరే తథా. ౮
 వీశస్య విధినా వీరం ‡ భాగమాత్రినమున్నతమ్
 కృత్వా ప్రాగాస (న) సం కూర్చం నిధాయోర్ధ్వే సమర్చయేత్.
 హవిస్సమ్యజ్ఞీ వేదై ర్వివ వీశామితసుదర్శనాః
 పుణ్యాహం వాచయిత్వా నై బద్ధయేద్వృషభా పునః ౧౦
 ఆచార్యో యజమానేన ధీదశో? వై దక్షిణం పునః
 మాంజీరజ్జుం సమాదాయ 'రుద్రమ'స్మృతి బద్ధయేత్. ౧౧
 యుగలాంగతౌ తథాఽఽబధ్య 'త్ర్యమ్బ'కేతి వదన్ బుధః
 వైష్ణవం మస్త్రీముచ్చార్య ప్రాగస్తం కషాయేద్భువమ్. ౧౨
 పశ్చాత్కర్షక ॥ మాహూయ స్వలంకృత్య మనఃప్రియమ్
 విశ్వతః కర్షయేత్సుక్త్యా నియుంజీయాద్గురుర్బుధః. ౧౩
 సంగృహ్య బీజాన్ కంఘానీన్ యావదంకురదర్శనమ్
 తావజ్జలేషు నిక్షిప్య విష్ణుసూక్తేన వాచయేత్. ౧౪

* స్యు దక్షిణభాగే ఆ. క. ‡ చతురశ్రం భాగమున్నతమ్. ధీ దత్వా.

॥ ఆహూయస్వలంకృత్య. ఆ.

వారుణేన జలం దత్వా రక్షాం కృత్వా యథావిధి
సమభ్యస్త్యైవ తాన్ దేవాన్ సముద్వాప్య పునర్దురుః ౧౫

అంకురే పరిపూర్ణే తు గోగణేభ్యో నివేదయేత్
* ఆధ సద్యః కర్తుమిచ్ఛే ద్దూర్వా ఆస్తీర్య సందదేత్ ౧౬

గర్భాలయప్రదేశే తు శుద్ధిం కృత్వా :: మనోరమమ్
ప్రీహిభిః స్థండిలం కృత్వా ద్విహస్తాయతవిస్తృతమ్. ౧౭

పూర్వాగ్రాశోత్తరాగ్రాశ్చ వర్గశేఖాస్తథా కురు
కర్ణసూత్రద్వయోపేతం ఓ చతుశ్చిరసమన్వితమ్. ౧౮

వేదతోఽంగులసంయుక్తం నాగైరస్తశ్చతుష్పథమ్
సూత్రాప్తయోగే ధాతారం దిశిలాశూలయోస్తథా. ౧౯

లోకపాలాన్ త్సమభ్యర్చ్య బలిం దత్వాఽథ పాయసైః
¶ కృత్వాచార్యః స్వయం సర్వం పూర్వం వై శిల్పినా వినా. ౨౦

పశ్చాదత్ర చ తద్దేవాన్ శిల్పినా చాభివస్తయేత్
సంకోధ్య ** విశ్వం సంగృహ్య వాయవేభ్యః ? ప్రదీయతామ్. ౨౧

అత్ర శంకుం సుసంస్థాప్య గురుస్తద్భిల్పినా సహ
దిశో నిశ్చిత్య ధామార్థం విమానం : విధినాఽరభేత్. ౨౨

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతప్తే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

తృతీయోఽధ్యాయః.

* ఆధ వా సద్యతామశ్చే. అ. .. మనోరమమ్. గ. ‡ వేదలాంగులసంయుక్తం నాగైకం
తచ్చతుష్పథమ్. ఓ చతుశ్చిర. ¶ గురుణా స్థపతిం నైవ స్వయంకృత్వాత్ర కార
ణాత్. ** బింబమ్. ? ప్రదాయ తాన్. ప్రదాపయేత్. గ. విధివద్భవేత్.

అథ చ తుస్థోఽధ్యాయః.

శంకుస్థాపనమ్.

శంకుప్రతిష్ఠామార్గం చ ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః

* ప్రాసాదసిర్మితిస్థానే సమం కృత్వా ‡ భువన్తలమ్.

౧

§ గోచర్మమాత్రం తత్రైవ గోమయేనోపలేపయేత్

ప్రాగస్తం చోత్తరాస్తం చ మధ్యే సూత్రం ప్రసారయేత్.

౨

తన్మధ్యే శంకుసంస్థానం యజ్ఞకైస్తరుభిస్తథా

¶ శంకుం కుర్యాద్విధానేన తస్యోత్తుంగం వితస్త్రినా.

౩

వితస్త్వై మూలనాహం స్యాదగ్రనాహం నవాంగులమ్

క్రమాత్కృతమవక్రం స్యాచ్ఛంకోలక్షణమేవ చ.

౪

తన్మధ్యే మండలం కుర్యాచ్ఛంకోర్ద్విగుణమానతః

స్థాపయేద్దుదయాత్పుర్యే శంఖనాదసమాయుతమ్.

౫

తస్మిన్నధిపమాదిత్యమింద్రాదీన్ పరితోఽర్చయేత్

రేఖాగతాయాం ఛాయాయాం పశ్చిమే చిన్దుమర్చయేత్.

౬

తథాఽపరాష్టే రేఖాయాం ప్రాగ్గతే బిన్దుమర్చయేత్

తత్ పణ్ణవతికం భాగం కృత్త్వై కాంశం తదంగులమ్.

౭

మేషే చ + వృషభే శూన్యం తులామానే ద్వియంగులమ్

కర్కటే వృశ్చికే మినే తేనైవ చతురంగులమ్.

౮

* ప్రాసాదసిర్మితే గ. ‡ భువన్తలమ్. § గోచర్మాకృతివర్ణిమాన్. ¶ మూల

చేరం తథా కుర్యాత్. + మిథునే సింహే.

చాపే కుంభే పడంగుల్యం మకగేఽష్టాంగులం క్రమాత్
 లంగులీమాణసి మాస్యక్తాః త్రింశద్భాగం విభజ్య చ ౯
 * గతక్షాణాన్తు యుక్త్యా తైరంశం సీత్వావశేషితమ్ †
 ‡ తద్భిందోహుత్తరే యామ్యే సీత్వా బిద్ధం సమర్పయేత్. ౧౦
 సూత్రం ప్రసారయే ॥ ద్విదావ్క మధ్యే ప్రాగస్తమేవ చ
 ‡ దక్షిణోత్తరతో బిద్ధం మత్స్యవద్రాభమయేద్బుధః. ౧౧
 తత్సచ్చాననయోర్మధ్యే సూత్రం పశ్చాత్ప్రసార్య చ
 ఏవం దిశో వినిశ్చిత్య మూలస్థానం చ ** కల్పయేత్. ౧౨
 నిర్మితేఽత్ర విమానస్య ఉత్సేధార్థం సమం తథా
 జలాంతం వా శిలాంతం వా ఖానయేదుచితం సుధీః. ౧౩
 విస్తారాయామసీమాన్తే తత్ప్రత్యా సుదృఢాయ చ
 పంచమాంతం చతుర్థాంతం త్రిమాంతం వాఽధికం క్రమాత్. ౧౪
 వాలుకై ర్విశ్వతః పూర్య తోయేన సహ మిశ్రితమ్
 ? దృఢీకృత్వాతివృక్షైర్వా హస్తీపాదేన వా బుధః. ౧౫
 ! దశాహంస్తే తు క్రిమశస్త్రాతం పంచధా చరేత్
 త్రిభాగావనతే విదావ్క శిలా వా చేష్టకాఽథవా. ౧౬
 యద్ద్రోవ్యేణ కృతం ధామ తద్ద్రోవ్యేణ చ వాలుకైః ::
 శనైః శనైస్తత్సర్వథం కృత్వా తత్ర విచక్షణః. ౧౭
 యుగ్మాయుగ్మ ‡ విభాగేన నిశ్చితైశ్చ వ చ పూర్యతః

* గతభక్తస్య. † విశేషకః. ౧. ‡ తద్భిందోః. ॥ బిందోః. ‡ దక్షిణోత్త
 రయోః ** నిశ్చయేత్. ? దృఢీకృత్య గజైర్వాఽథ. ! దదశకాయాదేక్రమశః.
 :: ౧. ఆదర్శేఽకృ పంచమాధ్యాయ సమాప్తిదృశ్యతే. ఇతఃప్రభృతి పంచమాఽ
 ధ్యాయంతి శ్లోకేః పర్యంతం గలితః గ్రంథః. ‡ విమానం తత్.

- తేనోక్తవిధినా విద్యానిష్ఠకాం ప్రథమాం న్యసేత్. ౧౮
 విమానమేకద్రవ్యేణ కృతం చేదుత్తమం విదుః
 ఉపరిష్టాద్వృతేస్తత్ర ఇష్టకాభిః కృతస్తు యత్. ౧౯
 * మధ్యమం తలభేదేషు తరుణాచ్ఛాదితే సతి
 కనిష్ఠం తద్విజానీయాన్నిశ్రమేతైః కృతం బుధాః. ౨౦

(విమానార్థ శిలాల్పక్షణాది.)

- శిలాభేదం ప్రవక్ష్యామి విమానార్థం ద్విజోత్తమాః
 శ్వేతం కృష్ణం చ రక్తం చ మిశ్రం చైవ చతుర్విధమ్. ౨౧
 భూగతం గిరిజం † చైవ వారిజం వాఽథ ‡ చాహారేత్
 వారిజాద్గిరిజం శ్రేష్ఠం గిరిజాద్భూమిజం తథా. ౨౨
 ఏకయా శిలయా ధామ కృతం చేదుత్తమం ప్రభోః
 శిలాభ్యాం యత్కృతం మధ్యం త్రిభిరిష్టకయా సహ. ౨౩
 కనిష్ఠం తద్విజానీయాన్నిశ్రం వాఽమిశ్రమేవ వా
 కారయేల్లక్షణోపేతం మతిమాన్ శాస్త్రవిత్తమః. ౨౪
 శిలాయాం పరికర్తవ్యా ఇష్టకా ఇష్టకోపరి
 నాచరేస్తద్భిలాభిస్తద్విపరీతం న కారయేత్. ౨౫
 శ్వేతజోపరి కర్తవ్యా కృష్ణజం రక్తమిశ్రజా
 రక్తజోపరి మిశ్రం వా శ్వేతం వా కారయేద్బుధః. ౨౬
 కృష్ణజోపరి శ్వేతం స్యాద్రక్తమిశ్రం చ వృద్ధయేత్
 నాచరేత్సప్రధానౌ తౌ రక్తమిశ్రౌ విచక్షణః. ౨౭
 ప్రసిద్ధభవనే విష్ణోః శ్వేతజం కృష్ణమేవ వా

- కృష్ణజోపరి శ్వేతం స్యాదిష్టకోద్ధేవ శిలాం వినా. ౨౮
- అచరేద్భవనేనైవ తు ప్రాసాదాదిషు సర్వతః
వర్గాస్తమేకద్రవ్యేణ కారయేత్సంకరం వినా. ౨౯
- * ఉపానాదిషు గణ్యేషు ద్విద్రవ్యేణ స కారయేత్
కృతం చేదాభిచారం స్యాన్మిశ్రం తస్మాన్న కారయేత్, ౩౦
- ఏవం బుధ్వా గురుధీమాన్ యజమానబలాన్వితః
పార్థం తద్యజమానేన నిశ్చిత్వాపి సశిల్పినా. ౩౧
- శుభోదయే దినే శుద్ధే సన్నత్యైవ తద్విప్రకాః
అరభేద్భవనం మంత్రీ హస్తేనోక్తేన † శాస్త్రవిత్. ౩౨

ఇతి శ్రీనైఖానసే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరితస్త్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికాశే
చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ పంచమోఽధ్యాయః.

~*~*~

~*~ బాలాలయవిధిః ~*~

- అతః ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి బాలాలయవిధిక్రమమ్
ప్రథమోఽవరణే వాఽథ ద్వితీయోఽవరణేఽథ వా. ౧
- మూలస్థానస్య చైశాన్యామైంద్రే సౌమ్యే విశేషతః
వాయవ్యాం పశ్చిమే వాఽథ కల్పయేత్తరుణాఽలయమ్. ౨

* ఉపానాదౌ చ గణ్యేతు. † వాస్తువిత్, గ.

- అన్యాయేఽర్చితం శూన్యం సంప్రాప్తం చ పునస్తథా
యాచితం తద్విదర్థిమానాచరేత్త్వరయాఽన్వితః ౧౪
- అథ తా తద్గృహాచాణం వా స్థాపయేద్బాలభామని
* మూలస్థాపనకాలే తు గృహార్చాం † యాచితాం త్యజేత్. ౧౫
- మూలస్థాపనకాలే తు ప్రతిమామూలయాయ చ
కృతైవైవ స్థాపయేద్ధీమానథ వా హరకం చరేత్ ౧౬
- గ్రామస్య యజమానస్య చానుకూలే శుభే దినే
తస్మాత్తు దివసాత్సూర్యమంకురార్పణమాచరేత్. ౧౭
- కృత్యాఽక్షిమోచనం పశ్చాత్ ‡ క్షీరే గవ్యే జలే తథా
అధివాస్య యాగశాలాయాం పునః స్తుత్వా విభూషయేత్. ౧౮
- మధ్యమే శయనస్థానం పంచాగ్నిక్ పరికల్పయేత్
పర్యగ్నిపంచగవ్యాభ్యాం ¶ విశ్వతః శోధయేత్క్రమాత్. ౧౯
- ద్రోణద్వయసుసంపూర్ణం ఖండస్ఫుటితవర్జితమ్
ప్రక్షిప్త్యాఽయుధచిహ్నాదీన్ కుంభం సంసాధయేద్గురుః. ౨౦
- ధాన్యపీఠే సుసన్నస్య ప్రతిష్ఠాక్తక్రమేణ వై
ధ్యాయన్ కుంభే సమావాహ్య స్తుపనం సమ్యగాచరేత్. ౨౧
- శయ్యావేద్యాం తథాఽఽస్త్రీన్ అండజాదీన్ యథాక్రమమ్
ఆరోహ్యపరి దేవేశం కుంభేన సహశాయయేత్ ౨౨
- పుణ్యాహం వాచయేత్తత్ర బద్ధియాత్కృతుకం తథా
'యదైవ్విష్ణవం' సముచ్చార్య ప్రాక్కిరశ్చాయేద్ధరిమ్. ౨౩
- ‡ ఉత్తరాఽచ్చాదనం కృత్వా హస్తం సమ్యక్ ప్రశంస్య చ
మూర్త్యావాహనహోమాదీన్ ప్రతిష్ఠాక్తవదాచరేత్ ౨౪

* ఇదంశ్లోకార్థం. గ. ఆదేశేకానాస్తి. † యాచితమ్. అ. ‡ పంచగవ్యే. క.
¶ పాశశ్లోకః అ. ‡ అ. గ. ఆదర్శపురారభతే.

రాత్రిశేషం వ్యపోహ్యైవ స్నాత్వా స్నానవిధానతః

** యాగస్థానం ప్రవిశ్యైవ ఉద్ధనేద్ధరిమవ్యయమ్. ౨౫

ఆచార్యదక్షిణాం దత్వా చరరాశౌ శుభోదయే

కుంభం బిమ్బం సమాదాయ తోయధారాపురస్సరమ్. ౨౬

ధామదక్షిణం కృత్వా ప్రతద్విష్ణురీతి బ్రువన్

సంస్థాప్య వేద్యాం దేవేశం దేవీభ్యాం స్తువనోత్సవే. ౨౭

అత్మసూక్తం జపిత్యా తు విష్ణుసూక్తాదికం జపేత్

కుంభస్థాం శక్తిమాదాయ ధ్యాయన్ విష్ణోర్విదిమూర్తిభిః. ౨౮

బింబస్య మూర్ధ్ని చావాహ్య * దేవ్యాదీన్ పరిషద్గణాన్

‡ ఆవాహ్య చోత్సవేఽర్చాయాం బలిబిమ్బే చ కాతుకాత్. ౨౯

దీపాద్దీపమివాఽవాహ్య సమభ్యర్చ్య యథాక్రమమ్

పుణ్యాహం వాచయేత్తత్ర పాయసాదీన్ నివేదయేత్. 30

• ఆవాహనవిసర్గా చ † విన్యస విధిపూర్వకమ్

నిత్యే నైమిత్తికే ధీమాన్ విధినైవ సమర్చయేత్. 31

బాలాఽలయే ద్రువార్చాం చేత్కర్తుమిచ్ఛేత్సజ్జమమ్

తథా బాలాలయం కృత్వా గర్భగేహే సమస్థలే. 3౨

¶ ఆధారాథం శిలాం నైవ ఇష్టకాభిర్ద్వీధీకృతే

తలే వినాఽథ రత్నాదీన్ స్థాపయేజ్జగనుం తథా. 33

‡ తత్రాభూమ్యా సంయోగం జగ్గమత్వాత్సైలకమ్

‡‡ తత్రీధాదీన్ సమూః ధీమాన్ స్థాపయేత్కౌతుకోక్తవత్. 3౪

** కాలాం ప్రభాతే సంవేశ్య. గ. * దేవ్యాది. అ. దేవ్యా చ పర్వదస్తకా. గ.

‡ ఆవాహ్య స్తువనే చాశ్యే బలిబిమ్బే చ కాతుకాత్. † నైవాన్యత్. ¶ ఆధారక. అ. భ. ‡ తత్రాభూమినా. గ. ‡‡ తద్ధామని. గ.

పశ్చాద్భ్యుదయోక్తే స్థానే తద్ధామ కృత్వా సలక్షణమ్
స్థాపితూలావసానాంతం నమాంతం కారయేద్భుభః. 31

* యథా సకాతుకం బేరం బాలస్థానాస్త్వనేశనమ్
మూలస్థానే యథాప్రోక్తం ధృవాత్పూచ తథాచ రేత్. 32

పూర్వం ముహూర్తే రత్నాని విన్యసైవ ధ్రువార్చనమ్
తస్మిన్నుపరి సంస్థాప్య అష్టబద్ధం సమాచరేత్. 32

స్థపతిన్దేవ? గురుణా బృహత్కాయం భవేద్వది
కుమ్భం వినాఽథ యస్త్రేణ సీత్యా బేరం యథోచితమ్. 33

సంస్థాప్య శుద్ధిం కృత్వాఽత్రకుమ్భం తత్రముఖే నయేత్
తథాఽవాహ్య సమభ్యర్చ్యే ద్విశేషోఽన్యాని పూర్వవత్. 34

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరతస్త్రే) భృగుప్రోక్షాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే ‡

పంచమోఽధ్యాయః.

అథ పక్షోఽధ్యాయః.

—o—

⇒ (ఇష్టకాన్యాసః) ⇒

అత ఊర్ధ్వం ప్రవత్స్యామి ఇష్టకాక్రమ ఏ ముత్తమమ్ ?

¶ మానేషు చైత్రకం నైవ శిష్టమాసే శుభే దినే ౧

స్థిర రాశిం సుసంగృహ్యన్నగ్రాహ్యం చర రాశికమ్

గ్రామస్య యజమానస్య చాఽనుకూలే సమాచరేత్. ౨

* స్తోత్రద్వయం. గ. అదిత్యనాస్తి. ‡ బాలాలయవిధిర్నామ చతుర్థోఽధ్యాయః. గ. ఏ ముచ్యతే. క. ¶ శిష్టమాసాన్ విసర్జ్యైవ శేషమాసే. గ.

- అమ్మసా సహ * సుస్మిగ్ధవాలుకాభిశ్చ పూరయేత్
తాం భువం తు సమీకృత్య? యావత్ప్రాసాదనిర్ణయమ్. 3
- శిలాం వా చేష్టకాం వాఽథ కారయేత్ప్రథమేష్టకామ్
ఇష్టకేష్టకయా చేత్తచ్చిలా చేచ్చిలయా బుధః ౪
- మానాంగులేన ‡ ధాత్యాదిత్రయోవింశతి కావధి
వర్ధయేద్విభవేనైవ † సందధ్యా ద్విఘ్నముచ్యతే. ౫
- తదర్థం విస్తృతం ప్రోక్తం విస్తారార్థం ఘనం భవేత్
ముఖం ¶ పాదం విదిత్వా తు సంజ్ఞాం ‡ కృత్వాఽకృతౌ స్మృతమ్
స్థాపనాయ యథాప్రోక్తమంకురానర్పయేద్బుధః
అధివాస్య తథా పశ్చాద్వాగశాలాం ప్రకల్పయేత్. ౭
- తస్మధ్యే శయనస్థానం ? ద్విహస్తాయతవిస్తృతమ్
తాలోత్పేథం తు తత్ప్రాచ్యాం కుండమాపాసనం తథా. ౮
- * అలంకృత్వా మృదా ధీమాన్ భూమియజ్ఞం చ కారయేత్
అగ్నిం సంసాధ్య విధివత్కలశైః సప్తభిః కృమాత్. ౯
- సంస్థాప్య నవవస్త్రేణ ప్రచ్ఛాద్య శయనోపరి
సంస్థాప్య కాతుకం బద్ధ్యా నవవస్త్రేణ ఛాదయేత్. ౧౦
- హుత్వా తు వైష్ణవం మస్త్రం విష్ణుసూక్తమతః పరమ్
చతుర్వేదాదిమస్త్రాంశ్చ శ్రీసూక్తం చ సపౌరుషమ్. ౧౧
- సహ వ్యాహృతికం హుత్వా పావకం సంప్రణమ్య చ
సవేదాధ్యయనాద్వాద్వాన్న త్రిగేయాన్న యేన్ని శామ్. ౧౨

* సిద్ధర్థమ్. గ. ‡ ధాత్వాదిమంభావ ద్విగుణం కృతాత్. † నందధాదీశ్చ
ముచ్యతే. ¶ పాశ్చాత్యమ్. ఖ. ‡ కృత్వా తుచిః కృమాత్. ? చతుస్తాలాయత.
! తా చ కృత్వా, అ. కృత్వాగ్నౌ విధినా ధీమాత్. గ.

* పాతస్సాన్నిత్వా ముహూర్తే తు గర్భదావరస్య దక్షిణే
ఉపానాదధస్థాద్భూమౌ తు వీహిభిః స్థండిలం చరేత్. ౧౩

నవభాగం విభజ్యైత్ర భిత్తి ‡ న్యాయం క్రిమాద్గురుః
బాహ్యే త్రిభాగం సీత్యా శీఘ్రయాతభాగావశేషితే. ౧౪

పాగస్తముత్తరాంతం చ పాగదిక్రిమయోగతః
చతుశ్వేదాదిమస్త్రీణ సచ్చిద్రం స్థాపయేద్గురుః ౧౫

హేమరత్నమృదాదైవ్యస్తన్మధ్యే చిద్రం సుపూరయేత్
తతః స్థపతిమాహూయ దృఢం ¶ కృత్వైవ నార్పయేత్. ౧౬

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతస్త్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

? షష్ఠోఽధ్యాయః.

అథ సప్తమోఽధ్యాయః.

— (గ ర్భ న్యా స : .) —

అత ఉర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి గర్భన్యాసవిధిక్రమమ్
ఆలయం దేవతానాం ‡ తచ్ఛరీరం పరిపశ్యతే. ౧

మసూరాస్తే ** చరాణాస్తే ప్రస్తరాస్తే గళాస్తరే
! శిఖరాస్తే ఘోషికాధస్తాత్పంచగర్భః ప్రశస్యతే. ౨

* ప్రభాముహూర్తే ధర్మాత్మా. గ. ‡ న్యాయమ్. శీ తు భూతభాగే విశే
షతః. ¶ చోపాసమ్. ? ప్రధమేష్టకావిధిర్నామ. ‡ చ. ** చరాణాస్తే. క.
! శిఖాస్తే.

- అపానమండపే వాఽథ * తథా స్తుపనమండపే
గోపురే పచనాగారే న్యసేదన్యే మనోరమే. 3
- పరివారాలయే మధ్యే గోపురేఽగారదక్షిణే
నిర్గమాద్దక్షిణేవాఽపి పృవేశాద్దక్షిణేఽపి వా ౪
- సర్వేషాం గోపురాణాం చ కుడ్యస్యాభ్యంతరే బుధః
ఫానాస్తే సన్న్యసేదర్భం మండపే స్తుపనాఽలయే. ౫
- ద్విజశ్చేత్పట్టికోర్ధ్వే తు † క్షత్రియః కుముదోపరి
జగత్యుర్ధ్వే తు వై శ్యః స్యాదుపానోపరి శూద్రకః ౬
- విమానే తు విశేషేణ సర్వేషాం వా స్థలాంతరే
ద్వారాభ్యంతరయోరన్యే ‡ రాతౌ గర్భం నిధాపయేత్. ౭
- ప్రాసాదపాదవిపులం ¶ నాహంశోనమథాఽపి వా
‡ పాదాంశోనమథో ఫేళాం విశాలాయామముచ్యతే. ౮
- విస్తారసమభిత్తుచ్చమప్తాంశోనమథాపి వా
ద్వారస్య దక్షిణే స్తమ్భే భిత్తివ్యాససమం బుధః ౯
- అష్టభాగం విభజ్యాథ చతుర్భాగం బహిరన్యసేత్
తిభాగమభ్యంతరే సీత్యా స్థానే తస్మిన్ త్సమాచరేత్. ౧౦
- తత్ర పాష్టిం సమభ్యర్చ్య దేవేశం మనసా స్మరన్
'విష్ణుర్యోనిం' జపిత్వా తు గర్భం తత్రైవ విన్యసేత్ ౧౧
- పశ్చాదగ్నిం పరిస్తీర్య స్విష్టాకారం సప్తైష్టవమ్
హుత్వా విసర్జయేదగ్నిం గురుం కర్తా ప్రపూజయేత్ ౧౨

* స్తుపనాగారమండపే. గ. † కుముదోర్ధ్వే నృపస్య తు. గ. ‡ రాజ్ఞః. ¶ నా
గాదిశోనమ్, ‡ ఉపాంశోనమ్.

- పశ్చాచ్ఛిల్పినమాహూయ సుదృఢం కారయేతి చ
నియోజయిత్వా తం పూజ్య విమానం * కారయేత్తతః ౧౩
- ‡ భూతాంశోనం చ వా తస్య బహుళం జఘమేవ? వా
సవకోషయుతాం ఫేలామచ్ఛిద్రాం సాపిధానకామ్. ౧౪
- స్వర్ణేన రజతేనైవ కుర్యాత్తామ్రేణ వా పునః
యేన మూర్ధ్నే గన్తవ్యం శిఖరం తేన మాగతః ౧౫
- అశ్రమష్టాశ్రిం వృత్తిం వా కారయేద్ధర్మభాజనమ్
మంగలాన్ పర్వతాన్ బీజాన్ శంఖాద్వానాయుధానపి ౧౬
- మృదః కన్దాం స్తథా రత్నాన్ వర్ణచిహ్నీం స్తథైవ చ
వాద్యధాతుకాంశ్చైవ స్వర్ణాద్వాభ్యాం స్తథైవ చ ౧౭
- ష్టక్షాదీనాం త్వచశ్చైవ గజరూపాదయస్తథా
పుణ్యతీర్థోఽకాంశ్చైవ సర్వాణ్యన్యాని చాహరేత్. ౧౮
- శుభే కర్త్రనుకూలక్షే స్థిరరాశౌ విశేషతః
అంకురానర్పయిత్వైవ పూర్వేష్యస్తద్దినే తథా. ౧౯
- స్థానే యథోక్తశాలాయాం కృత్వా సమ్యక్ పృచ
ద్విహస్తాయతవిస్తారం తాలోత్సేసం సుమధ్యమే ౨౦
- వేడిం కృత్వా తు తత్ప్రాచ్యాం కుండమాపాసనం చరేత్
ఆలయాభిముఖే శుద్ధే సాయాహ్నే తు విశేషతః ౨౧
- వీహిభిః స్థండిలం కృత్వా ప్రాగస్తం వస్త్రమాస్తరేత్
ఫేలాం మధ్యే సుసన్న్యస్య ద్రవ్యాన్ సర్వాన్ సమాహరేత్
ఆచార్యః సుప్రసన్నాత్మా చోత్తరాభిముఖస్తథా

* పరి కారయేత్. ‡ ఇతః ఆస్తమధ్యాయస్య. గ. ఆదర్శప్రసవ అభ్యుతే.

ద్రవ్యాన్ గాయత్రియా పోత్య తాం ఫేలామపి దర్శయేత్.
 భూమియజ్ఞేన సంశోధ్య ఆఘారం విధివద్యజేత్
 పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు వేద్యూధేన్వ స్తీర్య పూర్వవత్ ౨౪
 తన్మధ్యే స్వస్తిసూక్తేన ఫేలామపి చ సన్న్యసేత్
 వేద్యాముపరి దిక్పాలాన్ నాగేంద్రిమపి పూజయేత్. ౨౫
 నవవస్త్రేణ సంవేష్ట్య పుష్పాణ్యుపరి విన్యసేత్

... ..

ప్రజ్వాల్య చ పరి స్తీర్య విష్ణుసూక్తమతః పరమ్. ౨౬
 శ్రీసూక్తకం తతో హుత్వా వైష్ణవం మన్త్రమేవ చ
 స్వాహాంతం 'నాగరాజాయ' 'దిక్పాలే'భ్యస్తజైవ చ ౨౭
 'సర్వరత్నేభ్య' ఇత్యుక్త్వా 'సర్వభాతుభ్య' ఏవ చ
 'సర్వబీజేభ్యః స్వా'హేతి 'సర్వలోకేభ్య' ఇత్యపి. ౨౮
 'నదీభ్యః' 'పాతాలే'భ్యశ్చ 'వృక్షేభ్యో' 'నగ' ఇత్యపి
 'గజేభ్యో' 'విష్ణవే' చేతి వ్యాహృత్యంతం సుహూయతామ్. ౨౯
 హుత్వా తు సాధ్యయనాస్తే? గురుః సమ్యక్ సమర్చ్య చ
 సర్వవాద్యసమాయుక్తం తద్రాత్రో స్థాపయేద్బుధః ౩౦

గర్భం తద్రత్నై? సమలంకృతమ్

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
 సప్తమోఽధ్యాయః.

అ థా వ్య మో ౭ ధ్యా యః.

— (విమానవిధిః) —

- అత ఙ్గార్థం విమానాని విశ్వాని కథితాని చ
వాసాధికారే చాద్యాపి ఏకభూమిః ప్రవక్ష్యతే. ౧
- అగ్నిహస్తం సమారభ్య ద్విద్విహస్తవివర్ధనాత్
* చతుర్థా నవహస్తాస్తమేక ‡ భూమిర్విశేషతః. ౨
- § త్రిధోదయం తదధ్యర్థం పాదోనం ద్విగుణం తథా
¶ త్రిగుణం చేతి నామ్నా చ పౌష్టికం జయమద్భుతమ్. ౩
- చతుర్భాగం ద్విభాగం వా పంచభాగం త్రిభాగకమ్
గర్భగేహస్య విస్తారం ద్వివిధం మానముచ్యతే. ౪
- తుంగం తదవృథా కృత్వా భాగమేకం మసూరకమ్
‡ పాదోత్తుంగం ద్విభాగం స్యాత్ప్రస్తరం భాగమేవ చ ౫
- గ్రీవోదయం తు భాగం సాద్విభాగం శిఖరస్య చ
భాగం స్యాత్ స్థూపికోత్సేధమేకభూమేర్విశేషతః. ౬
- గ్రీవోదయం త్రిభాగైకం వేదికోదయముచ్యతే
అధిపానం పాదవర్గం ప్రవక్ష్యామి పృథక్ పృథక్. ౭
- చతుర్వింశతిభాగం తు కృత్వాఽధిపానముచ్యయమ్
నాగాంశం జగతీమానం ధాత్వంశం కుముదస్య చ ౮
- అమృరాంశం చ తత్కమ్పమగ్న్యంశం కంఠమేవ చ
భాగాంశం చాన్యకమ్పం స్యాద్వాజినం చ త్రిభాగికమ్. ౯

* చతుహస్తాత్. గ. ‡ భూమేః, అ భూమా. గ. § త్రయోదశ. ¶ ద్విగుణమ్. ‡ పాదమ్. గ.

- ఉద్ధృష్టం తథా ధీమాన్ నిర్గమం తత్తదంశకమ్
ఉపానోదయమాదా తు బాత్యంగులిసముచ్చయమ్. ౧౦
- దండం వాభ్యర్థదండం వా చరణస్యాఽధ నిగమమ్
తత్తదంశం తదన్యేషాం యుక్త్యా శోభా యథా తథా ౧౧
- వారిమూర్గముదీచ్యాం వా ప్రతీచ్యాం వా యథాహాకమ్
జగత్యాదా కుర్యాద్ధీమాన్ తద్విగ్రహేచ్ఛేదనీయకమ్ ౧౨
- ప్రాసాదస్య తు విస్తారం చతుర్వింశతిభాగికమ్
పంచవింశతిభాగం వా షడ్వింశతిభిరేవ వా ౧౩
- భిత్తిస్తమ్భస్వార్థభాగం భాగమేకం త్రిథా మతమ్
* వహ్నిర్వేదం చ షణ్మాత్రం పాదవిష్కమ్భమేవ వా ౧౪
- నిర్గమం పాదమర్థం వా త్రిపాదం కుడ్యపాదయోః
‡ అశ్రం నాగాశ్రవృత్తం వా మిశ్రం వాఽమిశ్రమేవ వా ౧౫
- ధర్మనస్తాప్తభాగేన † మూలాదగ్రవిశాలతా
విదవద్భిరగ్రపాదాస్తముక్తం తస్మాననండకమ్. ౧౬
- తస్య పాదోదయం ధీమాన్ పట్నప్రవసుభాగకమ్
కృతైవపం నేదికోత్సేధం ¶ షడ్భాగాస్తం పునశ్శరేత్. ౧౭
- అగ్న్యంశం కంఠమేకాంశం కమ్పం షడ్మం తథోపరి
భాగాంశమూర్ధ్వకమ్పం స్యాచ్ఛేష్ఠం తత్ యుగ్మ ‡ భిత్తికమ్ ౧౮
- అయుగ్మం విషమం నేష్ఠం శాలాకూటేషు భిత్తిషు
అవసానే చ కుర్యాత్త + ద్భాగస్థానం విధీయతే. ౧౯

* వహ్నినాదం చ షణ్మాత్రం విష్కభం పాదయోస్తథా. గ. † అగ్నిమ్. ఖ.
‡ మూలాదగాద్విశాలతః. ¶ షడ్భాగం తత్. ‡ పంక్తికమ్. + పాద.

- కుడ్యస్తమ్భస్య విస్తారాచ్చతుర్భాగోవిస్తరమ్
తోరణస్తంభవిస్తారం సర్వేషాం సముదీరితమ్. ౨౦
- వీరకాండోపరి న్యస్తముత్తరం వాజనాబ్జకమ్
క్షేపణం విమ్మకమ్మస్తు తదూర్ధ్వే వల్లి కాస్తకమ్. ౨౧
- విచిత్రైర్నానా * పత్రైస్తు కారయేచ్ఛుభదర్శనమ్
† స్తంభం చైవాన్యచాగ్రే తు బోధికావీరకాండకా ౨౨
- ఫలకోపరి చైత్తకం దండోత్సేధం ప్రశస్యతే
‡ పాదోనోచ్చస్తు కుమ్భం స్యాన్నాసీతుంగం తదర్థకమ్. ౨౩
- కంఠయోః పాదదండం స్యాద్వల్లిదండేన కారయేత్
¶ క్షుద్రదండం తథా నామ పాదమేవ ప్రశస్యతే. ౨౪
- ‡ తత్పాదస్య చ కంఠే చ నాసీ చోర్ధ్వస్య? చాయతమ్ ౨౫
- + నాసీకుమ్భస్య కంఠేన కుమ్భకంఠస్య పాలికా
బోధికా ఫలకా తుల్యం ఫలకాం విభజేత్త్రీధా. ౨౬
- ఏకం వేత్రం ** తతో హస్తా రీరీ చేచ్ఛేషం పద్మం చ కారయేత్
తథాపి తోరణైః స్నానఫలకాద్యా విశేషతః ౨౭
- బహులం ద్వారవిపులం భిత్తివిస్తరమేవ వా
పాదహస్తాధికం ప్రోక్తం పాదాయామార్గమేవ వా ౨౮
- ధాత్వేష్ట నష్ట పజ్ఞ్యంశం కృత్వా పాదోదయం పునః
‡‡ పణ్ణావాప్త నన భాగం శుద్ధద్వారోదయం స్మృతమ్ ౨౯
- ? ఉత్పంగార్థం పతజ్ఞార్థం శిష్టభాగం ద్విధా చరేత్.

* పత్రైస్తు. ఖ. † కుడ్యపాదస్య చాగ్రే తు. గ. ‡ పాదోచ్చం మండితోర్ధ్వస్య
తాటికుమ్భంతదర్థకమ్. ¶ విపులం వీరఖండానామ్. ‡ తత్పాదస్య చ ఖండేన
తాటి + తాటిఖండేన కుమ్భార్థమ్. ** తదధస్తాత్. రీరీ శిష్టమ్. ఖ. ‡‡ పణ్ణ
స్యప్తపదో ? ఉత్సేధార్థమ్.

- తదేకై కం * తయోరంశం తత్సమం స్తమృన్గిమమ్ 30
- ‡ బహులాత్పాదాధికం ప్రోక్తమర్థాధికమథాపి వా 31
పాదోనద్విగుణం ప్రోక్తం ద్విగుణం పాదయోస్తతః.
- కవాటం కారయే తత్ర నిరుక్తోక్తం చ బుద్ధిమాన్ 32
ఉక్తవృక్షేణ సంశ్లిష్టం తామ్రపట్టేన బద్ధితమ్.
- ప్రస్తరస్యోదయం కృత్వా ధీ ఏకవింశతిభాగకమ్ 33
త్రియంశముత్తరం ప్రోక్తమేకాంశం వాజనం తథా.
- తత్సమం నిగ్గమం ప్రోక్తం ¶ త్ర్యంశం వలభిస్తథా 34
నిగ్గమం వాజనం చోద్ధేవీ ఏకై కాంశం సమాచరేత్.
- ధాత్వంశం తత్కపోతం స్యాత్తదర్థం వా సనిగ్గమమ్ 35
దండం వా చార్థదండం వా లమ్బు ‡ వేదీతి కేచన.
- సార్థదండం ద్విదండం వా విశాలం యుద్రనాసికమ్ 36
ప్రత్యుత్సేధం యథాశోభం కారయేత్స ‡‡ బలాహకమ్.
- వృత్తేస్త + తాప్తభాగం చ ఏకోనం వేదికోదయమ్ 23
తం వేదభాగం కృత్వా తు గ్రీవావిస్తారముచ్యతే. 23
- ** స్కందకోచ్చం త్రిభాగై కం వేదికోదయమిష్యతే 37
అశ్రమష్టాశ్రకం వాఽథ ? మిశ్రం వా కర్తురిచ్చయా.
- విశాలం శిఖికోచ్చస్య వేదివిస్తారతుల్యకమ్ 38
అష్టాంశోనం తు తన్మధ్యం తదూర్ధ్వం విపులం క్రమాత్.
- ఊడశాంతై కహీనం తద్వేదివిస్తారమానతః

* తథోత్సేధమ్. గ. ‡ బహులం చాధికమ్ ధీ పంచ ¶ త్ర్యంశంవా, త్ర్యంశం పి ‡ వేదితేన చ ‡‡ సహబలాహకమ్ + తలాప్త. ఖ. ** కర్దకోచ్చం ద్విభాగై కమ్ గ. ? వృత్తమ్.

- క్రమాత్కృతం యథా శోభం కారయేద్భిఖరం బుధః. ౪౧
 ఓష్ఠస్య పంచభాగాస్తం త్ర్యంశం వా * పాలికాయతమ్
 ‡ పాలికాపంచభాగా ౪ త్తద్వికాశం పద్మవిస్తృతమ్. ౪౧
 దలాష్టకసమాయుక్తం దండమగ్రే దలోచ్చాయమ్
 శిఖరస్య కరణం తుంగం శేషం యుక్త్యాఽథ కారయేత్ 3౨
 శిఖరస్య త్రిభాగైకం మహానాసీ విశాలతా (తః)
 సమం త్రిపాదమర్థం వా నాసికానిర్గమం బుధాః. 33
 వ్యాసాత్తత్ర చతుర్భాగం స్కన్ధాస్తం తుంగమేవ చ
 శక్తిధ్వజం తదుచ్చేధః త్రిపాదం వాఽథ కారయేత్. ౪౪
 శక్తిధ్వజస్య పృష్ఠే తు చక్రం కృత్వాఽయనేన చ
 ఘాపయేత్సద్బంధం ధీమాన్ తస్యైవమజ్జలకారణాత్. ౪౫
 పద్మస్య చ త్రిభాగైకం కుంభతారః ప్రశస్యతే
 కుమ్భతారత్రిభాగైకం కుమ్భాపరి సకన్దరమ్. ౪౬
 త్రిగుణం పాలికా 1 తత్ర రేణుకం ముకులం తథా
 స్థూపితుంగం పునర్ధీమాన్ మనుభాగం విభజ్య చ ౪౭
 ఏకాంశం తద్వలగ్నం స్యాత్తత్త్వంశం ‡ కుమ్భమేవ చ
 భూతాంశం కన్దరం ప్రోక్తమేకాంశం పాలికా బుధః ౪౮
 త్రియంశం ముకులం ప్రోక్తం కారయేద్ధాటకాదినా
 అగ్రతో మండపం కుర్యాత్సమం త్రిపాదమర్థకమ్. ౪౯
 మండపం సమసూత్రం చేదస్తరాలం X తు వేశ్మకమ్
 అస్తరాలస్య విస్తారం సార్థవాస్తం ద్వీపాస్తకమ్. ౫౦

* ‡ ఫలికా గ ౪స్యాద్మ్యుగాంకం పద్మ 1 తస్య త్రిగుణైః ‡ వేదాంశం ‡ కుమ్భ రూపమేవ, ఖ. X సవేశ్మకమ్.

- త్రిహస్తం వాఽసి కర్తవ్యం సర్వస్మిన్ ధాన్ని కీర్తితమ్
దండం వా సార్థదండం వా ద్విదండం వా త్రిదండకమ్ ౫౧
- హర్మ్యమండపయోరస్తర్వేశ్మ స్యాత్తద్విచక్షణః
అస్తరాలస్య మధ్యే తు కుడ్యకుమ్భలతాన్వితమ్. ౫౨
- స్తంభతోరణకం వాఽసి స్తమ్భపంచరమేవ వా
స్తంభసౌష్ఠికమేవం వా తోరణం వాఽ * భిధీయతే. ౫౩
- విమానం † మధ్యమార్గం చేన్మానసూత్రా ి ద్భూహిర్బుధః
దండం వా సార్థదండం వా త్రిదండం వాఽథ నిర్లమమ్. ౫౪
- నాగరం ద్రావిడం చేతి వేసరం చేతి తత్త్రిధా
జాత్యశ్రమాయతాశ్రం యన్నాగరం చేతి కథ్యతే. ౫౫
- వృత్తం వృత్తాయతం ప్రోక్తం ద్వ్యశ్రవృత్తం చ పండితైః
మధ్యభద్రాయ తే గ్రీవాదప్టాశ్రం స్వస్తిబద్ధనమ్. ౫౬
- ఉపానాత్ స్థూపిపర్యస్తం వర్ణాశ్రం నాగరం విదుః
కంఠాత్ప్రభృతి వస్వశ్రం ద్రావిడం చేతి కథ్యతే. ౫౭
- నందాత్ప్రభృతి ॥ వృత్తం యద్వేసరం చేతి యత్యతే
అలంకారవిధానం చ నిరుక్తోక్తవదాచరేత్. ౫౮
- పూర్వాదిషు విమానేషు ‡ మహాస్యాం? వేదికోపరి
పురుషాదీన్ కారయిత్యా + కాలాదీన్ కారయేత్తు వా ౫౯
- ద్వితలే తు ప్రతేయాధ్యే చన్ద్రాదీంస్తు ప్రకల్పయేత్
త్రితలాదితలేష్వేవం కల్పయేచ్ఛ యథాక్రమమ్. ౬౦
- ప్రతేరుపరి కోణేషు గలస్థానే విశేషతః

* విధీయతే. ౫. † మధ్యభద్రమ్ ి విధిః. ౫. ॥ హమ్మ్యస్తమ్? ‡ మిశా
నస్యాది + విమానాదీనభాషివా.

సుపర్ణం కారయేద్విద్వాన్ మృగేష్ఠిం వాఽథ కేచన.	౬౧
ఏకజాను సమాసీనః బ్రహ్మసనమథాఽపి వా	
గమరాసనవద్యక్త్యా విశేషాత్కారయేద్బుధః	౬౨
అధిష్ఠానసమం వాఽథ స్తమ్యార్థం పాదమేవ వా	
* త్రిపాదం వాఽథ దేవానాం మానం స్యాత్పురుషాదిషు	౬౩
† పంచవింశచ్ఛమాత్రాది ద్విద్య్వంగులవివర్ధనాత్	
షోఢాభూతో త్తరత్రింశ ః స్మనా స్తం వోదయం తథా.	౬౪

ఇతి శ్రీ వైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
¶ అష్టమోఽధ్యాయః.

అథ నవమోఽధ్యాయః

~*~*~*~

ప్రాకారవిధిః.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్రాకారాణాం తు లక్షణమ్	
ప్రాసాదార్థం సమం వాఽథ అధ్యర్థం ద్విగుణం తథా.	౧
ప్రథమావరణే ప్రోక్తం ద్వితీయే ద్విగుణం తథా	
తృతీయే త్రిగుణం ప్రోక్తం చతుర్థం తత్సమం తథా	౨

* త్రిమానమ్ గ. † పంచవింశతి. అ. ధ మానం వై దేవయో స్తథా.

¶ విమానవిధిర్నామ.

- పంచమం * వృషమం † సప్తమం? తృతీయేన సమం బుధాః
అథ వా హస్తమానం చ త్రిధా స్యాదుత్తమం క్రమాత్. 3
- అలయార్థం సమం వాఽథ ప్రథమాఽవరణం స్మృతమ్
ద్వితీయం గర్భభూతం చ ధాతుహస్తాధికం క్రమాత్. ౪
- తృతీయం భూతిధాతుశ్చ నవహస్తాధికం బుధాః
‡ తత్సప్త నవ రుద్రం చ కరాధికచతుర్థకమ్. ౫
- పంచమం నవ రుద్రం చ త్రయోదశకరాధికమ్
మహామర్యాదయా తుల్యమన్యత్సర్వం విశేషతః ౬
- చతురశ్రీకృతే ¶ తస్మిన్ పాదాధికమథాపి వా
అధ్యర్థం సతీపాదం వా ద్వీగుణం త్రిగుణం తు వా ౭
- ‡ చతుర్గుణం వా కర్తవ్యం పాకారాణాం ముఖాయతమ్
అస్తర్మండలమారభ్య దక్షిణే చోత్తరేఽథ వా ౮
- స్థుపనార్థం యాగశాలార్థమాస్థానార్థం చ మండపాన్
‡‡ విస్తృతార్థం వినోదార్థమాలయాయామితస్య చ ౯
- పృథక్క్షేత్రార్థం భక్తానాం వర్ధయేత్ స్పృహః శుచిః ౧౦
- తిహస్తం తత్సమారభ్య ద్వీద్విహస్తవివర్ధనాత్
పంచాశద్ధస్తమానం స్యాత్సప్తధా వృద్ధిమానతః ౧౧
- పూర్వోక్తవత్క్రమాద్బాహ్యే మంగలాయ వివర్ధనమ్
వర్ధనేనాఽస్య దోషోఽస్తి త్తయే దోషో భవేత్తథా ౧౨
- పాకారాభ్యస్తరే చాన్యదాశ్రితాలయమస్తి చేత్
తద్విమానం సమారభ్య తస్మానాస్తే చ కారయేత్. ౧౩

* వృషసప్తం చ. గ. † సప్త? ‡ తత్సప్తవేధరుద్రం చ కారయత్వా చతుర్థకమ్. ¶ వైతత్. ‡ చతుర్గుణాధికం వాఽథ ‡‡ పీఠీతార్థమ్. ఖ.

- శంభుర్వా శంకరో వాఽథ హరిర్వాఽన్యే చ కేచన
అశ్రితాః పరిషద్దేవానాశ్శ్రితాన్తాన్వినా చరేత్. ౧౪
- భిత్తివిష్కంభమానం స్యాత్ప్రథమం హస్తమానకమ్
వర్గం చ భాగవిద్ధీరం సంతముత్ప్రథమాదిషు ౧౫
- అంగుల్యా విషయాస్తం చ వర్గయే * దుదయం తతః
విష్కమ్భం త్రిగుణం భాగం విషయం † చోచ్ఛ్రయం క్రిమాత్.
అష్టాంశోనం తతశ్చాఽగ్రం భిత్త్యభ్యస్తర ిముత్తమమ్
మధ్యమం భిత్తిమధ్యం స్యాద్భిత్తి బాహ్యమథోఽథమమ్. ౧౬
- ప్రథమావరణం హిత్యా దక్షిణే చోత్తరేఽథవా
క్షుద్రద్వావరం చ కర్తవ్యం హీనేఽన్యే ప్రథమేఽథవా. ౧౭
- పశ్చిమే వా యథాయుక్త్యా హీనం నేష్టం చ సర్వదా
యద్విద్వావరం విమానం తత్తద్విద్వావరం తథా చరేత్. ౧౮
- ప్రథమావరణే కుర్యాద్దివ్యతీయాదా విశేషతః
¶ దిక్షు కోణేషు వా కుర్యాద్దిశోర్మధ్యేఽథవా బుధః ౨౦
- మార్గో యస్యాం దిశి ద్వావరం తద్దిశీతి చ కేచన
నేష్టం తత్ప్రథమే విద్వానన్యయోశ్చేతి కేచన ౨౧
- ప్రథమేష్టేవం కృతం చేద్రాష్ట్రస్య కలహో భవేత్
తయోశ్చిరాంసి క్రమశశ్చత్రస్యాకృతివచ్చరేత్. ౨౨
- సాధిష్ఠానాదికం శ్రేష్ఠం కనిష్ఠమృజుభిత్తికమ్
పాక్రాకారాణాముదీచ్యాం తా ప్రాచ్యాం వా దక్షిణేఽథవా. ౨౩
- ఉపానాథశ్చ కర్తవ్యం యథాహాం జలమార్గకమ్

* కుడ్యయోః స్మృతమ్, గ. † కుడ్యయోన్మతమ్, ి ఉన్నతమ్. ¶ విది
కోణేషు. ఖ.

- భిత్తియుక్తమయుక్తం వా బహుభూమియతం తు వా ౨౪
ప్రథమావరిణేశక్తా * ముఖాయామసమం బుధాః
యథాభిత్తిస్థితం తద్వత్తథాభిత్తిం చ కారయేత్. ౨౫
విమానపరితో మధ్యే స్తమ్భం చైవ సభిత్తికమ్
కుర్యాత్కించిద్వ్యవక్తంతః? విశ్వతస్సమమేవ వా ౨౬
విధినా భిత్తివిష్కమ్భం కారయేత్తన్నిరుక్తవత్
ప్రాసాదోపానమారభ్య ఉత్తరాంతం యథోదయమ్. ౨౭
ధాత్వంశే మసూరయుగ్మం పాదోచ్చం భూతమేవ వా
వత్స్యంగులం సమారభ్య పటృపడంగులవృణాత్. ౨౮
నవధాప్తోత్తరాంతం స్యా ‡ త్తత్తన్నానాంగులేన వై
ధాత్వంగులం సమారభ్య చాంబరాంగులవృణాత్. ౨౯
తిథ్యంగులాంతం నవధా పాదవిష్కమ్భముచ్యతే
భిత్తిపాశ్చస్థితాః § ణ్ణుభాః భిత్తిస్థాన్వితమాచరేత్. ౩౦
పరితశ్చోత్తరాగ్రాణి ప్రాగుదంతం వ్యసేత్క్రమాత్
సన్నికర్మ యథా కృత్వా వాఙనం చ యథాక్రమమ్. ౩౧
తులయా చ యథాస్థానే విన్యసేత్తద్విచక్షణః ¶ ౩౧౪

ఇతి క్రిష్టభాసనే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరతస్త్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

నవమాధ్యాయః.

* ముఖాయాంసకలమ్: ‡ శత. § భిత్తిభూస్థాన్వితమ్. ¶ అధ్యాయ
సమాప్తినక దృశ్యతే. గ. ఆదేశే.

అథ దశ మోఽధ్యాయః.

— (గోపురలక్షణనిర్మాణాది.) —

అతః ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి గోపురాణాస్తు లక్షణమ్
 ప్రథమం ద్వారశోభా చ ద్వారశాలా ద్వితీయకమ్ ౧
 తృతీయం ద్వారప్రాసాదం ద్వారహర్మ్యం చతుర్థకమ్
 ద్వారగోపురమిత్యన్యం పంచథా న్యత్ర మేణ వై ౨
 త్రిభూతమునినందం చ * రుద్రహస్తాదికం క్రమాత్
 త్రిభాగీకృత్య విస్తారం తస్మి ‡ న్యూనాధికం తతమ్. ౩
 తథా ద్విచతుర్హస్తాద్వేకహస్తేన వర్ధనాత్
 తథా షోషశహస్తాంతం నవథా హస్తమానకమ్. ౪
 సార్ధహస్తం § తత్త్రిపాదం ద్విహస్తార్థం తథా క్రమాత్
 పాదోపత్రికరాంతం చ త్రిహస్తం నిగ్గుమం క్రమాత్ ౫
 విస్తారార్థం త్రిభాగైకం పంచభాగం ద్విభాగకమ్
 సీత్యా తద్భిత్తిబాహ్యే తు శిష్టం వాసాధికారవత్. ¶ ౬

(మండపలక్షణ నిర్మాణాది.)

మండపాదీక ప్రవక్ష్యామి శృంగధ్వం మునినర్తమాః
 ప్రథమావరణే చాఽగ్రే ముఖమండపపూర్వతః ౭
 స్థూపసార్థమండపం కుర్వాద్ద్వితీయావరణేఽథవా
 విశాన్వే చోత్తరే చాఽగ్రే కారయేత్సప్తపాలయమ్. ౮

* శరహస్తాంతకమ్. గ. ‡ యుగ్మాధికం నకమ్ § స్విపాదం చ ద్విహస్తాంతం
 యథాక్రమమ్ ¶ ప్రాకారగోపురవిధిర్నానవవశోఽధ్యాయః. గ.

- అగ్నేయ్యాం పచనస్థానం దక్షిణే యాగమండపమ్
 నైర్ఋత్యాం చైవ వాయవ్యాం సృత్రమండపమాచరేత్. ౯
- అర్చనోక్తాని సాత్రాణి లోహబాతాని యాని చ
 * శుక్త్యాది హేమాని మండపే తస్య సన్న్యసేత్. ౧౦
- యథా మధ్యమే తత్ర శయ్యాస్థానం ప్రశస్యతే
 యమనైర్ఋతయోర్మధ్యే పానీయస్థానమేవచ
 నీలవారుణయోర్మధ్యే తాకికప్రతిమాం న్యసేత్
 వరుణోదానయోర్మధ్యే పుష్పసంచయమండపమ్
 కుబేరేశానయోర్మధ్యే అంకురార్పణమండపమ్. ౧౧
- ప్రాసాదస్యాత్తరే పాశేష్వ + శ్వభిం కుర్యాద్విచక్షణః
 నిత్యం నైమిత్తికం స్నానం స్నవనం తత్ర కారయేత్. ౧౨
- సోమపశ్చిమపార్శ్వే తు చామరాదిపరిచ్ఛదమ్
 ఈశానశక్రియోర్మధ్యే వస్త్రాదిస్థానమాచరేత్. ౧౩

(పరివారదేవతాస్థానమ్.)

- వత్స్యాని పరివారాణాం గర్భగేహాదికం క్రమాత్
 దక్షిణే భిత్తిపార్శ్వే తు బ్రహ్మణం చోత్తరే హరమ్. ౧౪
- కుడ్యకాతుకయోర్మధ్యే మార్కండేయం † భృగుం తథా
 మూలద్వారకవాతే తు ధాతారం దక్షిణే న్యసేత్. ౧౫
- కీనాశమధరే పట్టే ‡ భృతిమూర్ధ్వే పతంగకమ్
 ¶ దక్షిణోత్తరయోః సంభే పతిరం వరుణం తథా. ౧౬

* శంఖధుందుభి భేర్యాదిమండపే తు సు. గ. † భూషణాదీన్. ‡ చ ఘమ్.

§ దక్షిణే చోత్తరస్తమ్భే. ¶ భృతిమ్.

* తద్బాహ్యే భిత్తిపాశ్వే తు మణికం చ ప్రభావతీమ్

‡ అథవా మండపద్వారే ధాత్రాదీనపి పూజయేత్. ౧౭

తాపసం సిద్ధిదం తస్య ద్వారస్యభయపాశ్వయోః

మధ్యే న్యక్షం చ తత్పర్యే శ్రీభాతగరుడావపి ౧౮

(విమానస్య దక్షిణే మధ్యే భూమ్యాం మిత్రం చ పశ్చిమే

విష్వక్సేనం చ శ్చత్తారముత్తరే వీరకోపరి.) ౧౯

విమానదక్షిణే మధ్యే వివస్వంతం సమర్పయేత్

మిత్రం చ పశ్చిమే కుర్యాత్ శ్చత్తారం చోత్తరేఽథవా ౨౦

అర్పయేత్ప్రముఖే వీశం ద్వారే వై ప్రథమస్య తు

దక్షిణోత్తరయోర్బాహ్యే కిష్కిన్ధం తీర్థమేవ చ ౨౧

కిష్కిన్ధదక్షిణే చేన్ద్రమాగ్నేయ్యామగ్నిమేవ చ

యామ్యాం యమం చ నైఋత్యాం శినిఋతిం వరుణం తథా

వాయవ్యాం ॥ జవనం పౌమ్యే సోమమీశం చ తద్విశి

ద్వితీయావరణేఽభ్యర్చ్య తద్ధీనే ప్రథమేఽథ వా ౨౩

చక్రం ధ్వజం చ శంఖం చ భూతం వై భూతనాయకమ్

తత్తత్తేష్ఠినే సమభ్యర్చ్య తత్తదావరణే బుధాః ౨౪

అర్పయేత్తన్నిరుక్తోక్తక్రమేణ ప్రథమేఽథవా

విమానపాలదిక్పాలాః హీనేఽన్యే ప్రథమేఽర్పయేత్. ౨౫

* నిరుక్తోక్తక్రమేణైవ పరివారాం త్సమర్పయేత్

పరివారాలయం పోక్తం విమానార్థం సమస్తు వా ౨౬

* తత్తవ పాశ్వే కుక్ష్యే తు. గ. ‡ తథాఽన్య. శి వవనమ్. ఖ. ॥ వరుణం
చైవ వారుణే. ‡ నవధోక్తపదా ధీమానాలయార్చక్రమేణ వై.

- పాదహీనమథో వాసి ముఖమండపసంయుతమ్
కారయేత్పరివారం చ ధృవకౌతుకసంయుతమ్ ౨౭
- శ్రేష్ఠం తత్కౌతుకం నైవ తత్తస్థానే వీరణోపరి
ఆవాహైవార్చనం * నిత్యమధమం వర్ణహీనకమ్. ౨౮
- అశక్తశ్చాలయం బేరం నైవ తత్తత్ప్రదేశతః
శిలాభిరిష్టకాభిర్వా పీఠం కృత్వా సమర్చయేత్. ౨౯
- ‡ ప్రాకారసంశ్రితం ధామ పీఠం చేదాలయాశ్రయమ్
అనుక్తాని నిరుక్తోక్తక్రమేణ పరికల్పయేత్. ౩౦

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతస్త్రే) ధృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
ఽథ దశమోఽధ్యాయః.

అథైకాదశోఽధ్యాయః.

— (శిలాసంగ్రహణమ్.) —

అతః ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి శిలాసంగ్రహణక్రమమ్
గిరిజా భూమిజా చేతి వారిజా ॥ చేతి వర్గధా.

౧

* మధ్యం కన్యసమ్. గ. ‡ పీఠాని చాలయాశ్రాని ధామకూటాశ్రమా మతమ్,
అనుక్తాశ్చ నిరుక్తోక్తాత్పన్నదాం నైవ చార్చయేత్. ఽ పరివారవిధిర్వామ దశమోఽధ్యాయః. ॥ చ త్రిభిర్విధా. గ.

గిరిజం చోర్ధ్వవక్త్రం చ భూమిజం చేదవాఙ్ముఖమ్
 జలస్యాభిముఖం ప్రోక్తం జలజస్యాశ్మనస్తథా. ౨
 పుంస్త్రీనపుంసకాశ్చేతి మూలాదగ్రసమాశిలా
 ఏకవర్ణా ఘనా స్మిద్ధా ఘట్టానాదరవా పుమాన్. ౩
 అగ్రస్థూలా భవేన్నారీ మూలస్థూలా నపుంసకమ్
 కుర్యాత్ స్త్రీశిలయా సమ్యగేవేశం కేన వాచరేత్. ౪
 కారయేచ్ఛిలయా తత్తద్దేవతానాం చ కారయేత్

మండలం దృశ్యతే యత్ర యది సంభేదనే బుధః
 శిలాగర్భమితి జ్ఞాత్వా వర్జయేత్తాం ప్రయత్నతః. ౫
 అథ కర్త్రీనుకూలక్షే = గురుస్తచ్చిల్పినా సహ
 సాధనై హోమసంభారైః సార్థం గత్వా వనే బుధః ౬
 తాం పరీక్ష్య త్పూజాన్ తస్మాన్ శోధయిత్వా విచక్షణః
 పర్యగ్నివంచగవ్యాభ్యాం పుణ్యాహం చాత్ర కారయేత్. ౭
 తచ్చిలాదక్షిణే పార్శ్వే వనరాజం సమర్చయేత్
 తస్య దేవాధిపం వామే దిక్పాలాన్ చిక్షు చార్చయేత్. ౮
 * సర్వాభ్యో దేవతాభ్యోశ్చ తథా 'విధ్యాధరాయ' చ
 'యక్షేభ్యశ్చ' 'పిశాచేభ్యో' 'నాగగర్భరస్' ఇత్యపి. ౯
 'అష్టాదశగణేభ్యోశ్చ నామ్నా బల్యస్తమర్చయేత్
 ప్రజేతి శీఘ్రం తత్రస్థానుక్తావ సమ్యక్ ప్రణమ్య చ ౧౦
 దృఢకరీం వైష్ణవేనైవ హూళికాం గాయత్ర్యా సహ

సంగృహ్య విష్ణుగాయత్ర్యా భేదయేత్తాం శిలాం బుధః ౧౧

దేవ్యోముఃసోశ్చ సర్వేషాం త త్తన్మస్త్రేణ చాఽహరేత్
ఆచార్యదక్షిణాం దత్వా శిల్పినం చ ప్రపూజయేత్. ౧౨

శకటే తాం సమారోప్య అప్రమాదేన చాఽలయమ్
సంప్రవేశ్య చ సన్న్యస్య ప్రతిమాం కారయేద్బుధః ౧౩

స్థానకాదిషు భేదేషు మానోన్మానప్రమాణతః
సాంగోపాంగం చ చిత్రం చ చిత్రార్థం వాఽథ కారయేత్. ౧౪

* సర్వం తద్యవమాత్రం చ కుర్యాద్ధీనం ధుర్వే బుధః
† ధుర్నివార్చనం చేత్సవ్యక్తం కారయేత్సమనోహరమ్. ౧౫

దారవం చేత్తథాఽఽహృత్య ‡ కారయేత్ యథా శిలా
ధ్రువేషు దారవం శ్రేష్ఠం దారవాన్మృణ్మయం తథా ౧౬

మృణ్మయాఽచ్చైలజం శ్రేష్ఠం శైలజాత్మామ్రజం వరమ్
¶ ధ్రువార్చనం చేద్ధువం శైలం కుర్యాదన్యం వివర్జయేత్. ౧౭

చిత్రం వా అర్థచిత్రం వా కారయేత్తద్ధుర్నివార్చనమ్

ఆథో మానాని వత్సోమి ధ్రువస్యాపి చ లక్షణమ్ ౧౮

విమానవిస్తృతార్థం యదుత్తమం తదుదాహృతమ్
మధ్యమం తద్గుణాంశం చ శరాంశాంశం కనీయసమ్. ‡ ౧౯

* చిత్రే కు యవ. గ. † సంపూర్ణం తద్ధుర్నివార్చనం చేత్సవ్యక్తం సమనోహరమ్. ‡ కారయేత్తద్యథా బుధః. గ. ¶ ధుర్నివార్చనం తామ్రజమ్. ‡ విభులం బాహ్యతః కుర్యాద్విధాకృత్య తతః వరమ్, పద్వింశతిం చ భాగం చ కృత్వా పూర్వార్చనాయా సహ. ఏకేన ప్రహ వా యుక్త్యా కారయేత్తరశోయమ్, గ. అధికఃపాతః.

- ద్విధాకృత్య బహిః * కుడ్యవిస్తారం చై కమంశకమ్
షడ్వింశత్యంశకం కృత్వా క్రమాదన్యాంశకోపరి. ౨౦
- ఏకై కాంశ ప్రవృద్ధ్యా తు సప్తవింశతిథోదయమ్
అభ్యస్తరం ద్విధాకృత్య ‡ అన్యం షడ్వింశదంశకమ్. ౨౧
- కృతై వైకేన సుసంయోజ్యార్థాంశం స్యాదుదయం బుధః
పాదోదయప్రమాణం స్యాద్ద్వారోదయమథాపి వా. ౨౨
- తత్తత్పాదాధికం వాఽథ పాదహీనమథాపి వా
తదర్థం వాసవాంశోనం ద్వారపాదతలేన తు ౨౩
- మసూరాంశే పాదమర్థం త్రిపాదం వాఽధికం చరేత్
హస్త మేకం సమారభ్య షట్షడంగులవర్ధనాత్. ౨౪
- సవధాఽప్యదయం ప్రోక్తం త్రిహస్తాస్తం యథాక్రమమ్
తాలమేకం సమారభ్య ఏకతాలేన వర్ధనాత్. ౨౫
- సవతాలాస్తమానాని సవధా తాలమానతః (కమ్)
యజమానోదయం ఏశ్చాన్నాగసప్తరసాంశకమ్ (గులమ్.) ౨౬
- కృత్వా భాగాధికం ప్రోక్తం యావత్తచ్చుభదర్శనమ్
నేత్రాస్యహనునీమాస్తం హృదయాస్తం స్తనాస్తకమ్ ౨౭
- నాభ్యస్తం తత్ప్రేమాణాని కర్తుస్తుంగాని సప్తధా
మానాంగులేన ధాత్వాదిద్విద్వ్యంగులవివర్ధనాత్. ౨౮
- సప్తవింశతితుంగాని పంచాశత్సనవాంగులమ్
మాత్రాంగులేన చన్దాది గోలకాంగులవర్ధనాత్. ౨౯
- ఏకషష్ఠ్యస్తమానాని చోదయాత్ సప్తవింశతిః

ఏనం మానాని నిశ్చిత్య పాదాద్యుష్ణీషకాస్తకమ్. 30

ద్రువబేరం కుర్యాద్ధిమాన్ ? కర్తురిచ్చావశాద్భుధః
అథ పీఠోదయం పశ్చాత్ స్థానకస్య విశేషతః. 31

భువంగస్య సమం వాఽథ అధ్యర్థం ద్విగుణం తు వా
పరితః పాదయోస్తస్య నీత్వా వై భాగమంగులమ్. 32

చతురశ్రం సువృత్తం వా దలైష్టోడశభిర్యుతమ్
కాతుకస్య తు * పీఠాద్వా భిత్త్యస్తం సకలం సమమ్. 33

పీఠోత్తంగప్రమాణేన స్థలం కృత్వా దృఢం పునః
తృతీయాంశై కాంశకం వాఽథ చతుర్థాం శ్చే కాంశకం తు వా
† ధ్రువార్చాయాం విశేషేణ అశ్రం వా వృత్తమేవ వా 34

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
శ్రీ ఏకాదశోఽధ్యాయః.

అథ ద్వాదశోఽధ్యాయః.

—*— (దారుసంగ్రహణమ్.) —*

అత ఉర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి దారుసంగ్రహణక్రమమ్

ఖదిరశ్చాసనశ్చైవ చందనశ్చమ్పకస్తథా. 1

* వేదాద్వా. ఖ. పీఠాద్యభిత్తస్తస్యకలమ్. గ. † ధ్రువార్చాయాః, అ.
శ్రీ శిలాసంగ్రహణ విధిర్నామ. గ.

మధూకో జాతివృక్షశ్చ స్నిగ్ధాశ్చాస్త్యే శుభాః స్మృతాః
పద్మోత్పలతటాకాది శుద్ధస్థానానితో హరేత్.

౨

అగ్నిదగ్ధాః స్వయంజ్యేష్ఠాః కృమికోటరసంయుతాః
భిన్నాశ్చయేఽన్యదోషైశ్చ సంయుక్తాస్తాన్వివర్జయేత్.

౩

పుంస్త్రీనపుంసకాశ్చేతి త్రిధా స్యుస్తరవో బుధాః
పుంవృక్షేణ తథాఽన్యవి త తల్లింగేన కారయేత్.

౪

అనేకశాఖాసంయుక్తం సువృత్తం త్వార్జవాన్వితమ్
పుంవృక్షం తం విజానీయాత్ ఘాలమూలం కృశాగ్రకమ్.

౫

స్త్రీవృక్షం కృశమూలం యన్నపుంసకముదాహృతమ్ ?
హరేత్కర్తృనుకూలజ్ఞే యజమానశ్చసాధనైః

౬

సంభృత్య హిమసంభారాన్ తస్యైవాద్యసమాయుతమ్
వనం గచ్ఛేన్నిమిత్తాని సంలక్ష్యైవ చ శిల్పినా.

౭

ఆసాద్య వృక్షం పఠితస్త్రుణగుల్మలతాః శుభమ్
సంశోధ్య యస్మిన్ దేశేతి చోద్వాప్యత్రస్థవాసకాన్.

౮

ఉత్తరే భూమియజ్ఞం చ కృత్వా సంశోధ్య గోమయైః
పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ శుద్ధాన్నేన బలిం దదేత్.

౯

‘వనరాజాయ’ ఇత్యుక్త్వా వృక్షమూలే బలిం దదేత్
ప్రాగాదిదిక్షు వృక్షస్య ‘వనస్పతే’ ఇతి బుధవన్.

౧౦

‘వనదేవతాభ్యో’ ‘భూతేభ్యో’ ‘యక్షేభ్యో’ ‘నాగ’ ఏవ చ
‘విశాచవిధ్యాధరేభ్యో’ శ్చ * అష్టాదశగణాయ చ.

౧౧

త త్తన్నామ్నా నమోస్తం చ బలిం దత్వా క్రమేణ తు

- అస్తు తృప్తిరీతి స్తుత్వా తానుదావస్య ప్రణమ్య చ ౧౨
 ఇదం విష్ణుర్విచక్రేతి వృక్షం తమభిమృశ్య చ
 కుతారమాదాయ హస్తాభ్యాం విష్ణుగాయత్రియా బుధః. ౧౩
 సోమం రాజానమిత్యుక్త్వా * భిత్వా ప్రాగాది చ క్రమాత్
 తతస్తక్షకమాహూయ ఛేదయేతి నియోజయేత్. ౧౪
 ప్రాగ్దిక్షు పతితం భిత్వా ముఖభాగం విభజ్య చ
 యథోచితం భేదయిత్వా దక్షిణం సప్తదేదురోః. ౧౫
 శకటే తం సమారోప్య ధామ తత్సంప్రవిశ్య చ
 శోషితేఽచిరకాలేన ప్రతిమాం కారయేద్బుధః. ౧౬
 శూలం చ విధినాఽఽహృత్య దేవ్యావపి తథా పునః
 కారయేద్విధినా విద్వాన్ ‡ యావతా శుభదర్శనమ్. ౧౭

- వక్ష్యామి దేవ్యోర్మానం తత్కర్తాంతం నాసికాంతకమ్
 హస్వంతం బాహుసీమాంతం నాభ్యంతం వాఽథ కారయేత్. ౧౮
 శీసర్వేషాం పరివారాణాం మానం దేవీసయం భవేత్
 తథా ¶ చోద్దేశమానం స్యాదర్థం వా కారయేత్తయోః. ౧౯
 ధ్రువబేరసయం వాఽథ అష్టాంశోనమథాపి వా
 బ్రహ్మణం శంకరం చైవ ‡ కుడ్యే చాఽభాసమాచరేత్. ౨౦
 పూజకౌ చ తథా కుడ్యే చిత్రాఽభాసా ప్రకల్పయేత్
 బ్రహ్మేశయో ** స్తు పూర్వస్యాముక్తవ + శ్లేషుః కల్పయేత్.

* భిత్వా. అ. ‡ యావతః. ఖ. శీసర్వేషాం పన్నదాం తుల్యం మనయో
 రాదికం క్రమాత్ ? ¶ దేవేశమానం స్యాదర్థం వా కారయేత్క్రమాత్. ‡ కుర్యా
 దాభాసమ్. ** తత్. + వర్తెస్తలాకృతిమ్.

కుడ్యకౌతుకయోర్మధ్యే షడ్భాగం తం విభజ్య చ
కుడ్యదేకాంశకం నీత్వా ద్వితీయే దక్షిణోత్తరే. ౨౨

స్థాపయేచ్ఛ మునిం తత్ర సకలం * చేత్తిర్మగ్గతమ్
తద్బ్రహ్మనూత్రాద్విధివత్సశ్చిమే తత్ర వా బుధః. ౨౩

యద్ద్రావ్యం దేవతారూపం దేవ్యాదిపరివర్తనాన్
కారయేత్తేన ద్రవ్యేణ తత్రత్రాలక్ష్మేణ వై. ౨౪

వత్స్యామి పదవిన్యాసం గర్భాగారే విశేషతః
ప్రాగగ్రానుత్తరాగ్రాంశ్చ సూత్రాన్ తస్మదశార్పయేత్
ఘట్టంచాశద్విశతభాగం కృత్వా మధ్యే తు షోడశ ౨౫

తద్బ్రహ్మం పరితః పశ్చాః ‡ త్పాదాః షోడశకం పదమ్
దైవికం తస్య పరితః భాగః షణ్మవతి స్తథా. ౨౬

మానుషం బాహ్యతః షష్టిః పైశాచం స్యాత్తథా క్రమాత్
బ్రాహ్మే తత్కౌతుకం స్థానం త్రిధాకృత్య చ దైవికమ్. ౨౭

తస్యైవ పశ్చిమే భాగే మధ్యే వా స్థానకాయ చ
దైవమానుషయోర్మధ్యే చాఽసీనం వీరమాచరేత్. ౨౮

మానుషే శయనం వీరం స్థాపయేచ్ఛాస్త్రవిత్తమః
గర్భాగారే ధ్రువార్చాం చేన్నాగసూత్రా త్సమర్ప్య చ ౨౯

స్త్ర పదమేకోనఘంచాశద్భవతీ? మధ్యమేఽమృరమ్
బ్రాహ్మం తస్యైవ పరితో నాగభాగం చ దైవికమ్ ౩౦

బ్రాహ్మే షోడశభాగం తు మానుషం చావశేషితమ్
పైశాచం స్యాత్క్రమేదైవ శాన్తిపుష్టికదైవికమ్. ౩౧

* వేత్తిర్మగ్గతా. ౪. చోత్తరివ్యతే. గ. ‡ చత్వారాశీతికం పదమ్ శ్చ దేవ
మానుషయోర్మధ్యే ?

స్థాపయేద్యోగవీరా చ బ్రహ్మస్థానే విశేషతః

దైవమానుషయోగార్హ్యే భోగమేవ ధ్రువార్పణమ్.

32

వైశాచే * దివహం? బేరం స్థాపయేత్క్రమశః సుధీః

(శిలా స్థాపన విధిః.)

శిలాస్థాపనమార్గం చ వత్స్యామి చ తపోధనాః.

33

మాగశీర్షశ్చ మాఘశ్చ వివర్జ్యై చోత్తరాయణే

దక్షిణే వా విశేషేణ కర్తుశ్చాచ్యనుకూలకే.

34

శుభోదయే స్థిరే ధీమాన్ స్థాపయేద్విధిపూర్వకమ్

తద్దినాత్పూర్వవచ్చేత్తే దినే కృత్వాఽంకురార్పణమ్.

35

అస్సవాసం చ కృత్వాఽఽదా నద్యాదావవశేఽథవా

అలయాద్దక్షిణే వాఽథ పూర్వే వా యాగమండపమ్.

36

పూర్వవత్కూరయితైవ తోరణాదైర్వ్యభూషయేత్

శయ్యావేదిం చ తన్మధ్యే భిత్తివిస్తారమాయతమ్.

37

బిమ్బస్యాధ్వర్థమానం వా తుర్యాంశోత్సేధమేవ వా

సభ్యాగ్నికుండం తత్ప్రాచ్యం పద్మాగ్నిం సహ వా వినా.

38

ఉత్తరే స్నానవేదిం చ కృత్వా తద్భూమిశోధనమ్

భూమియజ్ఞం చ కృత్వా తు పర్యగ్నిం కారయేత్క్రమాత్.

39

గవ్యాద్యైః ప్రోక్ష్య పుణ్యాహం పశ్చాదాఘారమాచరేత్

పంచభిః కలశైర్వేద్యాం విధినా స్థాపయేద్ధరిమ్.

40

యథోక్త శయనాన్వేద్యామాస్తీర్యోపరి సన్నయేత్

అచ్ఛాద్య సవప్త్రేణ కౌతుకం బద్ధయేత్తథా.

41

యద్విద్వాంసం తద్విజ్ఞానిం శాయయేత్క్రమశో హరిమ్
 బేరే మహతి శుద్ధ్యర్థం తస్మిన్ శుద్ధ్య క్రియాం బుధః ౪౨
 ప్రోక్షయేత్పవమానాదైవ్యః శేషమనన్యత్సమం భవేత్
 హూత్రం ప్రశంస్య సభ్యాగ్నా మూర్తిం? గంగాధరాస్తకమ్. ౪౩
 ఆవాహ్య జప్తాకారం చ స్వాహాకారం చ కారయేత్
 వైష్ణవం పౌరుషం సూక్తం విష్ణుసూక్తమతః పరమ్. ౪౪
 ఏకాక్షరాదిసూక్తం చ శ్రీభూసూక్తమతః పరమ్.
 బ్రాహ్మం రాద్రీం చ హుత్వాఽనే నిశాశేషం నయేత్క్రమాత్.
 స్నాత్వా ప్రభాతే త్వాచార్యః శయ్యాస్థానం ప్రవిశ్య చ
 దేవముద్ధాప్య చాభ్యర్చ్య గర్భాగారం ప్రవేశయేత్. ౪౬
 * గర్భద్వారం తతో ధీమాః ‡ తస్మాంతం సంవిధజ్య చ
 తస్మద్భవం రసాంశే తు తద్విధజ్య † స్తరం విధేః ౪౭
 సూత్రం స్యాద్వామజం విష్ణోస్తస్మాత్తస్మిన్ హరేర్బుధః?
 పరసూత్రం లుబితవ్యం స్థాపయేద్విహితే పదే. ౪౮
 సన్నయస్య పీఠం తస్మద్భ్య రత్నాదీన్ ‡ తస్మన్నయేత్క్రమాత్
 సార్థం తచ్ఛిల్పినా ‡ ‡ చార్యో బేరం యస్త్రేణ సన్నయేత్.
 'ప్రతద్విష్ణుఃస్త' వేత్సుక్త్వా బేరం సంస్థాపయే ‡ ‡ ద్ద్వ ధమ్
 తత్తస్మస్త్రేణ దేవ్యాదీన్ తస్మాన్తస్మాదేవ విశేషతః ౫౦
 సంయోజ్య చాప్తబద్ధం చ కారయేద్విధిపూర్వకమ్
 శిలాలయే శిలాబేరం తామ్రజం ? చేతి కేచన. ౫౧

* గర్భాగారమ్. గ. ‡ త్రిసప్తాంశమ్, † అస్తరజం విధే ‡ విన్యసేత్. ఖ.
 ‡ సార్థం బేరం యస్త్రేణ సన్నయేత్. ‡ ‡ బుధః. ఖ. ? కైలజం తథా.

ఐష్టికే దారుణం శ్రేణం * మృణ్మయం చ న కారయేత్
‡ దారవే తలభేదే తు లఘుద్రవ్యోపరి న్యసేత్. ౫౨

ఆదా తు శ్రేణం ప్రోక్తం ద్వితీయే ? దారవం తు ధీ వా
తృతీయే శూలం వాఽథ ¶ చతుర్థే లోహం తు వా ౫౩

అథ వా మృణ్మయం వాఽథ సర్వతః శూలమేవ వా
సంస్థాప్య విధి నా మస్త్రీ శర్కరాం లేపయేత్క్రమాత్. ౫౪

విస్తృజ్య పావకం పశ్చాద్యజమానో గురుం తథా
సంపూజ్య దక్షిణం దత్వా వైష్ణవాంశ్చ సుపూజయేత్. ౫౫

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

‡ ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అథ శ్రయోదశోఽధ్యాయః.

⇒ (శూలస్థాపనవిధిః) ⇒

అతః ఊర్ధ్వం పృథక్పాదౌ శూలసంస్థాపనావిధిమ్
యథోక్తమాసనక్షత్రే స్థిరరాశౌ శుభోదయే. ౧

* శ్రేణం వా మృణ్మయం తథా. ‡ కారవే. ఖ. శ్రీ దారుకస్తు. ఖ. ధీహి. క.
¶ కారయేత్ ‡ దారుసంగ్రహవిధిర్నామ. గ.

- అంకురానర్పయిత్వా తు అధివాస్య తథా జలే
యాగశాలాం చ కృతై వైవ అలంకృత్య యథోచితమ్. ౨
- భిత్తివిస్తారమానేన వేదిం కృత్వా సలక్షణమ్
సభ్యం కృత్వాఽథ తత్రాచార్యం శ్వభ్రం కృత్వా త్రరేతథా. ౩
- పర్యగ్నిసంచగవ్యాభ్యాం శూలా త్సంశోధ్య పూర్వవత్
సభ్యమగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య * పూర్వోక్తేన విధానతః ౪
- శూలా త్సన్నయ్య వేద్యాం వై దేవీభ్యాం సహితం క్రమాత్
సంన్నాప్య విధినా మస్త్రైర్యస్త్రైశ్చైవ నవేన చ ౫
- పృథక్పృథక్సమాస్త్ర్య శయనోపరి వన్యసేత్
తదూర్ధ్వే వంశదండం తత్పాశ్వయోః పాశ్వదండకౌ ౬
- తదూర్ధ్వే వక్షదండం తద్వక్షదండమథస్తథా
‡ కటిదండం దక్షిణే పార్శ్వే దక్షణాంగం చ దక్షిణే ౭
- వామాంగం వామపార్శ్వే చ తద్దిక్షాభి న్యసేత్క్రమాత్
తత్తత్పార్శ్వే చ దేవ్యాదీ త్సన్నయ్యసైవ యథాక్రమమ్. ౮
- కౌతుకం బన్ధయేద్విద్వాక్ పుణ్యాహస్తే యథాక్రమమ్
'అగ్నిభోమ సమ' ఇత్యుక్తాన్ సమభ్యర్చ్య చ మస్త్రవిత్ ౯
- 'యదై వ్యష్టవం' సముచ్చార్య శాయయిత్వా యథాక్రమమ్
హత్రం ప్రశంస్య సభ్యాగ్నౌ తన్మూర్త్యావాహనాదికమ్. ౧౦
- కృత్వా తు వైష్టవం మస్త్రం విష్ణుసూక్తమతః పరమ్
సరసూక్తం చ హుత్వాస్త్రే శ్రీభూసూక్తమతః పరమ్. ౧౧

* విధినానుక్రమార్గతః. ౫. ‡ తద్దండదక్షిణేపాశ్వే ప్రాగస్తం దక్షపామగాన్.

* ఆత్వాహామాదికం వయత్వా సర్వదై వత్సమేవ చ
స్వాహాన్తం చ తథాస్థిధ్యః శతమష్టోత్తరం యజేత్. ౧౨

సర్వవ్యాహృతికం వయత్వా వేదఘోషైర్నిశాం సయేత్
స్నాత్వా ప్రభాతే ధర్మాత్మా ‡ సుముహూర్తే శుభోదయే. ౧౩

శూలనాదాయ శిరసా గర్భగేహం ప్రవేశయేత్
రత్నోపరి కృతే వీరే విష్ణుసూక్తం జపక గురుః. ౧౪

ఽస్థాపయేద్బ్రహ్మదండం చ దేవ్యాదీన్ స్థాపయేత్క్రమాత్
వంశదండం కటి పార్శ్వే ఊరుదండం నృసేక్రమాత్. ౧౫

కటిదండాదధస్తాచ్చ భిత్త్వామాధారసంయుతమ్
సర్వం యుక్త్యైవ సంస్థాప్య స్థానకే శయనానననే. ౧౬

సార్థం స్థపతినా విద్వానచలం స్థాపయేద్బుధః
॥ పునస్సంధేర్ద్వితీయా తామ్రపట్టేణ బద్ధయేత్. ౧౭

విరుక్తోక్తావబద్ధైశ్చ సార్థం రజ్జుభిరేవ చ
ఆవేప్య తామ్రపట్టేణ యుక్త్యా బుద్ధ్యా చ కారయేత్. ౧౮

(మృత్యుసాగరః.)

మృత్యుసాగరం ప్రవత్యౌమి ధ్రువబేరార్థమేవ చ
నాదేయం తేజోదం హ్రాదం తటాకాంబుజః పుణ్యదమ్. ౧౯

పుణ్యతేజోమ చాన్యేషు చాహారేన్మృతిమాన్మృదమ్

* ఆత్వాహామాదికం చ. X. ‡ కాలం తాం సంప్రవిశ్య చ ఽస్థాపయేద్దే
వదేవ్యాదీన్ క్రమాత్సంస్థాపయేత్తథా. స్థాపయేద్విధినావిద్వాక్ దారుదండం నృసే
క్రమాత్. ॥ పునః సన్ధా.

ప్రశస్తే వా దినే ధీమానాలయాగ్రే సలక్షణమ్. ౨౦

వస్త్రో వాఽథ కటే వాఽథ ప్రక్షిప్తే వాఽథ శోష్య చ
శోషయిత్యాఽథ మృద్భాండే గృహీత్వా సన్న్యసేచ్ఛుచా. ౨౧
దేశే సత్పక్వమాయేణ సుగన్ధైర్వాలుకై స్పహ

ఆలోడ్య చైకమాసం చ తోయేన పరివాసయేత్. ౨౨

అశ్వద్ధోదుంబరస్థక్షన్యగ్రోధకమయాంబునా
నేచయిత్యార్థమాసం చ * ఉషిత్యా త్రిఫలోదకే. ౨౩

ఆలోడ్య తస్మత్పుర్యాంశం శిలాచూర్ణసమాయుతమ్
వాసయిత్యార్థమాసం చ మాషచూర్ణసమాయుతమ్. ౨౪

శ్రీవేష్టకం గుగ్గులం చ ‡ కుంకుమం సజ్జరం తథా
షోడశాంశం చ సంయోజ్య మధునా దధిసర్పిషా. ౨౫

సారం బిల్వఫలస్యాఽపి సమ్మదైవ్యవ జలేన చ
వాసయిత్యార్థమాసం చ హాటకై రజతైస్తథా. ౨౬

కపిథనిర్యాసచూర్ణైశ్చ త్రిరాత్రం పరివాస్య చ
ముహూర్తే శుభోదయే ధీమాన్ మస్త్రీ సంస్కారమారభేత్. ౨౭

అంకురానర్పయితై వై తద్దినాశ్చూర్వమేవ చ
కృత్వా వై గార్హపత్యాగ్నవాఘారం విధినా చరేత్. ౨౮

§ అగ్నేః పశ్చిమభాగే తు తండులోఽపి తాం మృదమ్
సన్న్యసైవ సమభ్యర్చ్య మాంసేభ్యో నమ' ఇత్యపి ౨౯
సముజ్జ్వల్య పరిస్తీర్య పావకం ధ్యానతత్పరః

* శోషయిత్యా X, ‡ కుంకుమం సజ్జరమ్?, § ఘృతానాత్పశ్చిమే? భాగే స్థండి
లోపరి. X.

- శ్రీసూక్తం చ మహీసూక్తం విష్ణుసూక్తమథః పరమ్. 30
 వైష్ణవం నరసూక్తం చ మున్యోర్మస్త్రసమన్వితమ్
 మాంసేభ్యశ్చైవ ఇత్యస్తం శతమష్టోత్తరం యజేత్. 31
 ఏకాక్షరాదీమస్త్రేణ ధ్యాత్వా దేవేశమవ్యయమ్
 మేదిన్యాదీన్ సముచ్చార్య రజ్జబంధోపరి క్రమాత్. 32
 ఉత్తమాదిమహాంగేషు మృదం సంలేపయేత్క్రమాత్
 గురుం సంపూజ్య శిల్పిం చ వైష్ణవాద్యాన్ యథాక్రమమ్. 33
 సర్వాంగమపి సంశోష్య శనై రాశేపయేత్మృదమ్
 రత్నాన్యుపరి సన్నయ్య క్రమాన్మస్త్రేణ మస్త్రవిత్. 34
 శర్కరాః కల్కసంయుక్తా మాసాతీతే చ లేపయేత్ *

(శర్కరా గ్రహణమ్.)

- పుణ్యక్షేత్రే శుచా దేశే సంగృహ్యైవ చ శర్కరామ్. 35
 ప్రత్యుశ్య శుద్ధలోయేన చూర్ణీకృత్వాఽతినూత్నకమ్
 త్రిఫలోదేన సమ్మృద్య ‡ శోషయత్వా శనైః శనైః. 36
 కపిధనిర్యాసతోయైః సమాలోడ్య పునః పునః
 కార్పాసతూలసంయుక్తం సుశ్లేష్ణం సుమనోహరమ్. 37
 సమాలోడ్యాతినూత్నం చ హేమపాత్రే సుసన్న్యసేత్
 అగ్నిం సంపాద్య సభ్యాగ్నౌ వైష్ణవం మస్త్రమేవ చ 38
 † శ్రీభూసూక్తం చ హుత్వాఽస్తే స్వాహాస్తం 'రుధిరాయ' చ
 సహస్రం జహుయాన్మస్త్రీ స్థండిలోపరి విన్యసేత్. 39

* శిలాస్థాపనవిధిర్నామ క్రయోదశోఽన్యాయః ఇత్యధాయసమాప్తిర్దృశ్యతే. గ.
 ‡ శోషయత్వా. గ. † శ్రీసూక్తం చైవ.

'దుధిరాయ' సమభ్యర్చ్య నమోస్తే చాఽధివాస్య చ
 విష్ణుం శ్రియం చ పాక్షీం చ భ్యాతీశం చ చిరాయుషమ్. ౪౦
 గరుడం శాస్తచక్రౌ చ సర్వభూతాని వైష్ణవమ్
 నావీహస్తం జహనుమాదగ్నిం విస్మజ్యైవ పునర్దురుః. ౪౧
 శర్కరాం శిరసాఽఽదాయ గర్భగేహం ప్రవిశ్య చ
 నరనూక్తం సముచ్చార్య గురురాలేపయేత్క్రమాత్ ౪౨
 తత్తన్మస్త్రేణ దేవ్యాదీన్ త్సమాలిప్య పునర్దురుః
 ఆహూయ స్థపతిం పూజ్య సాంగోపాంగం సలక్షణమ్. ౪౩
 నివేద్య కారయిత్వా తత్పటాచ్ఛాదనమారభేత్

(ప టా చ్ఛా ద న మ్.)

నూక్మకార్పాసవస్త్రం చ సమాహృత్య చ పూర్వవత్. ౪౪
 హూమం హుత్యాఽథ సభ్యాగ్నా త్వచే స్వాహేతి పూర్వవత్.
 ధాన్యపీతే చ సన్న్యస్య * తత్త్వచే నమ ఇత్యపి ౪౫
 సమభ్యర్చ్యధివాస్యైవ విస్మజ్యగ్నిం చ దక్షిణమ్.
 ఆదాయ వైష్ణవైర్మనైః సోమస్యేతి చ మస్త్రతః ౪౬
 అంగే సంయోజ్య పశ్చాత్తద్భిన్నా సుదృఢం సమమ్.
 అచ్ఛిక్రం చ సమాచ్ఛాద్య భూషణాని చ భూషయేత్ ౪౭
 శైలజే దారవే చేత్తు పటం నైవ చ † మృత్తికామ్.
 మృదమాలిప్య తద్వర్ణాన్ లేపయేత్క్రమశస్సధీః ౪౮
 మాక్తికాంతాం మృదం పశ్చాత్సమాదాయత కైవ చ
 బోపాననాగ్నా పూర్వోక్తం హుత్యైవ స్థండిలోపరి ౪౯

* తత్త్వగోష్ఠి నమ ఇత్యపి. గ. † మాక్తికమ్.

హేమపాత్రే సమభ్యర్చ్య * త్వగాదిభ్యో' నమోస్తకమ్.

సుముహూర్తే సమాదాయ విష్ణుసూక్తేన తేషయేత్ ౫౦

తత్రస్మస్త్రేణ దేవ్యాదీన్ తస్మాలిప్య చ శిల్పినా.

తతశ్చాలిప్య సర్వత్ర దక్షిణం సప్తదేదురోః (గురుః) ౫౧

(వర్ణసంస్కారః)

వక్ష్యామి వర్ణసంస్కారం నుదినే చ శుభోదయే.

సర్వవర్ణాని సంగృహ్య హేమపాత్రే పృథక్ పృథక్ ౫౨

నిర్యాసచూర్ణతోయేన పేషయిత్వా యథోచితమ్.

సంసాధ్య పాండరీకాగ్నిం కృత్వాఽఽఘారం చ పూర్వవత్ ౫౩

అగ్నేః పశ్చిమతో భాగే కారయేత్ స్థండిలం సుధీః.

తస్తీర్య నవవస్త్రం చ తస్యోపరి సుసన్న్యసేత్ ౫౪

జీవాయ నమ' ఇత్యుక్త్వా సమభ్యర్చ్యాధివాప్య చ

పరిస్తీర్య వైష్ణవం మస్త్రం పారమాత్మికసంయుతమ్ ౫౫

స్వాహాంతం చైవ జీవాయ' శతమష్టోత్తరం యజేత్

అభిమృశ్య చ తద్వర్ణం 'హిరణ్యగర్భః' ఇతి బ్రువన్ ౫౬

తతశ్చాదాయ తద్వర్ణాగర్భగేహం ప్రవిశ్య చ

హేమతూలిం సమాదాయ చోత్తరాభిముఖో గురుః ౫౭

విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్య శ్యామవర్ణం చ తేషయేత్.

భూతో భూతేతి మస్త్రేణ ముకుటాదా తు చామ్బురే ౫౮

'తేజో వత్సవ' ఇత్యుక్త్వా సమాలిప్య చ మస్త్రవిత్.

తత్రస్మస్త్రేణ దేవ్యాదీన్ దర్శనీయర సేలక్షణమ్ ౫౯

అలిప్య విధినా పశ్చాద్ధైమం శ్యామం చ తస్య చ.

ఉద్ధేవ తత్సన్నిధానార్థం సమాలిప్య సలక్షణమ్
విస్మయశీల్పినం పశ్చాత్ స్థాపనారమ్భమాచరేత్.

౬౦

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరతప్తే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

* త్రయోదశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్దశోఽధ్యాయః.

— (వి మా న వి ధిః .) —

అథాతస్సమృద్ధివత్స్యామి సమాప్తావిష్టకావిధిమ్
అవక్రం ఖాదిరం సారం గృహీత్వా దోషవర్జితమ్.

౧

శిల్పినా స్థూపిశూలం చ నిరుక్తోక్తం సలక్షణమ్
కృతే వై విధినా పశ్చాద్విష్టకాం కారయేత్తతః.

౨

ప్రథమేష్టకాయాం యతోష్ఠిక్తం తేనైవ విధినా చరేత్
స్థూపిశూలే చ దేవేశమాధారే చ మహీమపి.

౩

పూజయేత్పరుషాదీంశ్చ స్యతాదీన్ పరితః క్రమాత్
తథాఽధివాస్య హోమామాదిన్ కుర్యాదాద్యేష్టకోక్తవత్.

౪

ప్రభాతే ‡ స్థూపిక్షేపం చ ఇష్టకాశ్చ సుమస్త్రవిత్
సమారోప్య విమానే తు స్రాజ్ముఖో వాఽప్యదబ్జ్ముఖః.

౫

* అధ్యాయాంతో న దృశ్యతే. x. ‡ శిరసా కాలే ఇష్టకైః సహ.

శిలాదీన్ సంప్రగృహ్యైవ దేవేశం మనసా స్మరన్
చతుర్వేదాదిమన్తైస్త దిత్వైస్తద్దాదిమ సన్న్యసేత్.

౬

విష్ణుసూక్తం జపిత్యా తు ఘోషికీలం సుసన్న్యసేత్
పశ్చాచ్ఛిల్పినమాహూయ పూజయిత్వా మనఃప్రియమ్.

౭

సర్వలక్షణసంయుక్తం దృఢీకరణమాచరేత్
అత్రాప్యనుక్తం యత్సర్వం ఖలోక్తవిధినా బుధః.

౮

సమాప్య శిఖరం పశ్చాత్సవర్ణేనానులేపయేత్

(ద్వారపాలప్రతిష్ఠావిధిః)

ద్వారపాలప్రతిష్ఠాం చ ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః.

౯

శిలాం సమ్యగ్గృహీతైవ కారయేద్విధివోదితమ్
కుడ్యపాదోదయం ధీమానేకవిధిషు ధామసు.

౧౦

మండపాదిమ చాన్యేషు పాదమానేన కారయేత్
సప్తావృతపవజ్జ్యోతిశం కృత్యైకాంశం వ్యపోహ్య చ.

౧౧

ద్వారోదయం స్యాచ్ఛిష్టం తత్తుంగార్థం విపులం క్రమాత్
శిష్టైకాంశం ద్విధాకృత్య సమమేవ చ బుద్ధిమాన్.

౧౨

భవంగార్థం పఠంగార్థమాహృత్యైవ చ కారయేత్
కుడ్యపాదోదయం తత్తత్ పోడశాంశం విభజ్య చ

౧౩

త్రయోదశాంశం చారభ్య తుంగం స్యాత్తిథ్ధృవస్య చ
సప్తాంశం వా తదష్టాంశం తదాస్యం తత్తదంశలిః

౧౪

భవంగాద్యాశ్చ త్ర్యంశం తద్ద్విధాకృత్య తథా చరేత్
బహులం తత్తదంశస్సాన్యత్తస్య తస్య చ తస్య చ

౧౫

సాదాధికం. వాఽధ్యర్థం వా సాదోనం ద్విగుణం క్రిమాత్

- ద్విగుణం వా తదా ధీమా భువంగవిపులం క్రీమాత్ ౧౬
- స్తంభయోర్ధ్వవిస్తారం పుష్పవల్ల్యాది కారయేత్ ౧౭
- వ్యాసం కుద్యస్య పంచాంశం విభజ్యాప్య త్తమం విదుః ౧౮
- త్రిపాదావస్థానసూత్రం య తద్ధృతే? ర్మధ్యమం విదుః ౧౯
- భాస్వంశమథవా కృత్వా తత్పదం బాహ్యతః క్రీమాత్. ౨౦
- పంచాంశాంతరజం సూత్రం భువంగస్య చ మధ్యమమ్ ౨౧
- ఏవం సలక్షణం కృత్వా స్థానే సమ్యగ్విచక్షణః ౨౨
- శుద్ధిం కృత్వాఽథ గవ్యాద్యైః స్థాపనం సమ్యగాచరేత్ ౨౩
- పితృమాసా? వివర్జ్యైవ మాసేఽన్యస్మిన్ చుభే దినే. ౨౪
- తథాఽంకురార్పణం కృత్వా అధివాసం తథా చరేత్ ౨౫
- * కంభం గవ్యాదిభిః పూర్య బృహచ్చేదభిషిచ్య చ ౨౬
- కలశాభిషేచనం కృత్వా కౌతుకాబధనం చరేత్ ౨౭
- శయనాని తథాఽఽస్తీర్య శయనే శాయయేచ్చ తా. ౨౮
- బృహచ్చేతాధ్య కుభేతానావాహ్యైవాధివాసయేత్ ౨౯
- బౌవాసవాగ్నిం సంసాధ్య వ్యాహృత్యస్తం చ వైష్ణవమ్. ౩౦
- పశ్చిస్తద్దావీరదైవత్యం దశశో జానాయాత్మమాత్ ౩౧
- రాత్రిశేషం నయేత్పశ్చాద్దేవఘోషాదిభిః సహ ౩౨
- ప్రభాతేఽగ్నిం విస్ఫుజ్యైవ సుముహూర్తే శుభోదయే ౩౩
- భువంగం చ సమాదాయ స్థాపయేత్పూర్వతస్సుధీః. ౩౪
- తస్యోర్ధ్వే విధినా రత్నాన్ దక్షిణోత్తరమౌరవి ౩౫
- ‡ పదే వాగ్రే చ సన్న్యస్య తత్తన్మస్త్రమనుష్మరన్. ౩౬

పతిరం వరుణం చోర్ధ్వస్థాపయేత్స్వస్వమస్తతః
సుధయాఽఽ బధ్య సుదృఢం హాటకం చాగ్రయోన్యనేత్. ౨౭

తయోరుపరి మస్త్రేణ పతంగం సన్న్యసేత్తతః
అధోముఖం భువంగం చ పతంగం చోర్ధ్వవక్త్రకమ్ ౨౮

అన్యోన్యాభిముఖా స్వం స్వం పతిరం వరుణం తథా
తతః శిల్పిం విసృజ్యైవ శుద్ధిం చాత్ర సుకారయేత్. ౨౯

తతః కుమ్భం సమాదాయ తథాఽఽవాహ్య చ పూర్వవత్
సమభ్యర్చ్య విశేషేణ తతః కర్మ సమాచరేత్. ౩౦

దైవజ్ఞం శిల్పినం చైవ తథాఽభ్యర్చ్య గురుం పునః
కవాటం విధివత్కృత్వా సమాప్తే యోజయేత్క్రమాత్. ౩౧

కవాటయోశ్చ సంస్కారం కారయేదేవమేవ చ
అన్యథా చేద్వివాశస్సాన్యత్రస్మాదేవం సమాచరేత్. ౩౨

(పాదబోధికాదిప్రతిష్ఠావిధిః)

ప్రవక్ష్యామి విశేషేణ పాదబోధికయోరపి
ఉత్తరస్య తులాయాశ్చ అన్యయోశ్చ విశేషతః. ౩౩

పృథక్ పృథక్ ప్రవక్ష్యామి పూర్వాణ్ణా తు విశేషతః
ఔపాసనాగ్నిం సంసాధ్య కిలశైః స్నాపయేత్క్రమాత్. ౩౪

ఋగ్వేదమధిపం పాదే యుజుర్వేదం తు బోధికే
సామవేదం సమభ్యర్చ్య ఉత్తరాయాం యథాక్రమమ్. ౩౫

* అచ్చాపీని నిధాయేత్తు తులద్యామపి సర్వతః?
అథర్వాణం సమభ్యర్చ్య పూర్వోక్తమధివాసయేత్. ౩౬

* అథర్వం చ తులాదీనాం రత్నానభ్యర్చయేద్బుధః ఆపాదనీయయోస్తేషు
తులాద్యానపి సర్వతః గ.

- పరిషిచ్య పావకం పశ్చాద్వేదానామాద్యమస్త్రతః
వైష్ణవైర్భూరిమస్త్రైస్తైర్జహాయాదగ్నిమనుస్మరణః. 32
- ముహూర్తే శుభోదయేఽధస్తాచ్చిలా * మాధారకాం న్యసేత్
రత్నం సువర్ణం వా న్యన్య సుధయా లేపయేద్బుధః 33
- అగ్నిమీశే తిచోక్త్వా తు పాదం సంస్థాప్య మస్త్రతః
సుధయా లేప్య తస్యోర్ధ్వే హేమ రత్నం సుసన్న్యసేత్. 34
- ఇషే తోవోర్ధ్వే త్వాదిజపణ బోధికాం తాముదజ్ముఖమ్
ప్రాజ్ముఖం వా సుసన్న్యస్య తస్మిన్నుపరి మస్త్రతః 35
- హేమ రత్నం సుసన్న్యస్య సామవేదమనుస్మరణ
ప్రాగస్తం వోత్తరాస్తం వా ఉత్తరాయాం చ సన్న్యసేత్ 36
- రత్నం హేమ సుసన్న్యస్య తస్యోర్ధ్వే తు విశేతతః
తులాం వాఽథ శిలాం వాఽథ శన్నోదేవీ రితి బ్రువణ 37
- ప్రాగస్తం వోత్తరాస్తం చ ఛాదయేత్క్రిమశస్సుధీః
సుధయాఽపూర్య నిమ్నేషు స్నేహశర్కరయా ముధః 38
- సుశ్లిప్తం సన్న్యసేత్పశ్చాద్గమ్యతోయేన లేపయేత్
తృణాచ్ఛత్నం యది భవే ‡ ద్యతేష్వనేషు సదృశు 39
- అథర్వాణాం సమభ్యర్చ్య పలాళైః ఛాదయేత్క్రమాత్
మృద్ధిర్వా ఇప్తకాభిర్వా కుడ్యం కృత్వా నలఙ్కణమ్ 40
- తస్మిన్నథర్వమస్త్రేణ వాస్తం సన్న్యస్య వాదకైః ?
ఉదగస్తం పట్టికైః శ్లిప్తం కేలేనై వాఽయసేన చ 41
- సంబధోఽపరి లోప్తేన ఛాదయేత్క్రిమశస్సుధీః

* విమానాదిషు సర్వత్ర మండపాదిషు సర్వతః ౪౭

విధిః కర్తవ్యమేతేన మన్తైస్సరై ర్యథాక్రమమ్
విపరీతే వినాశః స్వాత్స్థానం ‡ తచ్ఛిథిలం భవేత్. ౪౮

‡ తత్స్థానే మస్త్రసంస్కారం కారయేదక్షణాయ వై
అత్యాప్యనుక్తం యత్సర్వం ఖలోక్తవిధినా బుధాః ౪౯
క్రియా అపి చ సర్వాస్త్రాః కారయేయ్యుర్యథోచితమ్. ౫౦

ఇతి క్రితైభావనే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
॥ చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ పంచదశోఽధ్యాయః.

— (స్థానకాదీభేదః.) —

అథాతః స్థానకాదీనాం భేదం వక్ష్యే యథాక్రమమ్
శ్యామలాంగం చతుర్బాహుం శంఖచక్రధరం ప్రభుమ్. ౧
అభయం దక్షిణం హస్తం వరదం స్వాగతం తు వా
వామం చ సింహకర్ణం వా కట్యాలంబితమేవ వా ౨

* సుధయా పూర్య'ఇత్యాది 'లేపయే' దిత్వస్తం పూర్వోక్త పద్యమిహ పునః
పఠితో దృశ్యతే. గ. ‡ స్థాననాశో భవేద్ద్యుతి. అ — ఖ. ‡ తస్మాత్తు మస్త్రసం
స్కారం కారయేత్తద్విచక్షుః. ॥ మస్త్రసంస్కారవిధిర్నామ త్రియోదశోఽ
ధ్యాయః.

- ఏకజానుసమాసీనం దక్షిణే చ భృగుం తథా
మార్కండేయం తథా వామే భూమిపుణ్యార్చితం తు వా. 3
- సకళం చాభాసకం వాఽథ భూమిపుణ్యో చ పూజకా
సకళం తత్రద్రివ్యేణ వర్ణేనాన్యం సులేఖయేత్. 4
- దక్షిణే భిత్తిపార్శ్వే తు హేమాభం చోత్తరాముఖమ్
బ్రహ్మణం చ చతుర్భావముమక్షమాలాం కమండలుమ్. 5
- అథయం తు కరం పూర్వం వామం కట్యవలమ్బితమ్
శ్వేతాభం శంకరం వామే చతుర్భావముం జటాధరమ్. 6
- మృగం చ షరశుం చాన్యమథయం కట్యవలమ్బితమ్.
దక్షిణాభిముఖం ప్రోక్తం కారయేదుత్తమం బుధః. 7
- మునిభ్యాం నైవ * మధ్యం స్యాదథమే తు విశేషతః
మునిభ్యాం శంఖచక్రాభ్యామాచరేన్నైవ సర్వదా. 8
- తథా † హీనే ద్వితీయే చ బ్రహ్మేశౌ చ తదైవ చ
స్వర్ణాభాం దక్షిణే లక్ష్మీం దక్షిణం చరణం స్థితమ్. 9
- వామం చ కుంచితం కించిత్కమలం ‡ దక్షిణే కరే
¶ వామం ప్రసారితం హస్తం కించిద్దేవనిరీక్షణమ్. 10
- శ్యామాభాముత్తరే పాస్తీముత్పలం దక్షిణే కరే
ధృతిం ప్రాసారితం వామపాదం వై చోత్తరే స్థితమ్. 11
- అన్యం తత్కుంచితం కించిద్విస్మయోత్ఫల్లలోచనమ్
కారయేద్విప్రరీతం చ దక్షిణోత్తరయోరపి. 12
- కుడ్యకాతుకయోర్మధ్యే దక్షిణే చ భృగుం తథా

* హస్తాభ్యామ్. గ. † హరిమ్, ‡ వామధారిణీమ్. ¶ పృసారి దక్షిణం హస్తమ్.

- ఏకజాన్వా సమాసీనం వామముత్కుటికం తథా. ౧౩
- వామహస్తం సపద్మం చ ఊరున్యస్తం తథాఽన్యకమ్
ఉత్కుటికం దక్షిణం పాదం * పురా వామే తథాఽన్యకే. ౧౪
- ఏవమేవాసయుత్వా తౌ పూజకౌ సాంజలీపుటా
బ్రహ్మేశయోస్తథా ప్రాచ్యామాభాసం వాఽథ కారయేత్. ౧౫
- మాయాసంప్లాదినీభ్యాం చోపరి భిత్త్యర్థం పాశశ్చయోః
తుంబురుం నారదం చైవ కిన్నరం మిథునం తథా. ౧౬
- యక్షవిద్యాధరం చైవ సనకం చ సనాతనమ్
ఆదిత్యం చైవ చంద్రం చ సార్థం తచ్ఛ్రీత్రమం విదుః ౧౭
- తుంబురుం నారదం చైవ కిన్నరం మిథునం తథా ‡
హీనం తన్మధ్యమం ప్రోక్తం సనకాదీన్వినాఽధమమ్. ౧౮
- తృతీయే వీరస్థానే తు సస్యాథం హరిశ్చవ్యయమ్
బ్రహ్మేశాభ్యాం మునిభ్యాం చ కిష్కిన్ధం సుందరం తథా. ౧౯
- § సనకాభ్యాం చ సంయుక్తముత్తమం స్థానకే బుధాః
కిష్కిన్ధాదిచతుర్భిశ్చ హీనం తన్మధ్యమం విదుః ౨౦
- చంద్రార్కాభ్యాం మునిభ్యాం చ హీనే వీరే చ కన్యసమ్
విరహస్థానకం దేవం ద్విభుజం ధూమ్రమంబరమ్. ౨౧
- శ్యామలం చైవ శుక్లాంగమూర్ధ్వదృష్టిం తమోగూఢమ్
విమలాక్షం చైవ బ్రహ్మదిపదే పైశాచకే తథా. ౨౨
- స్థానకం విరహం దేవ ॥ మాద్రాదౌ స్థాపయేన్నిశి
యోగాసనే తు శ్వేతాంగం పీతవస్త్రం చతుర్భుజమ్. ౨౩

* పురాణం వామకే తథా. గ. ‡ విద్యాధరం చ సనకం సనాతనసనన్దనా, ఆదిత్యం చైవ చంద్రం చ సార్థచిత్రోత్తమం విదుః. § సనకం చైవ. ॥ ఆద్యతా?

- శ్వేతపద్మా సనాసీనం బ్రహ్మసనసమన్వితమ్
జటామాలికకా పశ్చాత్పల్లవ (౦) న్యస్తమన్యయోః. ౨౪
- శంఖచక్రా వినా శ్వేతః? సో త్తరీయోపవీతకమ్
కుండలాంగద హారాభ్యామున్మీలోన్మీలలోచనా? (నమ్.) ౨౫
- ఏవం యోగాసనే దేవం ధాత్రాదైవ్యరప్తదైవతైః
సార్థం యోగే తు తచ్ఛ్రేష్ఠం మధ్యమం పూజకా వినా. ౨౬
- చంద్రాదిభిశ్చతుభిఃస్తు వినా యోగాసనేఽధమమ్
సింహాసనే సమాసీనం శ్యామలాంగం చతుర్భుజమ్. ౨౭
- శంఖచక్రధరం పూర్వమభయం వరదస్తు వా
వామం తస్మింహకర్ణం వా కృత్వా దేవస్య పార్శ్వయోః. ౨౮
- శ్రీదేవీం దక్షిణే పార్శ్వేకారయేచ్ఛోత్తరే మహీమ్
ప్రసార్య దక్షిణం పాదం వామపాదం చ కుంచితమ్. ౨౯
- పద్మం తద్దక్షిణే హస్తే ఊరున్యస్తం తు వామతః
దక్షిణం పాదమాకుంచ్య వామపాదం ప్రసార్య చ 30
- ఉత్పలం దక్షిణే హస్తే తథా వామే మహీమపి
తక్తైవ భిత్తిపార్శ్వే తు బ్రహ్మణం శంకరం తథా. 31
- ఆసీనా కారయేద్విద్వాన్ పూర్వవత్పూజకా వృషీ
మాయాసంక్లాదిసీభ్యాం చ వ్యాజసీభ్యాం తక్తైవ చ 32
- తథా చ చంద్రసూర్యాభ్యాం గర్భరావ్భ్యాం విశేషతః
తుంబురుం నారదం చైవ కల్పకద్రుమసంయుతమ్. 33
- భోగాసనే విశేషేణ ఉత్తమం తదుదాహృతమ్
తక్తైవ దేవదేవేశం స్థానే వై పూజకావృషీ, 34

- తథాఽసీనా ధృతిం పాక్షీం పూజనార్థం సుకల్పయేత్
 బ్రహ్మణం శంకరాదీంశ్చ మన్వంతం? పూజకావృషీ. 31
- సనకాద్యష్టభిదేవై స్సార్థం వీరాసనే గురుః
 బ్రహ్మాదిసనకానాష్టడస్తరం చైవ కన్యసమ్ 32
 దేవ్యోస్తతద్విశేషేణ వీరాసనవిధిక్రమమ్
 తథా పైశాచమధ్యే తు బేరం తద్వీరమాసనమ్.
 కల్పయితై వీవ తం దేవం స్థాపయేద్రిపురూర్ధ్వద్భక్.
 బ్రహ్మాదిపార్షదాన్ త్సర్వాన్ గర్భగేహనివాసినః 33
 ఆభాసం కారయేత్కుడ్యే చిత్రార్థం వేతి కేచన
 యద్ద్రవ్యేణ కృతం మూలం తద్ద్రవ్యైర్గర్భవాసినః 34
 శక్తశ్చేత్కారయేత్తేన నాచరేదితరేణ చ
 స్థానసంకటనాశార్థం బలార్థం నా విశేషతః 35
- విధ్యుక్తం తదశక్యత్వాదాభాసం చైవ కారయేత్

- సింహాసనస్య చోత్సేధం ప్రవత్స్యామి పృథక్ శృణు. 36
 గర్భద్వారసమోత్సేధం * భానుభాగం విభజ్య చ
 రసాంశముత్తమం పోక్తం భూతాంశం మధ్యమం విదుః 37
 కనిష్ఠమాశ్రమాంశం స్యాత్కారయేత్తద్యథోచితమ్
 గర్భే తదాయతం సర్వం లక్షణం? విస్తృతం మయా 38
 మానాఽధికారే యత్ప్రోక్తం తథా సింహాసనం చరేత్

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

† పంచదశోఽధ్యాయః.

అథ షోడశోఽధ్యాయః.

(యోగశయనవిధిః)

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి యోగాదిశయనక్రమమ్	
దేవేశం * ద్విగుణం ప్రోక్తమధార్థశయనం తథా	౧
శ్యామాభం దక్షిణం హస్తం మాశ్శ్యగం? తత్సముద్భృతమ్	
సమ్యక్ప్రసారితం వామం సర్వాభరణభూషితమ్	౨
ప్రసారితం దక్షిణం వాన్యత్కటకాంగులిసంయుతమ్	
తదూరౌ ప్రసారితం వాఽధ కించిదున్నీల్యలోచనమ్	౩
ప్రసారితం దక్షిణం వామం కించిత్సుకుంచితమ్	
భూమిపుణ్యార్చితం వాఽథ భృగుపుణ్యార్చితం తు వా	౪
సకలం కారయేద్విద్వాక్మధుకైటభయోస్తథా	
పాదపార్శ్వే విశేషేణ దంష్ట్రీణా భీమవిగ్రహా.	౫
నాభ్యంబుజసమాసీనం ధాతారం పంచ చాయుధాన్	
సార్థం వై సకలం కుర్యాదర్థచిత్రమథాపి వా.	౬
వీళామితౌ చ † పరివత్పరిభిత్త్యర్థ్యభాగతః	
ప్రాంజలిం సుస్థితం కుర్యాద్భ్రష్మకౌ చ తత్రైవ చ.	౭
ఏవం తదుత్తమం యోగమృషిభ్యామమితేన చ	
మధ్యమం తు వినా హీనం మధుకైటభవర్జితమ్.	౮

భోగే తు శయనే దేవం శ్యామలాంగం చతుర్భుజమ్

- అర్ధార్ధశయనం గాత్రం? సర్వాభరణభూషితమ్. ౯
- ఉపధాననిహితం హస్తం దక్షిణం సంప్రసార్య చ
ముకుటాగ్రధరం చాన్యం వామమూరౌ ప్రసారితమ్. ౧౦
- కటకం చాన్యహస్తం స్యాద్వామపాదం ప్రసారితమ్
కించిత్కుంచితమన్యం చ పాదయోరస్తరే బుధః. ౧౧
- వింశత్యంగులపాన్ల్యస్తం భాగం చైవ తథైవ చ
చతుర్దశాంగులం తస్మాద్భహసూత్రస్య దక్షిణే. ౧౨
- ముఖం క్రియంగులం పశ్చాత్తిర్యగస్తం మనోహరమ్
శ్రీదేవీం చ శిరఃపార్శ్వే పాదపార్శ్వే మహీం తథా. ౧౩
- సంస్పృశ్య వామహస్తాభ్యాం తథైవాసనమాచరేత్
బ్రహ్మేశౌ పూజకౌ తద్వద్దక్షిణోత్తరయోరపి. ౧౪
- వికటం కాత్యాయనీం చైవ పాదపార్శ్వే తథైవ చ
మధుకై టథా విషజ్వాలా దహ్యమానౌ చ కారయేత్. ౧౫
- నాభిపద్మాసనాసీనం బ్రహ్మణం భిత్తిపార్శ్వతః
తథా పంచాయుధాన్ శ్చైవ వీశం చైవామితం తథా. ౧౬
- ఆదిత్యం భాస్కరం చైవ తుంబురుం నారదం తథా
అశ్వినౌ చాప్తదిక్పాలాన్ స్తథైవాపరసాం గణాన్. ౧౭
- శ్రేష్ఠం భోగే తు తైస్సార్థం తుంబురుం నారదాశ్వినౌ
దిక్పాలాన్నైవ మధ్యం స్యాత్కన్యం? నైవాపరాన్మునీన్. ౧౮

వక్ష్యామి శయనే వీరం శ్యామలాంగం చతుర్భుజమ్
శంఖచక్రధరం స్త్యస్తముపధానే విశేషతః. ౧౯

హస్తం ప్రసారితం వామం దేవ్యా తత్పాదపాశ్వతః

* కరాభ్యాం మర్ద్యమానే చ మధుకైటభసంయుతమ్. ౨౦

మార్కండేయం భృగుం తద్విద్రుహ్మణం శంకరం తథా
దావదశార్కాన్మషీన్ దుద్రానపురోభిశ్చ నారదమ్. ౨౧

కిన్నరై శ్చ సహవార్ధముత్తమం శయనం తథా
రుద్రాదిత్యాస్సరోభిశ్చ వినా మధ్యం తతోఽధమమ్. ౨౨

కిన్నరైః సనకాద్యై శ్చ పూజకాభ్యాం వినా తథా
విరహే ఘామేకం స్యా + తస్మదేహం వినా స్థలే. ౨౩

కారయేదభిచారం తచ్ఛేషం విధివదాచరేత్

అనస్తశయనోత్సేధమాయామం విపులం తథా. ౨౪

నతం ఘణవిభాగం చ పంచాయుధవరాన్ క్రమాత్
నాభిపద్మం తథా నాశం బ్రహ్మణం ‡ చాన్యదేవతాః ౨౫

‡ వర్ణాంతం లక్షణం విప్రా ముఖలాస్తం విరాజితే?
తథైవ కారయేన్విద్యా యథా కర్తుర్మనోరమమ్. ౨౬

విమానేషు ఖలోక్తేషు కారయేత్ స్థాపనాదికమ్

ధువార్చాయాం విశేషేణ శయనేన వినా చరేత్. ౨౭

స్థానకే చతురస్తుల్యాః ¶ శయనే చతురస్తథా
శిలయైవ విశేషేణ తామ్రజం వేతి కేచన ౨౮

పరివారాణి సర్వాణి తుల్యం పూర్వోక్తవత్సుభిః

* కరాభ్యాం చ ? మునిభ్యాం చ. గ. + సర్వదేహం వినా తలే. ‡ చోభయో
రపి. ‡ వర్ణం తుల్యణం చాఽపి మయా పోక్తిం పురా భిలే. ¶ అననే.

శక్తశ్చేచ్ఛిలయా సర్వాః ప్రతిమాః కారయేత్సదా	౨౯
ఆభాసం? పరివారాణామర్చనం * నాచరేద్బుధః	
సార్థం పారిషదైః శ్రేష్ఠం హీనం నై వాచరేత్క్వచిత్.	౩౦
పరివారవియోగే తు దోషః నాస్తి ధృవార్చనే	౩౦౪

ఇతి శ్రీనైఖాననే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
‡ పంచోఽధ్యాయః.

అథ సప్తదశోఽధ్యాయః.

⇒ (విమానవిధిః.) ⇐

అథాఽతః కౌతుకాతుకాదీనాం లక్షణం వక్ష్యతేఽథునా	
దారుః శిలా చ తామ్రం చ రజతం స్వర్ణమేవ చ	౧
రత్నాని చార్చాద్రవ్యాణి ఫలేష్వేకై కముత్తమమ్	
శిలయా దారుణా రత్నై రౌత్సవార్చాం న కారయేత్.	౨
ధ్రువే స్థితే స్థితం ప్రోక్షమాసీనే త్వాసనం బుధాః	
శయనే స్థానకం వాఽథ ఆసీనం వాఽథ కౌతుకమ్.	౩
ఉత్సవం స్నాపనం పశ్చాద్బలిజేరం విశేషతః	
సగ్వత్ర స్థానకం కుర్యాద్దేవీభ్యాం చ యథా తథా	౪

* నైవ చేత్. ‡ యోగాదిశయనవిధిర్నాను పంచదశోఽధ్యాయః.

- జౌత్సవే స్థానకే దేవే దేవ్యావాసీన ఏవ వా
జౌత్సవే చ విశేషేణ * కాతుకే దేవవచ్చరేత్. ౫
- అవతారేషు సర్వేషు తత్తద్రూపం చ కాతుకమ్
మత్స్యకూర్మా వినాఽన్యత్ర కారయేద్విధినా బుధః ౬
- జౌత్సవం త్వవతారేషు స్థితం కుర్యాచ్చతుర్భుజమ్
కారయేద్రామకృష్ణా వా తత్తద్రూపం భువిస్య యత్ (సమయది)
విష్ణుం వాఽన్యవతారేషు కారయేదౌత్సవం బుధః
అవాహనేషు పూజాయాం భువివనామ్నా సమర్చయేత్ ౭
- అన్యథా నార్చయేద్విగ్వాన్ స్నాపనోత్సవకాతుకాన్
తేరితాగ్నిరివకర్తస్తదేకైకం తత్సమం విదుః ౮
- తస్మాత్తత్తద్భువేజైవ భ్యాత్వా సమ్యక్సమర్చయేత్
శరీరే పాణి ఏకత్యాత్ తథాన్యన్యం సమాచరేత్ ? ౧౦
- శృంగారార్థం ‡ తయోస్తత్ర రూపమాత్రిమపీష్యతే
తస్మాత్తదవతారేషు చార్చయేదన్యయోరపి ౧౧
- యద్ద్రివ్యేణ చ దేవేశం తద్ద్రివ్యేణ చ శాస్త్రవిత్
దేవ్యాద్ధి కారయేత్పితం ప్రభామన్యం చ తేన వై ౧౨
- తద్రూపం వర్గభాగం చ కృత్యైవీకాంశం తదుత్తమమ్
ఆద్యః? భాగం త్రిధాకృత్య ఏకాంశం మధ్యమం తథా ౧౩
- తద్విభాగం త్రిధాకృత్య ఏకాంశం కన్యసం బుధాః
తత్పక్ష్యంశం భువివం కుర్యాత్తాలం స్యాదమ్బరాంశకమ్. ౧౪
- తాలం తద్భానుభాగం చ కృత్యైవీకాంశం తదంగులమ్

* కాతుకం దేవమర్చయేత్. ౫. ‡ చ తద్విష్ణోః రూపమాత్రిమి చ్ఛేదే.

* తదంగులేన రుద్రాదిద్విద్వ్యంగులవివర్ధనాత్ ౧౫

సప్తవింశతితుంగాని కాతుకాచా విశేషతః

అన్యమానేన వాకుర్యాదంగులిచ్ఛేదనం వినా ౧౬

అన్యయోర్యోగ్యమానైశ్చ స్యావనోత్సవయోరపి

శుభాశుభం తదాయాద్యైర్మృతిమాన్ సంపరీక్షయేత్ ౧౭

ఆయాదిలక్షణమ్.

అగ్నినా వర్ధయేత్తుంగమాయం స్యాద్వసుభిహ్వాతమ్

అశ్రమేణ ? గుణీకృత్య వ్యయం నాగైహ్వాతం పునః ౧౮

చతుర్భిర్గుణితం సూత్రైహ్వాసం ? తచ్ఛేషమంశకమ్

త్రిగుణీకృత్య తన్నాగైహ్వాతం తద్యోనిరుచ్యతే. ౧౯

వసుభిర్గుణితం కృత్వా క్షయేత్తద్వసుభిర్ద్వినమ్

తన్నుందైర్గుణితం వారై హ్వాతం వారం తథా తిథిః ౨౦

ఆయాధిక్యం వ్యయం క్షీణం సర్వసంపచ్చుభావహమ్.

వ్యయాధిక్యేఽప్యనర్థః స్యాత్సమం స్యాదితి కేచన ౨౧

తస్మిరో భుక్తిశక్తీ చ విత్తం చావనిపాలకమ్

క్లీబం భీతిర్దరిద్రం చ ప్రేష్యం నందాంశంకం విదుః ౨౨

దరిద్రం తస్మరం పంశం ప్రేష్యం త్యక్త్వా శుభావహమ్

ధ్వజో ధూమశ్చ సింహశ్చ శ్వా వృషో గర్దభస్తథా. ౨౩

గజశ్చ వాయుశ్చేతి అష్టధా యోనయః క్రమాత్

పూర్వం పూర్వం శుభం ప్రోక్తమశుభం త్వచరం తథా. ౨౪

ధ్వజే చ వృషభే సింహే మహాసిద్ధికరో భవేత్

కర్తుర్దినం సమారభ్య ప్రతిమాయా దినా నైకమ్. ౨౫

గణయేద్విపరీతం వా * విపత్ప్రత్యరనైధనాః

‡ నార్క్యరాగంగారవారాశ్చ శుభయోగం హరేద్యది? ౨౬

అన్యథా నాచరేత్సర్వం శుభార్థం శుభమాచరేత్

పీఠం తత్కౌతుకాదీనాం వత్స్యామి చ యథాబలమ్. ౨౭

అగ్నివేదప్రతిష్ఠాశ్చ రసధాత్యష్టనస్తభిః

(తత్) ఏకాంశమూర్ధ్వపటం స్యాద్భిన్నం వా భిన్నమేవ వా. ౨౮

తస్య చాధాప్తహీనం స్యాద్దలమూర్ధ్వోద్దయం బుధాః

అధఃపద్మస్య విస్తారాత్ పీఠం పంచాంశహీనకమ్. ౨౯

‡ ఉదయం తస్య విస్తారముదయాద్దివ్యగుణం తు వా

అధ్యర్థం ¶ పాదహీనం వా శేషం యుక్తైశ్చ కారయేత్. ౩౦

ఉపపీఠం యది స్యాచ్ఛేద్యాద్దశాంశం విభజ్య చ

ఏకాంశం పాదుకం తస్య ద్వ్యంశం పద్మకమేవ హి. ౩౧

‡ కంపమేకాంశకం పశ్చాత్త్ర్యంశకం కంఠమేవ చ

కంపమేకాంశకం పద్మం ద్వ్యంశం చోపరిపట్టికా. ౩౨

అసనస్య తు పీఠం తద్భేరస్యాగ్నయంశకాంశకమ్

+ వసంశమధికం వాఽథ హీనం వా ఉదయం బుధాః ౩౩

ఉదయాద్దివ్యగుణం దీప్తుకం త్రిగుణం వేతి కేచన

* భూతాగ్నింతాప్త భం వినా? గ. ‡ శనిశ్చాంగారమాదిత్యశుభయోగాయదీభవేత్. † మూలం స్యాత్. ¶ చైక. ‡ సద్మమేకాంశమేకాంశం పంచాంశం క్రియమేవచ? + యథోక్తమ్.

పార్శ్వమోశ్చ ప్రభాధారం యుక్తైశ్చ సుదృఢమాచరేత్. 38

ప్రభాం మానాధికారోక్తం కారయేత్ప్రతిమార్హకమ్ 38౪

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

* సప్తదశోఽధ్యాయః.

అథాష్టాదశోఽధ్యాయః.

(మ ధూ చ్చి వ్ర క్తి యా)

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి మధూచ్ఛివ్రక్తియావిధిమ్

అయనే చోత్తరే శ్రేష్ఠమథవా దక్షిణే చరేత్ ౧

కుంభకన్యాకులీరేఽర్కే ధనుఃకర్కిరవిం ? వినా

మాసానన్యాః తస్మాత్సమస్తా తథా హరేత్ ౨

యజమానగృహే వాఽథ అలయే వా మనోరమే

అలంకృత్య వితానాద్యైః కుండమాపాసనం తథా. 3

కృత్వా చాఽగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య వైష్ణవం చ సుహూయతామ్

విష్ణుసూక్తం చ హుత్వా తు బ్రాహ్మం రాద్రం తథైవ చ ౪

ఏళశైషికచక్రాణాం విఘ్నేశస్య సుహూయతామ్

తస్యాగ్నేర్దక్షిణే కుర్యాద్వీహిభిః స్థండిలం తథా. ౫

చతురశ్రోపరి వస్త్రం చ సమాస్తీర్య యథాశుభమ్

* కాతుకాదిలక్షణవిధిర్నామ షోడశోఽధ్యాయః. ౧.

పశ్చిమే చక్రముద్దిశ్య చోత్తరే శైషికస్య చ	౬
ప్రాచ్యాం * విశేషికార్థం చ? విశ్వేశార్థం చ దక్షిణే	
చక్రస్య వీహిభిశ్చాధః స్థండిలాః కారయేద్బుధః	౭
తయోరుపరి ప్రాగగ్రం కూర్చాత్ తస్మిన్ స్య మంత్రవిత్	
తథా జయాదీనిద్వాదీన్ పఠితః సమ్యగర్చయేత్.	౮
విఘ్నేశం సంప్రపూజ్యైవ హవిర్భిస్సన్నివేదయేత్	
శోధితం తన్మథూచ్చిష్టమూదాయ ప్రణవేన చ	౯
లోహపాత్రే సుసన్న్యస్య మండలోపరి విన్యసేత్	
‘ఇషేవోశే’ త్వేతి ముక్తేణ ప్రధానాంగం ప్రకల్పయేత్.	౧౦
అక్షరాణి చ విన్యస్య పుణ్యాహమపి వాచయేత్	
వైష్ణవం మంత్రముచ్చార్య సమభ్యర్చ్యైభిమృశ్య చ	౧౧
వైష్ణవం చ తతో హుత్వా దేవానన్యాన్ విసృజ్య చ	
అగ్నిం విసృజ్య పశ్చాత్తద్యజమానస్య మూర్ధని	౧౨
ఆదాయ † శాఖాఘోషైశ్చ సార్థం తత్కిర్మ మండపే	
సన్న్యస్య శిల్పినం సమ్యగభిపూజ్య మనఃప్రియమ్.	౧౩
అభ్యర్చ్య స్థపతిస్తత్ర తస్మిన్నుపరి శాస్త్రీవిత్	
స్థపతిర్గురుణా సార్థం ‡ కృత్వా తత్ప్రతిమాం శుభమ్.	౧౪
శనై రాలిప్య ॥ మృదునా సంశోష్య బహిరాలపే	
‡ పటై రాబధ్య విధిశా పునరాలిప్య శోష్య చ	౧౫
యదమారానుకూలక్షే పూర్వవద్ధోమమాచరేత్	

* విశ్వేశికార్థం చ విఘ్నేశార్థమ్. గ. † శంఖ. ‡ తతః కృత్వా తు మంగలమ్. ॥ మృదా చైవ. ‡ పటైరాచ్ఛాద్య.

తథా లోహం సమభ్యర్చ్య లోహపాత్రేషు సన్న్యసేత్ ౧౬
 జలశుల్బ (ష్య) క్రమాద్రాత్రావగ్నినా పాచ (తాప) యేద్యథా
 * యుక్త్యా సిద్ధం చ సంస్రావ్య తస్మిన్ గర్భం ప్రతాపయేత్ ౧౭
 పునస్సంతప్తలోహేన అత్వరస్త్వభిపూరయేత్
 తతః ప్రభాతే కర్తా చ శిల్పీ తద్గురుణా సహ ౧౮
 శనైర్మృద్ధేదనం కృత్వా దోహన్ త్సమ్యక్పరీక్షయేత్
 ఖండాదిస్ఫుటితై దోహైర్దుష్టై సతి పునర్గురుః ౨౦
 ఆలోచ్య దోషమల్పం చ దూషితే యది వా చరేత్
 పూర్వవద్భేరమాహృత్య యథాపూర్వం తథా చ రేత్ ౨౧

ఇతి శ్రీనైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
 ‡ అష్టాదశోఽధ్యాయః.

అష్టైశో నవింశోఽధ్యాయః.

—o—o—o—

(అంగులిసంజ్ఞా.)

అతః సుధ్వం ప్రవక్ష్యామి అంగులేర్మాసలక్షణమ్
 మానాంగులం తథా మాత్రం దేహాలభ్యాంగులం త్రిధా. ౧
 పరమాణుభిరష్టాభీ రథరేణుస్తథైవ చ
 రథరేణ్వష్టగుణితం రోమాగ్రం చ తథైవ చ ౨

* యుక్త్యా సిద్ధం చ సంస్రావ్య తస్మిన్ గర్భం పరిదాపయేత్. గ. ‡ స్తప్త
 దశోఽధ్యాయః.

- రోమాప్తగుణితం లిఖ్యం యూకం లిఖ్యాప్తకం తథా
యవం యూకాప్తగుణితమంగులం స్యాద్యవాప్తకమ్. 3
- మానాంగులం స్యాత్తత్పశ్చత్పరుషస్య చ సమస్య చ
మధ్యమాంగులిమధ్యస్య విపులం దీఘమేవ వా. 4
- మాత్రాంగులం తద్వేరస్య భానైర్జాతం తు తత్తు వా
త్రియాణామంగులానాం చ భూతసంజ్ఞా ప్రవక్ష్యతే 5
- మాత్రామోక్షోఽంబరో విష్ణురేకసంఖ్యేతి కీర్త్యతే
ఽక్షాక్షిగోలకాశ్విన్యా విభాగశ్చ కలా ద్విభాః 6
- * యూకం తు యుగలం పాదం ద్వ్యంగులస్యాభిధానకమ్
అగ్నిరుద్రాక్షవర్గాశ్చ గుణబంధం ? త్రియంగులమ్ 7
- జాతివర్ణాశ్రమా వేదయుగతుర్యాబ్జజాననాః
భాగప్రిష్ఠాకరణాశ్చతురంగులినంజ్ఞితాః 8
- విషయేంద్రియభూతాశ్చ పృథ్వీ బాణశ్చ పంచమమ్
సమయాంగకర్మ కర్తుశ్చ కుమారాననవడంగులాః ? 9
- ధాతుపాతాలద్వీపాశ్చ మునిః సప్తాంగులస్య చ
వస్వప్తగుణనాగాశ్చ దిక్పాలాశ్చాప్తసంఖ్యయా 10
- నవనస్తగ్రహారస్థానూత్రాణి నవమాంగులాః
ధర్మనాడీదిశః పంక్తిరవతారో దశాంగులమ్. 11
- త్రిష్టవ్ కుంతలరుద్రాశ్చ ఏకాదశసమాఖ్యయా
యమం రాశిగ్మఖం తాలం ద్వాదశాంగులసంజ్ఞయా 12

మానం ప్రమాణముచ్ఛాసం పరిమాణోపమానకమ్
లంబమానం తథా మానాన్ లక్షయేత్సంజ్ఞయా తయా. ౧౩

మానం తత్ప్రతిమాయామం ప్రమాణం తత్తిర్యగ్గతమ్
ఘనం బహులసీవ్రం స్యాదున్మానేన చ దృశ్యతే. ౧౪

ఉన్మానం తత్ప్రదేశోచ్చమిష్టమున్నతవేశనమ్
పరిమాణమితి ప్రోక్తం పరిమాణం చ నాహకమ్. ౧౫

* ద్వ్యస్తరం హ్యుపమానం హి సీతే హ్యుపరమం? తలమ్
లంబమానం చ సూత్రం చ స్రుతిమామేవ కథ్యతే. ౧౬

(తాలమానమ్.)

తాలసంఖ్యాక్రమం వక్ష్యే ధర్మాద్యం చాంబరాస్తకమ్
ఉత్తమం దశతాలేన విష్ణుబ్రహ్మమహేశ్వరాన్. ౧౭

శ్రీయం భూమిముమాం వాణీం దశతాలేన మధ్యమమ్
ఇంద్రోర్కచంద్రుద్రాదీన్ మునయో వసవోఽశ్వినౌ. ౧౮

వీశశైషికదుర్గాశ్చ ఋషయోఽపి గుహస్తథా
హీనేన దశతాలేన కారయేదన్యపర్షదః. ౧౯

నవార్ధతాలమానేన యక్షేశం చ గ్రహదయః
ఉత్తమం నవతాలేన సిద్ధవిద్యాధరాదయః. ౨౦

మనుష్యాశ్చస్తతాలేన పేతాద్యారససంఖ్యయా
సప్తతాలేన వేతాలాన్ పంచతాలేన కుబ్జకాన్. ౨౧

వామనం తచ్చతుస్తాలైః త్రితాలేనైవ కిన్నరాన్
కూక్మండాంస్తు ద్వితాలేన కబంధాంశ్చైవ కేన కారయేత్ ౨౨

* నీవ్రవీనర్ణమానకమ్, గ.

- ప్రత్యేకమేవమేతేషాం త్రిధా స్యాదుత్తమం క్రమాత్
చతుర్వింశచ్ఛతాంగుల్య ముత్తమం దశతాలకమ్ ౨౩
- సవింశతి శతాంగుల్యం మధ్యమం చేతి కీర్త్యతే
కలాధికశతాంగుల్యమధమం పరిపత్యతే ౨౪
- అంగుష్ఠప్రదేశిసీభ్యాం ప్రాచేశం హి మితం తు తత్
మధ్యమేన మితం తాలం వితస్తిః స్యాదనామికా ౨౫
- * కనిష్ఠాంగులేన గోక్షర్ణం దక్షిణేన కరేణ చ
చతుర్వింశత్యంగులం కింకుః పంచవింశత్ప్రహపతిః ౨౬
- ‡ ధనుగ్రహశ్చ మధ్యవింశః ధనుర్ముష్టిః సప్తవింశతిః
ఏతైశ్చతుర్గుణం దండం తద్దండేన గృహాదినామ్ [కాణ] ౨౭
- విన్యాసం కారయేద్వాఽథ దండచ్ఛేదం వినా సదా
హస్తేన దేవతావాసం మనుష్యసదనాదికమ్ ౨౮
- శయనాది వితస్త్వా చ అంగుల్యా త్రిదశాదికాః ?
యవేన చ తిలేనైవ మితమేతద్గృహార్చనే ౨౯
- ప్రాజాపత్యేన హస్తేన దేవతామద్విరం స్మృతమ్
ధనుర్గ్రహేణ ధనుర్ముష్ట్యాఽథ వా పునః ౩౦
- కింకుణా తన్మనుష్యస్య విశ్వేషాం వాఽథ కింకుణా
-
- ఉపమానం ప్రవక్ష్యామి స్థానకాదౌ హరేస్తథా ౩౧
- భుజాస్తం మణిబద్ధాస్తం వస్వంగులమథాపి వా
ఽ శోత్రేణ శంఖచక్రాస్తం ముఖమానం ప్రవక్ష్యతే ౩౨

* అంగులేనామికాక్షర్ణమ్? గ. ‡ మధ్యవింశతిర్ధనుర్ముష్టిః సప్తవింశద్ధనుగ్రహాః,
ఽ ఉష్ణిహత్.

మధ్యోదరాత్కర్పరాస్తం * తద్రసాంగులమివ్యతే
 అభయస్య వాస్తరాంగుల్యా చూచుకాస్తరమేవ చ 33
 త్రయోదశాంగులం ప్రోక్తం స్యాగతస్య విశేషతః
 మధ్యమాంగులినాభ్యస్తం † దశాంగుల్యుదరం తథా 34
 పదనస్య నవాంగుల్యం శ్రోణ్యస్తం మధ్యమాత్పుధీః
 వామం తద్యోనిమూలాస్తం నాభి ‡ సూత్రం తథైవ చ. 35
 పాశాన్వస్తం మణిబంధాస్తం ¶ నవపంక్తిగుణైః క్రమాత్
 యథాశోభం తథా నిమ్నమూరుమూలాస్తరం తథా. 36
 అంబరం చోరుమధ్యాస్తం మధ్యం ద్వ్యధరాంగులం తథా
 భాగం జాన్వస్తరం ప్రోక్తం భూతం స్యాజ్జఘనాస్తరమ్. 37
 నలాస్తరం రసాంగుల్యం భూతం స్యాదక్షయోస్తరమ్
 సాణ్యస్తమాశ్రమం ప్రోక్తం ‡ నరమధ్యాస్తరం రసమ్. 38
 వసవోఽంగుష్యయోర్మధ్యమత్రాఽనుక్తం ఖలోక్తవత్
 ప్రలంబఫలకాం పశ్చాదుక్తవృక్షేణ కారయేత్. 39
 సంకల్ప్య సుషిరం తద్వల్లంబమానం తథా చరేత్
 అథాత ఊరుసూత్రం తచ్చిఖాయాం మణిమధ్యమే. 40
 ** భూసంగమస్య మధ్యే తు నాసాగ్రస్య తు మధ్యమే
 కంఠే చ హృదయే కుక్షౌ నాభౌ యోనౌ చ పాదయోః. 41
 మధ్యే ప్రలంబయేత్సూత్రం కుక్షినాసాగ్రసంస్పృశమ్
 సూత్రమాహాలిప్త్యాస్తం సమయాంగులమీరితమ్. 42
 హనుమధ్యం యవాధిక్యమాశ్రమం పరిచక్షతే

* తద్దశాంబులమ్. గ. † దశాంబులవివర్ధనమ్. గ. ‡ సూత్రాస్తమేవ చ. గ.
 ¶ నవపంక్తిగుణైః. ‡ తలమధ్యాస్తరం సమమ్. ** హను.

హిక్కాస్తం వేదమేవం స్యాదూరోర్విర్మధ్యం ద్వియంగులమ్. ౪౩

నాథా మనుయవం ప్రోక్తం యోనిమూలం ద్వియంగులమ్
ఊరుమధ్యమవర్గం స్యాత్ జాన్యస్తరషడంగులమ్. ౪౪

జంఘాస్తరం తన్నాగాశ్చ * నలకాపూర్వతః క్రమాత్
సార్ధాష్టంగులమేవం స్యాదంగుష్ఠాగ్రాత్స్వరో బుధః ౪౫

తద్దవ్యర్థాంగులమేవం స్యాన్మధ్యసూత్రం ప్రలంబయేత్
బాహూవః పర్యస్తమేవం స్యాత్పాశ్చశ్చసూత్రం ప్రలంబయేత్.

బాహుకూర్పరయోః పాశ్చే తచ్చూడామణిమధ్యమే
మూర్ధ్నస్త† త్కించవత్స్యా చ గ్రీవా జాను చ జంఘయోః ౪౬

గుల్ఫానాం మధ్యమే చైవ మతిమాణా సంప్రలంబయేత్
మాలిమూర్ధకృకాటీ చ కకుద్వం శస్తథైవ చ ౪౭

స్థికాష్టేఽపృథమధ్యే తు పరసూత్రం ప్రలంబయేత్
శిరపార్శ్వే వక్త్రబాహ్యే గండబాహ్యే చ చూఢ కే ౪౮

శోణ్యారుజాను ‡ పర్యస్తం మధ్యసూత్రం ప్రలంబయేత్
తేషాం పద్మాదిఽపీతే తు † లంబాన్యాని చ తత్ర వై ౫౦

¶ తత్తదంగస్య సంస్పర్శే యుక్త్యా చైవం ప్రలంబయేత్
అసనే పూర్వార్థే కాయే చ + పట్నానత్రం మధ్యమాదికమ్ ౫౧

లంబయేదాసనస్యోర్ధ్వే సర్వం పూర్వవదాచరేత్
సూత్రాంతాద్వామజాన్యస్తమూర్ధ్వః ‡ కాయార్ధసంస్పృశమ్ ౫౨

తద్దేవదక్షిణే జానుం ** హీనాంత్యాంగులమేవ చ

* నలకామ్. గ. † కర్ణకపోలా. ‡ జంఘనామ్. గ. ౪౩ లంబాన్యన్యానిశి అనుభవ
లంబస్య తత్ర వై. గ. ¶ తత్తదంగం చ సంస్పృశ్య. + పట్నానత్రాన్. మధ్యమా
దిక్షా. ‡ కాయాస్తసమృతమ్. ** హీనద్వంశం చ తత్రక్రమాత్.

అన్యదనుక్తం యత్సర్వం ప్రోక్తం మానాధికారవత్ ౫౩
తద్దైవ కారయేద్విద్వాన్ భావం తచ్ఛుభదర్యనమ్. ౫౩౪

ఇతి (శీనైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే) (ఉత్తరతస్త్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే అంగులిసంజ్ఞాతాలక్రమవిధిర్నామ
* ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

అథ వింశోఽధ్యాయః.

(తాలమానకృమః.)

అత ఉర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి శ్రేష్ఠతాలక్రమం ద్విజాః
ఉష్ణీపాత్పాదపర్యంతం చతుర్వింశచ్ఛతాంగులమ్ ౧
† మూర్ధ్ని సార్ధాంగులం చైవ కేశాంతం తద్ద్వియంగులమ్
తస్మాత్తదక్షిణసూత్రాంతం వేదం వేదయవాఽధికమ్ ౨
తస్మాత్తత్సూత్రాంతం తత్సమం చేద్యథా కురు
సార్ధత్రయోదశాంగుల్యం ముఖాయామం ప్రచక్షతే ౩

* అంగులైర్వానవిధిర్నామ అష్టాదశోఽధ్యాయః. గ. † అతః పరం ప్రవక్ష్యామి
ఆదిభూమ్యున్నతిం క్రమాత్, యావద్విమానవిస్తారం తిప్రాదం వా తదర్థకమ్, పాదం
వా తత్ర కర్వీత యత్ర దేవాలయం క్రియాశి, యద్వాయామం విమానస్య నపథా
కల్పయేద్దుభయః, తత్రైకాంశం పరమాణ్ణైహాస్త ఇత్యభిధీయతే, తత్రైకాంశం సమా
రథ్య ద్విద్విహస్తపరివర్తనాత్, తత్రైక వప్తిపర్యంతం త్రింశచ్ఛేదాంస్తదున్నతే, ఏతే
ష్యేకం వినిశ్చిత్య తద్భూమేరున్నతిం చరేత్, తద్భూమ్యుపరిభాగే తు విమానం సం
ప్రకల్పయేత్. ఇతి.గ. ఆదర్శ అధికః.

- తథైవ హనువర్యస్తం కారయేన్మతిమా బుధః
గళమధాంగులం పోక్తం భాగం కన్ధరముచ్చయమ్ ౪
- హిక్కాస్తం హ్స్వయాస్తం చ సాగ్ధం త్రయోదశాంగులమ్
హృదయాన్నాభిపీతాస్తం నాభిమేఢాస్తకం తథా ౫
- తస్మాజ్జానస్వస్తరం ప్రోక్తం నక్షత్రాస్తం చ కధ్యతే
అశ్రోమం జానుమానం స్వాజ్జంఘా చోరుసమా భవేత్ ౬
- తాలభాగం సముత్తుంగం దీర్ఘమానం విలంబితమ్
ఊర్ధ్వే ముఖే చ కేశాంతం నవసూత్రం ప్రచక్షతే ౭
- మూర్ధాస్తం పృష్ఠకేశాస్తం ముఖమేవ విశిష్యతే
అర్కాంగులం తదుష్ణీమాత్పార్శ్వకేశాస్తమస్తకమ్ ౮
- నవత్రింశాంగులం నాహం కర్ణయో * రుభయోరపి
హనుస్తద్ద్యవ్యంగులాయామమూర్ధోవత్తుంగం యవాంగులమ్
హనోర్గలాద్రసార్ధాంశం కలార్ధం కఠవేశనమ్ ౯
- గ్రీవాగ్రవిపులం తస్య అష్టాంశార్ధం ప్రకీర్త్యతే
గ్రీవామూలస్య విపులం ‡ గ్రీవమష్టాంగులం భవేత్. ౧౦
- సువృత్తం గ్రీవమిత్యుక్తం త్రిరేఖాపరివేష్టితమ్
హిక్కాసూత్రాత్క్రమాత్తుంగం వేదస్యాంశాంశకం తతః. ౧౧
- అర్ధాంగులం క్రమాత్ ఊణం బాహ్వస్తం చ తథైవ చ
హిక్కాద్వితీయకం నిమ్నమథో జత్రు కలాంశకమ్. ౧౨
- విపులం బాహుపర్యస్తం సార్ధస్మృత్యంగులం విదుః
§ చతురంగులపర్యస్తం కట్యగ్రవిపులం మతమ్. ౧౩

* ఊర్ధ్వతః శిరః. గ. ‡ సార్ధరస్థం చ కన్ధరేణి గ. § వింశదింగులమానం తత్.

- ద్వావింశదంగులం చైవ కటిమూలమిదం మతమ్
కటేయాధ్వాపకృతింకాయం గోముఖాకారవచ్చరేత్ ౧౪
- శిష్టాయామమితి ప్రోక్తం భూతాంగులయవాధికమ్
ముష్కవిస్తారదీప్తుం స్యాదాశ్రమాంగులమిష్యతే. ౧౫
- * జానుమూలస్య మానం తత్త ‡ దూర్ధేవ చోరుబద్ధవమ్
విపులం చోరుమూలస్య ముఖమానం చ కథ్యతే. ౧౬
- ఊరుమధ్యతలం ప్రోక్తమర్కాంగులమితీష్యతే
ఊర్విగ్రవిపులం ప్రోక్తం సార్ధం పంక్తిస్తతో భవేత్ ౧౭
- నందార్ధాంగులమానం స్యాజ్జానుమండలవిస్తృతమ్
యవేనాష్టాంగులంప్రోక్తం జంఘామూలం విశాలతః. ౧౮
- సప్తమాత్రాంగులోపేతం జంఘామధ్యస్య తారకమ్
సార్ధం లాశ్రమం ప్రోక్తమశకావిపులం తథా ౧౯
- *భూతాంగులం విశాలం చ ‡ అష్టగుల్మద్వయోస్తథా
¶ పాదయోర్మధ్యవిపులం క్రమేణోన్మానముచ్యతే ౨౦
- రసాంశార్ధమితి జ్ఞేయం పాదాగ్రవిపులం తథా
అక్షాత్పాష్టశ్చతరం వేదముదయం తత్సమం విదుః ౨౧
- అక్షాదంగులమూలాంతం తతం మాత్రార్ధమిష్యతే
అశ్రమాంగులమానం తత్పాదాంగుస్థాయతం తతమ్. ౨౨
- తాలం తస్య యవోపేతం ద్వ్యంశకం స్యాత్ప్రకథ్యతే
నఖతారస్య తస్యార్ధం స్యాత్ పాదాయతవద్దులమ్. ౨౩
- ‡ అంగులస్య ముఖోచ్ఛాయం మాంసలం పాశ్చాత్యయోర్ముఖమ్

* లింగ. గ. ‡ తస్మత్కృమ్. ‡ ఇష్టాంగులయవం తథా. ¶ పాదాయాధ్యర్థ.

‡ అథాలస్య నఖోచ్ఛాయం శలపాశ్చాత్యయోర్ముఖమ్. ?

- అశ్రమాంశద్వయోపేతం సాధ్దాంశోనశ్రియంశకమ్. ౨౪
- అగ్నయోశం చ యవోపేతం కలార్ధం చాంగులం తతః
నద్దాప్తాధాప్తభాతావద్యాస్తజ్జన్యాదియవైస్తతమ్. ౨౫
- స్వితారార్ధం నఖం చైవ శేషం మానాధికారవత్
అధస్తాద్ధికానుత్రస్య బాహుదీఘుః=దిన్తైస్తథా. ౨౬
- యుగ్మం తత్కూర్పరాయామం ప్రకోపం చై కవింశతిః
* తస్మాన్సాధ్దాంగులార్ధం తన్ముఖమానం ప్రశస్యతే ౨౭
- తలాయామస్తు ధాత్యంశం శిష్టమధ్యం (ధాం) గులాయతమ్ ?
† రసాంశం ద్వియవాధిక్యమనామికోదయముచ్యతే. ౨౮
- ప్రదేశిన్యాయతం ప్రోక్త సయ ? వేదశరాంశకమ్
చతురంశం సపాదాంశం కనిష్ఠాంగులమాయతమ్. ౨౯
- అంగుష్ఠాదికనిష్ఠాస్తం విపులం తస్య వక్ష్యతే
ద్విపాదాధికమాయామం శేషాంశం తద్ద్విపాశ్వయోః ౩౦
- అగ్రపరోద్దయం మానం సఖాయామద్వయం తథా
అంగుష్ఠమూలపర్వ స్యాద్యచద్వయం చరణాంగులమ్. ౩౧
- తర్జనీమూలపర్వం తదనామికాయాం కలాంగులమ్
మధ్యమాయామం తత్పర్వం తత్పాదోనత్ర్యంగులం భవేత్. ౩౨
- అంశం భూతయవోపేతం కనీయం మూలపర్వకమ్
అగ్రమూలద్వయోర్మధ్యే శిష్టమధ్యస్థపర్వకమ్. ౩౩
- అంగుష్ఠే తు కలా పర్వ త్రిపర్వాంగులయః స్మృతమ్
భూతాధ్దాంశం కలాశ్రస్య తతం మధ్యం రసాంశకమ్. ౩౪

* తస్మాన్సాధ్దాంగులార్ధాస్తమ్. X. † శరాంశాఢం యవాధిక్యమ్.

తస్య తారస్య మూలస్య సార్థకౌశికమాత్రకమ్ త్రీయర్థాంగుష్ఠమూలోర్ధ్వ తద్వసీమూలమధ్యమమ్.	3x
అంగుష్ఠమూలికాధస్తాన్మణిబంధావసానకమ్ శుకోదరేవ భాగః స్యాత్సమం ద్వ్యర్థాంగులం భవేత్	3x
అధ్యర్థం పాష్టిహస్తస్య ఘనమగ్రాంగులం భవేత్ అంగులీనామధస్తాత్తద్వ్యర్థాంశం మాంసలం తథా.	32
శుకోదరవిశాలం తద్ద్వామాసాంశం? పాష్టిహస్తకమ్ నిమ్నం తలస్య మధ్యే తు మాంసలం ద్వితలాధికమ్?	34
శంఖచక్రాదికం సూక్ష్మం తలచేఖా ప్రకథ్యతే బాహుమూలవిశాలం తన్నవమాత్రాంగులం స్మృతమ్	35
సార్థాష్టాంగులమానం స్యాన్మధ్యమస్య విశేషతః సార్థం మున్యంగులం తస్య కూర్పరస్య తతః పునః	40
కౌశికం తత్ప్రకోష్ఠస్య భూతార్థాంశం చ మధ్యమే అగ్న్యంగులార్థకం తస్య మశిబస్థతతం విదుః	40
ద్వ్యంగులం శ్రోత్రవిస్తారం తస్యాయామం వసు స్మృతమ్ భ్రూవోః నూత్రసమం ప్రోక్తం శ్రోత్రయోరుదయం విదుః	41
పృష్ఠకంఠద్వయోరస్తః త్రయోదశాంగులికం తథా ప్రముఖస్య తు విస్తారం త్రయోదశాంగులమేవ చ	43
పిష్పల్యంతాదధస్తాత్తన్నాలలంబి ద్వభాగయా నాలాస్తరం చార్థమాత్రం * స్యాద్యవం నవనాళకమ్	44
పిష్పలీసార్థమాత్రం స్యాత్సుషిరం చ యథాక్రమమ్	

* స్యాత్త్రియవం నాలనిమ్నకమ్. X.

కర్ణికాకారవత్కర్ణం నాలాకారం ప్రకీర్త్యతే	౪౫
ద్వీయవం కర్ణపాలీ చ సమం తత్కర్ణపట్టికా	
మాత్రార్థం కర్ణపాలీ చ కర్ణనాశం ద్వీయంగులమ్	౪౬
లకారాకృతివస్మధ్యే పిచూష్టీ? కర్ణచూలికా	
కర్ణమూలాదపాంగాంతం వసుమాత్రం ప్రశస్యతే	౪౭
ద్వీయంగులావధికం నేత్రం తుర్యవాధికమేవ వా	
వద్యపంతస్య విస్తారం నేత్రాయామంత్రీధా చరేత్	౪౮
కృష్ణమండలమధ్యే తత్పాశ్వయోః శ్వేతమండలమ్	
తులాం కృష్ణస్య మధ్యే తు జ్యోతిస్తద్యవమాత్రకమ్	౪౯
దృష్టిమండలమధ్యే తు బిందుః? నాగాంశకం తు తత్	
ఽ అక్షాన్తే ద్వీయవం రక్తం కన్యకాంశే యవం తథా	౫౦
ఊర్ధ్వతో వర్మతారాః స్యుర్యవార్ధం చ యవం చరేత్	
పశ్చిమోమాణి నవతిః కృష్ణాంజనసమప్రభమ్	౫౧
పాదోనద్వీయవం మాత్రం నేత్రభూభుచ్చయో? ద్వయోః	
కనీనికామపాంగస్య ద్వయోర్మధ్యేఽక్షీసూత్రకమ్	౫౨
అక్షీసూత్రస్య కేశాంతం మధ్యే తస్య భ్రువోః స్థితిః	
మూలాదగ్రాంతదా రూపం చాపాకారం క్రమాత్కృతమ్	౫౩
గోలకస్య యవాధిక్యం భూరేఖానేత్రరేఖయోః	
భూరేఖామూర్ధ్వకేశాంతాత్సయం తద్ద్వీర్ధమాత్రకమ్	౫౪
అర్ధమాత్రం భ్రువోర్మధ్యం భ్రువాయామన్తు నాసికమ్	
యవతారం భ్రువోర్మధ్యం భ్రువః క్షమవిశాలవత్?	౫౫

యవాధికద్విమాత్రం స్యాదక్షయోరస్తరే బుధః

* నాసికాపుటయోర్హ్యైః ? స్యాత్తద్యద్ద్యవ్యంగులమివ్యతే ౫౬

మధ్యమం స్యాత్తదర్థం తు మూలం తస్యార్థకం విదుః.

గోలకాంశం తు గోడ్యగ్రాన్నాసికాగ్రోదయం క్రమాత్ ౫౭

నాసికాగ్రం పుటోద్ధేవ్ తు తారం రస్థిద్వయం మతమ్.

తాటికాయాస్త్రీయుద్వావరం తారం సప్తయవార్థకమ్ ౫౮

శ్రోత్రస్యోచ్చం య (న) వం భూతం పుటనివ్రం యవేన తు

‡ సద్భృశం నిష్పావబీజేన నాసికాయాః పుటాశృతి ౫౯

ఏవం తన్నాసికాకారం తిలపుష్పమివాకృతిః

లంశేన పుష్కరోత్తుంగం మధ్యమం ద్వీయవం ఘనమ్ ౬౦

అధ్యర్థలంబం నాసాగ్రలంబనం సుమనోహరమ్.

§ అధిరోష్ఠాధిగస్తం చ ? గోలకం ద్వీయవాధికమ్ ౬౧

¶ భాగార్థం యవళ్యోచ్చం ? తదర్థం తస్య తారకమ్.

... ...
... ...

భాగస్తు ద్వీయవాధిక్యము త్రరోష్ఠాయతం విదుః ౬౨

ఉత్తరోష్ఠ్య విపులం త్రి తార్థయవం తథా

‡ యవేన చోత్తరా పాలీ యవార్థహృదయం బుధః ౬౩

అనుపూర్వావ్యక్షయం తారమ ** సృక్వాంతాత్తదాయతమ్.

సందాప్తపంక్తిపటస్థయవోస్తత్యా యవోన్నతమ్ ౬౪

అధరం పాలికాస్థాం మాయవారమధోగతః

* నాసికాపుటపుణ్యః ? గ. ‡ దుగళ ? § సధపే పుటసూత్ర స్యాదధకోష్ఠాంతక తన! ¶ భాగార్థయవ శ్రీఘ. ‡ వర్ణవత్ ? ** మానుభూత్వాం తదాయతమ్.

* దర్శనోద్దిశ్య దిశ్యం తద్దాన్త్రింశత్పరిచక్షుతే	౬౫
ద్వియనం విపులం తస్య ఉదయం తత్సమం విదుః	
దంష్ట్రాయామం యవాధిక్యం సదంశం ముకురోఽమమ్	౬౬
తదూర్ధ్వే షోడశదంతం స్యాత్తావదేవాధరే బుధాః.	
అథోదస్తస్య విపులం యవాగ్ధం తారముచ్ఛయమ్	౬౭
జిహ్వాయామం షడంగుల్యం విస్తాగం స్యాత్తదర్శకమ్.	
గ్రీవాయామం తు భాగం స్యాత్తుల్యం తచ్చ గురుస్తథా	౬౮
సప్తవింశతిమాత్రం స్యాత్కృకటి కా చ సంధికమ్.	
సార్ధత్రయోదశాంశం స్యాత్తస్త్యాధః కంఠవేశనాత్	౬౯
సార్ధభాగాంగులం మానం తస్యాధః పృష్ఠకాయతః.	
తస్యాథోఽప్యాయతం మానం సార్ధద్వావింశదంగులమ్	౭౦
వేదాంశం జానుదీఘం స్యాజ్జంఘా త్రింశన్నవాంగులమ్.	
ః ఆశ్రమం పాష్టికాయామం ॥ పృష్ఠాయామం ప్రకీర్తితమ్	౭౧
కక్షయోరస్తరం పృష్ఠే సప్తవింశతిమాత్రకమ్.	
సమారభ్య పృష్ఠవర్తిం చ తస్యోర్ధ్వే దశమాత్రకమ్	౭౨
స్థిక్ష్పిండం కారయేత్పశ్చాద్వేదోచ్చం చోరుమూలతః.	
బృహ (సృ) తీస్తనయోర్మధ్యే ‡ జత్రోర్మాత్రఘనం భవేత్	౭౩
కట్యకాస్త్యబృహత్యాఽథ ఆయామార్ధం తు భాగికమ్.	
తద్ధనం చ కలామాత్రం తదూర్ధ్వే చాంశకం తథా	౭౪
కటిదండస్య విపులం నందపక్ష్యైర్ధ భాగికమ్.	
నవార్ధాంశకవిస్తారా స్థిక్ష్పిండౌ తౌ సలక్షణౌ	౭౫

* దర్శనోయత్త దృశ్యస్తవమ్. గ. ‡ తత్త్రియోదశ. ః తత్త్రాశ్రమ. ॥ తస్మా
తే వృష్టకాయతమ్. ‡ ఋత్విక్.

సీవృద్ధ్యవ్యర్థాంశకం పశ్చాద్భంగం తచ్చతురంశకమ్.

అత్రానుక్తం చ యత్సర్వం బుద్ధ్యా యుక్త్యా చ తక్షకః 21

శిల్పశాస్త్రోక్తమగ్నేణ కారయేద్గురుణా సహ. 22

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్భాష్యే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే ఉత్తమపశతాల విధిర్నామ

* వింశోఽధ్యాయః.

అథైకవింశోఽధ్యాయః.

⇒ (విమానవిధిః.) ⇐

అథారః సంప్రవక్ష్యామి దేవ్యాదీనాం విశిష్టమమ్

మధ్యమం దశతాలేన దేవ్యోర్మారం ప్రచక్షతే. 1

‡ పాదాదివోష్టిహంతం సవింశతిశతాంగులమ్

త్రణతం ద్విభుజం ప్రోక్తమతిభంగం సమం తు వా. 2

అశ్రమున్నతమానం? స్యాదుభయోరుభయం సమమ్

శ్రీదేవ్యా దక్షిణం హస్తం ప్రసారి సుమనోరమమ్. 3

ఉరుమూలావలంబం చ పార్శ్వే క్షీణతరం తథా

భూమ్యాస్తద్దక్షిణం హస్తం చోత్పలం పూర్వవద్భ్రతమ్. 4

వామం ప్రసారితం తద్వత్కరం డముకుటసంయుతే

* పృథిమలక్షణ విధిర్నామైశానవింశోఽధ్యాయః. గ. ‡ భాగపాదాదిచో

ష్టిహంతమేవం ప్రచక్షతే,

- కనకశ్యామలాంగ్యో చ సర్వాభరణభూషితే. ౫
- దేవపాశాన్విస్థచరణౌ కుంచితావితరాస్థితౌ
మూర్ధకేశాస్తకం భాగం నేత్రాంతం షడ్యవాధికమ్. ౬
- * పుటాస్తం చతుర్యవాధిక్యం త్రిమాత్రం షడ్యవం తథా
పుటాధ్వస్తరం ప్రోక్తం కంఠం తస్మాద్ద్విగోలకమ్. ౭
- కంఠాద్భద్రయాస్తం చ హృదయాన్నాభ్యస్తమేవ చ
తస్మాత్తద్వోనిమూలాస్తం తత్ర ‡ షోడశమంగులమ్. ౮
- తస్మాత్తదూరుమూలాస్తం షడ్వింశచ్ఛాంగులం విదుః
జాను ద్వియంగులం ప్రోక్తం జంఘా చోరుసమాయుతమ్ ౯
- పాదం భాగం తలాయామం చతుర్భాగం చ కథ్యతే
భాగమంగుష్ఠమాయామం తర్జనీ తత్సమా మతా ౧౦
- లిథాంగులం క్రమాత్ క్షీణం శేషాంగుల్యస్తు లక్షణమ్
లింగుష్ఠాద్యాయతం ప్రోక్తం కలానాగమునిస్తథా ౧౧
- సప్తార్షషడ్యవం శ్రోక్తం సఖాయామం ప్రశస్యతే
పాదాగ్రతలవిస్తారం రసభూతోదయం క్రమాత్. ౧౨
- పాష్ణిద్విగోలకం చాక్షుః గుల్ఫాస్తం భూతమంగులమ్
నలకావిపులం భాగం జంఘామధ్యం త్రిగోలకమ్. ౧౩
- § ధాతుస్తజ్జానువిపులమర్కస్సాన్యదూరుమూలతః
గజహస్తసమం వృత్తమూర్వస్తం నలకాంఘ్రికమ్ ౧౪
- కటితారం చ విముఖం పీఠం ధాత్వంగులాయతమ్
చతుర్మాత్రాయతం చాఽన్యమశ్వేదధలవద్యథా. ౧౫

- విపులం మాంసలం గుహ్యం శ్రోణితారం కలాంశకమ్
శ్రోణినేత్రాయతం ప్రోక్తం విస్తారం సప్తమాంగులమ్ ౧౬
- నాభిః షడ్వవవిపులం గంభీరోదయ (తర) మంగులమ్
మధ్యమం నాగవిపులం స్తనయోహృదయాదపి. ౧౭
- త్రయోదశాంగులం ప్రోక్తం స్తనతారం నవాంగులమ్
చూచుకం స్యాత్తిమాత్రేణ తారాదుచ్చం తదర్థకమ్ ౧౮
- కక్ష్యాబంధసమాయుక్తం యథాశోభం చ కారయేత్
కక్షయోరస్తరం పశ్చాత్సప్తాధికదశాంగులమ్. ౧౯
- తతం వేదాంగులం ప్రోక్తం బాహుదీఘం క్రమాద్బుధాః
కూర్పరం తద్విమాత్రం స్యాత్ప్రకోవం రంధ్రకాంగులమ్. ౨౦
- తలం సప్తాంగులం చైవ మధ్యమం తత్ర కలా మతా
లనామికా భూతమాత్రా చ కనిష్ఠవిపులం తథా. ౨౧
- కారయేత్తద్యథాశోభం సాంగులీయకమంగులమ్
మణిబంధం ప్రకోవం చ మధ్యకూర్పరథోస్తరమ్. ౨౨
- భూజమూలా చ కంఠం చ క్రమాత్సప్తాంగులోన్నతమ్
ముఖమేకాదశాంగుల్యం కుక్కుటాండాకృతేః సమమ్. ౨౩
- * కృత్వార్ధాధాసమాయుక్తం సౌమ్యం చంద్రప్రభాసమమ్
కేశాస్తద్విద్విమాత్రార్ధం తతోక్షుద్వియవం క్రమాత్. ౨౪
- పుమాన్ ? సద్వియవం తుల్య ‡ మగ్నిరంగులమాయతమ్
§ శేవం తద్ధనుకర్ణార్ధం త్రిమాత్రార్ధం తదుచ్చయమ్. ౨౫
- కటకాంగులస్య చోత్తుంగం స్తనాక్షసమమేవ చ

నాభ్యా నన్మణిబద్ధాంతం సార్థత్రమోదశాంగులమ్	౨౬
* పాశ్వబాహ్వాంతరం నప్రప్రోథం తత్ప్రసారితే	
బాహ్వాంతం తద్రసాంగుల్యం మణిబద్ధోరుమూలతః.	౨౭
ఆశ్రమం శిష్టం యక్త్యా చ కుర్యాచ్చిల్పవిచక్షణః	
మూర్ధ్నః పాశ్వస్య వామే తు వామనేత్రే నీతే తథా	౨౮
పుటేఽథరే హనోర్వాషీ స్తనే నాభా తథైవ చ	
ఊరుమధ్యే చ పాష్ణస్య నై సూత్రం తస్మాత్ప్రలంబయేత్.	౨౯
సమభంగత్రిభంగస్య లంబమానం పురా ఖలే	
ప్రోక్తం తథైవ కృత్వా వై యావన్నేత్రమనఃప్రియమ్.	౩౦
ధాత్రాచిభూతపర్యంతం పరివారాన్విశేషతః	
వ్యవహానకేఽహ్వాది నక్షత్రం చాభిధానకమ్.	౩౧
మమూర్చ్యాధికారే తు ప్రోక్తం † వ్యక్తం సలక్షణమ్	
తథైవ కారయేద్విద్వాన్విశ్వాః పారిషదాక్రమాత్	౩౨
అత్రానుక్తం చ యత్సర్వం ప్రతిమాది స్తథా క్రమాత్	
ఖలోక్తవిధినా విద్వాన్ కారయేన్మతిమాన్ గురుః ‡	౩౩

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్చస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
‡ ఏకవింశోఽధ్యాయః.

* పశ్చాత్, గ. † యత్రేన సంయుతమ్.

విష్వక్సేన ప్రతిఘాతాః—

‡ విష్వక్సేన ప్రతిఘాతాయాం విశేషశ్చ ప్రవక్ష్యతే
వాసుదేవ ప్రసాదాత్తం తత్తత్తత్తా సుదారుణమ్

సారూప్యం చైవ సామీప్యం ప్రాప్తవానమితః పురా
 దేహం ప్రాకృతమత్స్యజ్య దేవదేవసాదతః
 ఆప్రాకృతమచిన్త్యం చ ప్రాప్తవాన్ దేవదుఃఖమ్
 తపసాఽస్య సుతస్తేన సంతుప్తో విప్రరశ్రవాః
 , మన్వక్తో మాం యజేన్నిత్యమనేన సహ ధర్మవితో
 యో యజేత విధానేన నిర్మూల్యం తస్య కర్మ చ
 విష్వక్సేనవదం చాస్మై గతి'రిత్యాహ మాధవః
 ఆత్మాథే వా పరాథే వా దేవదేవసమీపతః
 తస్మిన్ దేవాలయే వాఽపి విష్వక్సేనం సమర్పయేత్
 స్థండిలే వా జలే కూర్చ పీత బేరే విమానకే
 బ్రహ్మవరణే వాఽగ ద్వితీయావరణేఽగవా
 కుబేరేశానయోర్మధ్యే చోత్తరే భిత్తిపాక్షాత్
 తస్యాలయం చ కృత్వైవ స్థాపయేద్విధినా బుధః
 అథవా చూలికాయాం తు స్థాపయేద్దక్షిణాముఖమ్
 దేవాలయేఽస్తభాగే తు సప్తాంశే వాఽంశకం తథా
 తస్య విస్తారమస్యోక్తముత్సేధం చానుపూర్వ్యకమ్
 తత్ప్రాసాదస్య మానేన ధృవచేరం బ్రకల్పయేత్
 మూలబేరస్య మేధాన్తం కనిష్ఠోదయమీరితమ్
 ఉత్తమం బాహుసీమాన్తం మధ్యే వద్వింశదంశకే
 ఏకైకాంశకపృథ్వీ తు సప్తవింశతిధా భవేత్
 మూలచేరవశాత్కుర్వాత్ కాకుకాద్యం పురోక్తవత్
 ద్విభుజం నవతాలేన రక్తవర్ణం బ్రకల్పయేత్
 నవాధాతాలమానేన శ్యామవర్ణం చతుర్భుజమ్
 దేవీయుక్తం వియుక్తం వా జయో'నామేతి తస్య చై
 మోక్షార్థీ ద్విభుజం పుర్యాద్విజయాధీ చతుర్భుజమ్
 పుత్రకామీ జయాయుక్తం జ్ఞానార్థీ రహితం తథా

జోత్సవార్చాయుతం వాఽపి తయోరన్యతరాన్వితమ్
 కాతుకం తత్ర కర్తవ్యమేకచేరమథాఽపి వా
 జోత్సవం ప్రథమం కృత్వా సర్వత్రాసీనమర్చయేత్
 పునశ్చక్తా విమానాద్యం కల్పయేత్తద్భ్రావాదికమ్
 తత్కృతుశోత్సవార్చానాం ప్రమాణం తుల్యమాచరేత్
 మహాశపుష్పమాలాభం పీతాంబరవరాన్వితమ్
 ఆభయం దక్షిణం హస్తం వామం కటకమేవ చ
 చతుర్భుజం తు కుర్యాచ్చేచ్ఛంఖచక్రధరా పరా
 అభయం కటకా పూర్వా క్యామవర్ణం ప్రకల్పయేత్
 కీరవత్సం బ్రహ్మసూత్రం చ కాస్తభం చ విన్దైవ తమ్
 దేవదేవేన సదృశం సర్వం శాస్త్రం ప్రకల్పయేత్
 తప్తదామికరప్రఖ్యా జయా దేవీ సుమధ్యమా
 దక్షిణం పాదమాకుంచ్య వామపాదం ప్రసార్య చ
 ఆసీనామబ్జహస్తాం తాం కుర్యాదమితపాశశ్వాతః
 శాస్త్రం నిరీక్షమాణాం తాం దేవమానుషమధ్యమే
 షావయేచ్ఛుభనక్షత్రే సుమహూర్తే శుభోదయే
 ఆసనే దక్షిణం పాదం న్యన్య వామం ప్రసార్య చ
 వజ్రం దక్షిణహస్తేన వామేనాబ్జం గదాం తు వా
 బద్ధాసనే సమాసీనం ముకుటాదివిఘ్నాపితమ్
 తం కుర్యాదథవా చక్రశంఖపాణినమన్వితమ్
 అంకురావర్పయితైర్వ పిధివద్దక్షిణేఽథ వా
 బ్రహ్మభేమండపే వాఽథ బ్రహ్మాయాం వాసుదేవవత్
 ద్వితీయేఽహని పూర్వాష్ట్రే అక్షిమోచనమాచరేత్
 ఆఘారం విధివత్కృత్వా వాస్తుహోమం సుహూయతామ్
 'దద్యుః స్వాహా'ఽనిభిచూకత్వా శిరసే స్వా' హేదిభిస్తథా
 మస్త్రైశ్చ పంచభూతానాం శాస్త్రమస్త్రీద్వయేన చ

వైష్ణవం చ తథా హుత్వా జయాదిరపి హూయతే
 వ్యాహృత్యైతం చ హుత్వా తు దేవేశం మనసా స్మరణ్
 కాస్తమస్తం జపిత్వా తు కుర్యాన్నయనమాక్షణమ్
 పటముత్సృజ్య గాం చాజ్యం ధాన్యరాశ్యాది దర్శయేత్
 పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు పశ్చాదగ్నిం విసృజ్య చ
 తింబస్య శుద్ధయే కుర్యాదధివాసత్రయం పునః
 యాగశాలామలంకృత్య మధ్యే శయనపేడికామ్
 అగ్న్యగారత్రయాణాం వా కుర్యాదౌపాసనస్య వా
 సాయం సంధ్యాముపాన్వైవ చాధివాసగతాం పురీమ్ ?
 ఆదాయ వాద్యసంయుక్తం సర్వాలంకారసంయుతమ్
 గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య చాలయం సంప్రేషేయేత్
 వాస్తుహోమం తతో హుత్వా కుంజేష్వఘోరమాచరేత్
 సంగృహ్య ద్రోణపూర్ణం చ కుంభం పూజాం సమాచరేత్
 వైష్ణవం మంత్రముచ్చార్య ఆత్మసూక్తం జపేత్పునః
 కాస్తమస్తం జపిత్వా తు తస్య బీజాక్షరం న్యసేత్
 తద్దేవతాం విధానేన కుమ్భే ధ్యాయేద్ద్యథావిధి
 అర్చయిత్వా యథాన్యాయం కలశైరభిషేచయేత్
 వేద్యామోహ్య తస్యాం వై కుర్యాత్కతుకబద్ధనమ్
 పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ కాయయేచ్ఛయనేమితమ్
 ఉత్తరాచ్ఛాదనం కృత్వా హోతా పశాత్రం ప్రశంస్య చ
 ఆయాతు భగవాన్ దివ్యశ్శాస్త్రే ఇత్యాదిముచ్చరన్
 పురుషస్సగణో శ్చాపి జయాసహితో ఇత్యపి
 సహ దేవతాభిరనుమన్యతా మిత్యతః పరమ్
 యస్తు ధర్మరతో నిత్యమృషిభిశ్చామగామనమ్
 కాస్తం చ భగవన్తం చ ఓ మిత్యాదికముచ్చరణ్
 విష్ణుక్లేనం తతః కాస్తం హరమిత్యమితం తదా

జయం సుఖప్రదం భద్రం తదైవ చ సమృద్ధిసమ్
 పుణ్యాం' చ పురుషూతం చ సృష్టవం చ మహామతిమ్
 ఆఘకర్మాణం విశ్వాంశం విశ్వాత్మం విశ్వసూదనమ్'
 ఏతాక్ ద్వారస్థమూర్తాన్యో ధాత్రాదీనాం తు పూర్వవత్
 'ధర్మం పృథం చ భూతం చ గతిం' వై వాహనస్య తు
 'చరక్త్యే దేవతార్యే చ పూతనాయై' చ తత్క్రమాత్
 తదైవ 'పాపరాక్ష వై' చకస్మాి మూర్తయస్తథా
 ఆవాహ్యైశ్చం నిరుచ్యైవ సువేణాజ్యహుతీర్యజేత్
 చిత్తాదీంశ్చ తతో హుత్వా వారుణం చ తః పరమ్
 ఆగ్నేయః ప్రేక్షామ'ధీతి విష్వక్సేనా ప్రక్షీర్తతా
 సవ్యాహుతికమావర్త్య ఆశ్వీనాష్టకతం యజేత్
 * అపూపలాజసత్తాభిర్భుక్తం దూర్వాంకురం తథా
 హుత్వా సోదకపర్యాయం సర్పిషా వైష్ణవం యజేత్
 ప్రతిష్ఠా సహ దేవేన యది సర్వం సమాచరేత్
 మూర్తిభిర్వాఽస్య మస్త్రాభ్యాం సర్వకర్మాణి చాఽచరేత్
 రాత్రికేషం విరయివ ప్రాతః స్నాత్వా యథావిధి
 స్థాపనాత్పుర్వ కాలే తు రత్నన్యాసం సమాచరేత్
 అగ్నిం విష్ణుజ్యోతత్కారే దక్షిణాం సోదకం దక్షత్
 మహూర్తే సమయపూర్వే స్థాపయేద్విధినా హరమ్
 బింబస్య పాదౌ సంస్పృశ్య పురుషసూక్తం చ వైష్ణవమ్
 ఏకాక్షరాదిం చ జపేదాత్మసూక్తం జపేత్తతః
 'సువభూవర్య' రితుక్త్వా సృష్టిన్యాసం సృనేచ్ఛుగః
 సీతే 'య'కారం సన్న్యస్య 'శ'కారం హృదయే స్యనేత్
 పంచమూతాక్షరం స్యస్య తత్తత్ స్థానే స్యనేచ్ఛుధః
 స్యస్తాక్షరాణి సర్వాణి ప్రణవేనైవ వేష్టయేత్

* అపూపైః సత్తుభిలాజైరితి స్మృత్.

ఆవాహయేత్తదా వశ్చావాసనాఽభిరర్చయేత్
 దేవీం చోత్సవబింబస్య స కదాచిత్సమాచరేత్
 'పుణ్యాహమఘకర్మాణా' ద్వారదక్షిణవామయోః
 ఆవాహ్య ప్రథమే స్థానే ధాత్రాదీంతైశ్చ పూర్వవత్
 తన్యాలయస్య పృష్ఠే వా బేరపృష్ఠేఽసి వా క్రమాత్
 చతస్రస్తు చరక్యాదీః సమావాహ్య సమర్చయేత్
 కలశైః శుద్ధతోయైర్వా స్నాపయేదమితం పునః
 పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ సవవస్త్రాన్యలంకృతమ్
 అర్చయిత్వా యథాన్యాయం హవిర్దత్వా విచక్షణః
 అనుక్తాశ్చ క్రియాః సర్వా విష్టోఽపి సమాచరేత్
 ఆచార్యం పూజయిత్వైవ భక్తానన్యాయం స్తభేచ్ఛయా
 తతో భక్తజనాక్ తస్మైర్వాన్ పూజయిత్వా సమాహితః
 రాజ్యాధీశ్చ వా ధనాధీశ్చ వా విద్యాధీశ్చ పుత్రవాంఛితః
 ఏవం యః శురులే భక్త్యా సర్వాక్ కామానవాప్నుయాత్

విష్యక్తేనాఽరాధనమ్:—

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి విష్యక్తేనస్య వాఽర్చకమ్
 స్వప్రధానం న కర్వీత కాన్తస్యైవ విశేషతః
 దేవేశస్యార్చనాశ్చేషైర్గ్రన్తైర్విరిపి సమర్చయేత్
 ప్రాతఃకాలే చ మధ్యాహ్నా కారయేదభిషేచనమ్
 సప్తవింశతిభేదేన త్రికాలమపి పూజయేత్
 దేవేశస్యైవ నిర్మాత్రైరలంకృత్య విశేషతః
 నివేదితచతుర్థాంశమాదాయైవ నివేదయేత్
 ఆధవా పాచయిత్వా తు ద్విప్రస్థం ద్విగుణం తు వా
 నివేదయేద్యథాన్యాయం భాండశిష్టమథాపి వా
 తన్నివేద్యం తు నిర్మాల్యం గోభ్యః కూద్రాయ వా దదేత్
 తద్భక్తైశ్చోభిజ్యమిత్త్యేతత్కేచిదాచూర్మనీషిణః

అథ యామార్చనాస్తే నై ప్రాశ్నయేదమితం బుధః
 విష్వక్సేన హరేర్భక్త పూజాయాం హీనమేవ యత్
 తత్ క్షమస్వేతి చోక్త్యై తు ప్రణామం కారయేత్సుః

భక్తప్రతిష్ఠావిధిః—

అతః ఊర్ధ్వం పరివక్ష్యామి భక్తానాం లక్షణం క్రమాత్
 భక్తానాం బ్రాహ్మణాదీనాం యజమానో విశేషతః
 కర్తుమిచ్ఛేత్తథా కర్తా మానం మానాంగులేన వై
 మాత్రాంగులేన వా కుర్యా * స్నాగతాల కర్మిణీం వై
 శైలజం దారవం వాఽథ కూలు వా స్థావరే చరేత్
 జంగమే లోహజం చైవ సౌవర్ణం రాజతస్త్ర వా
 దేవస్య బాహుమానం వా స్తనాస్తం నాభిసీమ వా
 స్థావరం చేద్ధ్రువం ప్రోక్తం జంగమం చోత్పవే చరేత్
 మాత్రాంగులేన సప్తాదిద్విద్వ్యంగులవిపర్ధనాత్
 నవధా తస్య మానాని చాన్యమానాని వా చరేత్
 ఆసనం స్థానకం వాఽథ కారయేత్కర్తురిచ్చయా
 ప్రథమాఽవరణే వాఽథ స్థాపయేన్మండపాదికే
 బ్రాహ్మణం చేచ్ఛిఖాయుక్తం † హృదయేఽంజలిసంయతమ్
 ద్విభుజం సుస్థితం ప్రోక్తం కించిత్తత్త్వనిరీక్షణమ్
 తేరాత్మర్యాంశకం పీతం వస్త్రయజ్ఞోపవీతినమ్
 కుర్యాన్మనోహరం తేరమాసనే బ్రాహ్మమాసనమ్
 సమాశ్రిం క్షత్రియం వైశ్యం కూద్రాన్మండ్యాంశ్చ కారయేత్
 కేశబద్ధం చ వా కుర్యాద్యావన్నేత్రమనః ప్రియమ్
 కారయేద్వందమానాం స్త్రాక్ స్థానకం వా సుఖాసనమ్
 వినైవ బ్రాహ్మణానన్యాక్ త్స్నాయుధం పాణిమేవ వా
 యజమానస్య యత్ ప్రీతిస్తథా కృత్వా సలక్షణమ్

* నవ. † సవిశ్రంతం హృదయేంజలిమ్.

ఊర్ధ్వపుండ్రసూయం క్తం సదా సాత్త్వికలక్షణమ్
 పీతం రక్తం తథా కృష్ణం సర్వేషాం వర్ణముచ్యతే
 ఏవం లక్షణసంయుక్తం బుద్ధ్యా యుక్త్యా చ కారయేత్
 యజమానాఃకులక్షేణ ప్రతిష్ఠాం కారయేద్బుధః
 అంతురానర్పయిత్రైవ ఆక్షిమోచనమేవ చ
 జలాధివాసం తన్నామ్నా కృత్వా సర్వం చ మస్త్రవిత్
 త్రయాణామపి వర్ణానాం లేషాం వేదాధికారిణామ్
 జ్ఞాపాసనాగ్నిం తస్మాత్తత్సంకల్ప్య విధివద్యతేత్
 ఆప్తోత్తరశతం వాఽగ్ర సహస్రం వా స్వనామభిః
 మాత్యాఽభిషేకం కలతైః శయనే శాతుకం తథా
 బద్ధ్యా కుంభం సమారాధ్య తద్రూపం చావృసి స్మరేత్
 ఆకాశాత్తాక్ష త్వమావాహ్య సమభ్యర్చ్య నిశాం నయేత్
 పశాత్రపిశంసనం వైవ మూర్తిం తత్ప్రవరం ఏనా
 కూడ్రశ్చేష్టేరశుద్ధిం చ కృత్వా చాఽవాహ్య చాంబరాత్
 సమభ్యర్చ్య స్వనామ్నా చ విష్ణోః శేషం నివేదయేత్
 సృష్టగేయాదివాదైర్నిశ్చ రాత్రిశేషం నయేత్సునః
 పృథితే కుంభభక్తా చ ఆదాయ స్థానవిర్మితే
 సంస్థాప్య కుంభాత్తచ్ఛక్తిం సమావాహ్య స్వనామభిః
 సమభ్యర్చ్య హవిర్దద్యాద్విష్ణోశ్శేషం నివేదయేత్
 ఆచార్యదక్షిణాం దత్వా వైష్ణవాంశ్చాపి పూజయేత్

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్భాష్యే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
 యజ్ఞాధికారే భక్తప్రతిష్ఠావిధిర్నామ ఏవింశోఽధ్యాయః. *

* క్వచిదాదక్షేఽత్ర గ్రంథే 88 పుటే (యాష్కాక్షరేషు) 'విష్వక్సేన ప్రతిష్ఠా
 విధిః' (21 పుంక్షి) ఇత్యురభ్యేనా 95 పుటే 'ఏకోనవింశోఽధ్యాయః' (23 పం
 క్తిః) ఇత్యురగ్రీవోఽయమధికః పాతోఽచారణికత్వేనసచాంగతః.

అథ ద్వావింశోఽధ్యాయః.

—o—o—o—

భగవత్ప్రతిష్ఠా — (అంకురార్పణమ్.)

- అథాశోదేవదేవస్య భూపరీక్షాదికర్మణి
అంకురార్పణమార్గం చ ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః. ౧
- పూర్వమేవ * తదృక్షాదైర్వర్నవమే వాఽథ సప్తమే
పంచమే వా తృతీయే వా కారయేదంకురార్పణమ్. ౨
- వితస్త్యా పాలిశోశేధం తదర్థం విపులం ముఖమ్
అథోఽపి విపులం నాహం మధ్యనాహం చశాంగులమ్. ౩
- కుంభోదయం తు తత్తుల్యం రసమాత్రం ముఖాయతమ్
కుంభోష్ఠమివ వక్త్రం స్యాత్కుంభకుక్షీర్దశాంగులమ్. ౪
- ఆశ్రమద్వారసంయుక్తం శేషం తత్పాలికాసమమ్
తాలోశేధం శరావం స్యాన్ముఖాద్యాః పాలికాసమాః. ౫
- కుర్వాద్ధేమాదిభిర్వాఽథ మృదా వాఽపి చ కేచన
మృదా చప్పిక్వం సంగ్రాహ్యం దోషైరన్యైర్వివర్జితమ్. ౬
- శాలివ్రీహిప్రియంగూంశ్చ ముద్గనిష్పావసర్షపాన్
చణకం తిలతిత్వా చ కులుద్ధాంశ్చాపి చాహరేత్. ౭
- † యథాలాభే చ ముద్గం వా సుభారైః సార్థమూహరేత్
తాని తోయే సునితీప్య పూర్వాష్టే తు విశేషతః. ౮
- అంకురం దృశ్యతే యావత్తావద్దుప్తే వినితీపేత్
ఆలయాభిముఖే వాఽథ చైశాన్యే చోత్తరేఽథవా ౯

స్తుపనాలయే వా శాస్తస్య ఉత్తరే వా సమాచరేత్
 వితానాదై యరలంకృత్య గోమయేనోపలిప్య చ ౧౦
 పంచవర్ణైరలంకృత్య యావన్నేత్రమనః ప్రియమ్
 నవహస్తం సప్తహస్తం పంచహస్తమథాపివా ౧౧
 విస్తారాయామవత్తుల్యం చతురశ్రం ప్రకల్ప్య చ
 ప్రాగుదస్తం రసైః సూత్రైః పంచవింశత్పదం తథా. ౧౨
 కృత్వాఽత్ర మధ్యమే పీఠం పదేనై కేన వేధనః
 సంకల్ప్య పరితశ్చాప్తౌ * చారణార్థాయ తాన్ పదాన్. ౧౩
 త్యజేద్దిశాసు చతురో నిర్గమాయ విచక్షణః
 శేషితార్కపదే ధీమాన్ పాలికానాం పృథక్ పృథక్ ౧౪
 స్థండిలం కారయిత్యాఽత్ర తత్పదాయామవిస్తృతమ్
 † విపులాగ్ధోచ్చమానాః స్యుర్యగస్యాగ్రాః పృథక్ పృథక్. ౧౫
 పాలికాపీఠమేవం స్యాద్ధానై యైర్వా తండులేన వా
 ఋత్విగ్విపులమాయామం వసుమాశ్రోదయం క్రమాత్. ౧౬
 పీఠం తద్వజ్జయాదీనాం శేషాదీనాం క్రమాత్తథా
 అథకం వా తదర్థం వా పాదం వా వ్రీహిభిః క్రమాత్ ౧౭
 చతురశ్రం సువృత్తం చ త్రికోణం ధనురాకృతి
 దండాకారం చ పద్మాంకం వహ్న్యశ్రం సమవృత్తకమ్. ౧౮
 జయాదీనాం క్రమాత్పీఠం ‡ శాఙ్గాదండౌ తతః పరమ్
 అంగులేనై వ చై తేషాం ద్వారాణాం దక్షిణే చరేత్. ౧౯

* సంచ్చార్థమ్. గ. † విపులా చాగ్ధమాత్రాః స్యుర్యగమాత్రాః పృథక్ పృథక్. ‡ శాఙ్గాదండౌస్తరం సమమ్.

- శేషాదీనాం య చ శంభోష్చ కృత్యా శాంతాసహాన్ సహా ?
 శేషాదీనాం జయాదీనాం పాలికాబాహ్యత ॥ శ్చక్తే ౨౦
- శక్తశ్చేత్రతద్వికృతస్థితిలా కారయేద్యథా
 భూమ్యాం వా పూజ (కార) యేత్తద్వత్పవిత్రం తత్తదాననమ్, ౨౧
- అశ్వస్థపల్లవం దూర్వాం * కుశం చాబధ్య మధ్యమే
 పాలికాదీన్ క్రమేణైవ మృదా నై పూరయేచ్ఛుచిః ౨౨
- గాయత్రీమస్త్రీముచ్చార్య ప్రణవేనాదాయ మస్త్రీవిత్
 మేదిసీమస్త్రీముచ్చార్య చై శాన్యాదిషు పాలికాః ౨౩
- సన్న్యస్య చ తతః కుంభా ద్వాపరవామే చ సన్న్యసేత్
 'రాకామహం' సముచ్చార్య ద్వాపరదక్షిణతః పునః, ౨౪
- సిసీవాలి పృథుష్టేతి శరావం సన్న్యసేత్క్రమాత్
 జాతిక్రమేణ చై కాంతం పాలికానాం పదే పదే, ౨౫
- బ్రహ్మణో దక్షిణే పాశ్చ్యే ౭ప్యాచార్యశ్చేత్తరాముఖః
 బ్రాహ్మమాసనమాస్థాయ దేవదేవమనుస్మరన్, ౨౬
- బ్రహ్మద్యాన్ హృదయాత్పురస్థం ప్రణిధ్యాం సన్నివేశయేత్
 స్థండిలోపరి కూశ్చేషు పాత్రాదావాహయేత్క్రమాత్ ౨౭
- చతుర్ముఖం చతుర్బాహుం సర్వాభరణభూషితమ్
 అభయం దక్షిణం హస్తం వామమూరుప్రతిష్ఠితమ్, ౨౮
- కుండికామక్షమాలాంచ † కరాభ్యాం దధతం క్రమాత్
 బ్రహ్మసనస్థం హేమాభం శ్యామవస్త్రం చ పద్మజమ్ ౨౯
- ప్రాద్ధాన్యే ప్రాజ్ఞుఖం చైవ దక్షిణద్వారకేఽపి వా

‡ తురభ్యాంశ్చ కృత్యాచ ౭గ్రాసనం తథా, X. ॥ అర్చయేత్. X. * కుశేన
 † ధృతమన్యత్కరా ఒకా. X.

- ప్రత్యగ్దావరవిమానేఽపి చోత్తరద్వారకే తథా 30
- అపి ప్రాజ్ఞుఖమన్యాంశ్చ యథావిధి చ సంస్మరేత్
హేమాంగం వీతవస్త్రం చ ద్విభుజం పద్మధారిణమ్. 30
- * స్థితం కరండికామాలిం శేషం తత్పశ్చిమాముఖమ్
ప్రవాలాభం గజముఖమాసీనం చోత్తరాముఖమ్. 31
- కదలీచూతపనసధరం పాశాంకుశం ప్రభుమ్
ఉకదంష్ట్రం చతుర్బాహుం వక్రతుండం స్మరేద్భుధః 32
- † వీతాంబరం తం శ్యామాంగం ఖడ్గభేటకధారిణమ్
ద్విభుజం ‡ కరండికామాలిం పంక్తీశం ప్రాజ్ఞుఖం స్మరేత్. 33
- స్థితం శ్యామాంబరం సౌమ్యం ద్విభుజం దండపాణినమ్
కరండమకుటసంయుక్తం సుస్థితం దక్షిణముఖమ్. 34
- రక్తాభం హేటకం పశ్చాద్ధరితం నీలమేవ చ
ధాతకీశత్రసంకాశం కుముదం (దాభం) చోత్పలప్రభమ్. 35
- ఆకాశాభం క్రమాదేతా ద్విభుజాః పద్మధారిణీః
ఉపవీతాంబరధరాః సుఖాసీనాస్తదాననాః 36
- జయాద్యాః సర్వభూషాంగాః ధ్యాత్వా మస్త్రీ దిశి స్వయమ్
మేదిసి చైవ రాకాం చ సిసీవాలిం స్మరేద్భుధః 37
- మేదిసిం వీతవస్త్రాం తాం శ్యామాంగీం ద్విభుజాం స్థితామ్
హస్తయోః పాలికధరాం సుకేశీం తద్దిగాననామ్ 38
- స్థూచస్త్రీప్రియాం దేవీం పూర్ణచస్త్రీనిభాననామ్
హేమాంగీం రక్తవస్త్రాం తాం రాకాం కుంభధరాం స్థితామ్ 39

- శేషం తద్వచ్చినీవాలిం సితాంగీం శ్యామలాంబరామ్
శరావం దధతీమన్యాం మేదిసీసన్మళాం తథా ౪౧
- ధ్యాత్వా * తత్తత్పదే పైవ ఆసీనాంశ్చాథవాఽర్చయేత్
బీజే సోమం తథా ధ్యాత్వా హస్తాభ్యాం బీజధానిమ్ ౪౨
- స్థానకం వాఽథ చాసీసం దక్షిణే చోత్తరాముఖమ్
ఏవం ధ్యాత్వా తథా దేవానాసనాదిభిరర్చ్య చ ౪౩
- హవిస్సమ్యక్ష్మివేదైవ సర్వేషాం చ హవిర్దదేత్
బలిం వా దాపయేత్సమ్యక్ శేషాదిభ్యో యథాక్రమమ్ ౪౪
- పాసీయం ముఖవాసం చ దద్యాన్మస్త్రీమనుస్మరన్
పుణ్యాహం వాచయిత్వాఽస్తే † సోమాద్బీజం సమాహరేత్ ౪౫
- విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్చ్య విశాన్యాద్యం చ వాపయేత్
వారుణేన జలం దత్వా యజమానేన వాపయేత్ ౪౬
- శూద్రోశ్చేన్నైవ వస్త్రీణ సమాచ్చాద్య గురుం పునః
సంపూజ్య దక్షిణాం దత్వా యావ ‡ త్కాలావసానకమ్ ౪౭
- తావత్త్రికాలమభ్యర్చ్య పశ్చాత్తాన్విస్తృజేత్పునః
సద్యోఽంకురశ్చేద్యోత్రో వా దివా వాఽపి చ కారయేత్ ౪౮
- తథా సర్వక్రియాః కృత్వా పుష్కైర్వా తండులేన వా
వాపయేత్కర్మణస్తస్య సద్య ఏవం తు కారయేత్ ౪౯
- సాత్రాలాభే శరావే వా యథాలాభం చ వాపయేత్
లక్షణం చాం కురాణాం చ వర్ణముక్తం మయా ఖలే ౫౦

* వీజజవాః పాశేన్ శరావేషు సమర్చయేత్. గ. † సోమమ్. ‡ కాలం స
మావసానమ్.

(* లక్షణం చ తథా చోక్తం తేనైవ చ గుణాగుణమ్) ౫౦౪

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్భాష్యే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే అంశర్పణ విధిర్నామ
† ద్వావింశోఽధ్యాయః.

అథ త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

⇒ (భగవద్భాష్యవిధిః.) ⇐

‡ అథ వక్ష్యామి దేవస్య స్థాపనావిధిముత్తమమ్
అయనే చోత్తరే ప్రోక్తమథవా దక్షిణే చరేత్. ౧

మూర్ధశీఘ్రముధాఽపాథం మాఘప్రోష్ఠపదా వినా
మాసేషు ఫాల్గునం శ్రేష్ఠం ధృవైత్రో వైశాఖ ఏవ వా ౨

అథమం కృత్తికామాసం శేషమాసాశ్చ మధ్యమమ్
¶ నిద్రితేష్వపి మాసేషు ప్రాయశ్చిత్తాదికం చరేత్. ౩

శ్రవణం వాహణం హస్తం రేవతీ చ పునర్వసూ
స్వాత్యసూరాధకశ్చైవ తిష్య ఫిశ్చిత్రాశ్వయుక్తథా. ౪

ఉత్తరాశ్రయరోహిణ్యో గ్రాహ్యః సమ్యగ్విశేషతః
శుక్లపక్షే విశేషేణ + కాలే వా పంచమీగతమ్. ౫

షష్ఠీ చ పంచమీ గ్రాహ్య విష్టిభాగవివర్జితా

* దక్షిణమ్. గ. † ఏకవింశోఽధ్యాయః. ‡ వక్ష్యామి దేవదేవస్య. గ. ధృవైత్ర
వైశాఖయోరపి. ¶ అథవా పితృ? ఫిశిత్వ. + కృష్ణే.

స్థిరరాశిః సుసంగ్రాహ్య న గ్రాహ్యం చరరాశికమ్. ౬

కేచనోభయరాశౌ వా త్వరితే తు శుభోదయే

గురుశుక్రబుధేస్తూనాం శుభవారం సమాహరేత్. ౭

* పూర్వత్రయమథాద్రాక్షం చ మఘం మూలం చ కృత్తికామ్

† శ్వేషాద్రేషా వివర్జ్యేవ ‡ మందారా చ వివర్జితౌ ౮

చతుర్థీం చాప్తమీం చైవ నవమీం చ చతుర్దశీమ్

అమావాస్యాం పౌర్ణమాసీం సాయం చైవాపరాహ్ణికమ్. ౯

వివర్జ్యేవ చ రాత్రిం తు పూర్వాష్టమే సమ్యగాచరేత్

ఉల్కాపాతే వ్యతీపాతే భూకంపేశనిపాతకే. ౧౦

అన్యదోషేణ సంయుక్తం దినం సంవర్జయేత్సంధిః

ఆచార్యవరణమ్.

వైఖానసేన సూత్రేణ శ్రౌతస్మార్తక్రియాన్వితాన్. ౧౧

విశ్రాన్ వేదవిదః శుద్ధాన్ వైష్ణవాన్ జ్ఞానతత్పరాన్

పారంపర్యాగతాన్ శిష్టాన్ నిత్యహేమామపరాయణాన్. ౧౨

కల్పమస్తప్రయోగజ్ఞాన్ దోషేరనైవ్యరివర్జితాన్

సుమనస్కాన్ సమాహూయ సర్వకార్యం ॥ నివేదయేత్ ౧౩

తథైవ గుణసంపన్నాన్ వరయేద్భృత్యిజోర్ఘ్నకాన్

తేషాం జ్ఞానోత్కటం దక్షం సర్వేషామపి సమృతమ్. ౧౪

సర్వలక్షణసంపన్నమేకం వై వరయేద్గురుమ్.

(గురుగోష్ఠా గురుర్భర్తా గురుర్మాతా గురుః పితా. ౧౫

గురుర్నారాయణో దేవస్తస్య యద్వరణం గురు)	
బధిరాన్ కుసఖానంధాన్ కుష్ఠోన్మత్తాదిరోగిణః.	౧౬
హీనాంగానతిక్రాంతాన్ శిషివిష్టాద్యలక్షణాన్	
పత్న్యపత్యాగ్నిరహితానతివృద్ధాతిబాలకాన్.	౧౭
విరూపానన్యదీక్షాంశ్చ వర్జయేత్ప్రథమే సుధః	
(అథాఽచార్యః ప్రసన్నాత్మా గౌరవేణ నియన్తితః)	౧౮
స్వవిధిం మనసా జ్ఞత్వా శిష్యానుగ్రహతత్పరః	
స్నాత్వా నిర్వర్త్య నిత్యాని సంభారానపి సంభరేత్.	౧౯

క్రియా స ర లీ.

వత్స్యామి నవబింబానాం నయనోన్మీలనం క్రమాత్.	
ప్రతిష్ఠాదివసాత్సూర్యం నవమే వాఽథ సప్తమే	౨౦
పంచమే వా తృతీయే వా ద్వితీయే వాఽప్యమస్త్రకమ్.	
శిల్పినా కారయిత్వా తు శుద్ధిం చై వాత్ర కారయేత్	౨౧
* అర్కారరావలసౌరాణాముత్తయం హిత్యా ద్వితోచనే.	
శుభక్షే మంత్రవద్విద్వాన్ కారయే దక్షిమోచనమ్	౨౨
కాతుకాదిషు బేరేషు † లోహితేషు తతో బుధః.	
పూర్వేద్యస్తద్దినే వాఽథ వీరసంఘాతమాచరేత్	౨౩
ఆలయాభిముఖే వాఽథ యజమానగృహే ఽథవా	
కర్మమండపమధ్యే వాఽప్యన్యదేవాలయేఽథవా	౨౪
గోమయేనోపలిపై యవ పంచవరైరలంకృతమ్.	
ధాన్యేన ఫణిలం కృత్వా పీఠం మధ్యే సుసన్న్యసేత్	౨౫

* అర్కశ్చ? గ. † ఉత్సవాది.

* ధాతాదిభూతచర్యస్తమవటం కారయేద్బుధః.

వీరస్య దక్షిణే భాగేఽ ప్యాచార్యశోఽర్తరాముఖః ౨౬

తస్య పశ్చిమభాగే తు కించిద్ధూరం సమాశ్రితః.

ధృతోర్ధ్వపుండ్రోపవీతః స్థపతిః ప్రాజ్ఞుఖః స్థితః ౨౭

పవిత్రం మనసా ధ్యాత్వా దేవేశం చ పునర్గురుః

† ఏకజానుసమాసీః ధ్యాత్వా ప్రాజ్ఞుఖమాసయేత్ ౨౮

‡ పశ్చాద్భ్రత్యా త్సమాదాయ శ్చ అధిపాంస్తేషు సంస్మరేత్.

వీరోపరి చ దిక్పాలాః † ధాతారం చార్పయేత్క్రమాత్ ౨౯

బ్రహ్మస్థానే బ్రహ్మమణిమైంద్రే వజ్రమణిం న్యసేత్.

ఆగ్నేయ్యాం మాత్రికం యామ్యే వైచూర్యం నైర్ఋతీబుధః ౩౦

శంఖజం వారుణే మస్త్రీ స్థాటికం పుష్యకాంతకమ్.

వాయవ్యే చంద్రికాంతం చ సౌమ్యే నీలా తతోపరి? ౩౧

‡ తద్దిగైవత్య + మస్త్రాంశ్చ జప్తోపాంశు న్యసేద్గురుః

రత్నాలాభే యథాలాభం సౌవర్ణం వాఽథ నిక్షిపేత్ ౩౨

పశ్చాద్దేవం సమభ్యర్చ్య భూరసీతి జపక్ గురుః.

ప్రతిష్ఠాప్య నమస్కృత్య ఆహూయ స్థపతిం పునః ౩౩

వీరస్యోపరి దేవేశం స్థపతిశ్చార్చయేత్పునః.

సూత్రాః ప్రసార్య స్వస్థానే స్థాపయేత్ప్రతిమాః పునః ౩౪

గురుః పరీక్ష్య సుదృఢం కృత్వా యత్రేణ బుద్ధిమాన్.

శిల్పినం చ ప్రపూజ్యైవ తం విసృజ్య పునఃకురుః ౩౫

* ధాతాదీశాన † ఏకజానుసమాసీః ధ్యాత్వా ప్రాజ్ఞుఖమాసయేత్. X.

‡ పంచ. శ్చ తస్మిన్నిధిముచస్మరేత్. † తత్తన్నాహ్ను సమర్పయేత్. ‡ తం నీలజం న్యసేత్. ‡ తత్తత్. + మస్త్రాన్తమ్. ఖ.

- గవ్యాద్యై రభిషించ్చైవ ఆహారేత్ప్రతిమాం పురః
ఆలయాభిముఖే వీరే స్థాపయేత్పాజ్ముఖం హరిమ్ 31
- ఆచార్యః సుప్రసన్నాత్మా యజమానేన ఋత్విజః.
* సార్థం స్నాత్వా విధానేన బ్రహ్మయజ్ఞం చ కారయేత్
ఆలయాభిముఖే వాఽథ దక్షిణే వా మనోరమే. 32
- ప్రపాం వా మండపం వాఽథ కృత్వాఽలంకృత్య పూర్వవత్
ఔపాసనాగ్నికుండం చ కృత్వా † మధ్యే సలక్షణమ్. 33
- తస్యైవోత్తరతః పాశేన్ భూమియజ్ఞం యజేత్క్రమాత్
పర్యగ్నిం కారయిత్వా ‡ తద్బింబస్యాతీవ పాశేన్వతః. 34
- హిరణ్యపవమానాద్యైః సమభ్యుత్య కుశోదకైః
సంస్థాప్య సమలంకృత్య వస్త్రైరాద్యైర్నవైస్తథా. 35
- ఔపాసనాగ్నౌ విధివత్ప్రతిష్ఠాప్య చ పావకమ్
ఆఘారం వైష్ణవం హుత్వా తస్య పశ్చిమపాశేన్వతః. 36
- స్థిండిలం కారయిత్వా తు నవవస్త్రేణ చాస్తరేత్
ఆదాయ దేవం సంస్థాప్య స్థండిలే ప్రాజ్ముఖం ప్రభుమ్. 37
- వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ బ్రాహ్మం రాద్రం క్రమాద్భుధః
శ్రీభూసూక్తం చ హుత్వాఽస్తే మాలిమాలాదికం క్రమాత్. 38
- హుత్వా గురుస్తన్మస్త్రాస్తే తత్తదంగం స్పృశేద్భుధః
ఋరశ్మంగాన్ తస్యవర్ణేన సమాబధ్య సవత్సకామ్. 39
- గామేకాం వై సుసంస్థాప్య దేవస్యాభిముఖే శుభామ్
ఘృతం మధు దధి క్షీరం ప్రస్థమాత్రాదహీనకమ్ 40

* స్నాత్వా స్నాన. గ. † ఆఘారం విచక్షణః. ‡ తు తత్తద్బింబం సుసన్నసేత్

- సావణ్ణే రాజతే తామ్రే కాంస్యపాత్రే * సహటకే
 † సమాపూర్య తతో మస్త్రీ చోత్తరాంతం న్యనేత్రమాత్ ౪౬
 సామవేదం యజుర్వేదమృగ్వేదాధర్వవేదకా.
- క్రమాత్తేషు సమభ్యర్చ్య ధాన్యాన్యప్తౌ సమాహరేత్. ౪౭
 శాలివీహిప్రియంగూంశ్చ మాషనిష్పావసర్వ పాన్.
 తిలముద్గా చ ధాన్యాని ప్రత్యేకం ద్రోణమాహరేత్. ౪౮
 అథవా తత్సమం వీహీక్ గృష్ణీయాదేకమేవ వా
 తదర్థం తండులం ప్రోక్తం తదర్థం తిలమాహరేత్. ౪౯
 వాయుం తస్మిన్ త్సరుభ్యర్చ్య వేదాధ్యయనమాచరేత్
 శంఖకాహళనంయుక్తం ‡ వేదఘోషసమాయుతమ్ ౫౦
 § నవవస్త్రేణ దేవాగ్రే ప్రచ్ఛన్నముదగానసమ్
 కృత్వా చాధ్యంతరే ధీమానుత్తరాభిముఖః స్థితః. ౫౧
 ప్రాణాయామం చ కృత్వా తు దేవేశం మనసా స్మరన్
 ¶ హేమరూప్యం ప్రహరిణీం దశాంగులసమాయతామ్. ౫౨
 మూలాదగ్రం కృశం వృత్తమాహరే శ్రీ త్వాడనీం శుభామ్
 భాగాంగులాయతాం సూచీం వనాహసమాయుతామ్. ౫౩
 తౌ సమాదాయ హస్తాభ్యాం 'వ్రతద్విష్ణు' రితి బ్రువన్
 విష్ణుసూక్తేన సవ్యం తు అపసవ్యం యథా తథా ౫౪
 నరసూక్తేన నయనే మోచయేన్మతిర్మా గురుః
 పత్మ వర్మ చ రక్తం చ శుక్లం కృష్ణం చ † తైజసమ్ ౫౫

* సహాయకే. గ. † సమాహృత్య. ఖ. ‡ వాద్య § చాత్మేన చ వవేనైవ ప్రచ్ఛ
 న్నపటముస్తమమ్. ¶ హేమరూపం చృహరిణం దశాంగులాదసీనకమ్. శ్రీ తత్సమా
 రితిమ్. † మండలమ్.

- * పృథివ్యాదీక్షా క్రమాత్తస్మిన్నధిపాన్ మనసా స్మరన్
సమీక్ష్య దేవదేవేశం ప్రణమ్యైవానుమాన్య చ ౫౬
ప్రచ్ఛన్నపటముద్భృత్య గాం తత్సాక్షేన దర్శయేత్
'మరుతః పరమా'త్మేతి † ధాన్యం చ తిలతండులాక్ ౫౭
తత్తద్వేదాదిమ ప్రేణ ఘృతాదీన్ దర్శయేద్బుధః
'బ్రహ్మ జ్ఞాన' మిత్యుక్త్వా బ్రాహ్మణా దర్శయేత్తథా. ౫౮
దేవీభ్యాం సహ చేద్ధిమా తథా సర్వం చ కారయేత్
స్వపనోత్సవబేరాదీన్ సహచేత్తాన్ పృథక్ పృథక్ ౫౯
సంభృత్య దర్శయేద్విద్వానేక ‡ హీనే చ కారయేత్
తద్విమానం నవం చేత్తు ‡ సత్తిష్ఠాక్షం చ కారయేత్. ౬౦
ధ్రువాక్షిమోచనే వివాన్ తత్తద్వర్ణేన హుతకే
సాత్రేఽభ్యర్చ్య మహీం దేవీం పశ్మాదీన్మౌచయేత్తథా ౬౧
ధాత్రాదిఫలిషద్దేవాం స్తత్తన్నప్రేణ మోచయేత్
విశేషోఽయం సమం చాన్యదధివాసం సమారభేత్ ౬౨
ధ్రువార్చాం చేద్విశేషేణ కాతుకోక్త ఫి పదే గృహే
వీరసంఘాతవచ్చాత్ర కృత్వా రహ్నోపరిస్థితమ్ (స్తరన్ ?) ౬౩
తత్రాక్షిమోచనం కృత్వా గర్భగేహే విశేషతః.
అథాధివాసనాదీంశ్చ యస్తేనై వాఽపి కారయేత్. ౬౪

ఇతి క్రిష్టభావనే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతప్త్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే అక్షిమోచన విధిర్నామ

‡ త్రియావింశోఽధ్యాయః.

* పృథివ్యాదిక్రిమాత్. గ. † ధాన్యరాశింశ్చ. ‡ హోమ. ‡ పృథిమోక్తస్య
తం తథా. ఫి పదం. ధృవే. ఖ. ‡ ద్వావింశోఽధ్యాయః. గ,

అథ చ తు వి ౯౦ శో ౭ ధ్యా యః.

~*~*~*~

అథివా స వి ధః.

- అథాతో ధ్రువబేరస్య శుద్ధ్యర్థమధివాసనమ్
 ప్రవక్ష్యామి విశేషేణ భువార్చాయాః సహృదమ్. ౧
- ద్వాత్రింశత్ ప్రస్థసంపూర్ణం ఖండస్థుతివర్జితమ్
 ప్రత్యేకం కుంభమాదాయ తంతునా పరివేప్య చ ౨
- ప్రత్యక్షాభిముఖే కుమ్భం ద్రోణధాన్యోపరి క్రమాత్
 సన్న్యసైవ్యాద్భిరాపూర్య హేమరత్నాదినా సహ ౩
- ప్రక్షిప్య కుశకూర్పాంశ్చ సూక్ష్మవస్త్రేణ వేప్తయేత్
 బ్రాహ్మమాసనమాస్థాయ దక్షిణే చోత్తరాముఖః. ౪
- ధ్యాత్వా తీర్థాత్సమావాహ్య కుమ్భేఽంభసి జలే క్రమాత్
 * అధిదేవం సమభ్యర్చ్య ప్రణమ్యేవానుమాన్య చ ౫
- ధ్రువం పశ్చాత్సమభ్యర్చ్య పుణ్యాహమపి వాచ్య చ
 'సంయుక్తమేత' దుచ్చార్య కుమ్భేన సహ మస్త్రవిత్. ౬
- సంబంధకూర్పం విన్యస్య తేనైవాఽప్యమ్భసా బుధః
 ప్రోక్ష్యేవామ్భుఃస్థితాన్ † దేవాన్ బుద్ధ్యా లస్మిన్నివేశయేత్. ౭
- శీతోఽధిమితి ధ్యాత్వా దేవీభ్యాం చ పృథక్ పృథక్
 దేవదేవస్య దేవ్యోశ్చ ‡ ఏకకుమ్భేఽథవా చరేత్. ౮
- ధాత్రాదిపరిషద్దేవాన్ పృథగేవ సహపి వా
 త్రిదినం ద్విదినం వాఽథ చై కాహం వాఽధివాసయేత్. ౯

* అధివాన్య. గ. † అంభసి తా. ‡ ఏకకుమ్భ తథా.

- గృహపిండా? ధ్రువార్చా చేత్కృత్వా నేత్రవిమోచనమ్
 * తదధో యజ్ఞైకై ర్వృత్తైర్వృష్టిం కృత్వా సలక్షణమ్. ౧౦
- వృత్తక్రమేణ తత్పాదాన్ కృత్వా బేరోదయం యథా
 ఆగ్నేయాదిషు కోణేషు వేదానామాదిమస్తతః. ౧౧
- స్థాపయిత్వా తదూర్ధ్వే తు యష్టాన్యం శేషం సమర్చ్య చ
 గాయత్రీముచ్చరక్ యష్టిముదగంతం న్యసేత్సనః. ౧౨
- తత్రైవ కుమ్భాక్ తస్యగృహ్యః † బ్రహ్మపాశేన్వ విశేషతః
 సుసూక్ష్మసుషిరం కృత్వా తస్తునా వేష్టయేత్క్రమాత్. ౧౩
- శుద్ధతోయైః సమాపూర్య రత్నాదీన్ తస్మిన్ సేత్క్రమాత్
 తస్మిన్ జలే సమభ్యర్చ్య యష్టికోపరి సన్న్యసేత్. ౧౪
- వారుణం మస్త్రముచ్చార్య దేవీభ్యాం సహ చేత్పుష్క
 మాళౌ సదేవం? సంస్రావ్యావిచ్ఛిన్నమధివాసయేత్ ౧౫
- ‡ జలాధివాసనార్థాయ నద్యాదిషు మనోరమే
 వితానాద్వైరలంకృత్య నవవస్త్రాణి చాస్తరేత్. ౧౬
- సమలంకృత్య దేవేశం గ్రామే వా చాలయేత్సథా
 కృత్వా ద్రక్షణం పశ్చాత్తీరం తత్సంప్రవిశ్య చ ౧౭
- సంస్నాప్య నవవస్త్రేణ సమాచ్ఛాద్యాభిపూజ్య చ
 పుణ్యాహం వాచయిత్వాస్తే గురుం సమ్యక్ప్రపూజయేత్. ౧౮
- హస్తాభ్యాం దేవమాదాయ స్థానం సమ్యక్ప్రదక్షిణమ్
 గత్వా ప్రవేశ్య తన్మధ్యే స్థాపయేత్పశ్చిరూముఖమ్. ౧౯

* తదన్వైః. గ. † కృత్కృత్, ‡ సంబంధాయ చ కుమ్భేన కూర్చం మాతా
 న్యసేత్తథా, తథాధివాస్య గవాదీన్ నద్యాదిషు మనోరమే.

- పశ్చాద్ధిరణ్యశృం' గేతి వరణం సంప్రణమ్య చ
తస్మిన్ జలేశమఘాన్య స్తం సమభ్యర్చ్య సమాధినా ౨౦
- 'యదై వ్విష్ణవం' సముచ్చార్య దేవీభ్యాం చ సమాయుతమ్
ప్రాక్కిరశ్శాయయేద్దేవం శయనే చ విచక్షణః. ౨౧
- శరోపధానం దత్వాఽస్తే * వస్త్రేణైవ పృథక్ పృథక్
అచ్చాద్య తద్గలాభస్తా † త్పూజయేత్తాన్ క్రమాత్ స్థలే ౨౨
- నానాఽధిపం ప్రపూజ్యైవ ప్రాచ్యాం శంఖం సమర్చయేత్
గదాం యామ్యే సమభ్యర్చ్య ప్రతీచ్ఛ్యాం శార్ఙ్గమర్చయేత్. ౨౩
- ఖడ్గం వామే సమభ్యర్చ్య ఊర్ధ్వాయాం చక్రమర్చయేత్
అజస్రదీపం సద్దీప్త్య పరితః ప్రావరణం చరేత్. ౨౪
- త్రిదినం ద్విదినం వాఽథ వై కాహమధివాస్య చ
పశ్చాత్సమర్చ్య దేవేశం ప్రవిశేదాలయం తథా. ౨౫
- అరణీదర్శమాలాం చ తోరణాన్ వస్త్రమేవ చ
సువాదియజ్ఞ పాత్రాణి కరకాదీన్ యథాక్రమమ్. ౨౬
- సూత్రే విఖనసా ప్రోక్తమగ్నిష్టోమాదిషు క్రమాత్
తత్తైవ కారయేద్విద్వాన్ యజ్ఞస్మరై ర్విర్యశిష్టితమ్ ౨౭
- వృక్షై స్తద్యాజ్ఞికైః కుర్యాద్వితస్త్యంగులమున్నతమ్
విపులం నాగాంగులేనైవ అశ్రనేత్రఘనం క్రమాత్. ౨౮
- ఫలకాం కృత్త్యైవ తన్మధ్యే ధాత్వంగులసమున్నతమ్
శ్రీవత్సాదీంస్తథా తస్మిన్నర్థచిత్రం చ కారయేత్. ౨౯
- శ్రీవత్సం పూర్ణకుంభం చ భేరీమాదర్శనం క్రమాత్

- మత్స్యయుగ్మాకుశం శంఖమావర్తంచాప్తమంగలమ్. 30
 శంఖం చక్రం గదాం చైవ శౌర్జకం ఖడ్గం తక్షణే చ
 కారయేత్ఫలకామధ్యే ఏతత్సాధ్యదగ్ధచిత్రకమ్. 30

ఇతి శ్రీనైఖాననే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
 * చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచవింశోఽధ్యాయః.

యాగశాలావిధిః.

- అథ ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి యాగశాలావిధిక్రమమ్
 ఆలయాత్స్వరతో వాఽపి దక్షిణే వా మనోరమే. ౧
 మండపం వాఽథ కూటం వా కృత్వా వాసాధికారవత్
 చతుర్ద్వారసమాయుక్తం దర్శనీయం చ కారయేత్. ౨
 ప్రసా చేత్కిష్కుహస్తేన వందఘాతుకీనేన వా
 విస్తారాయామసంయుక్తం చతురశ్రం సమం స్థలమ్. 3
 కృత్వా చ దర్భరజ్జ్వాలా మౌంజ్యా వా తద్భజం సమమ్
 బిల్వకీలాన్ తస్యసంస్థాప్య దశరజ్జం ప్రసారయేత్. ౪
 ప్రాగన్తాశ్చోత్తరాన్తాశ్చ రజ్జుకంఠద్వయాన్వితే
 కీలాన్ కీలే సమాబద్ధ్య అచలం సుదృఢం క్రమాత్. ౫

- ప్రసార్య పూర్వం ప్రాగన్తాః పశ్యాత్తదుఃఖి క్రమాత్
ఉదగన్తాస్తథా మధ్యే తేనైవ గణయేత్పదాన్ ౬
- చతుర్శూలే చతుష్టక్నే వనుసన్ధౌ యథాక్రమమ్
స్థాపయేత్కిమశః స్తమ్భాన్ క్రముకాద్యైర్గుణోంఘైః ౭
- దశతాలమర్కతాలం వా స్తమ్భానామున్నతిభవేత్
ప్రాగన్తాశ్చోత్తరాన్తాశ్చ సర్వస్వేత్పట్టికాః క్రమాత్. ౮
- నాభి కేరదలైః రస్థాన్ సంఛాద్య ప్రాగుదబ్బుఖమ్
వర్షవారణకూటం చ * వివా కేచిద్వదన్తి చ ౯
- † కారయేచ్ఛేత్పలాలై స్తమచ్ఛద్రం ‡ కారయేత్క్రమాత్
మధ్యే నవపదం బ్రాహ్మం శయనస్థానమీరితమ్. ౧౦
- బిమ్బాన్యర్థప్రమాణం వా భిత్తిమానమథాపి వా
ప్రాగాది పరితో భాగాన్ పదాన్ ద్వారాయ సర్వస్వేత్. ౧౧
- బ్రహ్మాంశాత్తత్తత్తీయాంశే సభ్యం శ్రామః కాగ్నివత్
కారయేత్తత్పదాత్పూర్వం కుండమాహవనీయకమ్ ౧౨
- బౌహసనాగ్నివద్ధిమానాగ్నేయ్యాం మధ్యమే పదే
పాండరీకాగ్నికుండం తద్దావదశాంగులముచ్ఛయమ్. ౧౩
- అష్టాదశభిరధ్యర్థైరంగులీభిర్యమీకృతే
వృత్తం తదూర్ధ్వనేదిః స్వాదేకైకం భాగమున్నతమ్. ౧౪
- ఉర్ధ్వమధ్యమవిస్తారమాశ్రమాంగులమేవ చ
పడంగులవిశాలం తదధోవేద్యాస్తు లక్షణమ్. ౧౫
- దలైః షోడశభిర్యుక్తం కృత్వా నిమ్నం దశాంగులమ్

* రక్షాగ్ధం చైవ కారయేత్. గ. † వర్షవారణకూటం చద్వితాలకే. సమా
చరేత్. ‡ ఛాదయేత్. ఖ.

- తస్మాత్ప్రతీచ్యం భాగాంశే పదే * సూత్రోక్తవత్సధిః. ౧౬
- అన్వాహార్యం తథా కుర్యాత్తస్మాజ్జాతి పదే పునః
చతుస్తాలసమాయామం తాలోత్సేధం సమస్థలమ్. ౧౭
- కృత్వా సంభారవేదిః స్యాదుదీచ్యామాశ్రమే పదే
కృత్వాఽథ గాహపత్యం తత్సూత్రోక్తవిధినా బుధః. ౧౮
- తస్మాజ్జాతిపదే సాక్షాత్కుమ్భార్చాయై ప్రకల్పయేత్
తస్మాత్ప్రచ్యం యుగాంశే తు చావసథ్యం సలక్షణమ్. ౧౯
- కృత్వా సూత్రోక్తపద్ధిమానైశాస్త్యే శ్వధృమాచరేత్
బహిర్గతే పదే ధీమానప్రావింశత్పదేషు తత్. ౨౦
- దేవానాం పార్షగాం స్థానం శిష్టాః సంచారణాయ నై
తోరణం పూర్ణకుమ్భం చ దీపాంకురసమాయుతమ్. ౨౧
- ద్వారే ద్వారే విభూష్యైవ వితానాదైర్విభూషయేత్
దర్శమాలాసమాయుక్తం బాలధ్వజసమాయుతమ్. ౨౨
- పుష్పమాలాద్భిశ్చనైర్విరూపయేద్దశశనీయకమ్
గోమయేనోపలిప్తైవ సర్వతః సమలంకృతమ్. ౨౩
- † పంచవర్ణైరలంకృత్య తండులానవకీర్య చ
సర్వేషాం పరివారాణాం తత్తదాలయసన్నిధౌ. ౨౪
- కుండమూపాననం పశ్చచ్ఛయనం హత్రశంసనమ్
వృణీయురధవా విష్ణోః కాలే వై హత్రశంసనే. ౨౫
- ఆవాహ్యస్తేఽథవా సర్వపరివారా తస్మాద్వాహయేత్
పంచాగ్నిన్ పాండరీకేణ సార్థం చేదుత్తమం విదుః. ౨౬

* పూర్వోక్తవత్. గ. అ. ఖ. † రూపవర్ణైః.

- గార్వసత్త్వం తథా ప్రాచ్యమన్వాహర్యమతః ఋషమ్
 జౌహసనాగ్నికుండం చ మధ్యమం తేషు చేద్బుధః ౨౭
- ప్రధానం గాహాపత్యం స్యాత్సభ్యవద్ధౌత్రశంసనే
 సభ్యమేకాగ్నికుండం చేదధమం పరిచక్షతే ౨౮
- పాండరీకాగ్నినా సార్ధం యజ్ఞే చాస్య హరేః ప్రభోః
 సహ చేత్పంచబేరాణాం ప్రతిష్ఠాఽత్ర విశేషతః ౨౯
- సహైకవేద్యాం కుమ్భం చ * కుర్యాద్ధ్యానే (సం) తథైవ చ
 అన్యథా చేద్విశిష్యన్తి పౌమభావం చ తాకికమ్ ౩౦
- యది స్వాద్విధివ † ధోమార్క పృథగేవ సమాచరేత్
 స్నాత్వా పదార్థినః సర్వే సాయంసన్ధ్యాముపాస్య చ ౩౧
- యాగశాలాం ప్రవీశై వ్యవ దక్షిణే చోత్తరాముఖః
 ఆచార్యమభివాద్యై వ బ్రహ్మసనసమన్వితమ్ ౩౨
- ‡ ఆఫాయ చోర్ధ్వపుండ్రం తత్ప్రాణాయామం చ ధారయేత్
 గాయత్రీం సశిరస్కాం చ తత్సవ్యాహృతికాం క్రమాత్ ౩౩
- పరేత్త్రిరాయతప్రాణః ప్రాణాయామః స కథ్యతే
 ద్విజశ్చేద్యజమానస్తత్కృతై వ్యవం గురుసన్నిధౌ ౩౪
- భూసురానుజ్ఞయాఽన్యే తు వృణీయుస్తు పదార్థినః
 ఆచార్యేణ తథా ధీమార్క పూర్వాష్టే తు విశేషతః ౩౫
- యుంజీత కర్మణ్యధ్వర్యూక్ పశ్చాత్కర్మ సమారభేత్.
 అధివాసగతం దేవం సాయాహ్ని సంప్రణమ్య చ ౩౬
- ‡ సముత్థాప్య చ తత్తీరే విప్రకే స్థాపయేత్క్రమాత్
 శుద్ధోదైరభిషిచై వ్యవ వస్సాగై వ్యరపి భూషయేత్ ౩౭

* కుర్యాదేవమ్. ఖ. † ధీమార్క. క. ‡ ఆఫాయ, § సన్ధ్యాముపాస్య.

యానే వాఽథ రథే వాఽథ సమారోప్య సలక్షణమ్ గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా యాగశాలాం ప్రవిశ్య చ పశ్చిమేంద్రం కృతే వీతే స్థాపయే త్ప్రాజ్ఞుఖా ప్రభుమ్ ప్రణమ్యైవ తథా ధీమాన్ పశ్చాత్కర్మ సమారభేత్.	35 36
అథాంకురార్పణదూర్ధ్వం స్నాత్వా స్నానవిధానతః వైష్ణవం నరసూక్తం చ చతుర్వేదాదిమస్త్రకమ్.	౪౦
* యథాక్రమం జపిత్వాఽస్తే బ్రహ్మయజ్ఞమథాచరేత్ త్రిరాత్రముపవాసం వా పాదకృచ్ఛచుఢాపి వా ఏకాహముపవాసం వా సర్వపాపాపనుత్తయే చరితైవ్యం గురుర్ధీమాన్ కర్మాస్తం యావదేవ చ గురోస్తస్య విశేషేణ యావత్కర్మ సమాప్యతే తావదంకురమారభ్య ద్విధాఽశౌచం న లిప్యతే. తథైవ ఋశ్వినాం వాపి యజమానస్య తస్య చ యావత్కర్మావసానాస్తం నాస్తి తావదఘృతయోః ప్రతిష్ఠాక్రదినాత్పూర్వం కారయేద్ద్విజభోజనమ్ అష్టోత్తరశతం ముఖ్యం తదర్థం మధ్యమం భవేత్. అథమం సప్తవింశచ్ఛ యథాశక్తి యథాబలమ్ తద్భోజనాస్తే ధర్మాత్మా సాధయేత్పావకం బుధః. మధితం లౌకికం వాఽథ సమాహృత్య చ పావకమ్ పశ్చాద్దాత్రో విశేషేణ వాస్తుపాపామం సమారభేత్. అలయస్యోత్తరే వాఽథ శాలాయాశ్చోత్తరేఽథ వా కుండం శ్రామణకం కల్ప్య ఆఘారం పూర్వవచ్చరేత్.	౪౧ ౪౨ ౪౩ ౪౪ ౪౫ ౪౬ ౪౭ ౪౮

- ‘వాస్తాష్ట’ తేతి మంత్రో ద్వా భూమియజ్ఞద్వయం కృదిత్
 పశ్చాద్భూమ్యాశ్చ దైవత్యం వ్యాహృత్యంతం చ హూయతే. ౪౯
- ‘అహమగ్నే’తి మస్త్రేణ ఉల్కయాఽగ్నిం ప్రగృహ్య చ
 దహనాదశుంధః శుంధేతి పర్యగ్నిం కారయేద్బుధః. ౫౦
- విశ్వతశ్చ విశేషేణ పుణ్యాహమపి వాచయేత్
 పశ్చాదగ్నిం పరిస్తీర్య వారుణాంతం చ వైష్ణవమ్. ౫౧
- సహవ్యాహృతిభిర్ముత్యా అస్తహూమం తథా చరేత్
 తతస్తద్దాహాపత్యాగ్నా * పూర్వోక్తవిధినా బుధః. ౫౨
- హుతాశనం ప్రతిష్ఠాప్య వర్ధనే ద్దురుణాలయమ్ (దనలం గురుః)
 గురుణా వర్ధయిత్వాఽస్తే సమాహూతాశ్చ ఋత్విజః. ౫౩
- ప్రణీయుర్గాహాపత్యాద్యాంస్తదాశ్రయణమంత్రీవత్
 యమేంద్రీయక్షరాజేషు? మధ్యేఽగ్నా దిక్షు వై కృతే. ౫౪
- ‘జాతవేదోఽగ్న ఆయాహి, అయస్తే, మయి చైవ హి
 ‘ఘృతప్రతిక’ ఇత్యేతైర్మస్త్రైరగ్నిం నిధాపయేత్. ౫౫
- పశ్చిమాదనలాన్మస్త్రీ గృహీత్వా స్థండిలే క్రమాత్
 ప్రణీయ సర్వహూమానామాఘరాదా విశేషతః. ౫౬
- వత్స్యామి హూమద్రవ్యాణామధిదేవాన్ ద్విజోత్తమాః
 వనుధా సికతస్త్వేందుః స్థండిలేషు బహిష్స్వధ. ౫౭
- మునయో వరుణో వారి వాయుర్విహరణే తథా
 వేదాశ్చాగ్రే తు కూర్చస్య హరిగ్రంథౌ హరస్తథా. ౫౮
- చతుర్థాం పరిస్తరాణామధిపః క్రమశో హరిః

పరిధీనాము త్రరాస్తం దక్షిణాపశ్చిమాదికమ్. ౫౯

గన్ధర్వేస్త్రిజలేశేళాః కరకే సాంఘాతికమ్

* తర్పణస్యానలో? జ్ఞేయ ఊర్ధ్వమోరగ్ని వేధసా. ౬౦

ఈశేన్ద్రా) వర్షిష్ఠాభ్యాం త్రయో † మూర్ధ్ని ఎవిత్రయోః
దధ్యావ్యస్థాలోర్భూమిజుహ్వశ్చ శ్రీరుదాహృతా. ౬౧

సువస్య చాధిపౌఽథర్వా సాత్రేనైవ వాసుకిః స్మృతః
ప్రణిధ్యోబ్రహ్మసోమా చ దక్షిణోత్తరయోరపి. ౬౨

ఆవ్యస్యాగ్నిశ్చరోరీశః సర్వేదేవాస్తథా క్రమాత్
అన్యేషాం హోమద్రవ్యాణామధిపః స పితామహః. ౬౩

సమిధామేకవింశానాం దేవాస్సర్వే ఇతి స్మృతాః
పలాశబిల్వన్యగ్రోధః శమీ చౌదుంబరః క్రమాత్ ౬౪

అశ్వధః ఖాదిరశ్చేతి సమిధః సప్త కీర్తితాః
‡ అగ్నిః శ్రీః సమయా యేషాం సౌమ్యార్కౌ వేధసాధిపౌ ౬౫

ద్విరేఖాసహితే కుండే ఊర్ధ్వాధో విధివేధసా
ప్రజాపతిరథాగ్న్యదౌ సభ్యాదిష్వధతో? వసూన్. ౬౬

గర్తేందుః షణ్ముఖో రేఖాహూమకార్యే విశేషతః
బుధ్ధావేధిదైవతం మస్త్రీ తత్తత్కర్మణి కారయేత్. ౬౭

యది స్వాదవ్యథా నాశః కర్మ కర్తా చ నశ్యతి

ఇతి (శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే) (ఉత్తరత్రస్త్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే యాగకాలా విధిర్నామ

‡ సంపవిత్రోఽధ్యాయః.

* వర్ణస్య ? గ. † మూర్తిః ? ‡ అగ్నిః శ్రీర్భుమధర్వేషాం సౌమ్యార్కౌ వేధసాధిపాః. § చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

అథషడ్వింశోఽధ్యాయః.

— (అథూరవిశేషః.) —

- అథాథూరవిశేషం చ ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః
 ప్రణీధి ద్వే నిధాయైవ ఉత్తరప్రణిధౌ జలే. ౧
- అగ్న్యోదిపరిషద్దేవా త్సమావాహ్య తతః పరమ్
 గార్హపత్యే గార్హపత్యయజ్ఞం * యజ్ఞాధిదైవతమ్. ౨
- ఓం భూః పురుషం చేతి అచ్యుతం చేతి చ క్రమాత్
 అన్యోహార్యకమిత్యక్తాన్ అన్యోహార్యే తదైవ తమ్. ౩
- యజ్ఞదైవతవిశ్వేతి ఓం భువః పురుషం క్రమాత్
 సత్యం చేతి సమావాహ్య జుష్టాకారం తథా యజేత్ ౪
- అహవనీయమిత్యక్తాన్ యజ్ఞదైవతమిత్యపి
 ఓం సువః పురుషం చేతి పురుషమావాహ్య దైవతమ్. ౫
- పశ్చాత్తథాఽవసథ్యాగ్నిం యజ్ఞదైవతమిత్యపి
 ఓం మహాః పురుషం పశ్చాదనిరుద్ధమపి క్రమాత్. ౬
- సభ్యాగ్నిం యజ్ఞదైవం చ ఓం జనః పురుషం తథా
 విష్ణుం చేతి తథా సభ్యే సమావాహ్య యథాక్రమమ్. ౭
- అజ్ఞాగ్నౌ పౌండరీకం తద్యజ్ఞదైవతమిత్యపి
 ఓం తపః పురుషం పశ్చాద్వాసుదేవమతః పరమ్. ౮

...

...

...

...

ఓం సత్యం పురుషం చేతి నారాయణమితి బ్రహ్మ
 సమావాహ్య చ నిర్వాప్య తదాద్యం జహుయాత్క్రమాత్. ౯

- అథ * దేవాయ హోమస్య పావకస్య మహాశ్మనః
 ధ్యానం వక్ష్యే యథాపూర్వం యథాశక్తి యథావిధి. ౧౦
- అథ కింశుకపుష్పాభం శుకపింఛాంబరాన్వితమ్
 సర్వాభరణసంయుక్తం జ్వాలామాలాసమాకులమ్. ౧౧
- ఏవం తం మాహిషాస్మ్యేన తం తథా జాతవేదసమ్
 ద్విశీర్షం చ చతుఃశృంగం ద్విశ్రోత్రం చ ద్విదాసికమ్. ౧౨
- చతుశ్రేత్రం సప్తహస్తమేకాయతనచేతసమ్
 త్రిపాదం మేఖలోపేతం దండకృష్ణాజినాన్వితమ్ ౧౩
- అత్యస్తసూక్ష్మబిసినీసమయజ్ఞోపవీతసమ్
 స్వాహాస్వధాభ్యామాసీనమాసనే దర్భసంస్తరే ౧౪
- కపిధ్వజం † మేషారూఢం సర్వదేవగణావృతమ్
 కుండమధ్యే తథా ౭౭ సీసం బ్రహ్మసనసుఖోచితమ్ ౧౫
- ‡ సప్తహస్తం తు జటిలం పశ్చిమాం దిశమాస్థితమ్
 హస్తే తు దక్షిణే శక్తిం వరదం సుక్రస్సవావపి ౧౬
- వామే జుహూముపజుహూం గదాం బిభ్రస్తమాదరాత్
 ఏవం ధ్యాత్వా తతో జిహ్వలక్షణం వచ్చి శక్తితః ౧౭
- హిరణ్యా కనకా రక్తా కృష్ణా చాపి వసుప్రభా
 అతిరక్తా తథా చైవ బహురూపేతి సప్తధా ౧౮
- హిరణ్యా శ్యామరక్తా చ కృష్ణవీతా ౭ తిరక్తకమ్ (కా)
 శంఖాభవణ్ణా స్థానాని ఈశేన్ద్రాగ్నియమా అపి ౧౯
- వారణం మారుతం మధ్యే జిహ్వేనాం నియతిః క్రమాత్

- అగ్నిరై వ్యోమనరశ్చాపి హుతాశో హుతివర్చసః ౨౦
- జాతవేదాః కృష్ణవర్మా దేవస్యేత్యాదయోఽభిధాః ? *
- † పూజానాం చైవ స్థానం చ దేవానాం చ యథాక్రమాత్ ౨౧
- ధ్యాత్వా సమాధియుక్తస్తు తత్ర తత్ర హునేత్సుధీః
- ‡ సమిధామృషయస్సర్వే లాభాపూపతిలోదనైః ౨౨
- అపూపసమిధోరీశో లాజర్య చ రవిర్భవేత్
- ఆజ్యస్థ పయోరగ్నిః పితర స్తీలదై వతిమ్ ౨౩
- చరోః సమస్త ఏ జంతూనామపి నిర్మాణకర్మణి
- విధాతా దైవతం సాక్షాత్ ద్విదండః కర్తృమండనా ౨౪
- కణ్ఠే యని హుతే వ్యాధిర్నాసికాయాం మహాద్యయమ్
- చక్షుష్యన్థో భవేత్కిన్తు మస్తకే సర్వనాశనమ్ ౨౫
- అనైః కరాదై ర్ద్రాదిద్రవ్యం తస్మాదనై ర్విచార్య చ
- శరోఽంగారేణ సమస్త్ర్య జహత్ప్రే జహుయాత్సుధీః ౨౬
- ఇద్ధం హేమే తు తిష్ఠంతమాసీనం చరుణో హుతౌ (భవేత్)
- సమిధాజ్యహుతౌ దేవం శయానం శాంతజీవనమ్. ౨౭
- సుఖాసీనం తిలాపూప హేమామాదిషు చ కేవలమ్
- ఏవం ధ్యాయన్ ఘృతాదీని హేమయేద్విధివద్బుధః ౨౮
- ఆగ్నేయం సారదై వత్సమనామికాంగుష్ఠ మోగ్ధతమ్ (గతః)
- ఆచార్యః సమిదాధానం కుర్యాదగ్నౌ విధానతః ౨౯
- వాసవం మారుతం హిత్యా ఫి సుప్రమధ్యే ఘృతానిలమ్ ?

* అభిధాః. గ. † నామస్థానం చ వర్ణం చ దేవానాం చ యథాక్రమమ్. ‡ సమిధాజ్య స్థ పోదైః. § హోమాస్తే జపః ? ॥ దత్తి కర్తృమనన్యథా ? ॥ సుప్రమధ్యే ఘృతానిలమ్.

- చతురంగులమాదాయ * ధ్యాయస్మగ్నో వినిక్షిపేత్ 30
- తీలస్వ పయోహూమే విహయేద్దాగ్నిం గులిం బుధః
† శుక్తిమాల్యగ్రిపేక్షైవ హునేదన్నమథాక్షవత్ ‡ 30
- లాఙం ముష్టిప్రమాణేన స్మారం స్మారమథాధిపమ్
జహ్వయాం తత్ర తత్రైవ స్యాహంతం జహుయాత్సుధీః 31
- అదితే అనుమన్యస్వ ఇతి పూర్వం కథం భవేత్
స్వస్థాగ్నేరున్ముఖాథాయ కృతః శాస్త్రేషు నిశ్చయః. 33
- అదితే అన్వయగ్గ్రిపా ఇతి హూమే హుతే సతి
అగ్నేః స్వాప్యవిధానాయ కృతమస్తే విస్వయేత్. 34
- జహ్వయాం † విహితం యత్తు తదుచ్ఛిష్టమిహోవ్యతే
తత్ర కిం స్యాన్న ? ‡ దోషాయ వదన్తి బ్రహ్మవాదినః 35
- అగ్నిం వదన్తి దేవానామాననం శ్రుతయః సుఖమ్
'అగ్నిం దూతం వృణీమహ' ఇత్యాద్యా బహుశోఽభవత్. 36
- యత్ర యత్ర చ కాష్ఠాని తత్ర కర్ణం విమబుధాః
ధూమః స్వల్పతరో యత్ర నాసికామః తద్విదుః 37
- మన్దప్రజ్వలనం యత్ర తత్ర నేత్రం ప్రచక్షతే
అంగరపుంజమగ్నేస్తు శిరశ్శంసన్తి పండితాః. 38
- మహాప్రజ్వలనం యత్ర ముఖం తత్ర విశిష్యతే
§ జ్వాలాజహ్వశతయుతం ధ్యాయన్నేవం హునేత్సుధీః. 39
- వసన్తిం శ్యామకౌశేయాం దృతకాంచనశోభినీమ్

* ధారామ్. X. † భుక్తమాత్రమ్ ‡ ఉక్త. § యత్తు. ¶ దేవాశ్చ. § యత్ర

- లక్ష్మీమివాపరాం దేవీం స్వాహాం ధ్యానిత మస్త్రవిత్. ౪౦
 నవదూర్వాదలశ్యామాం రక్తకాశేయవాసినిమ్
 నుఖభోగాసనాసీరాం స్వధామేవం విభావయేత్ ౪౧
 ఆచార్యః శిష్యమాహూయ పూర్వాష్టే తు విశేషతః
 ప్రధానకుంభపూజార్థం * గృహ్స్థాయా తత్ప్రదే ఫలమ్. ౪౨
 తతః స పుణ్యతీర్థేషు నద్యాదిషు విశేషతః
 సర్వవాద్యసమాయుక్తం సర్వాలంకారసంయుతమ్. ౪౩
 గత్వా చోదజ్యుభో భూత్వా శిరసా ధారయన్ ఘటమ్
 'ధారాసు సప్త' ఇత్యుక్త్వా అర్చనోక్తం జలం హరేత్ ౪౪
 గృహీత్వా పూర్వవచ్ఛిష్యః సన్న్యసేదు త్రరాముఖః
 సమ్భారవేద్యాం మధ్యే తు కుశేనోత్పాయ మస్త్రాః ౪౫
 ఏలాచద్వనగిద్ధాదీం స్తస్మిన్ త్సర్వస్య బుద్ధిమాన్
 తం పిథాయ శరావేణ సమాచ్ఛాద్య చ వస్త్రతః ౪౬
 సంభారానథ చాహృత్య పఠితః సన్న్యసేత్కమాత్
 స్నాత్వాఽఽచార్యః ప్రసన్నాత్మా సూత్రోక్తవిధినా బుధః ౪౭
 శ్వేతవస్త్రోత్తరీయాభ్యాం హేమపుష్పాదిభూషణైః
 † అంగులీయపవిత్రాద్యైః శ్వేతగద్ధానులేపనైః ౪౮
 విభూష్యాఽచమ్య తత్పశ్చాత్పాణాయామం చ ధారయేత్. ౪౯

ఇతి (శ్రీవైఖానసే భగవచ్చస్త్రే) (ఉత్తరతస్త్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే ‡ మద్వింశోఽధ్యాయః.

* గృహ్యతామిత్యపాం వచిత్. గ. † అంగులీయాపవిత్రాద్యైః. ‡ ఆఘరా
 నికుంభ జలాహరణా స్త విధిర్నామ పంచవింశోఽధ్యాయః

- సావర్ణం రాజతం వాఽథ తామ్రం మృణ్మయమేవ వా
ద్వాత్రింశత్ ప్రథసంపూర్ణం కుమ్భం సంగృహ్య మస్త్రవిత్. ౧
- కుంభం తస్మణయం చేత్తు దోషైస్సరై ర్వివివర్జితమ్
పక్షభిమ్భుఫలాకారం సమ్యగ్ధం సమాహరేత్ ౨
- యజ్ఞాలయే చ వాయవ్యే చోత్తరాభిముఖో బుధః
యజుర్వేదాదిమస్త్రేణ త్రివృతేనై వ తస్మా ౩
- యవాస్తరం సమావేప్త్య 'శుచీవో హవ్య' ఇతి బ్రువన్
ప్రత్యాల్య శుద్ధోయేన సపిఢానం సమాహరేత్. ౪
- భారం వాఽథ తదర్థం వా సాదం వా వ్రీహిభిః క్రమాత్
గురోః ప్రముఖే విన్యస్య కుమ్భం చోపరి విన్యసేత్. ౫
- ఇదమాపః శివేత్యుక్త్వా నవవస్త్రేణ తిజ్జలమ్
ఉత్పాయ పూరయేత్కుమ్భం 'ధారాస్వీతి చ మస్త్రతః ౬
- 'ఆపో' వేత్యభిమ్మత్యైవ గన్ధతోయసమాయుతమ్
కాశేయక్షౌమచస్త్రాభ్యాం కుమ్భమావేప్త్య మస్త్రవిత్. ౭
- కుశకూర్పాక్షతాశ్వధపల్లవాన్యపి సర్వశః
* తులస్యాదిపుణ్యపుష్పాణి సన్న్యసేచ్ఛుద్ధవారిణి. ౮
- మంగలాని చ రత్నాని గడతాక్ష్యాయుతాని చ
కూర్మయాపం చ సావర్ణం సుస్పృహదీన్విశేషతః ౯
- ఛత్రధ్వజాంధింస్తత్రైవ తులాదీన్ యుగలాంగతా
సువర్ణేనై కాంగులాహీనం విష్ణుగాయత్రియా బుధః. ౧౦
- ప్రక్షిప్య దేవదేవేశం ప్రణమ్యేవానుచూన్య చ

- శనో మిత్రేతి శాన్తిం చ జప్త్వా భ్యానం సమారభేత్. ౧౧
- ఆసనం స్వస్తికం కుర్యాత్ దక్షిణం పాదమూర్ధ్వతః
వామపాదమధస్తాచ్చ తథా జాన్వంతరే బుధః ౧౨
- లంగుఘౌ ద్వా నిగ్మహ్యైవ శిశ్నం తద్వృషణావపి
వీడయన్తై నివాతప్రదీప ఇవ నిశ్చలః ౧౩
- కించిదున్నామితముఖో ద నైర్దస్తానసంస్పృశన్
నాసాగ్రస్థేక్షణశ్చైవమాసయేదాసనం బుధః ౧౪
- ప్రాణాయామం చ కుర్యాత్తత్త్రిధా భవతి సంజ్ఞయా
రేచకం పూరకం చేతి కుమ్భకం చేతి తత్కర్మాత్ ౧౫
- నిశ్వాసవిస్రవణం యత్త ద్రేచకం చేతి కథ్యతే
ఆత్మపూరకనిఃశ్వాసః పూరకం తద్విదుర్బుధాః ౧౬
- నిశ్వాసస్య నిరోధం (రోధనం) యత్తత్కుంభకమితి స్మృతమ్
ప్రాణాయామం చ కృత్వైవ యథాశక్తి యథాబలమ్. ౧౭
- బీజం తద్ధృదయే న్యస్య ప్రణవేన చ వేష్టయేత్
* అకారం చాఽదిబీజం తదుకారం కుటిలం భవేత్ ౧౮
- మకారం చైవ నాదాంతమేవం ప్రణవముచ్యతే
వారుణం మండలం ధాత్వా కుమ్భేఽమృసి (చ) సుమధ్యమే. ౧౯
- ఆదిబీజం సుసన్నస్య ప్రణవైరపి వేష్టయేత్
ఆత్మానమభిమృశ్యైవ ఆస్మిన్నాత్మం జపేత్తతః. ౨౦
- ‘సహస్రశీర్షం’ చేతి తతో నారాయణీయకమ్
శ్రీసూక్తం చ † మహీసూక్తం జప్త్వా ప్రణవశతాన్యపి. ౨౩

- సమాహితమనా భూత్వా ధ్యానం సమ్యక్సమాచరేత్
అప్రమేయమజం నిత్యం సర్వాధారం సనాతనమ్ ౨౪
- నిర్గుణం నిష్కలం * నిత్యం పరమాత్మానమవ్యయమ్
క్షీరే సర్పిస్తీలే తైలం పుష్పే గంధం ఫలే రసమ్ ౨౫
- కాష్ఠేఽగ్నిమివ సర్వత్ర వ్యాపి నం పురుషోత్తమమ్
మనసా సకలం ధ్యాత్వా హృదయే పద్మమధ్యమే ౨౬
- ధ్యాతైర్వాత్ర తతో మస్త్రీ తస్మాత్కుమ్భజలే హరిమ్
సువర్ణవర్ణం రక్తాస్యనేత్రవాణీదం తథా ౨౭
- శుకపింఛాంబరధరం విష్ణుం తు ప్రణవాత్మకమ్
కిరీటహారకేయూర (ప్ర) లంబయజ్ఞోపవీతినమ్ ౨౮
- శంఖచక్రధరం దేవం శ్రీవత్సాంకం చతుర్భుజమ్
పరాత్పరతరం దేవం దేవ్యాదిపరిషదే ససహ ౨౯
- ధ్యాత్వా † సుమనసః కుంభే సమ్యగావాహయేద్గురుః
విశ్వతో వ్యాపినస్తస్మాదావాహనమిదం బుధాః ౩౦
- ఏకత్ర స్మరణం కిందిద్విశ్వస్మాదాహురర్చనాత్
తస్మాత్కుంభే సమావాహ్య సమభ్యర్చ్యప్రవిగ్రహైః ౩౧
- ఏవమాదిప్రతిష్ఠా చేద్బాలధామ్ని విశేషతః
ప్రవిశ్య బాలధామ తం దేవదేవం ప్రణమ్య చ ౩౨
- శుద్ధతోయైః సుసంస్కృత్య జీవస్థానే సుసన్నస్థితో
సమభ్యర్చ్య విశేషేణ హవిః సమ్యక్సేదయేత్ ౩౩
- త్రుమసేవతి ప్రణమ్యైవ కుంభపూజాం సమాచరేత్
ఉత్తరాభిముఖో భూత్వా దక్షిణే కాతుకస్య చ ౩౪

- ప్రముఖే ధాన్యరాశౌ తు కున్బం సన్నయ్య * మస్త్రవిత్
తథాభిమస్త్ర్య తత్కుమ్బం స్నపనోత్సవయోరపి 3౫
- ఆరోఽయ కాతుకే శక్తిః పశ్చాద్దేవం ప్రణమ్య చ
కుమ్భేఽమ్భసి చ † పద్మే తు ధాత్వా ‡ దేవం సలక్షణమ్ 3౬
- మండలాన్యసరి ధాత్వా తస్మిన్ దేవేశమవ్యయమ్
తద్వింశసంస్థితాం శక్తిం మస్త్రేణావాహయేత్క్రమాత్ 3౭
- తతః కుమ్బజలే ధ్యాత్వా ఆఘ్రాన్యస్తం పూజయేద్ధరిమ్
బింబం తత్సఘటితాదై యశ్చ దోషైరనై య్యర్యతం భవేత్ 3౮
- సస్త్ర్యద్య విధినా పశ్చాన్నవబిమ్బం సమాహరేత్
బాలాలయేఽర్చితం బిమ్బం యాచితం లాకికం యది ? ౪ 3౯
- ¶ మూలాలయే తు తద్బిమ్బం మూర్తిమస్త్రేణ మస్త్రవిత్
సంస్థాప్య చ యథాశక్తి పూజయేన్మూర్తిమస్త్రతః ౪౦
- దేవీభ్యాం నైవ బేరం తజ్జ్వం చేత్కాతుకాదిషు
శక్తిమావాహ్య బేరం ఖ తత్ర్యజేదభ్యాదిషు క్రమాత్ ౪౧
- తద్బేరం లక్షణై ర్యుక్తం దేవీభ్యామంచితం యది
కృత్యైవ విధినా పశ్చాన్నయనోస్మిలనాదిభిః ౪౨
- సహైవ కారయిత్రైవ స్థాపయేద్విధిచోదితమ్
దోషో నాస్తి ‡ తతో నైవమేకత్వాచ్చక్తిసస్తతేః ౪౩
- బాలాలయార్చితం బిమ్బం మూలధామార్హకం యది

* చోపరి. గ. మస్త్రవిత్. క. † మధ్యే. గ. ‡ పద్మమ్. ౪ తయోశ్చ కులధర్మే
తన్న స్థాప్యం సర్వదా బుధైః. ఇత్యుక్తాధికః పాఠః. గ. ఆదేశః. ¶ మండపాదా
తు తద్వింబం మూర్తిమస్త్రేణ మస్త్రవిత్. ఖ అగ్నేదష్టాదిషు కర్మాత్. గ. త్యజేన్న
ద్యాదిషు. ఖ ‡ చ తేనైవ ద్వారా శక్తిం చ పండితాః.

న త్యజేత్తత్సమాదాయ స్థాపయేన్మూలభామని	౪౪
పునరాయ దేనేశం కుమ్భేన సహ మస్త్రవిత్	
శకునసూక్తసమాయుక్తం సర్వాలంకారసంయుతమ్	౪౫
యాగశాలాం ప్రవిశ్యైవ స్థాపయే * చ్ఛాత్ర మధ్యమే	
దక్షిణే ధాన్యపీఠే తు కుంభం సన్న్యస్య మస్త్రతః	౪౬
దేవం దేవ్యా నుసంస్థాప్య స్నపనం సమ్యగారభేత్	
కుమ్భేన సహ సమ్బుద్ధకూర్చం సన్న్యస్య మస్త్రతః	౪౭
తండులై ర్వీహిభిర్వాఽథ పంక్తిం కృత్వాఽథ దండవత్	
దేవీభ్యాం సహ చేద్విద్వాక్ సహ వా పృథగేవ వా	౪౮
పంక్తిశ్చ కలశం తత్ర పృథక్చేదుత్తమం విదుః	
క్షీరం ఘృతం మధు చైవ సిద్ధార్థోదకమక్షతమ్	౪౯
ఫలోదకకుశోదే చ పూరయేత్కలశేష్వపి	
పృథక్ పృథగుపన్నానా † నాదాయ స్థండిలోపరి	౫౦
ఉత్తరాది సుసన్న్యస్య ఉపన్నానాంశ్చ దక్షిణే	
అధిపానధర్వవేదం చ అశ్వినౌ సామవేదకమ్	౫౧
‡ వత్సరం తద్యజుశ్చేదం వాయుమాదిత్యమస్పరాః ?	
కశ్యపం § మరుతం వశ్చాన్మునీం స్తక్షికవాసుకీ	౫౨
ఉపన్నానే ఋతూంశ్చైవ క్రమేణైవ సమర్చయేత్	
సంస్నాప్య దేవదేవేశం సమభ్యర్చ్య చ మస్త్రవిత్	౫౩
శన్నో దేవీర' భీత్యక్త్వా 'అగ్న ఆయాహి' మస్త్రతః	

* శ్వభి. గ. † సమాదాయ స్థలోపరి, గ. ‡ వత్సరాంశ్చాపి ఋగ్వేదమ్.

§ బృహస్పతిమునీ. ?

‘అగ్నిమి’ ఛేతి చోక్త్వా తు పూతస్తస్య’ ఇతి బుధా	౫౪
‘ఇమా ఓషధయ’ ఇత్యుక్త్వా అభి త్వా శూర’ ఇత్యపి	
‘చత్వారి వాగితుక్త్వా చ సోపన్నానం యథాకృమమ్	౫౫
‘వారీశ్చతస్రీ’ ఇత్యుక్త్వా స్నానయేత్క్రమశో హరిమ్	
ద్రవ్యం ప్రతి సమభ్యర్చ్య కుంభం ప్రోక్ష్యైవ మంత్రవిత్	౫౬
* గంధోదకైః పురః స్నాన్య స్తోత్ర విమృశేత్పునః	
శ్వభ్రాదాదాయ దేవేశం వాయువ్యే విష్టరోపరి	౫౭
నవవస్త్రోత్తరీయాదై ర్భూషణైరపి భూష్య చ	
సమభ్యర్చ్య చ దేవేశం కుంభస్థం ప్రభుమవ్యయమ్	౫౮
తతో ‘వేదాహ’మితుక్త్వా శయనం ప్రోక్ష్య మంత్రవిత్	
వడ్డోణం శాలిఢాన్యం చ తదర్థం తండులం తిలమ్	౫౯
ఉపర్యుపరి తదర్థం చ సమాస్తీర్యోపరి క్రమాత్	
అండజం ప్రథమం తల్పం ద్వితీయం ముండజం తథా	౬౦
తృతీయం రోమజం తల్పం చతుర్థం చర్మజం తథా	
పంచమం వామజం తల్పం క్రమాదుపర్యుపరి చ	౬౧
సమాస్తీర్య గురుధీమా శ్వేతవస్త్రోపవేష్టనమ్	
కృత్వాఽప్రి చోపధానే ద్వే విన్యసైవ తతో బుధః	౬౨
పుష్పాక్షతాన్నికీరైవ ‘వేదాహ’ మితి మస్త్రీతిః	
పశ్చాద్దేవం సమాదాయ కుశ్మేన సహితం క్రమాత్	౬౩
శకుసనూక్తం సముచ్చార్య శయ్యావేద్యాం సుమధ్యమే	
స్వహైవ దేవం దేవీభ్యాం స్థాపయేద్వైష్ణవం వదన్	౬౪

సంస్థాప్య పరితో ధీమా మంగలాన్యాయుధాన్యసి	
ప్రదక్షిణక్రమేణైవ సన్నన్యసైన్యవ సమర్చ్య చ	౧౫
కుమ్భవేద్యాం సుచన్నన్యస్య పుష్పాదైన్యః సమ్యగర్చయేత్	
శయనాన్యథవా౭౭ స్తీర్య శ్వభ్రాదాదాయ మస్తవత్	౧౬
శయనోపరి సంస్థాప్య కుంభేన సహ పూజయేత్	
చూళికాం హేమచాత్రం తు తంశులై రాశకైరపి	౧౭
పూరయిత్వా౭౭గ్రతో న్యస్య * సావర్ణం తాస్తవన్తు వా ?	
తస్మిన్నుపరి సన్నన్యస్య ఆలయం తత్ప్రదక్షిణమ్	౧౮
కృతై వివాభిముఖే న్యస్య పుణ్యాహమసి వాచయేత్	
సూత్రోక్తవిధినా విద్వాన్ 'కృణుష్వ పాజ' ఇతి బ్రువన్.	౧౯
'మహాగ్ం ఇన్దో' నృ'వేత్కుక్త్యా 'త్రాతార'మితి మస్త్రతః	
తథా౭౭పి 'వాగ్నిరాయుష్మా' నిత్యుక్త్యా౭౭థ పునర్గురుః	౨౦
'స్వస్తి దా'ఇతి మస్త్రేణ పూర్వహస్తే ప్రదక్షిణమ్	
బంధయేన్మతిమాన్ దేవోస్తత్తన్మస్త్రేణ చ క్రమాత్	౨౧
వామహస్తే చ బద్ధీయా త్తథా కుమ్భే చ మస్త్రతః	
ఆచార్య ఋత్విగ్భిః సార్థం గర్భగేహం ప్రవిశ్య చ	౨౨
న్యస్తకుమ్భాన్ విస్మజ్జైన్యవ ధ్రువం సమ్యక్సమర్చ్య చ	
ఫాపకైః సహ పూర్వోక్తం పుణ్యాహమసి వాచ్య చ	౨౩
† తతశ్శాలాం ప్రవిశ్యైన్యవ దేవదేవం ప్రణమ్య చ	
'యదై వ్యవహ'మితి మస్త్రేణ దేవీభ్యాం సహ శాయయేత్	౨౪

* ఆత్ర కాతుకం విశేష్యం స్యాత్. † తదేవ కాతుకం బద్ధ్యా యదై వ్యవ' మితి బ్రువన్, భావయేచ్ఛయనం వశ్చాద్యభిగోహస్థస్నానాన్, తత్తన్మస్త్రం సముచ్చార్య రక్షం బద్ధ్యా౭౭థ శాయయేత్. అ.

- యద్విద్వాన్విరం విమానం స్యాత్తద్విద్వాన్విరం చ మాలికమ్
ఉత్తరాచ్ఛాదనం కృత్వా గలాధస్తాద్విశేషతః 2౫
- తథావ * వేద్యాం దేవస్య పాశ్చేయైః స్వపనోత్సవా
శాయయేద్భులిబేరం చ సార్థం పూర్వోక్తమస్త్రుతః 2౬
- తతః ప్రావరణం విదాన్ పరితః సమలంకృతమ్
సమ్భారవేద్యామాస్తీర్య భాన్యం వస్తోఽరి క్రమాత్ 2౭
- హేమాదిపాత్రే రత్నాదీకృతస్సన్యసైన్యవాధిదైవతమ్
అధివాన్య విష్ణుమభ్యర్చ్య నవవస్త్రేణ ఛాదయేత్ 2౮
- యజ్ఞాలయస్య పరితః ప్రాగాద్యం చ యథాక్రమమ్
వేదాన్ త్సూత్రపురాణాద్యానభ్యాసనమథాఽచరేత్ 2౯
- స్తోత్రైశ్చ స్తుతిభిశ్చనైన్యరాష్ట్రైశ్చ వివిధైరపి
ప్రముఖే గేయస్త్రుతే చ కారయేద్విధినా బుధః ౩౦

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే మంథపూజా విధిర్నామ
† న ప్రవింశోఽధ్యాయః.

అథాష్టావింశోఽధ్యాయః.

~~~~~

సర్వదేవతార్చనమ్.

అథాతః పరివారాణాం సర్వేషామపి చ క్రమాత్
† యథోక్తవిధినా విద్వాన్ హోమాద్యం చ తథా చరేత్. ౧

* వేద్యాః పాశ్చేయైశ్చ శాయయేత్. గ. † యజ్ఞింశోధ్యాయః. ‡ ఖిలాక్ష.

మహావేద్యపరిష్టాత్తు శివాదీనర్చయేద్యుధః

బ్రహ్మణః దక్షిణే ధీమాను త్రరే శంకరం తథా.

౨

మార్కండేయః * భృగుః చైవ దక్షిణోత్తరయౌరవి

† పూజయేద్విధినా విద్యాన్ ధ్యాత్వా పూర్వోక్తమార్గతః.

౩

ద్వారే ద్వారే చ షడ్దేవాన్ ప్రాగాద్యమభిపూజ్య చ

మణికం చ తథా సద్ధ్యాం ప్రాగ్దావరే సమ్యగర్చయేత్.

౪

ఈశం బలీశం వాద్గేవీమర్కం శక్రం శ్రియం తథా

ఆగ్నేయే పావకం ప్రాచ్యామిశాద్యాన్ పశ్చిమాముఖాన్.

౫

భౌమం జగన్మృపం దుర్గాం ‡ ధర్మం మన్దం చ రోహిణీమ్

మాత్రిశ్చ దక్షిణే పార్శ్వే పూజయేదుత్తరాముఖాన్,

౬

§ నీలం చైవ మహాకాళీం పురుషం వరుణం క్రమాత్

బుధం జ్యేష్ఠాం చ పుల్లం చ వాయుం వై ప్రాజ్ఞుఖాంస్తథా

౭

శుక్రం మునీంశ్చ భృగవాదీన్ గంగాం ధన్వం నిశాపతిమ్

పంచభూతాని ¶ శాస్త్రం చ ప్రాగస్తం దక్షిణాముఖాన్

౮

సమభ్యర్చ్య చ న్యక్షాదీన్ ప్రాగాద్యం చోత్తరాస్తకమ్

వికటం నాగరాజం చ ప్రాగ్దావరే క్రమశోఽర్చయేత్

౯

ద్వారస్వాభిముఖే బాహ్యే అనపాయగణాన్ క్రమాత్

ధ్యాతై ఏవ పూర్వవస్మస్త్రీ పూజయేదప్రవిగ్రహైః

౧౦

యస్యాం దిశి విమానం స్యాద్దావరం తత్ర ప్రకల్పితమ్

‡ త తద్దిశ్యవసానం స్యాన్ స్థానం తదనపాయినామ్

౧౧

భూతాది పూజయేత్తత్ర త తద్ధ్యానసమాయుతః

* చమామ్. గ. † భూమ్యాం చ పూజయేత్. ‡ యమమ్, § సిర్ముతిం చ.

¶ ప్రాగస్తం దక్షిణాభిముఖాన్ క్రమాత్. ‡ తద్దిగ్దావరమ్.

తత్తద్ది * గవసానం చ నామ్నా వై అనపాయినామ్	౧౨
పశ్చాద్ధోతారమాహూయ వస్త్రోద్వైరభిపూజ్య చ	
అధ్యర్యుశ్చ తథా సభ్యే పూర్వవత్పరిషేచనమ్	౧౩
హుతైవైవ వైష్ణవం పశ్చాద్ధోతరేహి వదన్ పునః	
పశ్చిమాభిముఖస్త్రిచక్ హేమాతా సభ్యస్య పూర్వతః	౧౪
‘అధ్వర్యో దేవ’ తేత్యుక్తాన్ పునరాచమ్య పూర్వవత్	
‘నమః ప్రవక్త్ర’ ఇత్యాది † పూర్వోక్తం సంప్రశంసయేత్	౧౫
‘బ్రాహ్మణ భార’ తేత్యన్తముక్తేవ్యాగ్నిం పృ ‡ తోష్య చ	
‘బ్రాహ్మణో యజమానశ్చేత్ప్రవరం తస్య శంసయేత్	౧౬
కుత్రియశ్చేత్క్రమేణైవ పురోహితప్రవరం వదేత్	
పురోహితప్రవరం వాఽథ గురోః ప్రవరమేవ వా	౧౭
విట్కాద్రయోః క్రమేణైవం గ్రామశ్చేత్క్రశ్యపస్య తు	
ఽహతాత్రిం ప్రశంసయేద్విద్వాన్ గురుప్రవరమేవ ॥ వా	౧౮
‘ఇదం విష్ణుర్విచక్రి’ మేతి తస్మాన్తే పశ్చిమాముఖః	
‘ఆయాతు భగవా’ నితి మూర్తిమంత్రైరనుక్రమాత్	౧౯
‘విష్ణుమావాహయా’ మితి భూతపర్యన్తమేవ చ	
ఆవాహయేత్తథా హేమాతా చతుర్భిర్మూర్తిభిః క్రిమాత్	౨౦
నిర్వాపం చ తథాఽధ్వర్యుః స్వాహాకారం చ కారయేత్	
ప్రజ్వాల్య వైష్ణవం పశ్చాద్ధ్యజేద్వావ్యస్తాతిభిః సహ	౨౧
అదౌ నిశ్చిత్త్య పూజాయాం నవధోక్తం యథాబలమ్	

* ద్వారస్థానం. గ. † సూక్తోక్తమ్. ‡ ప్రబోధ్య. ఖ. ఽ ప్రవరమ్. ॥ చ. ఖ.

- తథోక్తపరిషదాం కేచిత్కాలే * వా సంప్రశంసయేత్ ౨౨
- పరిషిచ్య పూర్వవత్సభ్యం పలాశేధ్మాక్ ఘృతాప్లుతాక్ ౨3
- నారాయణాయ విద్మేతి వైష్ణవం జహుయాత్క్రమాత్
- విష్ణునాకాద్యైర్మన్తైశ్చ వడ్భిస్తదైష్ణవైః సహ
- శ్రీసూక్తం చ మహీసూక్తం యశేన్మన్తైరనుక్రిమాత్ ౨౪
- వడ్భిః తత్సప్తసి చే'వేతి మహావ్యాహృతిభిః సహ
- పంచవారుణమన్తైశ్చ జహుయాత్తజ్జయాంస్తథా ౨౫
- అభ్యాతానాంశ్చ హుత్వాస్తే రాష్ట్రభృన్మస్త్రమేవ చ
- యద్దేవాదైశ్చ కూశ్మాండైస్తత్తద్దేవమనుస్మరక్ ౨౬
- 'బ్రహ్మ జజ్ఞాన' మిత్యాది 'యే భూ'తేత్యవసానకమ్
- ఖలోక్తం జహుయాన్మన్తాన్ సర్వదైవత్యమేవ చ ౨౭
- అథవా తద్విమానోక్తనవమార్గ స్థపార్షదాన్
- మన్తాస్తాన్ జహుయాన్మన్త్రీ ఘృతేన విధినా క్రమాత్ ౨౮
- వైష్ణవైర్మూర్తిభిశ్చైత్ర మన్త్రోయస్య న విద్యతే
- జహుయాత్తస్య తస్యైవ నారాయణమనుస్మరక్ ౨౯
- అగ్నిమాహవనీయం చ పరిషిచ్య చ మస్త్రవిత్
- వైష్ణవం † నరసూక్తం చ జహుయాద్దేవమనుస్మరన్ 30
- బ్రాహ్మం చ విష్ణుసూక్తం చ అనావహర్యం విశేషతః
- మధ్యే తు గార్హస్థ్యస్య ‡ దేవ్యైర్మస్త్రం చ వైష్ణవమ్. 3౧
- రాద్రమస్త్రద్వయేనాపి కాబేరం మస్త్రమేవ చ
- జహుయాదావసథ్యాగ్నౌ దశకృత్యోఽథవా పునః. 3౨

- పయోదధిస్తుతై ర్యుక్తం సలాజం వైష్ణవై రపి
 క్రమేణ జహుయాద్విద్వాన్ సర్వాగ్నో ముష్టిమాత్రతః 33
- జహుయాత్పిండరీ కాగ్నావతో దేవాది వైష్ణవమ్
 సరసూక్తం విష్ణుసూక్తం పారమాత్మికమేవ చ 34
- శ్వేతపద్మదలై ర్యుక్తం ఘృతమాప్లుత్య మస్త్రవిత్.
 ధ్యాతై వీవ మనసా దేవం జహుయాత్క్రమశః సుధీః. 35
- ఇంద్రాదీనాం చ హిమామేషు తత్తన్నస్త్రైః పృథక్ పృథక్
 ఘృతేన జహుయాన్మస్త్రీ తత్తద్దేవమనుస్మరన్ 36
- సభ్యం చ పౌండరీకం చ సర్వాగ్నిషు వినా బుధః
 నూత్రోక్తమస్తహోమం చ జహుయాత్క్రమశో బుధః 37
- అచ్ఛిన్నం రక్షయేదగ్నిం గేయన్యత్తాదిభిః క్రమాత్
 వేదఘోషసమాయుక్తం రాత్రిశేషం నయేత్క్రమాత్. 38

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
 * పరివారార్చన విధిర్నూమాప్తవింశోఽధ్యాయః.

అ ఛై శో న త్రి ం శో ౭ ధ్యా యః.

ర త్న న్యా సః.

తతః ప్రభాతే ధర్మాత్మా స్నాత్వా స్నానవిధానతః
 షాపకాదై శ్చ సూత్రోక్తసంధ్యోపాసనతర్పణమ్ ౧

- బ్రహ్మయజ్ఞం చ కృత్యైవ యజ్ఞశాలాం ప్రవిశ్య చ
ప్రణమ్య దేవదేవేశం ప్రణవేన ప్రబోధయేత్. ౨
- విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్య క్రమాదుద్ధాపయేద్ధరిమ్
విమోచ్య వస్త్రమాల్యాదీన్ వస్త్రైశ్చ విభూషయేత్ ౩
- పశ్చాద్రత్నాని చాదాయ గర్భగేహం ప్రవిశ్య చ
* వేదాత్తదపతే ధీమాః ఖలోక్తం సన్న్యసేత్సధిః ౪
- సమస్థలం చ కృత్వాత్ర ధాన్యాన్యాస్తీర్య మస్త్రతః
ఉదగంతం నవం వస్త్రం తస్మిన్నపరి చాస్తరేత్. ౫
- యాగశాలాం ప్రవిశ్యాథ దేవదేవస్య సన్నిధౌ
యజమాన ఋత్విజాం చైవ యథోక్తం దక్షిణాం దదేత్. ౬
- కటకాంగులీయకాద్యైశ్చ వస్త్రైశ్చ వివిధైరపి
ఆఛార్యం పూజయిత్యైవ యజమానోఽథ దైవవత్ ౭
- దశనిష్కం చ వా దద్యాత్సోదకం దేవసన్నిధౌ
దేవపాదస్పృశో భూత్వా జపేయధ్యానతత్పరాః ౮
- శ్రీసూక్తం చ జపేత్పశ్చాత్తత్తత్పాదావనుస్మశన్.
దేవస్య దక్షిణే పాశేఽహోదబ్బుఖమతః పరమ్ ౯
- అల్పదక్షిణయాగస్తద్యజమానస్య నాశనమ్
తస్మాద్యథోక్తం దద్యాత్తం పూజయేద్విధిచోదితమ్ ౧౦
- దైవజ్ఞాః వైష్ణవానన్యాః వేదాధ్యయనఁండితాన్
సర్వానన్యాః విశేషేణ పూజయేత్సర్వబలాహకమ్ ౧౧
- పశ్చాన్ముహూర్తే ధర్మాత్మా యజమానసమన్వితః
మన్త్రిభిః స్థాపితై సార్థం 'భూః ప్రప'ద్యేతి మస్త్రతః ౧౨

- ‘నూనాతిరి క్తం యత్సర్వం గృహాణ పరిపూర్ణ కమ్
క్షుమ’స్వీతి ప్రణమ్యైవ కుసుమాంబలిముత్పజేత్ ౧౩
- వాదైశ్చ వివిధైః సరైర్విధవజపింఛాదిభిః సహ
ఆయుఃైర్మౌగలైశ్చానైర్విధూపదీపసమాయుతమ్. ౧౪
- బ్రహ్మఘోషసమాయుక్తం శకునసూక్తసమాయుతమ్
కుంభం సంగృహ్య శిరసా ధారయన్నగ్రతో వ్రజేత్. ౧౫
- కాతుకాదీ త్సమాదాయ కుంభస్యానునయేత్క్రమాత్
కృత్వా ప్రదక్షిణం ధామ ప్రవిశేదాలయం పునః ౧౬
- బ్రహ్మస్థానే ప్రతిష్ఠాప్య కాతుకం వైష్ణవేన తు
పాశ్వయోరుభయోర్దేవ్యా స్నాపనం దక్షిణే తతః ౧౭
- ఉత్సవం బలిబేరం చ స్థాపయేచ్ఛోత్తరే తథా
కాతుకప్రముఖే కుంభం ధాన్యోపరి సలక్షణమ్. ౧౮
- సర్వస్య దక్షిణే పార్శ్వే చోత్తరాభిముఖోఽబుధః
స్వస్తికాసనమాస్థాయ ప్రాణాయామం జపేత్సనః ౧౯
- ఆత్మసూక్తం జపిత్యానై మాతృకాం విధివన్న్యసేత్
ధ్యాయన్తో విష్ణుసూక్తం చ నరసూక్తమతః పరమ్ ౨౦
- * దేవపాదస్పృశో భూత్వా జపేయధ్యానసంయుతాః
శ్రీసూక్తం చ జపేత్సశ్చాత్తతత్పాదావనుస్పృశన్ ౨౧
- ధ్రువస్య దక్షిణే పార్శ్వే స్థిత్యా చోదజ్ముఖోగురుః
ధృవస్య పాదా స్పృష్టైవ ధృవసూక్తం తథైవ చ ౨౨
- నరసూక్తం వైష్ణవం చ దేవ్యోరపి తథైవ చ

- పరిషదాం తత్తన్నస్త్రం చ ధ్యాయన్నేవ జపేద్గురుః ౨౩
- కుశకూర్పం సమాదాయ చోత్తరాభిముఖో బుధః
అకారం పాదయోర్మధ్యే ఆకారం గుల్ఫయోరపి. ౨౪
- ఇకారం జాన్వంతరే ప్రోక్తం గుహ్యే చాన్వమతః పరమ్
ఉకారం జతరే పశ్చాదాకారం హృదయేఽపి చ ౨౫
- ఋకారం కంఠమూలే తు అన్యం కంఠాగ్ర ఏవ చ
౞కారం దక్షిణే బాహూ వామే చాన్వమతః పరమ్. ౨౬
- ఏకారమోష్ఠయోర్నయస్య ఏకారం దంతయోరపి
ఓకారం నాసికాగ్రే తు ఔకారం దృష్టిమధ్యమే. ౨౭
- అంకారం మధ్యమే న్యస్య * సవిసర్గం చ మూర్ధాని
నాదయుక్తం సుసన్నయస్య రాజమస్త్రేణ వేష్టయేత్. ౨౮
- అకారం మస్తకే పశ్చాదాకారం ముఖవృత్తకే
ఇకారం దక్షిణే నేత్రే ఈకారం వామనేత్రకే. ౨౯
- ఉకారం దక్షిణే కర్ణే వామే చాన్యం తథైవ చ
ఋకారం దక్షిణపుటే నాసికాయాశ్చ వామతః ౩౦
- అన్యం తద్గండయోః పశ్చాత్ ౞ ౞ కాకారా క్రమేణ తు
ఏకారముదరే న్యస్య ఏకారం మూర్ధ్ని ఏవ చ ౩౧
- దంతయోరుభయోః పాశ్చేష్ఠ ఓకారాకారకౌ తథా
శిరస్యంకారమేవ స్వాజ్ఞిహ్వయాం సవిసర్గకమ్. ౩౨
- స్వరాక్ క్రమేణ విన్యస్య పశ్చాత్తద్దక్షిణే కరే
† కవర్గమితరే హస్తే చవర్గం సద్విషు న్యసేత్ ౩౩

* అవిసర్గస్య గ. † కవగణం దక్షిణే హస్తే చవర్గం వామభేద చ.

- టవర్గం దక్షిణే పాదే వామపాదే తవర్గకమ్
 పాశ్వ్యయోరుభయోః పశ్చాత్పకారద్వయమేవ చ 34
 పృష్ఠే జకారం జతరే భకారం * హృదయే తనః
 మకారం కుక్షిమధ్యే తు యకారం బాహుమూలతః 35
 రకారం † తు గలే వైవ వామబాహు వకారకమ్
 ‡ పాణినా స్పృశతాధశ్చ శకారం వక్రదక్షిణే? 36
 వామభాగే షకారం స్వాధ్వదయాదూర్ధ్వతః క్రమాత్
 పరహస్తే విశేషేణసకారం దక్షిణే పునః 37
 హకారమితరే హస్తే స్పృశతా పాణినా బుధః
 కూర్చస్యాగ్రేణ వా పశ్చాత్పకారం జతరే న్యసేత్ 38
 ఊకారం మస్తకే న్యస్య మూర్ధ్ని చాన్యం న్యసేత్క్రమాత్
 వర్ణాధిపాంస్తా ధ్యాత్వైవ ధీ సనాదప్రణవై ర్యతమ్. 39
 క్రమేణ విన్యసేత్పశ్చాన్మస్తైరంగా త్సుబద్ధయేత్
 ¶ ఏకాక్షరం సముచ్చార్య మూర్ధ్ని మధ్యే విశేషతః 40
 లలాటే 'విశ్వే నిమగ్నేతి భ్రువోః 'ప్రాణ' ఇతి క్రమాత్
 'విరత్య బాణ'మిత్యుక్త్వా చక్షుషోః శ్రోత్రయోరపి. 41
 'త్వం వజ్రభృద్భూ'తేత్యుక్త్వా 'ధాతా' నాసికయోరపి
 'ఋవో యజాంషి' జిహ్వాయాం 'స ఏ'షేతి చ దస్తయోః 42

* నుద ఏవ చ. గ. † లకారం చ. ‡ పాణిస్పృశం శకారం చ వామభాగే షకారకమ్, సకారం దక్షిణే పాదే హకారం వామపాదకే, శకారం జతరే న్యస్య ఊకారం మూర్ధ్ని మధ్యమే. § చిదుప్రణవసంయుతమ్. ¶ , ఏకాక్షరాదివ్యాసం చ తత్త్వస్యానవశః పరమ్ అష్టాక్షరం తు విన్యస్య ద్వాదశం నామ విన్యసేత్ పశ్చాద్ధ్యాత్వైవ ఇత్యధికః పాతః. గ. ఆదేశే.

- హనోఽః స సర్వవేత్తేతి ఓషేసామైశ్చ సామితి
తప్తం స్త్రీ'తి హృదయే నాభ్యాం మిత్ర'శ్చేతి తతః పరమ్ ౪౩
- తప్తం విష్ణు'రితి గుహ్యే చ జానో'స్తప్తం భూర్భు'వేతి చ
య ఏవం నిత్య'మిత్యుక్త్వా గుల్ఫయోః పాదమధ్యమే ౪౪
- బుద్ధిమతాం పరాం' చేతి క్రమేణైవ ఋచో న్యసేత్
పశ్చాద్ధ్యాయైవ దేవేతం మూర్ధ్ని నాభౌ చ పాదయోః ౪౫
- నువర్భువర్భు'రిత్యుక్త్వా క్రమాల్లోకా త్సుసన్న్యసేత్
విశ్వరూపం తతో ధ్యాత్వా వాయుబీజేన మస్త్రవిత్. ౪౬
- క్రమాల్లోకా తస్సంబధ్య బీజమాద్యం హృది న్యసేత్
సర్వదేవమయం తత్ర హేమాంగం సర్వకారణమ్. ౪౭
- ఆదిబీజం సుసన్న్యస్య వేష్టయేత్ప్రణవేన తమ్
పాశ్చాత్సూరభయోద్దేవో'స్తథా విన్యస్య మాతృకామ్ ౪౮
- తత్తద్బీజం సుసన్న్యస్య హృదయే వేష్టయేత్తథా
ప్రాణాయామం తతః కృత్వా దేవదేవం సమీక్ష్య చ ౪౯
- పుష్పాంజలిం విస్మజ్యైవ ప్రణమ్యైవానుమాన్య చ
ప్రణమ్య శక్తిం కుమ్భస్థామిదం విష్ణు'రితి బ్రువన్. ౫౦
- ఆయాతు భగవానితి కూర్చేనాదాయ మస్త్రవిత్
కుమ్భాచ్ఛక్తిం ధృవే పూర్వం 'విష్ణుమావాహయామి' చ ౫౧
- * ఇదం జలం మూర్ధ్ని సహ సో'వయేన్మృతిమా గురుః
తస్య పీఠస్య పరితః ప్రాచ్యాం పురుషం చ దక్షిణే ౫౨
- నత్యం ప్రతీచ్యాం పూర్వోక్తమచ్యుతం చానిరుద్ధకమ్

- ఉత్తరే సమ్యగావాహ్య కపిలాద్గో యథాక్రమమ్ ౫౩
- పుష్పన్యాసోక్తవద్ధిమాన్మూర్త్యా చావాహయేత్క్రమాత్
'శ్రియమావాహయ'మీతి పాశ్చే తద్విక్షిణే తతః ౫౪
- మహీం వామే సమావాహ్య ప్రణమ్యైవానుమాన్య చ
మకారం హృదయే న్యస్య బ్రహ్మణమపి పూర్వవత్ ౫౫
- శకారం హృదయే న్యస్య రుద్రమావాహయేత్క్రమాత్
మకారం చ * భృకారం చ హృది మున్యోర్మథాకృమమ్ ౫౬
- సన్న్యసైవ చ మూర్త్యా వై మూర్ధ్ని చావాహయేత్క్రమాత్
'సంయుక్తమేతదీత్యుక్త్వా న్యసేత్సప్తస్థకూర్చకమ్. ౫౭
- పూర్వోక్తానక్షరాన్ న్యస్య చోక్త్వా వై 'భూరసీతి చ
కూర్చం ప్రాగగ్రకం న్యస్య ధ్రువకౌతుకమధ్యమే ౫౮
- కౌతుకాదుత్తరాగ్రం చ దక్షిణే స్తుపసాంతరే
ఉత్తరాగ్రముదీచ్యంతం మధ్యమే చోత్సవస్య తు ౫౯
- ఏవం గర్భగృహే చోక్తం కూర్చం వై వాన్యయోస్తయోః
ధ్రువబేరాత్తథా శక్తిం దీపాద్దీపమివ క్రమాత్. ౬౦
- కౌతుకే సమ్యగావాహ్య స్తుపసే చోత్సవే తతః
ధ్యాయన్నావాహయేద్విద్యాన్ ధ్రువాత్తత్క్రమశః సుధీః ౬౧
- యథా తా గార్హపత్యాగ్నేరన్వాహార్యే ప్రణీయతే.
తస్మాదావాహనీయే తు నిత్యమగ్నిః ప్రణీయతే ౬౨
- తథైవ కౌతుకాదౌ తు సమ్యగావాహయేద్ధృవాత్
ప్రాగాది పరితో వేద్యామింద్రాదీనాం స్వనామతః ౬౩

- ఆవాహయేత్తథాభ్యర్చ్య ధాత్రాదీన్ పార్షదాన్ క్రమాత్
తత్తద్బీజం సుసన్న్యస్య మహాభూతాస్తమేవ చ ౬౪
- ఆవాహయేద్ధురుద్ధీర్మా బీజం నైవ స్థలే యది
పాదౌ ప్రత్యుశ్య చాచమ్య గర్భగేహం క్రివిశ్య చ ౬౫
- సమీక్ష్య దేవదేవేశం ప్రణామం కారయేత్తథా.
పుణ్యాహం కారయిత్వా౭ నై పూజయేదర్చనోక్తవత్
వేదా త్సుత్రపురాణాద్యాః క్రమాదభ్యాపయేత్సనః ౬౬
- పాయసాన్నం నివేద్యైవ హోమం హుత్వా బలిం దదేత్
* బలిబింబం సమభ్యర్చ్య ఆలయం తత్ప్రదక్షిణమ్ ౬౭
- † స్తుత్వా దేవం ప్రణమ్యైవ గురం పశ్చాత్సపూజయేత్
స్సపనోక్తకృషేణైవ తద్రాతౌ స్సపనం చరేత్ ౬౮
- ప్రతిష్ఠానోత్సవం పశ్చాత్తద్దినస్యాపరాహ్ణాతః
ప్రతిష్ఠాయాం చ సంభారం యత్సర్వం గురవే దదేత్ ౬౯
- అన్యథా చేద్దినశ్య ని నిష్ఫలం స్యాన్న సంశయః
అనుపయ్య క్షద్రవ్యాణి పిదభ్యాదవతే సుధీః ౭౦
- అశక్యం తత్ఫలం వక్తుం మయా చాప్యమరై రపి
నై కుంతస్యాధిపో భూత్వా సాహస్యం తత్సవ్యం లభేత్ ౭౧

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్వాస్తే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే ధ్రువచేరప్రతిష్ఠా విధిర్నామ
ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

* గ. ఆదేశకాంక్షిక పాఠః. † కృత్వా. ‡ మహాప్రతిష్ఠా విధిర్నామాస్తే
వింశోఽధ్యాయః.

అథ త్రిం శోఽధ్యాయః.

— (శ్రీ భూమ్యాః ప్రతిష్ఠా.) —

- * అథ దేవ్యోః శ్రియో భూమ్యాః స్థాపనావిధిముత్తమమ్
 పృథక్ పృథక్ ప్రవక్ష్యామి పూర్వం దేవే ప్రతిష్ఠితే ౧
- దేవీయుక్తమయుక్తం వా కౌతుకం స్థాపయేద్బుధః
 ఔత్సవం చ విశేషేణ దేవీభ్యాం స్థాపయేత్సహ ౨
- తద్ద్రామస్యాభివృద్ధ్యర్థముత్సవార్థం విశేషతః
 యద్ద్రవ్యేణ కృతో దేవో దేవ్యా తేనైవ కారయేత్ ౩
- స్థానకే స్థానకే దేవ్యా చాసనే వాఽథ కేచన
 ధృపం తదాసనం స్వాచ్ఛేదౌత్సవం స్థానకం తథా ౪
- కుర్యాదత్ర చ దేవ్యోస్తు ధృవోక్తం చాసనం భవేత్
 పూర్వోక్తేనైవ మార్గేణ కారయేద్విధివత్సదీః ౫
- అంకురాసర్పయితైవ ప్రముఖే దక్షిణేఽథవా
 యాగశాలాం చ సంకల్ప్య భూపయేత్సమలంకృతమ్ ౬
- సభ్యం తన్మధ్యపంక్తౌ తు కృత్వా శ్రామణకాగ్నివత్
 దక్షిణే ధర్మపంక్తౌ తు బింబాధ్యర్థప్రమాణతః ౭
- వేదిం కృత్వాఽథ తత్ప్రాచ్యాం కుండమాపాసనం † క్రమాత్
 కృత్వా శ్వభిం చ తత్ప్రాచ్యాం పూర్వోక్తేన ప్రమాణతః ౮
- సోమపంక్తౌ తు భూమ్యర్థం కారయేచ్ఛయనం బుధః
 ప్రాచ్యామాపాసనం తద్వత్ప్రాచ్యాం తచ్ఛ్వభిమాచరేత్ ౯

- అధివాసగతే దేవ్యా సమాదాయ చ పూర్వవత్
 పశ్యేమే యాగళాలాయాం * ప్రాజ్ఞుభీ స్థాపయేత్క్రమాత్ ౧౦
 వాస్తుహోమం చ పూర్వోక్తం కృత్వా శుద్ధిం చ పూర్వవత్
 సమభ్యుత్య చ సర్వేషు అగ్నిం సంసాధయేత్క్రమాత్ ౧౧
 సంగృహ్య పూర్వవత్కుంభే సంసాధ్య చ పృథక్ పృథక్
 సప్తభిః కలశైర్ధీమాన్ సంస్నాప్యైవ చ పూర్వవత్ ౧౨
 శయనాని తథాఽఽస్తీర్య శయ్యానేద్యాం పృథక్ పృథక్
 తయోః సంస్నాప్య పూర్వోక్తం దేవ్యా కుంభం సమాయుతమ్. ౧౩
 ప్రతిసరం బద్ధయిత్వాఽస్తే ప్రాశ్చిరశ్శాయయేత్క్రమాత్
 ఉత్తరాచ్ఛాదనం కృత్వా పరితః ప్రావరణం చరేత్. ౧౪
 వేద్యాముఃరి సంపూజ్య జయాదీః క్రమశఃస్పర్శిః
 హాత్రం ప్రశంస్య పూర్వోక్తం తత్తదాపాసనద్వయే. ౧౫
 దేవ్యోస్తస్మూర్తిమస్త్రైః జయాదీశ్చావాహయేత్క్రమాత్
 క్రమేణైవ చ నిర్వాప్య స్వాహాకారం చ కారయేత్. ౧౬
 దక్షిణే చాఽగ్నికుండే తు శ్రీసూక్తం † వైష్ణవం యజేత్
 జయాదిమూర్తిమస్త్రైశ్చ హుత్వా సమ్యక్సరక్షయేత్. ౧౭
 ఉత్తరే చాగ్నికుండే తు మహీసూక్తం చ వైష్ణవమ్
 జయాదిమూర్తిమస్త్రైశ్చ హుత్వా వ్యాహృతిభిః సహ. ౧౮
 సభ్యాగ్నౌ సర్వదైవత్యం శాన్తిం హుత్వా చ పూర్వవత్
 సంరక్షేత్పూర్వవత్సభ్యం నిశాశేషం నయేత్క్రమాత్. ౧౯
 స్నాత్వా ప్రభాతే పూర్వోక్తం యాగళాలాం ప్రవిశ్య చ

- ఉద్ధాప్య చాన్యవస్త్రైః సైరలంకృతైః పూర్వవత్. ౨౦
- గురుం సంపూజ్య పూర్వోక్తం విసృజ్యాగ్నిం తత్రైవ చ
తావగ్ని సమ్యగాదాయ సభ్యాగ్నో యోజయేత్క్రమాత్. ౨౧
- అస్తహోమం చ హుత్వాఽస్తే అగ్నిం సమ్యక్ప్రగృహ్య చ
బౌససనాగ్నౌ సంయోజ్య శాన్తిశ్చాత్ర సుహూయతే ౨౨
- ముహూర్తే శుభోదయే ప్రాప్తే కంభం సంగృహ్య పూర్వవత్
దేవ్యోశ్చానుగతే పశ్చాద్గర్భగేహం ప్రవిశ్య చ ౨౩
- కాతుకాభిముఖే తుమ్భే సన్న్యస్య స్థండిలోపరి
తత్తస్మస్త్రేణ దేవ్యా చ పాశ్వాద్యోర్దక్షవామయోః ౨౪
- కాతుకస్య తు పూర్వోక్తం తత్తత్సూక్తం జపేద్గురుః
అక్షరాన్ పూర్వవన్న్యస్య దేవ్యోశ్చైచ్ఛవాచలే తథా. ౨౫
- పూర్వం సమ్యక్సమావాహ్య దీపాద్దీపమివ క్రమాత్
ఆవాహయేత్క్రమాదేవం పుణ్యాహమపి వాచయేత్ ౨౬
- అర్చనోక్తక్రమేణైవ దేవీభ్యాం సహ చాన్యయమ్
సమభ్యర్చ్య చ పూర్వోక్తం హవిః సమ్యజ్ఞివేదయేత్ ౨౭
- సహితం రహితం వాఽథ దేవీభ్యాం చ విశేషతః
స్నాపనం బలిబేరం చ కారయేత్కర్తుర్యచ్యుతా ౨౮
- సంభవేద్యది జీర్ణాదిదోషే బిమ్బే తు కాతుకే
విదైవ దేవ్యా తం శ్యక్త్యా శక్తిముద్వాస్య పూర్వవత్. ౨౯
- గురులూఘవ * మాలోక్య దోషాణాం శాస్త్రవిత్తమః
యది దోషో గురుర్ధీమాన్ సస్యజేత్ప్రతిమాం తథా ౩౦
- సన్ధానయోగ్యప్రతిమాం న త్యజేన్మతిమాం స్తథా

- (యది)త్యజేచ్ఛేత్ప్రతిమాం మోహాత్పాపీయాన్ భవతి ధ్రువమ్. 30
 కృత్వా బేరం తతః పశ్చాత్ ధ్రువాదిషు తథేవ చ
 యద్ద్రోవ్యేణ కృతం పూర్వం తద్ద్రోవ్యేణ చ కారయేత్. 31
 అత్యున్నేషణమారభ్య దేవీభ్యాం సహ మస్త్రవిత్
 న వివాహక్రమశ్చాత్ర స్థాపయేత్పూర్వవత్సుధీః. 32
 బహుబేరేషు సర్వేషు తత్త్యజేద్దోషజం తు యత్
 కృత్వా బేరం పునస్తస్మాచ్ఛిష్టైస్సాన్ధిం తు పూజయేత్. 33
 చోరై రపహృతం బేరం సంభవేద్యది తత్స్వయమ్
 న త్యజేత్పూర్వవద్ధీమాన్ పశ్చాదన్యే ప్రతిష్ఠితే. 34
 స్థానాదన్యత్ర సంస్థాప్య యథాలాభం సమర్పయేత్
 దేవ్యా తత్కృతుకం నై వ యది. 35
 కారయిత్వా స పూర్వోక్తం దేవ్యా తు స్థాపయేద్బుధః
 ఏవం ప్రతిష్ఠితే దేవ్యా సంభవేతాం చ తే యది 36
 దోషహీనే యది తథా తాభ్యాం సార్థం చ పూజయేత్
 సర్వత్ర తుల్యం ప్రాధాన్యం తదేకై కతయా తయోః 37
 తాభ్యాం తత్పూర్వదేవీభ్యాం పూజయేత్సహ కాతుకమ్
 పాణిగ్రహణమార్గం చ ప్రవక్ష్యామి హరేఃకుంభాః. 38
 సాయమర్చావసానే తు దేవ్యా సమ్యక్ ప్రణమ్య చ
 విప్రశ్చేద్యజమానస్తద్దేవ్యా చాత్మగృహే తథా. 39
 సమానీయ సుసంస్థాప్య పూజయేద్గురుణాత్ర నై
 పృథక్ పృథక్ గృహే వాఽథ చాలయే వా మనోరమే. 40
 పూర్వవద్యాగళాలాం చ సమలంకృత్య మంగలమ్

- నిర్గమన్వారపాశేన్ తద్విధీశ్చాపి విశోధ్య చ ౪౨
- క్రముకై ర్నాళికేరై ర్వా యాజ్ఞికై ర్వా మనోరమైః
అధ్యర్థదండమానేన డోలాయా ఉదయం చరేత్ ౪౩
- డోలాయా దక్షిణే స్థాప్య శ్రీదేవ్యర్థం విశేషతః
మహ్యార్థం వామతః స్థాప్య చాగ్రాగ్ర సుబద్ధయేత్ ౪౪
- అవసంఖ్యోపమం ? చాగ్రం సమాబద్ధ్య చ రజ్జునా
కుశపాశేన వా ధీమాన్ నాళికేరోద్భవేన వా ౪౫
- తస్మిన్ శేషం సమభ్యర్చ్య యుక్త్యా లంబనమాయుతమ్
శ్రియే జాతేతి చ తౌ తు బద్ధయేత్సద్భవం నయేత్ ౪౬
- శేషం తదాసనే పూజ్యం భూషయేత్తమలం కృతమ్
స్తమ్భేషు దర్శనమాలాం చ వేష్టయేత్తత్రదక్షిణమ్ ౪౭
- చమ్పకోత్పలమాలాం చ రజ్జ్వ తాం వేష్టయేత్క్రమాత్
గోమయేనోపలిప్తైవ పంచవర్ణైరలంకృతమ్ ౪౮
- కృత్వా తయోశ్చ పరితో జయాదీరర్పయేత్క్రమాత్
శుభే ముహూర్తే సంప్రాప్తి దేవదేవం ప్రణమ్య చ ౪౯
- గంధోదకైః సుసంస్నాప్య భూషయేత్సమలంకృతమ్
అభ్యర్చ్య కౌతుకం బద్ధ్యా దేవదేవం ప్రణమ్య చ ౫౦
- రథే వా శిబికాయాం వా అశ్వే వా డోలకేఽథవా
ఆరోప్య పూర్వవద్ధీమాన్ సర్వాలంకారసంయుతమ్ ౫౧
- శంఖకాహశసంయుక్తం నృత్యగేయసమాయుతమ్
స్తోత్రార్చ్యనిసమాయుక్తం స్వస్తిఘోషసమాయుతమ్ ౫౨
- సమ్భారైః సకలైః సార్థం పుష్పవృష్టిసమాయుతమ్

- తురగైశ్చ గజైశ్చానైః సార్థం దీప్తైః సుమావృతమ్ ౫౩
రాజవద్దేవమానీయం షోలాయాం సంప్రవేశయేత్
* పశ్చాద్దేవ్యా సమాదాయ పూర్వస్థానే నివేశయేత్ ౫౪
యజమానః పత్నీభిః సార్థం పశ్చాద్దేవం ప్రణమ్య చ
క్షీరేణ పాదౌ ప్రత్యక్ష్య కుసుమాంజలిముత్సృజేత్ ౫౫
అత్ర) నీరాజనం దత్వా ప్రణమ్యైవానుమాన్య చ
భక్తైః సర్వజనైః సార్థం గృహం తత్సంప్రవేశయేత్ ౫౬
ఆఘార్య దక్షిణే పాశ్వే విప్రరే సమలంకృతే
సంస్థాప్య దేవదేవేశం ప్రాజ్ఞుఖం రాజవద్గురుః ౫౭
యజమానః పత్నీభిః సార్థం ప్రాజ్ఞమైవానుమాన్య చ
తద్దేవ్యానససూత్రోక్తం మధుసర్కం చ దాపయేత్ ౫౮
జలప్రదానమారభ్య యావత్తద్ధృవదర్శనమ్
సూత్రోక్తవిధినా తావత్కారయేద్విశ్వతః క్రియాః. ౫౯
గోత్రం తద్దేవదేవస్య గురుగోత్రేణ కల్ప్య చ
దేవ్యోస్తద్యజమానస్య గోత్రేణైవ ప్రదాపయేత్. ౬౦
రాజా చేద్యజమానస్తుస్వామిగోత్రేణ ముత్రవిశ్
విట్కూద్రా చేద్యజమానః స్వామిహస్తేన దాపయేత్. ౬౧
విశేషోఽయమితి ప్రోక్తః శిష్టం సూత్రోక్తమార్గతః
కారయేద్విధినా పశ్చాద్గురుం సమ్యక్ ప్రపూజయేత్. ౬౨

* పశ్చాద్దేవ్యా సమాదాయ తత్తద్విశ్వక్తం చ షోలయాః, ఆశోఘ్య తత్తత్
త్సుక్తేన రాజకం వైవ భావయత్, సన్నిధౌ దేవదేవస్య ఛందసామం ప్రశంస్య చ ?
పశ్చాద్దేవ్యా సమాదాయ పూర్వస్థానే సుపన్న్యసేత్. గ.

- తద్విష్ణోః స్థాపనాగ్నిం చ సమాదాయ చ మస్త్రతః
 ద్విధాకృత్య చ సర్వాంగే శ్రియర్థం హోమమాచరేత్. ౬౩
- మహ్యర్థం చాహరేద్వామే ప్రగృహ్యత్ర గృహే న్యసేత్
 క్రియావసానే పూర్వోక్తమగ్నిం సమ్యక్ప్రగృహ్య చ ౬౪
 * పచచాలయే చ పూర్వోక్తే సంస్థాప్యాగ్నిం సురక్షయేత్
 తతః ప్రభృతి నిత్యాగ్నౌ పూర్వోక్తం హోమమాచరేత్, ౬౫
 ధ్రువసద్దర్శనాంతాం చ క్రియామత్ర సమాప్య చ
 ఆచార్యదక్షిణాం దత్వా పుణ్యాహమపి వాచయేత్. ౬౬
- దేవీభ్యాం సహ దేవేశం వై వాహికగృహే తథా
 శుద్ధస్నానోక్తమార్గేణ గన్తోదైరభిషేచయేత్, ౬౭
 అన్యాయసనే సమారోప్య వస్త్రాదైరభిభూష్య చ
 అష్టాపచారైరభ్యర్చ్య రాజవద్విగ్రహైరపి ౬౮
 హవిఃసాఠోక్తమార్గేణ ఋత్విగ్భిః పాచితౌదనమ్
 యథాశక్తి నివేద్యాత్ర షడ్దోణాదధికం పరమ్. ౬౯
- ప్రభూతం వా గృహే చాత్ర ముఖవాసం ప్రదాయ చ
 స్త్రీగణైః సార్థమవ్యగ్రమగ్నిం సమ్యక్ ప్రగృహ్య చ ౭౦
 సర్వాలంకారసంయుక్తం సర్వవాద్యసమాయుతమ్
 గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా చాలయం సంప్రవేశయేత్. ౭౧
- † దేవయానే ద్విజైః స్పృష్టే పాణిగ్రహణకర్మణి
 యది † తేనాఽస్తి దోషశ్చ తేనైవ చ సముద్భవః ౭౨
 ప్రవిశ్య మద్విరం పశ్చాత్సంస్నాప్తైవ చ పూర్వవత్
 జీవన్మునే ప్రతిష్ఠాప్య హవిః సమ్యజ్జీవేదయేత్. ౭౩

వివాహాత్మకమేవ తత్కృతం యేన సలక్షణమ్

తస్య జన్మకృతం వాచం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి

౭౪

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే శ్రీ భూమిస్థాపన విధిర్నామ

తింగికోఽధ్యాయః.

అథైకత్రింశోఽధ్యాయః.

—o—o—o—

స్తు ప నా దీ నాం పృథక్ ప్రతిష్ఠా.

పృథక్ప్రతిష్ఠామార్గం చ స్నాపనోత్సవయోరపి

బలిబిమ్బస్య వక్ష్యామి శృణుధ్వం మునిసత్తమాః

౧

పూర్వోక్తేన విధానేన బిమ్బం కృత్వా సలక్షణమ్

కర్తుశ్చాప్యనుకూలక్షే తద్దినాత్పూర్వమేవ చ

౨

అంకురానర్పయిత్వైవ సంభారానపి సంభరేత్

యాగశాలాం తథా కృత్వా భూషయేద్విధిచోదితమ్

౩

త్రయాణామపి బిమ్బానాం సహ చేత్ స్థాపనం బుధాః

అక్షిమోచనపాదావశా ద్వావేకాగ్నౌ కారయేత్తథా

౪

గవాదిదర్శనద్రవ్యం దర్శయిత్వా పృథక్ పృథక్

యథోక్తమధివాసం త * ద్విమ్బశుద్ధ్యర్థమాచరేత్

౫

సహైకకుమ్భే దేవానాం త్రయాణాం చాపి పూర్వవత్

- సాధయిత్వా ధృవాచ్చక్తిం దీపాద్దీపమివ కృమాత్ ౬
 గురూపదేశమార్గేణ కుమ్భేఽంభసి తథా బుధః
 సమావాహ్య సమభ్యర్చ్య ప్రణామముపి కారయేత్ ౭
 అజ్ఞేన సార్థం పంచాగ్నీం కృత్వా పూర్వోక్తమార్గతః
 తథా హోమం తథా చాన్యాం కారయేత్ పూర్వవత్సభః ౮
 సప్తభిః కలశైర్దేవాం తస్మాన్నైవైవ పృథక్ పృథక్
 తథైవ వేద్యాం పూర్వోక్తం ధాన్యోపరి పృథక్ పృథక్
 అండబాదీంస్తథాఽఽస్తీర్వ దేవాం తస్మాన్నైవైవైత్కమాత్
 కుమ్భేన సార్థం దీపాంశ్చ పూజయేదప్తవిగ్రహైః ౧౦
 తథా ప్రతిసరం బద్ధ్వా శాయయిత్వా యథాక్రమమ్
 హస్తాం ప్రశంస్య పూర్వోక్తమూర్తిమన్త్రా విశేషతః ౧౧
 గంగాధరాస్తమావాహ్య జష్టాకారాహుతి తథా
 హోమావసానే పూర్వోక్తం రాత్రిశేషం నయేత్కమాత్ ౧౨
 స్నాత్వా ప్రభాతే ధర్మాత్మా దేవానుద్ధాప్య పూర్వవత్
 నిర్మాల్యం సంవ్యసోహైవైవ పూజయేదప్తవిగ్రహైః ౧౩
 ప్రవిశ్యాభ్యస్తరం వీరే రత్నాన్విన్యస్య పూర్వవత్
 విసృజ్యాగ్నిం తథా కీర్మా నిత్యాగ్ని స్థాపయేత్కమాత్. ౧౪
 యజమానో గురుం పూజ్య సోదకం దక్షిణాం దదేత్
 ప్రణమ్యైవ గురుం పశ్చాత్తం యాచేత్ స్థాపనాయ వై. ౧౫
 తతః కుమ్భం సమాదాయ శిరసైవ వహ్నా గురుః
 తతోఽను స్థాపకా దేవానాదాయైవ ప్రదక్షిణమ్. ౧౬
 మద్ధిరం చ తథా కృత్వా గర్భగేహం ప్రవిశ్య చ

ధ్రువాగ్రే స్థండిలే కుమ్భం సన్న్యసైవ తపోధనాః ౧౭

వ్యసేయుః పూర్వవద్దేవాంస్తత్తత్స్థానే విశేషతః

కుమ్భాచ్చక్తిం సమాదాయ ధ్రువబేరే చ పూర్వవత్. ౧౮

సమావాహ్య ధ్రువాచ్చక్తిం స్నాపనే చోత్సవే తతః

బలిబేరే సమావాహ్య క్రమేణైవ తథాఽర్చయేత్. ౧౯

అన్యత్సర్వం చ పూర్వోక్తం విశేషోఽయం క్రమాద్బుధః

స్నాపనే స్నాపనం కుర్యాద్యవే చోత్సవం చరేత్. ౨౦

తత్కాలే బలిబేరే చ నిత్యోత్సవమథాఽచరేత్

ఏవం యః కురుతే భక్త్యా విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ౨౧

పంచప్రతిష్ఠావిధిః.

పంచప్రతిష్ఠాకాలం చ ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః

భూమిం సమ్యక్పరీక్ష్యైవ కర్షణం కారయేద్యథా ౨౨

ప్రాసాదం కల్పయిత్వాఽత్ర ద్వారస్థానస్య దక్షిణే

భూమ్యామధస్తాద్విధివద్విశేషేణోపవర్గతః? ౨౩

ప్రథమేష్టకానాం విన్యాసకాలం స్థానమిదం బుధాః

పశ్చాద్యథోక్తం విధినా గర్భం సుసాద్యమస్త్రవిత్ ౨౪

తే వా కంఠాస్తే పట్టికాస్తరే

ద్వారస్థాపనకాలే వా స్థాపయేద్గర్భభాజనమ్. ౨౫

తతో ధీమానాలయస్థాపనానకే

శిష్టమంగం చ దేవాద్యం క్రమశస్తతః ౨౬

సమాలోక్య సుసంస్థాప్య స్థాపిశూలం తతో బుధః

స్థాపయిత్వా యథాన్యాయం సుధావర్ణం చ లేపయేత్. ౨౭

ప్రథమం చేష్టకాన్యాసం గర్భన్యాసమతః పరమ్ పునశ్శూలం సుసంస్థాప్య ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్.	౧౮
అథో మూర్ధేష్టకాన్యాసం కృత్వా చైవం ద్విజోత్తమాః క్రమం పంచప్రతిష్ఠాయాం సామృతే తు విశేషతః	౨౯
హారకం చేద్విశేషేణ ప్రథమే చేష్టకాం క్రమాత్ స్థాపయిత్వా తతో గర్భం పశ్చాత్కూర్ధేష్టకాం పునః.	౩౦
తతః శూలం సుసంస్థాప్య వర్ణేనై వానులిప్య చ ధ్రువం తత్కౌతుకాద్యైశ్చ స్థాపయేద్ధారకే బుధః	౩౧
అది * మధ్యావసానే తు స్థాపయేచ్ఛేద్ధ్రువార్చనమ్ ధ్రువాస్తే జాతివర్గాస్తే స్థాపయేత్సహ కాతుకే	౩౨
నిశ్చిత్త్య విధిగా పూర్వం ప్రాసాదం కర్తురిచ్ఛయా బాలస్థానం చ తస్యోక్తే స్థానే కృత్వా సలక్షణమ్	౩౩
బాలబిమ్బం చ సంగృహ్య ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి పశ్చాత్ప్రతిష్ఠాం కృత్వాఽస్తే ప్రతిమాం త్వరితో గురుః	౩౪
తతో బాలగృహోద్దేవం మూలధామని పూర్వవత్ కృత్వా యత్ స్థాపితం చైవ సామృతం త్వత్తి తద్విదుః	౩౫
అశక్తః కాతుకాద్యైశ్చ మూలధామని శాస్త్రవిత్ ప్రతిష్ఠా యత్కృతా తత్తు హారకం చేతి కథ్యతే.	౩౬
తయోస్తు సామృతం ముఖ్యం గౌణం తద్ధారకం విదుః తతో ధ్రువార్చాభేదోఽపి సామాన్యం స్యాద్విశేషతః	౩౭
బలయుగ్యజమానేచ్ఛా సర్వశాస్త్రేషు సర్వధా	

కర్తు

శాస్త్రమాత్రం ప్రగృహ్య చ

35

ద్వితలస్థాపనామార్గం పరివక్ష్యామి తపోధనాః

ధామ వాసాధికారోక్తం కృత్యాఽలంకారసంయుతమ్

36

అదా భోగాసనం స్థాప్య ద్వితీయే

ద్వితీయే స్థానకం స్థాప్య పూజయేత్కర్తురిచ్చయా

౪౦

యోగభోగాదిమాన్దేషు చైకమాన్దేణ మస్త్రవిత్

ధృవబేరాణి పూర్వోక్తం కారయేత్తత్తలాహాకమ్

౪౧

బహుభూమివిమానత్వాత్సమ్మతే తు విశేషతః

ప్రస్తరస్థాపనానం స్వాత్తలస్య చ తలస్య చ

౪౨

తస్మాత్తత్తద్గ్రహే ధీమాన్ కాలే తత్తద్ధృవం తథా

స్థాపయిత్వా తలం చాన్యం కారయేచ్ఛాదితే సతి

౪౩

ధృవాణి తద్విమానేషు తలంప్రతి తలంప్రతి

స్థాపయేల్లఘుబేరాణి చోర్ధ్వే చోర్ధ్వే విశేషతః

౪౪

విపరీతేఽప్యనర్థః స్వాదాదావేవ శిలామయమ్

దాదు ద్వితీయే సంస్థాప్య తృతీయే శూలమేవ వా

౪౫

చతుర్థే మృణ్మయం ప్రోక్తం ధృవమన్యేషు లోహజమ్

అథవా సర్వతః శూలం స్థాపయేద్విధిచోదితమ్

౪౬

పూర్వోక్తేన విధానేన వర్ణేనై వాసులిప్య చ

ప్రతిష్ఠాక్తవిధానేన ప్రతిష్ఠామారభేత్క్రమాత్

౪౭

యథోక్తదివసే ధీమాన్తలం పశ్యతి తలంప్రతి

అంకురానర్పయిత్వైవ సంభారానపి సంభరేత్	౪౮
తథాఽక్షిమోచనం కృత్వా అధివాన్య తథైవ చ	
ప్రముఖే యాగశాలాం చ అదిభూమేశ్వ పూర్వవత్	౪౯
తస్య పశ్చిమభాగే తు ద్వితలార్థం సమాచరేత్	
తస్య పశ్చిమభాగే తు తథైవ త్రితలాయ చ	౫౦
యాగశాలామలంకారం పూర్వవత్కారయేద్యథా	
తేషాం మధ్యేషు వేదిం చ పూర్వవత్కారయేత్తథా	౫౧
త త్ర ద్వేద్యాశ్చ పరితశ్చాగ్నికుండాని పూర్వవత్	
ప్రత్యేకమపి దేవానామాలోక్య వరయేద్యథా	౫౨
ఋత్విజశ్చ తథా ధీమానాలయస్యోత్తరే తతః	
వాస్తుఘోషామం తథై కాగ్నో చలానామపి సర్వతః	౫౩
హుత్వా తథైవ సంశోధ్య సర్వాగ్నో ఘోషామమాచరేత్	
ఆచార్యశ్చ తథా కుమ్భాన్ సంసాధ్య విధినా తతః	౫౪
సంస్నాప్య కలశైర్దేవాన్ కాతుకం బన్ధయేత్తథా	
హోత్రం ప్రశంస్య పూర్వోక్తమాదిభూమా విశేషతః	౫౫
ఆవాహ్య సామదాన్ త్సర్వాన్నిరుప్యన్యహుతిం తథా	
వీళామితాభ్యాం సార్థం వై ముఖపాల్యస్తమస్యయోః	౫౬
ఆవాహయేద్విశేషోఽయం శిష్టం పూర్వవదాచరేత్	
ప్రభాతే దేవానుద్ధాప్య సుముహూర్తే శుభోదయే	౫౭
ఆచార్యాన్ సంప్రపూజ్యైవ వైష్ణవాన్వైచివ పూజయేత్	
త త్ర ధర్మగుహే దేవాన్ తస్మాదైవైవ చ పూర్వవత్	౫౮

- సమావాహనైవ పూర్వోక్తం సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్
ద్వితలాదా విశేషేణ బ్రహ్మదీక్ష వైష్ణవాంతకమ్ ౫౯
- వీళామితాభ్యాం సప్తదశ పూజయేత్తాంతస్తతే తతే
సర్వానాదా తతే విద్వాన్ పరివారాత్సమర్చయేత్ ౬౦
- శ్నుపనోత్సవాది సర్వాణి బల్యధరణమేవ వా
నైమిత్తికాని సర్వాణి కుర్యాదాదితలే తథా. ౬౧
- కారయేన్నిత్యకర్మాణి తలేష్వన్యేషు పూర్వవత్
విభవే సతి తృతీయాదా తలంప్రతి తలంప్రతి. ౬౨
- నిత్యస్నానం చరేద్విద్వాన్ నిత్యమాదా తు వా చరేత్
జహుభూమివిమానే తు కర్తరి త్వరితే సతి ౬౩
- స్థలావసానం వా తత్తత్ స్థాపయేత్కౌత్సుకైః సహ
తలమస్యం సముద్దిశ్య బాలస్థానే ప్రపూజయేత్ ౬౪
- అత్యంతే బాలస్థానే చ హేతునా యేన కేవచిత్
ముఖమండపవామాంశే స్థాపయేదితి కేచన ౬౫
- స్థలేఽన్యస్మిన్ స్థాపితం చేద్బాలాన్మూలాలయే తథా
క్రియామా (మ) దైవ్య పూర్వోక్తం యజమానే త్వరితే సతి ౬౬
- కాలాపేక్షాం వినా ధీమాన్ స్థలాంతం యావదత్ర వై
వృక్షకం స్థాపయే * త్రేహం దోషో నాస్తి న సంశయః ౬౭
- సర్వకాస్త్రేషు దేవార్థం యజమానస్య యత్ప్రియమ్
తత్ప్రియం వాఽచరేత్తేన గురుః ఖలు న దోషదః ౬౮
- యావత్సమాస్తి శిరసస్తావన్మూర్ధేష్టకాం తథా

స్థాపిశూలం తథా స్థాప్య సుధాకర్మాణి కారయేత్ ౧౯

విమానస్థాపనోక్తేన స్థాపయేత్పూర్వవత్తతః

ధృివాణి పూర్వం సంస్థాప్య పునర్మూర్ధేష్టకాం న్యనేత్ ౨౦

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే స్తుపనాదీనాం పృథక్పఠిస్తా విధిర్నామ
ఏకత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ ద్వాత్తిం శోఽధ్యాయః.

→ (భగవదర్చనవిధిః) ←

అతః ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి దేవేశస్వార్చనాక్రమమ్ ౧

పూజకః ప్రాతురుద్ధాయ దేవేశం మనసా స్మరన్ ౨

సూతోక్తేన విధానేన స్నాత్వా సన్ధ్యాముపాస్య చ ౩

ప్రతద్విష్ణుః స్తవేత్యుక్త్వా గత్వా దేవాలయం పునః ౪

ప్రణామం కారయేత్పూర్వం విమానం పూర్వమస్తతః ౫

విమానం ప్రదక్షిణం కృత్వా పృథమావరణే ద్వయమ్ ౬

అస్తి చేచ్ఛాస్తభవనం తదస్తమణండలేఽర్చకః ౭

న కుర్యాత్ప్రదక్షిణం చాత్ర నాస్తి చేదథవా చరేత్ ౮

సన్ధ్యాకాలం వినాఽన్యత్ర పూజకశ్చాన్యభక్తకః ౯

న లంఘయేద్విమానస్య * ఛాయాం చేద్యద్యనర్థకృత్. ౧౦

సాయం ప్రాతస్తు సంధ్యాయాం హరేర్ధానుప్రదక్షిణే ఫలం వక్త్రుశకన్యం తన్మయా చ బ్రహ్మణాఽపి చ	౬
ప్రదక్షిణాద్యయం కృత్వా విమలం సంప్రణమ్య చ యంత్రికాం చ సమాదాయ నిరస్తం రక్ష' ఇతి బ్రువన్.	౭
'హిరణ్యపాణి'నిత్యక్త్వా కవాటే యోజయేత్ప్రమాత్ 'దివం విభృణోతు' మస్త్రేణ చోద్ధాటనమథాఽచరేత్.	౮
తేజైవాత్తః ప్రవిశేత్సవ ప్రణమేదేవసువ్యయమ్ పాణిభ్యాం సంప్రహరేత్సవ శామ్య'న్వితి చ మస్త్రతః	౯
భక్త్వా 'భగవత' ఇత్యుక్త్వా ప్రాథయేదేవకీసుతమ్ స్నాత్వా తథైవ శిష్యశ్చ దేవదేవం ప్రణమ్య చ	౧౦
'దుహతాం దివ'నిత్యక్త్వా కుంభమూదాయ భక్తిమాన్ తోయమూద్యమభీత్యుక్త్వా నద్యాదౌ సంప్రగృహ్య చ	౧౧
'సోమం రాజాన'నిత్యక్త్వా ప్రవిశేదాలయం పునః పానీయసంచయ్థానే సన్నీత్యసోత్పాయ మస్త్రతః,	౧౨
వాసయిత్వా ఊశీధాద్యై రిదమాపశ్శివా' ఇతి మూర్జయిత్వా తు మూర్జన్యా 'అవధూ'తేతి మస్త్రతః	౧౩
'ఆశాసు సప్త' ఇత్యుక్త్వా ప్రోక్షయేద్గోమయాంభషా గర్భదాన్వరాది సర్వత్ర ద్వారే ద్వారే విశేషతః	౧౪
అర్ధచన్ద్రసమాకారం గోమయేనోపలేపయేత్ గోచర్మమాత్రం పరితో భూతపీఠస్య చైవ హి	౧౫
వ్రతౌశ్య సర్వపాత్రాణి 'చామా వాద' ఇతి బ్రువన్ హవీంషి చోపదంశాని పాచయేద్విధినా * బుధః	౧౬

- పాదా ప్రత్యక్ష్య చాచమ్య దేవేశమనుమానయేత్
 పూత స్త్రీసీతి నిర్మాల్యం వ్యపాహ్య పరిమృజ్య చ ౧౭
 విష్వక్సేనం సుసుపూజ్య పర్షదోఽన్యైః త్సుపూజయేత్
 పశ్చాత్తదర్పణో ధీమాః పవిత్రం ధారయేత్ తథా ౧౮
 చందనేన మృదా వాఽథ చోర్ధ్వపుంత్రాణి ధారయేత్
 ఉర్ధ్వపుండ్రాధిపాః దేవాః కేశవాదీః ప్రణమ్య చ ౧౯
 మాతృకాం పూర్వవన్నయ్య చాత్మానం భావయేద్ధరిమ్ (త్యక్తా)
 బ్రహ్మ బ్రహ్మస్త్రాత్మేతి హృదయం చాభిమృశ్య చ ౨౦
 ద్యౌర్ద్యౌరసీతి చ శిరః శిఖేతి చ శిఖాం బ్రువన్
 'స వేదా' ఇతి మస్త్రేణ కారయేత్కవచం స్వయమ్. ౨౧
 దక్షిణే తు భుజే వామే చక్రశంఖా స్మరేత్తతః
 తతశ్చాత్మసురక్షార్థం ధనుః పూర్వే సుసున్నరేత్ ౨౨
 శక్తిం చ దక్షిణే పార్శ్వే గదాం చై వాపరే తథా
 ఖడ్గం వామే సుసన్నయ్య చక్రమూర్ధ్వే స్మరేద్దుభః ౨౩
 వాసుకిం విదిశాస్వన్యాస్వప్రాణ్యాని పూర్వవత్
 ఫడంతం చ స్మరేదేవం పాణినా దక్షిణేన చ ౨౪
 విష్ణుస్తావ్రీమితి * రక్షాం వా శ్రుతిరస్తి తథా స్మరేత్
 'నూర్మోఽసీతి చ సవ్యే వై 'చన్ద్రోఽసీతి చ వామతః ౨౫
 నన్నయ్య చక్షుషోర్ధీమాః బీజమాదిం హృది న్యసేత్
 ఆభురణ్యం విధిం యజ్ఞం బ్రహ్మణం † చేన్ద్రోమిత్యపి ౨౬
 అంగుష్ఠాదికనిష్ఠాస్తం సంస్పృశ్యై వాధిదేవతాః

- హస్తయోస్తలయోః స్మృత్వా మండలే సూర్యసోమయోః. ౨౭
- 'అస్తరస్మిన్నిమ' ఇతి ప్రకోషా చాభిమర్శయేత్
- 'బ్రహ్మైవ భూతమిత్యక్త్వా తం దేవం భావయేత్స్వయమ్. ౨౮
- గురూపదేశమార్గేణ ప్రాణాయామం చరేత్తతః
- ఉద్ధాయ తస్మాద్ధర్మాత్మా విష్ణుగాయత్రియా పునః. ౨౯
- ధ్రువస్య పాదయోర్మధ్యే మూర్తిమన్త్రైశ్చ పంచభిః
- పాదపుష్పం చ దత్వాస్తే కాతుకం సంప్రణమ్య చ 30
- 'భూః ప్రపద్యే'తి మన్తేణ సమానీయ చ కాతుకమ్
- మూలాలయస్య చైశాన్యాం దేవీభ్యాం సహ చావ్యయమ్. 31
- స్నానవీతే ప్రతిష్ఠాప్య 'పరం రంహ' ఇతి బ్రువన్
- సుస్నాప్య విధినా తత్ర ప్లోతేనైవ విమృజ్య చ 32
- పూజావీతే ప్రతిష్ఠాప్య వస్త్రాద్యైరపి భూషయేత్
- వీతం చ గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య 'సంయక్త'మితి చోచ్చరన్. 33
- ధ్రువకాతుకసంబంధం కూర్చం నిక్షిప్య బుద్ధిమాన్
- ప్రాద్భావరే పశ్చిమద్భావరే ప్రాగగ్రం తం న్యసేద్బుధః 34
- దక్షిణే చోత్తరే వాఽపి కూర్చం తముదగాననమ్
- ధ్రువస్య పాదయోర్మధ్యే 'విష్ణవే నమ' ఇత్యపి 35
- దద్యాత్పుష్పం చ పూర్వాది దిశాసు పురుషాదికాన్
- కపిలాదీంస్తు కోణేషు ప్రథమేష్టై సుసన్న్యసేత్ 36
- వారాహాదీంశ్చతుర్దిక్షు ద్వితీయే సన్న్యసేత్కర్మమాత్
- విదిశాసు సుభద్రాదీన్విశ్యసేత్సప్తమేవ చ 37
- త్వతీయే సన్న్యసేత్సప్తం దిక్పాలాన్ క్రమశోఽత్ర వై

ధ్రువే స్థితే కరోత్యేవమాసనే తు విశేషతః	3౮
ప్రసారితస్య పాదస్య పరితః సన్నయనోత్తరః	
అనంతోద్ధ్వ శయానస్య పాదయోర్మధ్యమేఽథవా	3౯
దేవ్యోశ్చ మూర్తిమన్త్రేణ తతో దద్యాన్న మోస్తకమ్	
వీతాన్తే కాతుకస్యాఽపి ప్రాగాదీశాన్తమేవ చ	౪౦
సుభద్రాద్యష్టదేవాంశ్చ * మిత్రాదీనర్పయేత్తథా	
మార్కండేయం భృగుం చాపి దక్షిణోత్తరయోరపి	౪౧
కాతుకస్య తథా క్రౌన్తం పూజయేద్భృహ్మశంకరా	
ధాత్రాదీనర్పయేత్పశ్చాన్నవధోక్తాంశ్చ పార్షదాన్	౪౨
అఘోరస్తం పూజయేద్భిష్యో మూర్తిమన్త్రోర్మమోస్తకైః	
ప్రధానద్వారతో ధీమా ధాత్రాదీనర్పయేత్క్రమాత్	౪౩
నాన్యత్ర కేవలం తత్ర? ద్వా పార్వలాన్ త్నమర్పయేత్	
† వేదాద్యష్టదస్పశ్యే ద్విధా స్యురైవ తపోధనాః	౪౪
అర్చనాకాంక్షిణః కేచిత్కేచిదైవ బలికాంక్షిణః	
ప్రాతరేవార్పయేత్సర్వాః పర్వదో ద్వివిధానపి	౪౫
‡ దద్యాదైవ బలికాంక్షాణాం తస్మిన్ కాలే బలిం బుధః	
కాలయోబలికాంక్షాణామన్యయోర్బలిమేవ చ	౪౬
విపరీతేఽప్యనర్థః స్యాత్పూజాపేక్షాం తయోరపి	
పూజయేత్పూజనాకాలాద్దేవదేవస్య పూర్వతః	౪౭

* ఇంద్రాదీన్. ? ౫. † ధాత్రాదిద్వార దేవాశ్చ బ్రహ్మేశో చ మునిస్తథా, ఏతే త్తామపేక్ష్యైశ్చైవ బలికాంక్షిణః. ‡ కాలయోరన్యతః శిష్టాన్ బలిదేవం వి నిక్షిపేత్. ?

నివేద్యాస్తేఽథ దేవస్య తత్ప్రియాణాం బలిం ఓషేత్	
నిత్యం నైమిత్తికం చేతి ద్విధా స్యాత్తత్తు పూజనమ్	౪౮
హవిర్నివేదితే (తన) తేమాం నిత్యే చైవ బలిం దదేత్	
అన్యస్మిన్న బలిం దద్యాదుత్సవాగ్రయణౌ వినా	౪౯
అర్చాపాత్రాణి సర్వాణి సంగృహ్యైవ ఖలోక్తవత్	
ప్రచ్ఛన్నపటమచ్ఛిద్రం గర్భద్వారే తు నిఓషేత్.	౫౦
అదర్శనార్థం పూజాయాః పూజకస్య తు మధ్యమే	
వేదదూషకపాపండాన్ దీక్షితాన్ బధిరాదికాన్	౫౧

... ..

దేవస్య దక్షిణే పాశేఽపినః ప్రాఙ్ముఖోఽర్చకః	
* ఏకజాన్వా సమాసీనః ప్రాఙ్ముఖోద్యుఖోఽథవా	౫౨
వస్త్రే వా ఫలకాయాం వా † చారణ్యే వాఽసనోచితే	
అసయితాఽఽత్మసూక్తం చ జప్త్వా దేవమనుస్మరన్	౫౩
‘సువర్భువర్భూ’రిత్యుక్త్వా మూర్ధ్ని నాశౌ చ పాదద్వయే.	
విన్యస్య హృదయే బీజం ‘య’కారం పాదుకాంతరే	౫౪
ప్రణవై ర్వేప్తయితా తౌ బిష్టనాదసమాయుతమ్	
అక్షరాణి తథా ధ్యాత్వా దేవదేవమనుస్మరన్	౫౫
నత్వా ప్రణిధిముద్ధృత్య దీపాద్దీపమివ క్రమాత్	
భక్త్యా ప్రణిధ్యామావాహ్య దేవీభ్యాం సహ తజ్జలే	౫౬
ధ్యాత్వా తథైవ ధర్మాత్మా తస్మాత్కౌతుకమూర్ధ్ని	
‘విష్ణుమావాహయా’మీతి సావయేస్మూర్తిభిః క్రమాత్	౫౭

* ఏకజాన్వాసమాసీనః. గ. † చక్రే వా చాసనోచితే.

శ్రియం చ దక్షిణే పార్శ్వే మహిం వామే తథా బుధః
 సమావాహ్య తథాఽర్చాయామాత్సవేఽపి చ కేచన ౫౮
 ఆవాహనవిసర్గా * ద్వా స్నాపనే చౌత్సవే † పునః
 నిత్యాన్యనాయామాదౌ తు తథైవాస్తే తు వా చరేత్ ౫౯
 స్థాపితే ‡ తద్వహే? వేద్యామేకప్ర్యాం కౌతుకేన వై
 యది చావాహనోత్సర్గా కుర్యాద్వా శ్రేష్ఠభో (పూ?) జనే ౬౦
 ఏవమావాహ్య వీథాస్తే పుష్పైర్దిభైః కుశైస్తు వా
 ఆసనం కల్పయిత్వా తు 'చాస్తాస్వసన'మితిబుధా ౬౧
 'విశ్వాధికా'నామిత్యక్త్వా ఆభిముఖ్యస్తు స్వాగతమ్
 'మనోఽభిమ'స్తేత్యుచ్చార్య యాచయేదనుమానకమ్ ౬౨
 'త్రీణి'దేతి మస్త్రేణ పాద్యం దత్వాఽథ పాదయోః
 'శన్నీ'దేవీరితి తథా దద్యాదాచమనీయకమ్ ౬౩
 'తద్విష్ణోః పరమం' చేతి 'తద్విప్రాస' ఇతి బుధా
 'నరోమ్హా'త్రేతి చ తథా 'విష్ణోః కర్మాణి' మస్త్రతః ౬౪
 'త్రిదై'వేతి చ మస్త్రైః స్త్రై క్రమేణైవ చ బుద్ధిమాన్
 పుష్పం గంధం చ ధూపం చ దీపం చాఘ్ణ్యం చ పూర్వవత్ ౬౫
 దద్యాత్తదుక్తమస్త్రైస్తైస్సాగ్ధం ద్రవ్యాధిపాత్సర్గ
 ఉపచారేషు సర్వేషు ప్రియమఘ్ణ్యం హరేర్బుధాః ౬౬
 తస్మాన్నివేదయేద్ధిమాన్ మధుసర్కోనమం శుభమ్
 తస్మాదాచమనం చాఽస్తే కారయేత్పూర్వమస్త్రతః ౬౭
 ద్రవ్యాలాభే తు ఖోయం వా పాత్రాలాభే తు చాక్షతమ్

* చ కుర్యాద్వా శ్రేష్ఠభావే. గ. † బుధః. ఖ. ‡ తదభః. ఖ.

- * కూర్చేన తోయదానం వాన్నానాస్తే పాద్యకస్య చ
అఘాన్యాస్తే హవిషశ్చాదావస్తే చైవ విశేషతః
తథైవాచమనస్యార్థం భవత్యన్యత్ర నాచరేత్. ౬౪
- న్నానం ప్లోతం చ వస్త్రం చ ఉత్తరీయం చ భూషణమ్
ఉపవీతం క్రమేణైవ దద్యాన్మన్త్రైః సలక్షణమ్. ౭౦
- అహో మిత్రశ్చ + తేజశ్చ భూతో భూ' తేతి మస్త్రతః
అగ్నిం దూతేతి మన్త్రాస్తే సంస్మృత్యై వాధిపాన్ పునః ౭౧
- తతః పాద్యాది దీపాస్తం దదేత్పూర్వోక్తమస్త్రతః
ద్రవ్యాలాభే తు పుష్పైర్వా మూర్తిమన్త్రైః క్రమాద్బుధః ౭౨
- దేవేన సార్థం దేవ్యా చ పూజయేత్సప్తమస్త్రతః
న్నాపనం చౌత్పనం పశ్చాద్బలివేరం సమర్చయేత్. ౭౩
- ఉపలిప్య మండలం పశ్చాత్ప్రముఖే గోమయేన చ
అథావనీతి మన్త్రేణ గురోః శిష్యస్తస్వనుజ్ఞయా ౭౪
- హవిః పాత్రం † చ సంగృహ్య భాస్కరం పూజయేత్క్రమాత్
'దేవస్య' తేతి మన్త్రేణ ఘృతేనై వాభిఘారయేత్. ౭౫
- స్థాల్యామన్నం చతుర్భాగం కృత్యై కాంశం తతో బుధః
ప్రక్షిప్య వైష్ణవైర్మన్త్రైః పాత్రే దేవమనుస్మరన్. ౭౬
- వ్యంజనాని తథా పాత్రే ప్రక్షిపేత్పూర్వమస్త్రతః
గాయత్ర్యా చ సమాధాయ ఆదాయైవ చ మండలే. ౭౭

* స్నానాస్తే చైవ పాత్యాస్తే అఘాన్యాస్తే హవిషోఽస్తరే, తథైవాచమనం
చాహ (౦) భవత్యన్యత్ర నాచరేత్. ౫. † సోమః. ‡ సమభ్యర్చ్య భాస్కరం పూజ్య
శోధ్య చ.

- త్రిపాదే హేమజాదా తు వస్త్రే వా మండలోపరి
విన్యస్య ఘృతమాస్రావ్య పుష్పం చోపరి విన్యసేత్. 2౮
- అహమస్మీత్యభిమృశ్య సుభూః స్వయమితి బ్రువన్
హవిర్నివేదయేత్పశ్చాన్మూర్తిమస్త్రైశ్చ పంచభిః 2౯
- దేవ్యావపి తథా పశ్చాత్ స్తుపనాదిభ్య ఏవ వా
ఱసీనో వా స్థితో వాఽపి తద్బింబస్యాహాకం చరేత్. ౩౦
- అహమాంధాయ ద్వితీయాంశం సమాదాయ పునర్దురుః
హుత్వా ఖలోక్తవ * ద్ధీమాక్ బలిం దద్యాత్తథా పునః, ౩౧
- స్వాదు శీతలపానీయ మిదం విష్ణురీతి బ్రువన్
దద్యాదాచమనం పశ్చాత్ ప్లోతం గన్ధైర్విమర్దితమ్. ౩౨
- మూలమగ్రం చ సంభేద్య తాంబూలం చాధివాస్య చ
చతురః పూగఫలకా విభజ్య ద్వా తథైవ చ ౩౩
- ఘృతాత్పరీతి లద్దద్యాచ్ఛూర్ణయ్యుక్తమథాపి వా
ఇదం కనీయో గృహ్ణీయాత్ నవధోక్తప్రకారతః ౩౪
- విధినా బలిమారాధ్య బలిబేరేణ ఏవ వా (చాన్యత్రాః)
ఖలోక్తవిధినా పశ్చాత్ప్రదక్షిణమథాఽచరేత్ ౩౫
- † కుర్యాత్ప్రణామాన్విధినా విష్ణుసూక్తేన మస్త్రవిత్
కుసుమాంజలిముత్పృజ్య శ్చమసేవ్యతి చ యాచయేత్ ౩౬
- ద్వారేశాక్ సంప్రణమ్యైవ సూర్యస్తేవ్యతి చ మస్త్రతః
కవాటం బద్ధయేత్పశ్చా ‡ త్కాలాత్పూర్వం న మోచయేత్ ౩౭

* హోమాక్. ఖ. † కుర్యాత్ప్రణామాక్ గ. పంచ. ‡ నాస్తరే మోచయే
ద్వ్యధః.

* అకాలే యది మోహాదై వ్రుద్ధోభూత్సహసా హరిః ?
 తద్ద్రామే కలహేనా భూత్వా గచ్ఛన్తి చ యథాతథా ౮౮
 ఆత్మనశ్చ చతుర్థాంశం వైశ్వదేవార్థమర్చకః
 ఆదాయ వైశ్వదేవాన్తే † శిష్టాంశం భోజయేత్సనః ౮౯
 ‡ బలిశేషం హోమశేషం వైశ్వదేవస్య శేషితమ్
 గృహ్ణీయాదై వ్రుద్ధదేవార్థం భోజనార్థం చ పూజకః ౯౦
 నివేదితాంశమాదాయ చతుర్థా పరికల్ప్య చ
 ఏకభాగం ప్రదాతవ్యం సేనేశాయ విచక్షణాః ౯౧
 విష్వక్సేననివేద్యాన్నం నిర్మాల్యం స్వాత్తతో బుధః
 తన్నివేద్యం సమాదాయ గోభ్యః శూద్రాయ వా దదేత్ ౯౨
 శిష్టం ద్విభాగమాదాయ దాతవ్యం చ ద్విజన్మనామ్
 † భోజయేత్తుర్ద్విజాః సర్వే గురోరుచ్ఛిష్టవద్ద్విజాః ౯౩
 సర్వేషాం చ పితా విష్ణుః తస్మాద్భోజ్యం నివేదితమ్
 విప్రాణామాశ్రమస్థానామృత్విజాం చ తథాఽర్చకః ౯౪
 చండాలపతితాదీనామన్యపాపండినామపి
 న దద్యాత్తు విశేషేణ యది చేద్దోషకృద్భవేత్. ౯౫
 ప్రాయశ్చిత్తం మయా వక్తుమశక్యం బ్రహ్మణాఽపి చ
 తస్మాత్తదస్యజా యే చ తేషాం విద్వాక్ న దాపయేత్. ౯౬
 మయా ప్రోక్తం ఖలే పూర్వం తథైవ విధినా చరేత్

* దిశే దనస్తరే మోహాత్ వ్రుద్ధోభూత్సహసా హరిః. గ. † శిష్టాన్నమ్. ‡ బలి శేషం హోమశేషం సమాదాయేన ఋత్విజాః, భోజయేత్తు తథా వశ్యాదై వ్రుద్ధదేవా వశేషితమ్. † భోజయేద్భజ్యశిష్టం తద్విప్రైః స్వగురుశిష్టవత్.

* మధ్యాహ్నం చ తథా సాయే ఖలోక్తవిధినాఽర్చయేత్	౯౭
హవిఃపాకవిధానాని నిత్యాన్యన్యాని సర్వశః	
ఉపదంశవిధానాని గౌల్యాదీని తథైవ చ	౯౮
నిత్యోత్సవవిధానాని బలిదానవిధా అపి	
ఉపచారాణి సర్వాణి ఖలోక్తవిధినా చరేత్.	౯౯

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే నిత్యార్చన విధిర్నామ
ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ త్రయస్త్రీంశోఽధ్యాయః.

—

నైమిత్తికార్చనమ్.

అథారః సప్రవృత్త్యామి శృణుభ్యం మునిసత్తమాః	
నైమిత్తికార్చనం వక్ష్యే సర్వకామఫలప్రదమ్.	౧
అమావాస్యపౌర్ణమాసౌః దావదశ్యోః శ్రవణేఽపి చ	
† అర్చనం ముఖ్యమాహురై వ విదుషో వేదపారగాః.	౨
నైమిత్తికార్చనామాహుర్విష్ణుపంచక్షకా అపి	
నిత్యార్చనాయాం తస్మానే ‡ త్విజ్ఞానాద్దోష ఏవ యత్.	౩
న్యూనాతిరిక్తం యత్సర్వం పూర్ణం స్యాత్తేషు పూజనాత్	

* భావనం సర్వమాచరేత్. X. † విష్ణురర్చనమిత్యాహుః. ‡ విష్ణునా ఉద్భవేదితి.

- మాసక్షేప్సస్యపుణ్యక్షేఁ విష్ణుపంచదినే తథా. ౪
- అర్చనాథాయ దేవస్య కాలో మధ్యాహ్న ఉచ్యతే
విషువాయనసక్రాన్తివ్యతీపాతాదిషు క్రమాత్. ౫
- తత్తత్కాలే చ దేవేశం పూజయేద్విధిచోదితమ్
జయా జయన్తీ పూజ్యక్షేఁ సర్వకామఫలప్రదా? ౬
- సర్వపాపహరౌ పుణ్యౌ వదన్తి మునయౌ బుధాః
ద్వాదశ్యాం పూర్వపక్షే తు మాఘమాసి పునర్వసూ. ౭
- యదా యుక్తా తదా వాఽపి జయేతి పరివర్యతే
అష్టమీ కృష్ణపక్షే తు శ్రావణే రోహిణీయుతా ౮
- వియుక్తా వా జయన్తీతి కీర్త్యతే వేదపారగైః
సామ్యాగ్నేయయుతా వాఽపి తాం జయన్తిం విదుర్బుధాః. ౯
- జయా దినప్రధానా స్యాజ్జయన్తీ చ * తథావిధిః (తిధిః)
జయార్చనం చ మధ్యాహ్నే పూజయేద్రాఘవం బుధాః ౧౦
- చంద్రోదయే జయన్త్యాం వై కృష్ణం వై పూజయేత్తథా
జయాయాం చ జయన్త్యాం చ పూజయేద్దోషశాన్తయే ౧౧
- సంవత్సరస్య మాసక్షేఁ తస్మాసస్యాపి శాన్తయే
సర్వత్రైవ చ శాన్త్యర్థమస్తే పూర్ణాహుతిర్యథా. ౧౨
- పూజయేద్విష్ణుపంచక్షేఁ ఘనవృద్ధ్యర్థకారణాత్
స్నాపనే స్నఙనం కుర్యాదాత్సవే చోత్సవం బుధః ౧౩
- తత్తత్కాలే చ దేవేశం యథావిధివవన్తి తమ్
ఉధి యోరర్చనామార్గం ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః. ౧౪

- అచార్యో యజమానేన సార్థం దేవం ప్రణమ్య చ
 స్తుపనాలయేఽథ దేవేశం మన్యాప్నోన్నాపనం ప్రభుమ్ ౧౫
- సమాదాయ సుసంస్థాప్య భూషితే శ్వభ్రమధ్యమే
 యథోక్తం స్తుపనం కుర్యాత్కామ్యస్తై వానురూపతః. ౧౬
- పశ్చాదభ్యర్చనాదేశే జీవస్థానే సుసన్న్యసేత్
 మాధ్యద్వినార్చనాత్పురస్కారమేత్సం తథా ౧౭
- తస్యాస్తే చోత్సవం కుర్యాదాత్మనే సర్వశాస్త్రయే
 మాధ్యద్వినార్చనాస్తే తు బౌత్సవప్రతిమాం పునః ౧౮
- ప్రణమ్య దేవదేవేశం యానే చారోపయేచ్ఛభమ్
 స్వస్తిసూక్తం సముచ్చార్య మద్విరం తత్రృదక్షిణమ్. ౧౯
- సర్వాలంకారసంయుక్తం కృత్వా చాఽస్థానమండపే
 దేవీభ్యాం సహితం వాఽథ రహితం వాఽథ చేచ్ఛయా ౨౦
- * యజమానస్య సంస్థాప్య ప్రథమే చాసనే శుభే
 ఆస్థానపూజనాద్ధాయ చతుర్థాః చాసనం భవేత్ ౨౧
- తాపసం చాసురం చేతి యోగం పరమమేవ చ
 విపరీతేఽప్యనర్థః స్యాత్ + దాస్థానే చాసనే ద్విభాః ౨౨
- ‡ అధికే రిపువృద్ధిః స్యాద్ధీనే చాపి బలక్షయః
 తత్తత్త్నానం చ వృక్షశ్చ ఖలే ప్రోక్తం మయా తథా. ౨౩
- నోరణాని ప్రకల్పేవ తత్తత్స్థానే సుసన్న్యసేత్.

* ప్రథమాసనే సంస్థాప్య ప్రణామమపి కారయేత్. గ. † ఆస్థానాదిషు చాసనమ్

‡ అధికేష్వభివృద్ధిః స్యాత్ ?.

- * దేవయాపాణి తాన్ ధ్యాత్వా ఖలోక విధినాఽర్పయేత్. ౨౪
- సమలంకృత్య సర్వత్ర కదలీకృముకాదిభిః
- అస్థానమండపం చైవ నవభాగం విభజ్య చ ౨౫
- తాపసం కల్పయేత్సూర్యే ధాతురంశే తపోధనాః
- ధనదే చాసురం కల్ప్య వారుణేయోగమాసనమ్. ౨౬
- ఏద్యే తు పరమం పశ్చాద్భవశ్చద్యైః సేవితాఽసనమ్
- సమ్భారాణి చ సర్వాణి సమ్యరేత మనోరమమ్. ౨౭
- హవిర్నిధానం ధర్మే శే నీరే శే వా యథోచితమ్
- యత్పదే దేవదేవేశ స్తత్పదేత్వచకస్థితిః ౨౮
- పదేన్యస్త్రిన్ స్థితశ్చేత్తు (తత్) పూజానిష్ఠలతామియాత్
- కుర్యాచ్చ తాపసే విద్వాన్ స్యాగతం చానుమానకమ్. ౨౯
- పాద్యం చ తాలుజహ్వయాశ్శుద్ధిమాచమనీయకమ్
- పుష్పాంజలిం ప్రణామం చ ముఖవాసమతః పరమ్. ౩౦
- గలాచ్ఛాదనవస్త్రం చ తథై వాభ్యంజనం చరేత్
- చంద్రనేన తథా గాత్రం రాజవన్మద్యేత్సనః. ౩౧
- ముఖవాసం వినోదం చ కుర్యాదత్ర యథోచితమ్
- రాజవద్దేవమాదాయ స్థాపయేచ్ఛాఽసురాసనే. ౩౨
- తతః ప్రావరణం కృత్వా పాద్యమాచమనం దదేత్
- అలకాశోధనం కృత్వా పూర్వమామలకేన చ ౩౩
- వస్త్రేజైవ తమాబధ్య తతశ్చాంగా సుశోధయేత్
- అభిషిచ్య గలాధస్తాచ్ఛందరాద్యైర్మరొరమైః (మమ్) ౩౪

* ఋగ్యజుస్సామాధర్వాణః క్రమేణైవాధిసాం స్తథా. గ.

- సుగంధై ర్వాసితైః శుద్ధైర్హరిదేణ తథా ప్రభుమ్
అలిప్యథోఽపి కంఠాద్వై యథాశోభం తథా బుధః 31
- నాళికేరోదకైః శుద్ధైః సుఖార్థమభిషేచయేత్
మాళిబంధం విస్మయార్థం గంధోద్వైరభిషిచ్య చ 32
- వస్త్రేణాచ్చాగనం కృత్వా పాద్యమాచమనం దదేత్
ఉత్తరీయం ఽవిత్రం చ ఉపవీతం తథా బుధః 32
- దద్యాత్పాద్యాది * చ తథా అర్చయేత్పూర్వవద్బుధః
స్పృశేనీయం తదఘృణ్యం న్యాత్సన్నపనే స్తుపనే తథా 33
- నివేదితవ్యం చాఽన్యత్ర నిత్యనై మిత్తికార్చనే
కుసుమాంజలిముస్సృజ్య ప్రణమ్యైవానుమాన్య చ 34
- సహస్రీధారామాచార్యః సమాదాయేద్దమర్చయేత్
తస్యాముదఙ్ముఖస్తిష్ఠ్వా ధరేన్మోఘ్యపరి క్రమాత్ 35
- † సంస్నాపయేత్ప్రణానాంగం గురుణా కరణీయకమ్
సహస్రీధారయా తస్మాదభిషేకం గురుశ్చరేత్ 36
- ‡ ఇద్ధం సర్వేషు కార్యేషు కర్తవ్యం గురుణా తథా
శిష్యైరన్యన్నిరుద్ధం చేత్తిత్పూజా నిష్ఫలా భవేత్ 37
- శిష్యైశ్చ శంఖపద్మాభ్యాం తస్యామేవాభిషేచనమ్
వేదానభ్యాపయేద్భిష్టైర్భూసురైః పరితః క్రమాత్ 38
- తత్కాలే నరసూక్తం చ గురుశ్చాపి జపేత్తథా
సహస్రీధారాన్నానాస్తే § కుమ్భాద్వైరభిషిచ్య చ 39

* చామూత్యుచైమ్. గ. † అంగమ్, ‡ స్నానే ప్రణానమంగం యద్గురుణా.
§ కుద్ధోదైః. ఖ.

- స్తోతం దత్వా తతో యోగే చాఽసనే స్థాపయేద్ధరిమ్
కృత్వా పావరణం పశ్చా * ద్రాజవద్ధూపయే త్తథా ౪౫
- అలకానివ్వీర్య హస్తాభ్యాం మంగలం బద్ధయే త్తథా
గన్ధమాలై స్థరలంకృత్య వస్త్రైరాచ్ఛాదయేచ్ఛుభమ్ ౪౬
- సూక్ష్మైర్ద్వకూలైః కక్షాదై స్థిర్యావద్భ క్తజనప్రియమ్
గన్ధమాలై స్థరలంకృత్య పాద్యాద్యభూత్యై స్తమర్చయేత్. ౪౭
- యవనికాం చ విసృజ్యైవ ప్రణామమపి కారయేత్
దూర్వాక్షతోదం మధ్యాహ్నే సాయే నీరాజనం తథా. ౪౮
- సంగృహ్య పాత్రే దేవేశం దర్శయేత్ప్రణవాకృతిమ్
పుష్పాక్షతైశ్చ † తుర్థ్యస్తం మహాఽక్షు విసర్జయేత్. ౪౯
- ప్రదక్షిణం సమావేష్ట్య తద్దిగ్దేవ మనుస్మరన్
‘విష్ణుస్తావోమితి రక్షాం ‡ లలాటే చోర్ధ్వపుండ్రకమ్. ౫౦
- ఆదర్శనం దర్శయిత్వా ఛత్రచామరవాహనాన్
దర్శయిత్వా తథా వేదాన్ దిశాసు విదిశాసు చ ౫౧
- పురాణస్తోత్రసూత్రాణి కల్పమధ్యాపయేత్క్రమాత్
ప్రముఖే గేయస్తోత్రే చ సర్వవాద్యసమాయుతమ్. ౫౨
- ఘోషయేల్లక్షణోపేతం స్తుతిభిః స్తూయతే ప్రభుః
తండులం చాథకార్థం స్యాత్తిలం ప్రథం ఘృతం పునః ౫౩
- కుడుబం ముఖవాసం చ పాత్రే తాన్యాహరేత్పుష్పక్
తస్మిన్ వేదాన్ త్సమభ్యర్చ్య వేదవిభోగ్యై దదేత్పనః ౫౪

* కేకంశ్చైవనైకం తథా ? . గ. † రక్షాం. ‡ కారయేదక్షతైరపి.

పూర్వం దూర్వాం దదేద్దోభ్యః దేవదేవస్య సన్నిధౌ

* గురుప్రణామం కృత్వాఽస్తే శ్రుమ'స్వీతి జన్వాద్దనమ్. ౫౫

ప్రభుతం † చాత్రసద్దద్యాత్పురోక్తవిధినా తతః

లభ్యే మహాహవిః పశ్చాత్ ఖలోక్తవిధినా దేత్. ౫౬

‡ పానీయాచమనం దత్వా స్తోత్రం గంధం చ హస్తయోః

ముఖవాసం తతో దత్వా దేవదేవం ప్రణమ్య చ ౫౭

తస్మాదారోపయేద్దేవం రాజవత్పరమాసనే

అపూపాదీని భక్ష్యాణి సర్వాణి వివిధాని చ ౫౮

నివేదయేద్యథాన్యాయం నాళికేరోదకం తథా

§ ఆచమనం దదేత్పశ్చాన్ముఖవాసం నివేదయేత్. ౫౯

వినోదనృత్తం కృత్వాఽస్తే దేవదేవం ప్రణమ్య చ

యానే దేవం సమారోప్య సర్వాలంకారసంయుతమ్. ౬౦

గ్రామే దేవాలయే వాఽథ ప్రదక్షిణమథాఽచరేత్

ఆలయే చ విశేషేణ ప్రదక్షిణమథాఽచరేత్. ౬౧

జీవస్థానే ప్రతిష్ఠాప్య దేవీభ్యాం సహ చావ్యయమ్.

సమభ్యర్చ్య విశేషేణ ప్రణామమపి కారయేత్. ౬౨

సర్వేషాముపచారాణాం మంత్రః ప్రోక్తః పురా ఖలే

మయా తథా చరేద్విద్వాన్ నిత్యనైమిత్తికార్చనే ౬౩

¶ మంత్రాణాం స్థలనే కేచిత్కుర్యురష్టాక్షరేణ వా

* ప్రణమ్యదేవదేవేశమ్. అ. † చ హవిః ‡ ప్రక్షిప్త్యైవాస్యతో దేవదేవం సంస్థాప్య
చాఽథవా, § పానీయాచమనం పశ్చాత్. ¶ తేనైవ విధివా విద్వాన్మంత్రాణాం స్థల
నేఽపి చ, విగృహ్య (గ్రహ) మూర్తిభిః కుర్యాత్కేచిద్దక్షరేణ చ.

ఏవం యః కురుతే భక్త్యా ఇదం నైమిత్తికార్చనమ్. ౬౪
సర్వపాపైర్విముక్తాఽత్మా విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ౬౪౫

ఇతి శ్రీనైఖాననే భగవద్భాష్యే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే నైమిత్తికార్చన విధిర్నామ
* త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ చ తు స్త్రిం శో ఽధ్యాయః.

→ (స్తుపన విధిః) ←

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి దేవస్య స్తుపనం (౦) క్రమమ్ (మాత్) ౧
ప్రతిష్ఠానై చోత్సవానై అయనే విషువద్వయే
సూర్యేంద్రోగ్రహణే చాపి యత్నేన స్తుపనం చరేత్
విభవే సతి పంచక్షేమానక్షేమా చాన్యసంక్రమే ౨
దుర్నిమిత్రాదిశాస్త్ర్యధిం దర్శనేఽప్యవలక్షణే
యజమానస్య † సత్తతే రాజ్ఞో జన్మక్షేమ వ వా ౩
దేవస్య స్తుపనం కుర్యాత్తత్తత్కాలే విశేషతః
‡ విషుద్వయే వర్తమానే గ్రహణే సూర్యచంద్రయోః ౪
అయనే చోత్తరేఽతీతే ఆరభ్యే దక్షిణే తథా
అన్యేషు చైవ మధ్యాహ్నే దినద్వయగతే సతి ౫

* ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః గ. † రాజ్ఞో వా రావ్య. ‡ విషుద్వయే వర్తమానే
చ దక్షిణే చోత్తరేఽయనే, ప్రారంభే చాఽప్యతీతే చ గ్రహణే చంద్రసూర్యయోః,
మధ్యాహ్నే చాన్యయో స్తస్మిన్ ద్విదినే యదినంగతే.

- తయోరప్యధికం శ్రేష్ఠం మాసర్జే ద్విగుణం యది
సంభవేచ్ఛేత్పరం శ్రేష్ఠం స్తుపసే తు విశేషతః ౬
- * పూర్వస్మిన్ పూర్ణయోగశ్చేత్తస్మిన్నేవావరే (ఆచరేత్) తథా
అంకురానర్పయితై వ్యయథోక్తదివసే తథా ౭
- స్తుపసార్థం చ సర్వాణి మృదాదీని సమాహరేత్
నద్యాం వాఽథ తటాకే వా క్షేత్రాద్వా దర్భమూలతః ౮
- గజదంతోద్భృతం వాఽపి గోశృంగోద్భృతమేవ వా
కులీరవాసే వల్మీకే తుశసీమూలమాశ్రితే ౯
- శుద్ధాం మృదం చ గృష్ణీయాత్తత్సర్పరవివసే తథా
హిమవానూర్జవింధ్యా చ విదూరో వేదపర్వతః ౧౦
- మహేష్ఠృశ్చ హరిశ్చస్త్రీః శతృంగాఖ్యపర్వతాః
ప్రాగాదిషు క్రమేణైవ శ్వేతం పీతం చ కృష్ణకమ్ ౧౧
- రక్తాభం వసుమాతోచ్ఛాప్తా ఆశ్రీమూలా రసాయతాః
† తద్విస్తృతాశ్చ సర్వేఽగ్నిం దేవాయతనవిస్తృతాః ౧౨
- శాలివ్రీహియవా ముద్గాస్తృథా మాషాః ప్రియంగవః
గోధూమ ‡ కం చ తిల్యం చ తిలం చైవ మసూరకమ్ ౧౩
- శర్షపం చైవ ధాన్యాని అంకురార్థం సమాహరేత్
తథాఽష్టమంగలానన్యాన్ పూర్వోక్తానపి గృహ్య చ ౧౪
- ఆధారం పర్వతాదీనాం కుర్యాత్పీఠం చ కేచన
పంచగవ్యం ఘృతం చాపి మధు దధి చ వై తథా ౧౫

* అపరమ్. ? గ. † క్రమాత్కృతాస్త్రీమాత్రాస్యా ? విపులాశ్చాగ్రతః క్రమాత్.

‡ చణకాః ప్రఖ్య ? తిలతిల్యమ్.

క్షీరం గన్ధోదకం పశ్చాత్తుతోదం ఫలోదకమ్ కుశరతోత్తకం ద్వ్యం సర్వాషధ్యుదకం పునః	౧౬
ద్రివ్యాణి ద్వాదశైతాని గృష్ణీయాదాధకం పృథక్ * బిల్వపత్రం చ పుష్పాణి పుణ్యాని చ సమాహరేత్	౧౭
జాతీఫలం చ కర్పూరం శ్రీవేష్టం చాప్యశీరకమ్ మసూఁం దమనం ముద్గం చణకం చూర్ణార్థమేవ చ	౧౮
+ అశ్వేధపటయోశ్చైవ పితృద్రుమూర్జనయోరపి ఖదిరస్య మధూకస్య పంజాలాసనయోరపి	౧౯
త్వక్పూర్ణం చ కషాయార్థం సద్యాదా తీగ్ధమాహరేత్ సింహీ చ నకులీ వ్యాఘ్రీ నందాఽదిత్యా చ సాహ్వయా	౨౦
పాతా చ సహదేవీ చ దూర్వా చైతా వనాపధిః హరిద్రాణాం చ హేమాథం హరిద్రాం చూర్ణమేవ చ	౨౧
పద్మాగతండులస్యాపి చూర్ణాయుక్తమథాహరేత్ హరేణుస్థాణేయకం చత్రమన్యాని చ తథా బుధః	౨౨
ఏలాలపంగకర్పూరచంద్రనోశీరమేవ చ ప్రాణినాం నైవ మంగాది సర్వగంధం సమాహరేత్	౨౩
పుష్పాణ్యన్యాని గంధాని ప్లోతాన్యాభరణాని చ అర్చనోక్తం యథామార్గమాహరేన్మృతిర్మా పునః	౨౪
జాతి హింగులికం పశ్చాన్మృతశ్శిలాంజనరోచనా ధాతుంశ్చ క్రమశో విద్వానాహరేద్విధిపూర్వకమ్	౨౫

* కరవీరం బిల్వపత్రం పద్మపుష్పాణి చాహరేత్. గ. + అశ్వేధాదిచతుర్వ్య
క్షాక ఖాదిరం పంజాలాసనమ్.

అథకాఽపూర్ణకలశాన్ ప్రస్థపూర్ణాః శరావకాః

దోణార్థపూర్ణాః కరకాః ద్రోణపూర్ణాః ఘటానపి

౨౬

భాండాన్యన్యాని విశాన్యని ఖండస్ఫటితవర్జితమ్

శుభాన్యన్యాని చాహృత్య బుద్ధిమాన్ పూర్వీ వవ తు

౨౭

కూర్వాన్యన్యాత్సమాహృత్య * ఖలో క్తవిధినా బుధః

పూర్వరాత్రౌ సమభ్యర్చ్య నివేద్య చ గృహగృహిః

౨౮

ప్రథమాఽపరణే సవ్యే శయనాని తథా బుధః

ధాన్యోపరి సమాస్తీర్య సంస్థాప్యోపరి చావ్యయమ్

౨౯

తథైవ ప్రతిసరం బద్ధ్యా శాయయేత్ స్థాపనోక్తపత్

స్నాపనప్రతిమాం చైవ తదభావే తు చౌత్సవే

౩౦

జౌత్సవే చేద్వినా దేవ్యా కాతుకం బద్ధయేద్ధర్మమ్

† ద్వయోరభావే తత్కాలే కాతుకే వా సమాచరేత్.

౩౧

‡ దేవ్యా నైవ సమాదాయ రక్షాద్యాః † సవ్య ఆచరేత్

ప్రాణస్థానం తథా † శూన్యం సదా చాత్ర న చాలయేత్.

౩౨

తస్మాద్దేవ్యా వినా దేవం చాలయేద్ధేతునాఽ (ద్య) పిచ

నిత్యస్నానం వినా † దేవ్యా ప్రాణదేశాన్న చాలయేత్

౩౩

+ అగ్నిష్ఠమద్విరం శూన్యం యాజమాం భార్యయా ఇవ

అగ్ని హోత్రగృహత్పత్నీ న గచ్ఛేద్ద్రామ ‡ మన్యకమ్

౩౪

** తథైవ దేవ్యావర్చాయాం నార్చయేదాసనేఽన్యతః

* సూత్రోక్త. గ. † ఉభయోరభావే తదశక్తః కాతుకం ప్రభుమ్. గ. ‡ దేవ్యాః. † సమ్యక్. † ధీమాన్ శూన్యం. చాత్ర న చాలయేత్. † దేవ్యోర్నాచరే

త్ప్రాణదేశతః. + అగ్నిష్ఠమద్విరం చావ్య యాజమా భక్తయా మివ. ‡ తోఽన్యతః.

** తస్మాద్దేవ్యా చ కర్మార్చాం నార్చయేదాసనేఽన్యతః.

- దేవ్యోశ్చ కాతుకస్యైవ విశేషోఽయం సదా బుధః 3x
- అన్యేషాం చలనత్వాచ్చ హేతునా తే చ చాలయేత్
- * సన్ధ్యాకాలే తతః ప్రాప్తే స్తుపనం యది కాతుకే 3e
- సమాప్య స్తుపనం పశ్చాన్నిత్యం సమ్యక్సమాచరేత్
- ప్రాతఃకాలే యది భవేత్సమావాహ్యోర్వనాసనాత్ (సం సకృత్)
- కృత్వా తత్స్తుపనం పశ్చాదాచరేత్కాతుకే యది
- పూర్వరాత్రౌ విశేషేణ నైవోద్వాసనమన్యయాః 3f
- కాతుకాబద్ధనం కృత్వా తత్తత్కాలే సమాచరేత్
- † తత్తత్కాలే (చ) విహితే ఆవాహన విస్మయే 3g
- కాతుకస్య విశేషేణ విపరీతేఽప్యనర్ధకృత్
- రాత్రౌ తురీయయామే తు స్తుపనం యది సంభవేత్ 40
- కాతుకే కాతుకాచ్చక్తిం ధృవే చారోపయేత్తథా
- తత్కాలే కాతుకం పశ్చాదాదాయ శ్వభృమధ్యమే 41
- సంన్నప్య కాతుకం బద్ధ్వా స్నాపయేత్స్తుపనోక్తవత్
- ధృవేఽప్యారోపణం ప్రోక్తం రాత్రిపూజావసానకే 42
- ‡ నిశాన్తే తద్ధృవాచ్చక్తేః నిత్యమావాహనం సదా
- సంప్రోక్తం కాతుకే చాపిక్రియాం తాం కాతుకే చరేత్ 43
- దోషో నాస్తి సకృచ్చక్తిరస్తి తత్కాతుకే సదా
- సర్వత్ర వాసు దేవత్యాద్దిపాదుద్దివనం యథా 44
- కారయేత్స్తుపనం తస్మా శ్చ విధిర్నైవేద్యః కాతుకే

* తయారభావే సుధ్యాయం ప్రాప్తేస్తుపన కాతుకే. అ. † తత్కాలవిహితం త
స్మాదావాహ్యోద్వాసనం సదా. ‡ నిశాం నిశ్యేధృవాచ్చక్తిం పునరావాహయేత్స
వ, అప్రోక్తం కాతుకాస్త్యాత్క్రియాస్తత్ప్రతిమాం చరేత్. § విధివైవ సకాతు
కమ్. X.

న్నానాంతే తం సమభ్యర్చ్య జీవహానే సుసన్న్యసేత్	౪౫
అర్హోదయే తథాఽఽవాహ్య పునరభ్యర్చ్య పూర్వవత్	
నై మిత్రికం హవిః పూర్వం నిత్యం పశ్చాన్నివేదయేత్	౪౬
సంధ్యయోరుభయోర్మధ్యే స్తుపనం యది కాతాకే	
సంబంధకూర్చమాదాయ ప్రణమ్యైవానుమానయేత్	౪౭
బద్ధ్యా ప్రతిసరం పశ్చాత్సాన్నిపయేత్స్నిహనోక్తవత్	
అభ్యర్చ్య మండపే తస్య నివేద్యైవ హవిః ప్రభుమ్	౪౮
పశ్చాద్దేవం సమాదాయ వేద్యాం సంస్థాపయేత్తథా	
భూరసీత్యాదినా ధీమాః సంస్థాప్య ప్రణవైః సహ	౪౯
తతః సమ్బంధకూర్చం తత్తథా న్యస్య సమర్చయేత్	
అథాతస్స్నిహనాగారం ప్రముఖే చోత్తరే తథా	౫౦
విళాన్యాం వా విశేషేణ ప్రపాం వా మండపస్తు వా	
కారయేత్తాం విరుక్తోక్తం భూషయేత్స్నిహనోక్తవత్	౫౧
మధ్యమే బ్రహ్మపంక్తౌ తు శ్వేభ్రం కృత్వా సలక్షణమ్	
తస్యైవ పరితః పంక్తిం చతుర్ద్వారసమాయుతామ్	౫౨
ప్రేహిభిః కారయేద్ధీమాః పంక్తిశామిత * యోస్తథా	
దిక్పాలానాం చ వీతాని కుర్యాద్భూమ్యాం తు వాఽర్చయేత్	౫౩
పంక్తిం గాయత్రియా ప్రోక్ష్య 'సుమిత్రా'నేతి మస్త్రతః.	
సముల్లిఖ్య 'హిరణ్యేతి దర్శనత్ర సమాస్తరేత్	౫౪
ధారాస్వేతి చ మస్త్రేణ గృహీత్వైవోదకం తథా	
వస్త్రేణోత్పనం కృత్వా రాత్రౌ చేదగ్నిసన్నిధౌ	౫౫

సంగృహ్య కలశాః పశ్యాత్తంతునాఽపేష్ట్య మంగలమ్
 అద్భిః ప్రతౌల్య పూర్వోక్తద్రవ్యైరపి సుపూరయేత్ ౫౬
 స్థానే యథోక్తం తత్సంక్త్యాం మృదాదీశ్చన్నస్యసేత్క్రమాత్
 మృదోఽష్టే తత్పుథక్పాతే గృహీత్వోద్దుత్యమిత్యపి ౫౭
 సన్నస్యసేత్తదేశయోర్మధ్యే * ద్వారాణాం వామపార్శ్వ్యకే
 శోణేషు విష్ణుసూక్తేన అద్రీః ప్రాగాది సన్నస్యసేత్ ౫౮
 యమాగ్న్యైరస్తరే న్యస్య శుక్రస్త ఇతి మస్త్రతః
 శాల్యాదీని చ ధాన్యాని మధ్యే వై యమసీలయోః ౫౯
 అంకురా సోమ ఓషధీతి ఇద్వాదిద్వారదక్షిణే
 విదిశాసు చ శంసాని శ్రీవత్సాద్యప్తమంగలాన్ ౬౦
 సన్నస్యసేత్సంచ గవ్యాదీ † నిదం విష్ణురితి బ్రువన్.
 ఈశానే పంచగవ్యం తద్భృతమీశేద్వయోరపి ౬౧
 మధు చేద్వాగ్నిమధ్యే తు సన్నస్యసేత్పావకే దధి.
 యామాగ్న్యైరస్తరే క్షీరం యామ్యనైర్ఋతయోరపి ౬౨
 గన్ధోదకం చ నైర్ఋత్యామక్షతోదకమేవ చ
 నీలవారుణయోర్మధ్యే సన్నస్యసేద్వై ఫలోదకమ్ ౬౩
 వరుణోదానయోర్మధ్యే కుశతోయం తథా న్యసేత్
 వాయవ్యాం రత్నతోయం చ సోమవామ్యోశ్చ మధ్యమే ౬౪
 జ్వోదకం తథా మధ్యే కుబేరేశానయోరపి
 సర్వాషధ్యుదకం పశ్యాదేతేషాం వామపార్శ్వ్యతః ౬౫
 సాధిష్ఠ్యేతి మస్త్రేణ ఉపస్మానాన్నస్యసేత్క్రమాత్.

* ద్వారయోర్వామ పార్శ్వయోః ? † ఇద్వాదివిష్ణు గ.

- ఇమాః సుమనస' ఇత్యుక్త్వా యమనీలేశమధ్యమే ౬౬
 పుణ్యపుష్పాణి బిలావది సన్న్యసేన్మస్త్రవిత్తమః
 జాతీఫలాదిచూర్ణం చ వరుణానైర్ముతిమధ్యమే ౬౭
 'వంధ్యో న ఏష' ఇత్యుక్త్వా సన్న్యసేదధిపాక్ స్మరన్.
 వరుణోదానయోర్మధ్యే వారుణేనైవ మస్త్రతః ౬౮
 కషాయచూర్ణం క్రమశః స్తీర్ణతోయం చ సన్న్యసేత్
 'వారీశ్చతస్ర' ఇత్యుక్త్వా వాయుసోమేశమధ్యమే ౬౯
 'రుద్రమన్యే'తి మస్త్రేణ సన్న్యసేద్వై వనాషధీః
 నీలపంక్తీశయోర్మధ్యే పశ్చాద్ధారిద్రచూర్ణకమ్ ౭౦
 'సినీవా'లీతి మస్త్రేణ ఇమే గ'నేతి మస్త్రతః
 ఈశానసోమయోర్మధ్యే సర్వగంధం హరేణుకమ్ ౭౧
 ప్లోతవస్త్రోత్తరీయాణి 'తత్సరుషా'యేతి మస్త్రతః
 ఐశాన్యే సన్న్యసేద్ధీమాక్ * మృదాదీన్ క్రమశః సుధీః ౭౨
 కేచిద్ద్రివ్యాణి సన్న్యస్య మృదాదీని విశేషతః
 మస్త్రాణాం ఫలనే విద్వాన్ ప్రణవేన తపోధనాః ౭౩
 నవవస్త్రైః సమాచ్ఛాద్య సర్వాణ్యేతాని మస్త్రవిత్.
 ద్వితీయవేద్యాం శ్వేద్రస్య జయాదీరర్పయేత్క్రమాత్ ౭౪
 వీశామితౌ చ పంక్తీశః † దిక్పాలానాం స్వమూర్తిభిః
 తత్తత్ ఫానే సమభ్యర్చ్య ప్రణామం కారయేద్ధరేః ౭౫
 శయనాద్దేవమాదాయ శ్వేద్రమధ్యేఽథ రాజవత్.

సంస్థాప్య పూజయేత్పశ్చాదఘోస్తం క్రమశః సుధీః

౭౬

ఇతి క్రిచ్చైఖానసే భగవచ్చాస్తే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే స్తుపవప్రకరణే ద్రవ్యాసాదన విధిర్నామ
* చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచత్రింశోఽధ్యాయః.

—

స్తుపవప్రయోగః.

అథ ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి ద్రవ్యాణామర్చనక్రమమ్
మృత్యువస్తాసు మహీం పూజ్య పర్వతేష్విన్ద్రమర్చయేత్ ౧
ధాన్యేషు వాయుమభ్యర్చ్య ఉక్తాభిర్ముర్తిభిః క్రమాత్
అంకురే తాక్ష్యమభ్యర్చ్య దిక్పాలాన్మంగలేషు చ ౨
పంచగవ్యే శివం విశ్వానుపన్నానే ఘృతేఽపి చ
సామవేదముపన్నానే వత్సరానర్చయేత్క్రమాత్ ౩
ఋగ్వేదం మధుని త్వస్యోపన్నానే పౌణమిత్యథ
దద్ధి యజుస్తథా రుద్రముపన్నానే నమర్చయేత్ ౪
క్షీరేఽప్యథర్వాణం తస్య చోపన్నానేఽశ్వినౌ తతః
గన్ధోదకే ఋతూః పశ్చాదుపన్నానే తు మరుతః ౫
కాశ్యపం త్వక్షతోదే చ ఉపన్నానే గురుం తథా

* స్తుపవ విధిర్నామ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః. గ.

- సోమం ఫలావకేభ్యర్చ్య ఉపన్నానేభ వాసుకిమ్ ౨
కుశే మునీనుపన్నానే సర్పరాజం సమర్పయేత్
విష్ణుం రత్నోదకేభ్యర్చ్య సోమం తస్య జలే తథా ౩
జిహ్వోదకే సవిత్రం తదుపన్నానే తు పుష్పజా
సర్వాషధ్యుదకే చార్కముపన్నానేఽపురస్తదా ౪
ధాతారం పుణ్యపుష్పేషు చక్రం చూర్ణే జలాధిపమ్
కషాయే తు పునః తీర్థే కుమారం చార్పయేత్కమాత్ ౫
పీషధిషు తు రుద్రాస్తా హరిద్రేషు తథా బుధః
సివీవాలీం సమభ్యర్చ్య గన్ధేష్వీధ్వం తథాఽర్పయేత్ ౧౦
హ్లాతే త్వష్టారమభ్యర్చ్య మూలగన్ధే ప్రజాపతిమ్
దుర్గాం ధాతుషు చాభ్యర్చ్య మూర్తిభిః పూర్వవత్కమాత్ ౧౧
అథో గురుం పృథ్వాజైవ్యవ సశివ్యం దక్షిణాం దదేత్
దధిసాశం తథా కృత్వా తథాఽఽచమ్యాచమేత్సవః ౧౨
కరయోరుభయోః పశ్చాత్పవిత్రే ధారయేత్తథా
శ్వేతవస్త్రోత్తరీయశ్చ కటకాద్యన్వితో గురుః ౧౩
పునరభ్యర్చ్య దేవేశం పాద్యాద్యక్షాన్యస్తమవ చ
పూజాద్రవ్యాణి సంభృత్య ప్రోక్షయేత్కరకోదక్షైః ౧౪
రక్షస్వ త్వమితి చ్ఛాత్రో ద్రవ్యదేవం ప్రణమ్య చ
సమాదాయ గురోహేనై దద్యాన్నప్రమాంగ ఏవ చ ౧౫
గురుస్తం ప్రణవేనైవ ప్రోక్ష్యాదదాయ కరద్వయే
మస్తకాంతం సముద్భృత్య త్రిః సకృద్వా ప్రదక్షిణమ్ ౧౬
కారయిత్వాఽథ దేవేశం మున్నేజైవ పునర్గురుః

తద్ద్రవ్యేనామ క్రమశో యోజయిత్వాఽథ మస్త్రవితే	౧౭
తద్విష్ణుం స్నాపయామితి * తద్ద్రవ్యేనాభిషేచయేత్	
పునరాదాయ తత్పాత్రం పూర్వస్థానే సుసన్న్యసేత్	౧౮
ద్రవ్యంప్రతి చ నిర్మూల్యమపోహ్యఽభ్యర్చ్య మంత్రః	
ఏకాక్షరమితి పోచ్య స్నాపయేత్తం మృదా పునః	౧౯
విశ్వే నిమగ్న' ఇత్యుక్త్వా ప్రాదక్షిణ్యం చ పర్వతైః	
కారయిత్వా పునర్ధావైః 'ప్రాణప్రసూతి' మస్త్రతః	౨౦
స్నాపయేదంకురైః పశ్చాద్విత' త్యేతి తు మస్త్రతః	
'త్వం వజ్రభృద్భూ' తేత్యుక్త్వామంగలైశ్చ ప్రాదక్షిణమ్	౨౧
వసాః పవిత్ర' మిత్యుక్త్వా పంచగవ్యేన చావ్యయమ్	
ఘృతేన చాగ్న ఆయాహి' మధునా చాగ్నిమి' శతః	౨౨
ఇషే తోవ్యజే' త్యేతి దధ్నా శన్నో దేవీ' రితి బుగ్వి	
క్షీరేణ స్నాపయేత్పశ్చా దభిత్వా శూర' మస్త్రతః	౨౩
గన్ధోదకేన విధినా ఇమా ఓషధయ' ఇత్యపి	
అక్షతోదకమిత్యుక్త్వా 'జపస్తత్వా' ఫలోదకమ్	౨౪
చత్వారితి తుళాద్భిస్తద్విష్ణుగాయత్రియా బుధః	
రత్నోదకేన జపాద్భిః పూతస్త' స్యేతి మస్త్రతః	౨౫
చత్వారి శృంగా' ఇత్యుక్త్వా సర్వాషధ్యుదకేన చ	
త త్తద్ద్రవ్యాస్తరే త త్తదుపస్నానా క్రమేణ వై	౨౬
'వారిశ్చతసీ' ఇత్యుక్త్వా స్నాపయేదచలాత్మనా	
పూజయేత్పణ్యపుష్పే శ్చ ధాతా విధా'తేతి చ బుగ్వి	౨౭

ఋచో యజాంషి' చోక్తా తు చూర్ణైః సంస్నాపయేత్కృమాత్

స ఏష దేవ' ఇత్యుక్తా చూర్ణేనోద్వర్తయేద్ధరిమ్ ౨౮

స సర్వవేత్తేతి తత స్తీర్థశ్చై వాభిషేచయేత్

సామైశ్చ * తాంగ' మిత్యుక్తా వనాషణ్యా స మార్జయేత్ ౨౯

హరిద్రం స్నాపయేద్విద్వా సతో దేవా' ఇతి బుధివః

తప్తం స్త్రీ'తి సర్వగణేన చూర్ణేన స్నాపయేత్కృమాత్ ౩౦

† సంస్నాప్య గన్ధతోయేన స్తోతేన విమృశేత్తతః

వస్త్రాద్యైః సమలంకృత్య 'తప్తం భూభుజవ' స్త్యేతి మన్తతః ౩౧

మూలగన్ధైః సుసంస్పృశ్య తతో 'బుద్ధిమతా' మితి

అలంకృత్య ధాతుభిర్ధీమాః పాద్యాద్యైరభి పూజ్య చ ౩౨

పునరాదాయ దేవేశం శ్వభ్రాద్వ్యాగాసనే హరిమ్

మండపస్యైవ నైర్ముత్యాం వారుణ్యాం వా విశేషతః ౩౩

యోగాసనం సుసంకల్ప్య స్థాపయేద్భూర'సీతి చ

ఉపచారాణి సర్వాణి ఆసనోక్తాని తస్య చ ౩౪

కారయిత్వాఽత్ర దేవేశం హవిః సమృజ్ఞి వేదయేత్

పశ్చాద్దేవం సమాదాయ చాఽలయం తత్ప్రదక్షిణమ్ ౩౫

కృత్వా త్రి'ర్వా సకృద్వాఽథ జీవస్థానే సమాహితః

గురుః సంస్థాప్య దేవేశం 'క్షుమ' స్త్యేతి ప్రణమ్య చ ౩౬

పశ్చన్నిత్యార్చనే సమ్యక్పూజయేద్గలితాని చ

ధ్రువార్చాయ మపి భవేన్నృడపే తు యథాక్రమమ్ ౩౭

మృదాదీని చ సన్న్యస్య దేవానభ్యర్చయేత్క్రమాత్	
తతోఽభ్యస్తరం ప్రవిశ్యైవ ద్రవ్యమాదాయ పూర్వవత్	35
స్నాపయేత్పూర్వవన్నస్త్రీ ధృవార్చాం పూజయేత్తథా	
అవగ్రహాదిదుర్భితే స్నాపనేనాఽశుభాని చ	36
నశ్యంతి కుర్యాత్తస్మాచ్చ ప్రయత్నాత్ స్తుపనం ప్రభోః	
ఏతేషామపి ద్రవ్యాణాం మానం యోగం ప్రతిక్రియా	౪౦
ఉత్పత్తినివభేదాశ్చ మయా ప్రోక్తాః పురా ఖలే	
తథా చరేదనుక్తాని సర్వాణ్యనాని మస్త్రతః	౪౧
కర్మానే తస్య దేవ్యా చ స్నాపయేదితి కేచన	
సహవీతే యది భవేన్నామాద్యం కర్మణోఽస్తరే	౪౨
శుద్ధస్నానైః సహిత్రాపి స్నాపయేన్నాం మహీం ప్రభుమ్	
దేవీయక్తం ధృవార్చాం చేద్యేవ్యా తత్సూచనాస్తరే	౪౩
సంస్నాప్య శుద్ధతోయేనసహ శేషం సమాచరేత్	౪౩౪

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరతస్త్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే
స్తుపనద్రవ్యవిధిర్నామ పంచత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచత్రింశోఽధ్యాయః.

స్తుపనభేదాః.

అతః ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి. స్తుపనం చాధమాధమమ్
భక్తానాం దుర్బలానాం చ త్సుద్రం చాపి మహార్థదమ్

సామాన్యాని చ సర్వేషాం భవన్తి స్తుపనేషు చ తస్మాన్నవ్యాదిభిద్ధీవైయైః సర్వాషధ్యుదకాస్తకైః	౧
ద్రవైయైః ప్రధానాః సంపూర్ణాః కలశా ద్వాదశైవ చ వారిపూర్ణా ఉపన్నానకలశా ద్వాదశ క్రమాత్	౩
హరిద్రాచూర్ణ సంయుక్తకలశేన సహైవ చ పంచవింశతీసంఖ్యాశ్చ కలశాశ్చ తపోధనాః	౪
స్తుపనాథం విశేషేణ పూర్వోక్తదివసే తథా అంకురానర్పయితైవ రక్షార్థం చాధివాసయేత్	౫
పూర్వోక్తమండపే ధీమాన్ కర్మసూత్రైః సమన్థతే పంచవింశత్పదం కృత్వా భిత్తిమానం విశేషతః	౬
అత్ర * మధ్యపదే శ్వభిః పరితోఽప్యై పదాం స్త్యజేత్ సంచారణార్థం చతురో ద్వారార్థం దిక్షు వై క్రమాత్	౭
కలశస్థాపనార్థం తచ్ఛేషితేఽర్కపదే తథా అథకం వా తదర్థం వా ప్రస్థం వా కలశంప్రతి	౮
సంగృహ్య ప్రీహిభిః పీఠం తత్పదాయామవిస్తృతమ్ యథాలాభోదయం కుర్వాద్ద్రవ్యంప్రతి పృథక్ పృథక్	౯
ప్రోక్షణోల్లేఖనే పీఠే దర్శాణామాస్తరం పృథక్ కృత్వా సంగృహ్య కలశాన్ ద్రవ్యైరపి సుపూరయేత్	౧౦
ప్రణవేన కూర్చాన్ నిక్షిప్య సోపన్నానం పృథక్ పృథక్ సాపిధానం చ కృత్వా తు విష్ణుగాయత్రీయా న్యసేత్	౧౧
గవ్యం దధ్యక్షతోదం చ రత్నోదం విదిశాసు చ ఈశాద్యం సన్నన్యసేత్పశ్చద్వాపరాణాం వామపాశ్చైవే	౧౨

- ఘృతం క్షీరం ఫలం జవ్యం * ప్రాగాద్యం చాన్యపాశ్వనేకే
మధు గంధం కుశోదం చ సర్వాషధ్యుదకం న్యనేత్. ౧౩
- విధినా తత్క్రమేణైవ † ఏతేషాం వామపాశ్వతః
సన్న్యసే తదుపస్నానాన్నీలతోయాధిపాస్తరే ౧౪
- సన్న్యసే వ్యవ చ హరిత్రం వస్త్రేణ పరివేష్టయేత్
లఘాధివాసితం దేవమాదాయ శ్వభృమభ్యసే. ౧౫
- సంస్థాప్య కూర్పాన్ పరితః ప్రాగ్రాంశోచ్చదగ్రకాన్
వేద్యాముపరి ‡ చాఘ్వాన్తం జయాదీరర్చయేత్క్రమాత్. ౧౬
- పంక్తీశమమితం వీశం దిక్పాలాన్మూర్తిమస్తతః
కలశాద్బాహ్యతోఽభ్యర్చ్య కలశేశానధార్చయేత్. ౧౭
- శివం చ విశ్వసూనుం చ. సామవేదం చ వత్సరాన్
ఋచః ప్రాణం యజూ రుద్రమధర్వాణమథాశ్వినౌ ౧౮
- తీర్థాశ్చం లోకనాథం చ విశ్వమూర్తిం గురుం తతః
సోమం చ నాగరాజం చ మునిం తక్షకమేవ చ ౧౯
- పురుషం చాపి గంధర్వాన్ మంత్రం విద్యాధరాన్ క్రమాత్
అర్కమపురసస్తస్మిన్నేకమూర్త్యాఽధిపాంస్తతః ౨౦
- హరిద్రే చ సిసీవాలీమఘ్వాన్తం చాసనాదికమ్
‡ ప్రణవాది నమోస్తం వై ధ్యాత్వా మూర్తిభిరర్చయేత్. ౨౧
- పశ్చాద్దేవం ప్రణమ్యైవ పాద్యాద్యై రభిపూజ్య చ
ఉత్తరాభిముఖస్త్రీప్తేద్గురుద్దేవస్య దక్షిణే. ౨౨
- తతః ప్రణమ్య శిష్యస్తం 'రక్ష' స్వేతి చ మస్తతః

* ప్రిగాద్యేశాన పార్వయోః? గ, † తేషాం దక్షిణతో తతః? ‡ సన్న్యసే
స్య. అ. ధ నమోస్తం ప్రణవాద్యస్తమ్.

- సమాదాయ చ గవ్యాద్యం క్రమాద్ధస్తే దదేదురోః ౨౩
- పునస్తం ప్రణవేనైవ ప్రోక్త్యాఽదాయ సమాధినా
అదాయ వామహస్తే తం ధృత్వా తదితరేణ వై ౨౪
- స్యస్తం కూర్చం సమాదాయ ద్రవ్యనామ ప్రశంస్య చ
మస్త్రాస్తే స్రావయేన్నోలా కూర్చాగ్రేణ సకృత్స్వనః ౨౫
- కూర్చేన సార్థం తద్ద్రవ్యం త్రిః సకృద్వా ప్రదక్షిణమ్
విష్ణుం చ స్నాపయామితి ద్రవ్యేణ స్నాపయేత్తతః ౨౬
- గవ్యానాం పంచకం చాత్ర ఫలోదం * పాదయోః పునః
సంప్రావ్య రాజవచ్ఛిప్తైః స్నాపయేదథవా హరిమ్. ౨౭
- తతః కలశమాదాయ శిష్యస్తం గురుహస్తతః
పూర్వస్థానే సుసన్నస్య కరా ప్రక్షాళయేత్తథా. ౨౮
- ‘వసోః పవిత్రమిత్యక్తాన్ అగ్న అయాహి’ మస్త్రతః
‘అగ్నిమిశ’ ఇషేత్స్వతి శన్నోదేవీరితి క్రమాత్ ౨౯
- ‘అభిత్వా’ చ ‘ఇమా ఓష, జపన్, చత్వారివాగితి
తత్పురుషాయ, పూతేతి క్రమాచ్ఛత్వారి శృంగతః ౩౦
- ప్రథానైః స్నాపయేద్దేవముపస్నాస్తే సుదా బుధః
‘వారీశ్చతస్ర’ ఇత్యక్తాన్ స్నాపయేత్కలశైస్తథా ౩౧
- ద్రవ్యంప్రతి చ వస్త్రాద్యైర్విభూష్యాఽన్యమర్చ్య చ
శ్రియే జాతేతి చోక్తాన్తే హరిదైః స్నాపయేత్తథా ౩౨
- తతః ప్రణమ్య దేవేశం కలశేశాన్ విస్మజ్య చ
శుద్ధస్నానోక్తమార్గేణ తైలేనై వాభిషేచయేత్ ౩౩

విమృశ్య స్తోతవస్త్రేణ శ్వభ్రాదాదాయ చావ్యయమ్
యోగాననే సుసంస్థాప్య వస్త్రాదైవ్యుభౌషయే తథా. 30

సమభ్యర్చ్య తథాఽఘాతస్త్యం దానం దత్వాఽథ పూర్వవత్
మహాహవిః ప్రభూతం వా వా నివేద్యాత్రివ చావ్యయమ్. 31

ప్రణమ్య దండవద్భూమా ప్రార్థనామస్త్రముచ్చరన్
వినోదానత్ర కృత్వాఽస్తే గురుం పశ్చాత్ప్రపూజయేజత్ 32

పునరాదాయ దేవేశం కృత్వా ధామప్రదక్షిణమ్
జీవస్థానే ప్రతిష్ఠాప్య పూర్వోక్తం చాత్రపూజయేత్ 32

శ్వభ్రాదాదాయ కర్మాస్తే కౌతుకం యది మస్త్రతః
జీవస్థానే సుసంస్థాప్య పూజయేదథవా బుధః 33

ఇతి శ్రీనైఖాననే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రాక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే సామాన్యస్సపన విధిర్నామ
* పటోత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ సప్తతింశోఽధ్యాయః.

— (చక్రలక్షణమ్.) —

ఉత్పవార్థం విశేషేణ చక్రమానం ప్రవక్ష్యతే
మానాంగులేన వా తస్య మానం మాత్రాంగులేన వా ౧
ధ్రువస్యాంగులినా వాఽథ కారయేద్ధాటకాదినా

* కలకాళిక్షేక విధిర్నామ పంచత్రింశోఽధ్యాయః. గ.

* యవమాత్రేణ విస్తారం † తోయతారం ప్రకథ్యతే	౨
తేనైవ సమవృత్తం తం కృత్వా పశ్చాద్విచక్షణః	
కస్య వా చరణం ‡ వర్ణమశ్విన్యంగులినా క్రమాత్	౩
అరాణామయుతం పశ్చాద్విజేన హృదయం తథా	
తస్య మధ్యమసూత్రస్య పాశ్వయోరుభయోరపి	౪
ఏకాంగుళఘనం మధ్యం బహిఃపట్టస్య పాశ్వయోః	
యవాయతఘనం తతస్సౌద్యథాశోభం క్రమాత్కృశమ్	౫
గురుశ్చార్పద్యయారాః స్యుః పంక్తియుగ్మమథాస్తరా	
షోడశారాస్తథా హీనాస్తే త్వశ్రా వేణుపత్రవత్	౬
తస్మార్ధ్వి పాశ్వయోజాన్వలాశ్చాన్యంగులనమాయుతమ్	
ప్రభాజ్వాలాసమాజ్ఞేయాస్త్రీతియా (నతా) స్త్రీష్ట దర్శనాః	౭
చక్రేశం హృదయే తస్య నవతాలేన మానతః	
త్రయోదశాంగులై రుద్రనవసప్తాంగులైస్తు వా	౮
తచ్ఛక్రాంగులినా దేవం ద్విభుజం ప్రాంజలీయుతమ్	
ఆసీనం స్థానకం వాఽథ కౌతుకం తవ్యథా తథా	౯
సర్వాభరణసంయుక్తం తత్త్వస్మరణసంయుతమ్	
పీఠయుక్తం వియుక్తం వా కారయేద్ధృదయేఽధిపమ్.	౧౦
కరండమకుటసంయుక్తమర్ధచంద్రాంగసంయుతమ్	
సుముఖం చానపాయ్మాశ్చం పురతః కల్పయేత్తథా	౧౧
అపరం సింహావదనం షడ్మస్య ముకులం తు వా	
కారయేదథవా ధీమూః పాశ్వయోరుభయోరపి	౧౨

- చక్రేశం నైవ చక్రస్య జ్వాలాయుక్తమథాపి వా
పద్మం వా సింహవక్త్రం వా మకరాననమేవ వా ౧౩
ఫలకోపరి వా యోగే స్థాపయేత్సద్వధం యథా
అథవా సింహయోర్మూర్ధ్వి స్థాపయేత్ఫలకోపరి ౧౪
తచ్చక్రస్య సమం వాఽథ ద్విగుణం త్రిగుణం తు వా
చక్రోశస్య సమం వాఽథ గదాయామం ప్రకథ్యతే ౧౫
యథాహానాహసంయుక్తం సమవృత్తమృజం తథా
ఫలకాకుమ్భతాటిభిర్భూషితాం కారయేద్గదామ్. ౧౬
చక్రం తమథవా ధీమా గదాం చైవ? సలక్షణమ్
స్థాపయేత్పద్మపీఠోద్ధేవ సుదృఢం విధివోదితమ్. ౧౭
చతురంగులోన్నతం పీఠమష్టాంగులయుతం తథా
అశ్రం తత్సమవృత్తం వా దలైరష్టభిరావృతమ్. ౧౮
కారయిత్వా గదామూలే పూర్వవద్యోజయేత్కమాత్
నాగాంగులోదయం కుర్వాద్గదాం హీనేఽథవా యది ౧౯
అత్రాప్యనుక్తం యత్సర్వం కారయేచ్ఛిల్పశాస్త్రవత్
సిద్ధార్చనాదికం సర్వం కారయేత్పూర్వవద్బుధః (పృథక్) ౨౦

చక్రస్థానప్రకారః.

- చక్రస్య స్థాపనామార్గం ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః
గ్రామస్య యజమానస్య చానుకూలే దినే తథా ౨౧
అంకురస్యార్పణం కృత్వా పూర్వమేవ చ తద్దినాత్
సంభృత్యైవ చ సంభారా కారయేదక్షిమోచనమ్. ౨౨
* తథాఽధివాసనం కృత్వా నద్వాదా కౌతుకోక్తవత్

- యాగశాలాం తథా కృత్వా భూషయేత్తోరణాదిభిః ౨౩
- శయ్యావేదిం చ తస్మధ్యే చాధ్యర్థాయామవిస్తృతామ్
తురీయాంశోదయాం వేదిం కుర్యాత్తాం చతురశ్రకామ్. ౨౪
- ప్రాచ్యామాహవసీయం చ కుంజమాసాసనాగ్నివన్
ప్రాచ్యాంతత్స్నానవేదిం చ కృత్వా పూర్వోక్తమానతః ౨౫
- అథాధివాసితం చక్రీమాదాయైవాభిషిచ్యచ
గ్రామప్రవక్షిణం కృత్వా శాలాయాం స్థాపయేత్తథా ౨౬
- అగ్నిం సంస్థాప్య పూర్వోక్తం కుమ్భం సంసాధయేత్స్వనః
పూర్వోక్తం కుంభమాదాయ జలేనాఽపూర్య పూర్వవత్ ౨౭
- వస్త్రాభ్యాం వేష్టయిత్వా తు రత్నాదీన్ తస్మిన్ తథా
చక్రీన్యాఽభిముఖే కుమ్భం ధాన్యపీఠోపరి న్యసేత్ ౨౮
- పూజితో యజమానేన ఆత్మానం భావయేద్గురుః
హృత్పద్మమధ్యే చక్రేశం ద్విభుజమంజలిసంయుతమ్ ౨౯
- రక్తాభం పీతవస్త్రాంగం ధ్యాత్వా సమ్యక్ ప్రాపూజ్య చ
తస్మాత్కుంభే సమావాహ్య పూర్వోక్తమభిపూజ్య చ ౩౦
- వేద్యాం సంస్థాప్య తచ్చక్రం కలశైః స్థాపయేత్క్రమాత్
సమలంకృత్య వస్త్రాద్యైర్ధాన్యపీఠోపరి క్రమాత్ ౩౧
- సన్న్యస్య కుంభసంయుక్తం బద్ధ్వా ప్రతిసరం తథా
శాయయిత్వా తథా చక్రం హతాం సమ్యక్ ప్రశంస్య చ ౩౨
- చక్రాద్యాంశ్చాయుధానన్యాన్ మూర్తిమన్తాన్ ప్రశంసయేత్
పశ్చాదగ్నిం పరిస్తీర్య వైష్ణవం మస్త్రముచ్చరన్ ౩౩
- భూమాన, వన్దోన'ద్యే చ హుత్వా గాయత్రిసంయుతమ్

శతమష్టోత్తరం హుత్వా రాత్రిశేషం వ్యపోహ్య చ	38
స్నాత్వా ప్రభాతే పూర్వోక్తం చక్రమాదాయ పూర్వవత్	
ధా(గ్రా)మప్రదక్షిణం కృత్వా * చక్రేణసహ మస్త్రవిత్	39
మండపే దక్షిణే పార్శ్వే కృతే వీతే విశేషతః.	
రత్నం నిక్షిప్య పూర్వోక్తం మన్త్రేణ స్థాపయేత్తథా	30
చక్రమస్త్రా సుసంజప్య బీజాత్సన్నయ్యస్య పూర్వవత్	
కుంభాచ్ఛక్తిం తథాఽఽవాహ్య పూజయేదాసనాదిభిః	32
పాయసాద్యైర్నివేద్యాఽథ గురుం సమ్యక్ప్రపూజయేత్	
ఏవం యః కురుతే భక్త్యా రిపూత్సర్వాన్ విజేష్యతి	35

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) ధృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే చక్రలక్షణవిధిర్నామ
† సప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

అథాఽప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

ఉత్సవవిధిః.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి దేవేశస్యోత్సవక్రమమ్	
కాలశ్రీధానిమిత్రార్థా ఉత్సవాస్త్రివిధాః స్మృతాః	౧
మాసే తు యస్మిన్ కస్మింశ్చిత్ వషణం వషణం ప్రతిప్రతి	
క్రియతే సమయేనైవ స తు కాలోత్సవో భవేత్.	౨

* కుష్మేన. గ. † సప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

- భువమానే దినే చేప్తే శ్రద్ధయా క్రియతే తు యః
 స తు శ్రద్ధోత్సహో జ్ఞేయస్తస్మాత్కాలోత్సహో గురుః 3
 భయప్రదనిమిత్తేషు తథాఽనావృప్తికాదిషు
 క్రియతే తస్య శాస్త్ర్యర్థం స నిమిత్తోత్సవః స్మృతః 4
 గ్రామాదా చోత్సవః స్యాచ్ఛ్రేత్కమేజై వచ కారయేత్
 తస్మాదుత్పాతశాస్త్ర్యర్థమాదా కాట్యుత్సవం క్రమాత్. 5
 అన్యేషాం క్రూరదేవానాం శిష్టభూతగణస్య చ
 శాస్త్ర్యర్థం కారయేత్పశ్చాచ్ఛ్రాక్తం శంకరోత్సవమ్ 6
 విశస్త్రిగణశాస్త్ర్యర్థం సౌమ్యమూర్ధ్నేణ వాస్తుషు
 చక్రసేనేశసంయుక్తం కుర్వాద్ధురోత్సవం పునః 7
 సర్వేషామపి దేవానాం మునీనామపి సర్వశః
 పితౄణాం చ గ్రహాణాం చ పత్నీనామపి సర్వశః 8
 ద్విజానామపి శాస్త్ర్యర్థం లోకానామపి సర్వశః
 పుష్ట్యర్థం కారయేత్పశ్చాద్దేవేశసోత్సవం క్రమాత్ 9
 అన్యథా చేద్వినాశః స్యాత్సర్వేషాం చ వ సంశయః
 తస్మాత్పరిహరేద్విద్వాక్ గ్రామాదా చ విశేషతః 10
 అయనాదా తు సంక్రాంత్యాం గ్రహణే చ విశేషతః
 తత్తత్కాలే చ తీర్థం స్యాద్ద్రాత్రావపి చ కారయేత్. 11
 రాహుదర్శనసంక్రాంత్యోః స్నానం శ్రేష్ఠం నిశాస్వపి
 తథాఽఽహుః స్మృతికారాశ్చ నిశాయామనిషిద్ధతామ్. 12
 క్రియాం సమాప్య మధ్యాహ్న రాత్రౌ చేత్సౌలం బుధః
 తావత్కాలం వినోదేన నీత్వా తత్తీర్థమచరేత్. 13

- విష్ణుపంచదినేష్వేపం మాసర్థే స్థాపనాదినే
యజమానస్య జన్మక్షేక రాజ్ఞో జన్మక్షేక ఏవ వా ౧౪
- ఏతేష్వవభృథం కల్ప్య చోత్సవం సమ్యగాచరేత్
తేషు కాలశ్చ మధ్యాహ్నః పూర్వాహ్నో వా శుభోదయే. ౧౫
- ఋక్షే తు ద్విదినే సంగే యదహన్యధికం పరమ్
తథా మాసక్షేకాశ్చాన్యే ఏకమాసే పరస్పరమ్. ౧౬
- దినవ్యయే తు సప్తాహే నేప్తం తత్రఫలమం విదుః
తీర్థస్యాత్ర పరం శ్రేష్ఠమన్యన్తై మిత్తికేషు చ ౧౭
- పూర్ణపర్వేందుసంయోగం యద్దినే చోధయారపి
తీర్థస్యాత్ర విశేషేణ తత్పరం వాఽన్యకర్మణామ్ ౧౮
- పక్షం త్రయోదశాహం వా దినాన్యేకాదశ క్రిమాత్
నవాహం తత్ర సప్తాహం పంచాహమథవా పునః ౧౯
- త్రిదినం ద్విదినం చైవ ఏకాహం చాఽథవా పునః
* అథ తీర్థదినాత్పూర్వమేకవింశద్దినే తథా ౨౦
- † తథైవ ధ్వజమారోప్య నవాహం చోత్సవం చరేత్
ఉత్సవస్య దినాదా వా ఘోషయేద్విధిపూర్వకమ్ ౨౧
- ఘోషణా ‡ దిదినాత్పూర్వం కారయేదంగురార్పణమ్
వేణుం వా జాతివృక్షం వా చమ్పకం క్రముకం తు వా ౨౨
- అన్యోన్య శుభవృక్షాన్వా చాన్యేషాం సారమేవ వా
ధ్వజదండమ్బుజం కృత్వా కృమికోటరవర్జితమ్ ౨౩
- విమానస్య సమం వాఽథ పాదహీనం తథాఽధికమ్

* గ. ఆదక్షేకాధికోయవృద్ధికోకః. † తత్రైవ. అ. క. ‡ * దివసాత్. ఖ.

- అధ్యర్థం * వాఽధికం వాఽథ మూలాదగ్రం కృమాత్కృశమ్
 చతుర్వింశత్యంగులనాహం వా యథాలాభమథాపి వా
 గర్తమానం వినై వాఽత్ర ధ్వజంప్రమాణకమ్ ౨౫
 యష్టియోగం వియోగం వా ఋజుం కృత్వా సలక్షణమ్
 అహతం సుదృఢం వస్త్రం కార్పాసం సంప్రగృహ్య చ ౨౬
 విపులం భాగతాలం స్యాదాయామం ద్వాదశాఽష్ట వా
 పాదవర్గసమాయామం గర్భద్వారసమం తు వా ౨౭
 తదర్థస్త్వతం వాఽథ కారయేద్విధి వధ్వజమ్
 పూర్వోక్తేనైవ మార్గేణ వీశం మధ్యే లిఖేద్బుధః ౨౮
 యథాఽత్రోపత్? తథా ధీమానాకాశారోహణం తు వా
 సుచిత్రీతం ధ్వజం పశ్చాత్ప్రొత్త్య చాఽదాయ మస్త్రవిత్ ౨౯
 ఏకవింశతితాలేన చాఽయతం వేణయష్టికమ్
 ఆదాయాగ్రాదధశ్చత్ర త్వియమే? స్వస్తి దా? ఇతి ౩౦
 బద్ధీయా తద్ధ్వజం తత్ర స్థాపనం సమ్యగాచరేత్
 అథవా యజ్ఞకై రప్రత్యైర్వష్టిం కృత్వా సలక్షణమ్ ౩౧
 త్రితాలాయతమర్థం స్యాద్విస్తారం బహులం క్రమాత్
 ఆహృత్య యష్ట్యాధారాణి యోజయేదచలం క్రమాత్ ౩౨
 దండాగ్రాదధికం వేణుం క్రమేనైవ చ యోజయేత్
 తామ్రీణ వలయం కృత్వా సంయోజ్య క్రమశః సుధీః ౩౩
 దండద్విగుణమాయామమంగుష్ఠాంగులినాహకమ్
 త్రివృతాం తంతునా రజ్జుం కుశరజ్జమథాఽపి వా ౩౪

- సంయోజ్య వలయే పూర్వం దర్శమాలాం సువేష్టయేత్
బలిపీఠాత్పశ్చిమే భాగే మధ్యసూత్రస్య మధ్యమే 3౫
- తస్మాద్వ్యోపోహ్య షక్తులం పంచతాలఘరం తు వై
దండం ప్రత్యక్ష్య మధ్యాహ్నే హేమ సన్న్యస్య చావటే 3౬
- ధ్వజమస్త్రం సముచ్చార్య దండం సంస్థాపయేద్దృఢమ్
ద్విహస్తాయతవిస్తారమేకహస్తోదయం క్రమాత్ 3౭
- ఏకవేదిం చ కృత్వాత్ర శిలయేష్టకయాఽథవా
మృదా వా తస్య మూలే తు దలై రష్టభిరావృతమ్ 3౮
- పద్మం సలక్షణం కృత్వా ధ్వజమూలే తు (సు) శోభితమ్
మండపం వాఽథ కూటం వా ప్రసాం వా చాఽలయాగ్రతః 3౯
- కృత్వా తత్ర వితానాదై ర్విరలంకృత్య యథోచితమ్.
మధ్యపంక్తౌ విశేషేణ ప్రాచ్యాం తస్య ధ్వజస్య చ ౪౦
- చతుస్తాలసమాయామం వ్రీహిభిః స్థండిలం చరేత్
ద్వితాలాయతవిస్తారం భాగోత్సేధం చ పశ్చిమే ౪౧
- చక్రస్య స్థండిలం కృత్వా తథా శాస్త్రస్య చోత్తరే
ఖగాధిపస్య తత్రాచ్యాం స్థండిలం కారయేత్తథా ౪౨
- తస్యైవోత్తరతః పాశేన్వ కుండమాపాసనం తథా
కృత్వాఽఽఘరం చ పూర్వోక్తమగ్నేః పశ్చిమతో బుధః ౪౩
- స్థండిలం కారయిత్వాత్ర స్థాపయేత్ప్రాజ్ఞుఖం ధ్వజమ్.
పర్యగ్నిపంచగవ్యాభ్యాం సంశోధ్య చ యథాఽహాకమ్ ౪౪
- ‘దద్భ్యస్సాస్వి’హేతి చోక్త్వా తు అంగహూతమం చ కారయేత్.
వైష్ణవం గారుడం పశ్చాద్ధ్వజమస్త్రం ఘృతేన చ ౪౫
- హుత్వాఽఽఽ మోచనం పశ్చాత్తథైవ విధినా బుధః.

కుంభం సంసాధ్య విధినా ప్రముఖే స్థండిలోపరి	౪౬
సన్న్యస్య గరుడం ధ్యాయేత్కుంభేఽంభసి సమాహితః.	
గరుడం తస్మిన్నావాహ్య తథాభ్యర్చ్య చ మస్త్రవిత్	౪౭
సంప్రోక్ష్య కాతుకం బద్ధ్వా కుంభేనసహ తస్థ్వజమ్	
పునస్తదాదాయ బీజం హృదయే న్యస్య వేష్ట్య చ	౪౮
కుంభస్థాం శక్తిమాదాయ తథా వీశస్య మూర్ధని	
మూర్తిమస్త్రేణ చాఽవాహ్య సమభ్యర్చ్య నివేద్య చ	౪౯
పూర్వోక్తస్థండితే పశ్చాత్ స్థాపయేత్పశ్చిమాముఖమ్	
పునస్తత్పశ్చిమే చక్రం ప్రాజ్ఞుఖం చోత్తరే బుధః	౫౦
వీశామితౌ సుసంస్థాప్య దక్షిణాభిముఖౌ క్రమాత్	
సంస్థాప్య మూర్తిమస్త్రేణ చాఘ్నాంతం చాఽసనాదికమ్	౫౧
సమభ్యర్చ్య విశేషేణ ముద్గాన్నం గరుడస్య చ	
శుద్ధాన్నమన్యయోః పశ్చాన్నివేద్య ముఖవాసకమ్	౫౨
దత్వాఽభివన్ద్య పూర్వోక్తం పుణ్యాహమపి వాచయేత్	
అగ్నేయ్యాం ధాన్యవీతే చ భేరిం సన్న్యస్య మస్త్రవిత్	౫౩
భూతేశం చ సమభ్యర్చ్య హవిః సమ్యజ్నివేదయేత్	
పశ్చాదగ్నిం పరిస్తీర్య తత్తస్మత్త్రం సవైష్ణవమ్	౫౪
హుతైర్వివ పూర్వవన్మస్త్రీ అస్త్రహేమామం జుహోతి చ	
గురుస్తదపరాక్ష్ణే తు ప్రాజ్ఞుభో వాఽప్యరజ్ఞుఖః	౫౫
అదాయ ప్రణవైర్యప్తిం భూర్భువస్సవీరితి బ్రువత్	
* సంజీవ చ త్రిభిస్తాడ్య పశ్చాత్పారశవం పునః	౫౬

అహూయోష్ణీవప్రాద్యైః సమలంకృత్య పూర్వవత్
సర్వవాద్యసమాయుక్తం భేరిమాదాయ శాస్త్రవిత్
* స్వర సర్వశాస్త్రోక్తవిధినా చక్రాగ్రేతాడయేత్తథా

౫౭

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే † ఉత్సవ (ధ్వజపటప్రతిష్ఠా) విధిర్నామ
అష్టతి, శోఽధ్యాయః.

అష్టతి శో న చ త్వారిం శోఽధ్యాయః.

—

బలిహారణవిధిః.

బలిప్రదానమార్గం చ ప్రవక్ష్యామి పృథక్ పునః

‡ సాయాహ్నే తు విశేషేణ యజమానసమాయుతః.

౧

ద్రోణైర్ద్రోణాథకైర్వాఽథ అథకైర్వాఽథ తండులైః

పాచయిత్వా కటాహే తు ప్రక్షిప్ద్యధిచోదితమ్.

౨

ముద్గనిష్పావతిల్వాంశ్చ లాజాపూపా ప్రగృహ్య చ

హేమపాత్రే సుసన్న్యస్య శిష్యస్తచ్చిరసా వహేత్

౩

అభివర్ష్య ధ్వజం పూర్వమాదాయ సమలంకృతమ్

రథే వా శిబికాయాం వా యస్త్రేణాఽరోఽయ ముగలమ్

౪

* శాస్త్రోక్తవిధినా విద్వాంశ్చక్రముద్ధారయేత్క్రమాత్, ౫. † ధ్వజపట ప్రతిష్ఠావి
ధిర్నామ సప్తతింశోఽధ్యాయః. ‡ సర్వకార్యం చ మధ్యాహ్నే స్థాపకాః పరి
చారకాః, కల్పేన తస్య సాయాహ్నే యజమానయుతో గురుః.

హవిః పుష్పబలిం పాత్రే సంగృహ్యనునయేత్పునః

చక్రవీణామితాః పశ్యాన్నాథవద్గమయేత్తథా.

౫

ఆచార్యః పురతో గచ్ఛేత్సర్వవాద్యసమాయుతమ్

నిశాచరనిశాశర్థం సర్వవాద్యసమవృతమ్.

౬

ఆచార్యరక్షణార్థాయ మనసా స్వస్తివాచనమ్

చక్రం చానునయేత్తస్య వీశం చామితమేవ చ

౭

పశ్చాద్ధ్వజం క్రమాన్నేయాత్సర్వాలంకారసంయుతమ్

గర్భగేహస్థదేవానాం బ్రహ్మదీనాం చ పూర్వవత్.

౮

నిక్షిప్య తద్బలిం పశ్చాద్ధ్వారేశానాం పునః క్షిపేత్

పునర్విమానపాలేభ్యో లోకపాలేభ్యో ఏవ చ

౯

అన్యేభ్యోఽప్యనపాయుభ్యః తత్తన్నామ్నా బలిం దదేత్

* గోపురేశాః పునర్గత్వా సర్వాలంకారసంయుతమ్

౧౦

గామం గత్వా తు సంప్రాప్య సంధౌ సంధౌ విశేషతః

ధ్యాత్వా బుద్ధ్యాఽధిపాః మస్త్రీ భూమావావాహ్య పూర్వవత్

అఘోస్తం చ సమభ్యర్చ్య మువ్యస్తం నామభిర్దదేత్

మధ్యే తత్సంధిమాదాయ ప్రాచ్యాం 'భూతేభ్య' ఇత్యపి

౧౧

యజ్ఞేభ్యో దక్షిణే పశ్చాద్ధాక్షిణేభ్యశ్చ పశ్చిమే

నాగేభ్యశ్చోత్తరే వాఽథ ఊర్ధ్వాయాం దిశి తత్క్రమాత్

౧౨

రాక్షసేభ్యస్తథా ధీమాః పూర్వం తదుదకం పునః

పుష్పం బలిం తథాఽఽథావం సందదేచ్ఛక్రసన్నిధౌ

౧౩

* గురుస్తత్వం చ రిక్తానాం సచాచక్రేణ పాలయోః ? , దత్వా తు ద్వార
పాలేభ్యో చినే గోపురేషు చ. గ.

- భూపదీపసమాయుక్తం ఘంటానాదసమాయుతమ్
 నృత్యగేయసమాయుక్తముక్తముక్తదిశో యథా? ౧౫
- యస్యాం దిశి విమానం చేద్బ్రహ్మస్థానాదికం బలిమ్
 ఆచరేదథవా తస్య దిగీశాది బలిం క్షిపేత్ ౧౬
- పశ్చిమాదివిమానం చేద్వరుణస్య వాయుసోమయోః
 బలిం దత్వాఽథ శంభోస్తు క్షిపేదన్యాని పూర్వవత్ ౧౭
- అథవా బ్రహ్మపీఠిస్తద్ద్రామమధ్యే భవేద్యది
 బ్రహ్మద్యం * నైవ దిక్పాలాంస్తథా భూతబలిం క్షిపేత్ ౧౮
- † అన్యథా శంభుషేషై తే తిర్యగ్వీధ్యాం వ్యవస్థితాః
 ‡ తద్దిశాధిపదిగ్ధామ్న బలిభేదోఽస్తి తస్య వై ౧౯
- ధాత్రంశాత్పూర్వవీధ్యాం తత్ ‡ మధ్యే బ్రహ్మబలిం దదేత్
 ఐంద్రేణసార్థం తత్రైవ బలిం దత్వా ఖగాధిపమ్. ౨౦
- (నమో బ్రాహ్మణేభ్యో వాఽత్ర బ్రహ్మస్థానాఽవృతావపి ?)
 దేవానాం పరితః పశ్చాద్భూతాద్యం పూర్వవత్క్రమాత్. ౨౧
- నిక్షిప్తైవ బలిం పశ్చాచ్ఛక్రాగ్రే తు గురుః సుధీః
 నాభివీధ్యాం చ పరితో దిక్పాలాంశ్చ విశేషతః. ౨౨
- బలిం క్షిప్త్వా తథైశాన్యాం నిర్గమ్య మతిమాన్ గురుః
 ప్రవేశ్య మంగలాం పీఠం నాభిసోమప్రవేశకే ౨౩
- పురస్తరబలిం క్షిప్త్వా పావకస్య ‡ పునః క్షిపేత్
 దిగీశయోర్ద్వయోర్మధ్యే మహావీధ్యాం విశేషతః ౨౪
- సన్నిస్తద్యది చేత్తత్ర భూతానాం చ బలిం క్షిపేత్

* చ దిగీశం చ తథాన్య ? గ. † త్రివృతామ్. ‡ విదిశాను తమిళాద్యుక్త.

‡ మధ్యేశంభోర్బలిమ్. ‡ ద్వయం దశి.

- సస్థ్యస్తరగతాం సస్థిమాచరేద్యది మోహతః.. ౨౫
- కర్మణో వాస్తుజాతానామనర్థం భవతి ధ్రువమ్
ప్రాగస్తం పశ్చిమాద్యం చ ఏకవీధిం చ దండకమ్ ౨౬
- కుర్యాత్తత్ర చ చక్రాద్యైః పశ్చిమాద్యం బలిం ఓషేత్
వరుణనిఃఋతివాయుభ్యః పశ్చిమే తు బలిం దదేత్ ౨౭
- ధాతృయమకుబేరేభ్యః సంధా మధ్యే బలిం ఓషేత్
ఇంద్రియావకరుద్రేభ్యః ప్రాచ్యాం సంధా ఓషేత్ క్రమాత్ ౨౮
- ఉదగస్తమేకవీధిశ్చేద్యక్షిణాద్యం బలిం ఓషేత్
యమసీలానలేభ్యశ్చ దక్షిణే మధ్యమే తు వా ౨౯
- బ్రహ్మవారుణశక్రేభ్యశ్చోత్తరే చ బలిం ఓషేత్
కుబేరపవనేశేభ్యో బలిం దద్యాత్క్రమే చ ౩౦
- బలిమాలాఽథ వాస్తా చేద్ద్విద్వాదిభ్యో బలిం దదేత్
మధ్యే వీధిం తథేంద్రేష్టా గోపరాశ్రే ఉదఙ్ముఖః ౩౧
- బ్రాహ్మణం చ బలిం దద్యాత్సర్వవీధ్యాం సమస్త వా
నద్యాదిషు విమానం చేత్పరితః ప్రివరణే దదేత్ ౩౨
- పూర్వం ఓస్తావ బలిం ధీమాన్ పునస్తస్య చ తస్య చ
మస్త్రముచ్చార్య పూర్వోక్తం గద్యైః పద్యైశ్చ ఘోషయేత్ ౩౩
- నగరాదా చ గద్యైశ్చ ప్రశంసోపాంశునా బుధః
తత్తన్నస్త్రం సముచ్చార్య ఘోషయేత్పటహాదిభిః ౩౪
- ప్రియతాం భగవాన్విష్ణుః సర్వదేవేశ్వరో హరిః
బ్రహ్మేశాభ్యాం చ సహితశ్చోత్సవే నః ప్రసీదతు ౩౫
- దేవాశ్చ ఋషయః సర్వే పితరశ్చ గ్రహదయః

రుద్రాదిత్యాపురసస్సర్వే అశ్వినౌ చ మరుద్గణాః	3౬
సిద్ధా విద్యాధరా యతా వసవో దైత్యబానవాః	
భూతయక్షపిశాచాశ్చ నాగా వై రాక్షసాదయః	3౭
విష్ణులోకగతాః సర్వే లోకాలోకనివాసినః	
సర్వేన్ద్ర్యే దేవతాస్సర్వాః పరివారగణైః సహ	3౮
విశ్వే తే విష్ణుయాగేన్ద్రీన్ సమాగచ్ఛన్తు సాదరాః	
హవ్యం బలిం సమాదాయ భుంజన్తు శుభదాయినః,	3౯
ఇత్యుక్త్వా ఘోషయేత్సన్ధౌ చక్రస్యాభిముఖే పునః	
బ్రహ్మాద్యం స్వస్వతాలై శ్చ ఘోషయేద్వాదకః పునః	౪౦
బలిమేవం చ నిర్వాప్య ప్రదక్షిణం శేన తు	
శకునసూక్తం పునఃకప్త్వా ప్రవిశేదాలయం పునః	౪౧
బలిశిష్టం భూతపీతే 'సర్వభూతేభ్య' ఇత్యపి	
బలిం తత్తోయశేషం చ ప్రక్షిపేచ్ఛక్రిసన్నిధౌ	౪౨
ధామప్రదక్షిణం కృత్వా ధ్వజాద్యై రనపాంభిః	
సార్థం చక్రం చ స్వస్థానే స్థాపయేన్మతిమాన్ పునః	౪౩
ధ్వజస్థానం ప్రవిశేయ ధ్వజమాదాయ మస్త్రనితే	
'స్వస్తిదా' ఇతి మస్త్రేణ బధ్నియాద్రజ్జనాసహ	౪౪
యస్త్రేణ మతిమాన్ పశ్చాత్ ప్రాజ్యుభో వాఽప్యద్రజ్జుభః	
దండాగ్రే యోజయేత్పశ్చుంఖ కాహశసంయుతమ్.	౪౫
సమాబధ్య పునః స్నిగ్ధం 'భూర'సీతి జపన్ పునః	
అభిమస్త్ర్య ధ్వజం పశ్చదాసనాద్యం సమర్పయేత్.	౪౬

- పుణ్యాహం వాచయేత్పశ్చాన్ముద్గాన్నం తు ధ్వజస్య చ
నివేద్య ముఖవాసం చ ప్రణామమపి కారయేత్ ౪౭
- ధ్వజస్థగరుడస్యాత్ర నివేద్యాన్నం పవిత్రకమ్
స్త్రీయస్సత్సత్ర * కామాస్తదశ్చీయర్చక్రిసంయుతాః ౪౮
- † ఆయుష్మంతం బలారోగ్యవస్తం శంభునమం ‡ తు వా
సత్సత్రం జనయేయుస్తా బుద్ధిమస్తం సలక్షణమ్. ౪౯
- ధ్వజావరోహణం యావత్తావ శీ స్మార్త్యా విశేషతః
త్రికాలం వా ద్వికాలం వా ఏకకాలమథాపి వా ౫౦
- హవిః సమ్యజ్నివేద్యైవ సప్తవింశతివిగ్రహైః
పూజయిత్వా ధ్వజం పశ్చాద్రాత్రౌ భూతబలిం క్షిపేత్ ౫౧
- ధ్వజారోహణమారభ్య చోత్సనాదిదినాదధః
సాయమర్చావసానాస్తే ధ్వజారోహణవద్బలిమ్. ౫౨
- శిష్యేణ గురుణా వాఽథ చక్రస్యాభిముఖే తథా
నిత్యం రాత్రౌ విశేషేణ తథా భూతబలిం క్షిపేత్. ౫౩
- వీళామితౌ వినా ధీమాన్ తీర్థాంతం సర్వరాత్రిషు
చక్రమేవ నయేద్ద్విధ్యాం రక్షణాయ బలిం తథా ౫౪
- (ధ్వజాంకురా) ధ్వజాఽరోహాద్యవరోహాస్తమాచార్యస్తు విశేషతః
ఆశౌచం సలభేద్విధ్వాన్ సూతకం ప్రేతకం తు వా ౫౫
- తథా పదార్థినస్సర్వే యజమానస్య తస్య చ
గురోనైకవోత్సవార్థం వా భవిష్యత్సమమన్యథా ౫౬
- యావత్తీర్థావసానం స్యాత్తావత్తిర్థామివాసినః

జనా నాస్యత్ర గచ్ఛేయుగచ్ఛేయు శ్చేన్మహద్భయమ్

౫౭

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్భాష్యే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే * బలిహరణధ్వజాశోహణ విధిర్నామ
ఏకోవచత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథ చ త్వారింశోఽధ్యాయః.

ఉత్సవభ్రమణమ్.

ఉత్సవార్థం విశేషేణ సమ్భారానాహరేత్తతః

రథం చ శిబికాం చైవ యస్త్రహోలాదికాంస్తథా.

౧

కారయిత్వాఽథ శిలోప్పితం దీపానన్యాక్ ప్రగృహ్య చ

వాద్యాన్ భేర్యాదికానన్యాక్ శంఖకాహళకాన్ హరేత్

౨

తాలవృత్తధ్వజానన్యాక్ ఛత్రిచామరబహిణః

సర్తకాన్ గాయకానన్యాక్ యథోక్తం పూర్వమాహరేత్

౩

అలయం సమలంకృత్య తోరణాదై శ్చిహ్నభూష్య చ

పరిచారకాన్ సమాహూయ స్వస్వకర్మ నిషేదయేత్

౪

మండపాదీని సర్వాణి ప్రపాద్యాని చ సర్వతః

అఘ్నాన్తం చ నృత్యాన్తం కారయేచ్ఛిల్పిశాస్త్రవత్

౫

‘అవధూ’ తేతి మస్త్రేణ గ్రామవీధిర్విశేషతః

విపా్రీ వేదవిదః శుద్ధాః శోధయేయర్మనోరమమ్

౬

* బలిప్రదాన విధిర్నామ అష్టత్రింశోఽధ్యాయః.

- అశాసు సప్త ఇత్యుక్త్వా * గడ్డోదైః సర్వతశ్శుభమ్
సమభ్యుత్యైవ లిప్తైవ తండులానవకీరయేత్ 2
- కదలీక్రముకకుంభాద్యైర్దావరేద్వాచే ప్రతిపతి
వితానాద్యైర్విశేషేణ భూషయేత్సర్వతః శుభమ్. 3
- తద్ద్రామవాసినః సర్వేఽలంకృత్వాఽనన్యతత్పరాః
నైమిత్తికా వినా భక్త్యా భ్యయేయ్యుర్మనసా హరిమ్. 4
- తద్ద్రామసీమన్యస్తస్థా నిత్యకర్మక్రియాం వినా
నైమిత్తికాని కామ్యాని తీర్థాంతం నాచరేద్దుభః 5
- ప్రవృత్తే చోత్సవే విష్ణోః సామ్యమార్గేణ వాస్తుషు
అన్యదేవోత్సవం తత్ర నాచరేచ్ఛేద్దినశ్యతి 6
- అస్మిన్ దేవోత్సవే యాగే తద్వాస్తుషు విశేషతః
సంకల్ప్య చోత్తరాం వేదిం ప్రవృత్తేఽన్యాని నాచరేత్ 7
- యది (చోత్సవ) చేత్సర్వనాశః స్యాత్కర్తా భర్తా వినశ్యతి
తస్మాత్పరిహరేద్ధీమా తీర్థాంతం తేషు వాస్తుషు 8
- ఉత్సవాదిదినాత్పూర్వం సప్తమే పంచమేఽథవా
అంకురానర్పయిత్వా తు పూర్వోక్తసోత్సవస్య తు 9
- ఆరంభః స్తుపనార్థం చ పూర్వరాత్రౌ విశేషతః
సాయమర్చనసానే తు దేవమాదాయ మండపే 10
- విష్ణరోపరి సంస్థాప్య సమభ్యర్చ్యైవవిగ్రహైః
రాజవన్ముఖవాసం చ త్రైలం దద్యాచ్చ పూర్వవత్. 11
- పూర్వోక్తం దేవమాదాయ స్థాపయేదాసురే పునః
శుద్ధస్నానోక్తమార్గేణ స్నాపయేదవ్యయం పునః 12

యోగాసనే సమారోఽప్య నృత్యగేయావసానకమ్	
ఆసనాద్యం సమభ్యర్చ్య హవిః సమ్యక్ష్వివేదయేత్	౧౮
అలయాద్దక్షిణే పార్శ్వే గోమయేనోపలిప్య చ	
ధాన్యోపరి ప్రతిష్ఠాక్షమండబాదీన్ తస్మాహారేత్	౧౯
సంప్రోక్ష్యాత్తైవ దేవేశం దేవీభ్యాం సహవావినా	
సమారోఽప్య సమభ్యర్చ్య కాతుకం బన్ధయేత్తథా	౨౦
తతైవ శాయయిత్యాత్ర నృత్యగేయాదిభిః సహ	
తతాదిత్యాద్యైః సర్వైశ్చ రాత్రిశేషం నయేత్క్రమాత్	౨౧
ప్రభాతే దేవముద్ధాప్య హవిరైవ సమర్చ్య చ	
స్నపనోత్తప్రకారేణ మధ్యాహ్న స్నపనం చరేత్	౨౨
తతో హవిర్నివేద్యైవ స్థాపయేద్ద్యాగమండపే	
అర్చాస్థానేఽథవా ధీమూన్ చక్రాద్యైశ్చ సహ చావ్యయమ్	౨౩
కాతుకం యది చేద్ధీమూన్ పాతరర్చావసానకే	
దేవ్యా నైవ సమాదాయ స్నాపయేత్స్నపనం తు వా	౨౪
సంస్నాప్యైవ సమభ్యర్చ్య హవిః సమ్యక్ష్వివేద్య చ	
పశ్చాత్సన్ధ్యార్చనార్థాయ స్థాపయేద్వేదికోపరి	౨౫
ప్రథమేహవి సాయాహ్నే చక్రవీశామితైః సహ	
సంస్నాప్య చ సమభ్యర్చ్య హవిః సమ్యక్ష్వివేదయేత్	౨౬
పాలికాదీన్ సమాదాయ చక్రాద్యైః సమలంకృతమ్	
యానమారోఽప్య వీశాద్యాన్ ధూపదీపసమాయుతమ్	౨౭
గచ్ఛేన్మృద్ధిహణాథాయ గ్రామాదా బాహ్యతః సుధీః	
ప్రసాద్యామైశేఽథవా సామ్యే గత్వా చక్రాదిభిః సహ	౨౮

- గోమయేనోపలిప్తైవ శుద్ధే తత్ర మనోరమే
నవతాలేన మానేన పాణ్ణీం తత్ర లిఖేద్గురుః ౨౯
- ప్రసార్యమాణాం నైర్ముత్యాం పాదమైశాన్యమాలికామ్
ఉద్ధావననాం చ ద్విభుజాం సర్వాభరణభూషితామ్ 30
- లిఖిత్వాఽత్ర సమభ్యర్చ్య పుణ్యాహమపి వాచ్య చ
భూమా తు పశ్చిమే చక్రం శాస్త్రం చైవోత్తరే తథా 31
- ప్రాచ్యాం వీశం సమభ్యర్చ్య ఖనిత్రే శేషమర్పయేత్
నవవస్త్రేణ చాఽవేష్ట్య ఖనిత్రమాదాయ మస్త్రవిత్ 32
- * స్తనయోర్మధ్యమే వాఽథ బాహ్వాంశ్చ మస్త్రకేఽథవా
ఉదఙ్ముఖః స్థితో భూత్వా త్యాం ఖనామీతి మస్త్రతః 33
- ఖనిత్రేణ ఖనిత్వా తాం గృహీత్వాఽథ మృదం పునః
పాత్రేణ శిరసాఽఽదాయ దేవై రన్యైస్తథా క్రిమాత్ 34
- గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా మద్గిరం సంప్రవిశ్య చ
పూర్వస్మిన్నుత్తరే పార్శ్వే చాంకురానర్పయేత్తథా 35
- చక్రాదీనభిషిచైవ హవిః సమృజ్ఞివేద్య చ
సేవ్యే స్థానే సుసంస్థాప్య యాగం పశ్చాత్సమారభేత్ 36
- అలయాభిముఖే వాఽథ దక్షిణే వా మనోరమే
యమపావకయోర్మధ్యే పావకాంశేఽథవా చరేత్ 37
- ఏశాన్యాం వాఽథవా కేచిత్సోమేశానాస్తరేఽథవా
కల్పయేద్వాగళాలాం చ ప్రతిష్ఠాక్తేన మార్గతః 38
- వేదిం తన్మధ్యమే పంక్తౌ పంక్తిమానేన కారయేత్
ఉత్పవాత్స్వర్గమాత్రం వా రత్నిమాత్రోదయం క్రమాత్ 39

* నాభేర్మధ్యం ఖనిత్వా తు తాలమాత్రం విశేషతః.గ, ఆదర్శేఽధికః పాశః.

- పంచాగ్ని కల్పయేద్ధీమాను త్తమే చోత్సవే తథా
త్రేతాగ్ని కల్పయేద్విద్వాన్ మధ్యమే చోత్సవే క్రమాత్ ౪౦
- అధమం యది చేత్సభ్యం కల్పయేత్పూర్వవత్సభిః
త్రేతాగ్ని కల్పనం యత్ర ప్రధానం గాహపత్యకమ్ ౪౧
- ఉభయోరన్యయోః సభ్యం ప్రధానం చాచరేత్తథా
భూమియజ్ఞేన సర్వత్ర శోధయేచ్ఛ యథావిధి ౪౨
- పూర్వోక్తవిధినా ధీమాన్ నవకుంభం ప్రగృహ్య చ
* ఇంద్రం నరో న ఇత్యుక్త్వా తంతునా వేష్టయేత్తథా ౪౩
- వేద్యాముపరి పూర్వోక్తం ధాన్యాన్యాస్తీర్య మస్త్రవిత్
విభజ్య నవభాగం చ తస్మై హంభాన్ న్యసేత్క్రమాత్ ౪౪
- కుంభానద్భిః ప్రపూర్వైవ కుశకూర్పాశ్చ తాదికమ్
మంగలాన్యాయుధానీతాన్ కుంభం ప్రతి పృథక్ పృథక్ ౪౫
- గాయత్ర్యా సువినిక్షిప్త్య మధ్యకుమ్భే విశేషతః.
ద్వియంగులప్రమాణేన సుగ్రాద్యానపి పూర్వవత్ ౪౬
- హాటకేనైవ కృత్వా తు విష్ణుసూక్తేన నిక్షిపేత్
ఆవృణేద్వస్త్రయుగ్మేన సర్వానపి పృథక్ పృథక్ ౪౭
- వేద్యామధస్తాత్పూర్వే తు వీశం వై పశ్చమాముఖమ్
సన్న్యస్య దక్షిణే పశ్చాచ్ఛక్రం చైవోత్తరాముఖమ్ ౪౮
- పంక్తిశం ప్రాఙ్ముఖం పశ్చాత్పశ్చిమే చోత్తరే తథా
దక్షిణాభిముఖం శాస్త్రం ధండిలోపరి సన్న్యసేత్ ౪౯
- అలాభే గరుడాదీనాం స్థానే వై తత్ర తత్ర చ

- కంభాత్సన్నస్య తన్నధ్యే భ్యతై వవాఽవాహయేత్క్రమాత్
 యావత్తీర్థావసానం స్యాత్తావత్కుమ్భే చ పాషాదాక్
 సద్ధాన్ప్రతి విశేషేణ పూజయేత్క్రిమశః సుధీః. ౫౦
- ప్రతిష్ఠోక్తవిధానేన ఆఘారావాహనే చ వై
 జుష్టాకారం చ కృత్యైవ సావహికారం చ కారయేత్ ౫౧
- పాలామకృమం నిరుక్తోక్తం మధ్యమోత్తమయోరపి
 తథైవ కారయేద్విద్యానన్యమార్గః ప్రవక్ష్యతే ౫౨
- ఉత్తరాభిముఖస్థితా వేద్యాస్తద్దక్షిణే గురుః
 ప్రాణాయామం చ కృత్వాపైత్ర ప్రతిష్ఠోక్తధ్యానమారభేత్ ౫౩
- ప్రధానకుమ్భమధ్యే తు విష్ణుం దేవ్యా చ పాషాదాక్
 ధ్రువాదావాహయేన్నస్త్రీ ప్రాగాదిషు యథాక్రమమ్ ౫౪
- పురుషం కపిలం సత్యం యజ్ఞమచ్యుతమేవ చ
 నారాయణం తతః పశ్చాదనిరుద్ధం పుణ్యమేవ చ ౫౫
- ప్రాగాద్యం చ సమావాహ్య సమభ్యర్చ్యప్రవిగ్రహైః
 పరిషిచ్య పావకం పశ్చాద్దైవ్యపం జహుయాత్క్రమాత్ ౫౬
- వేద్యాం తత్పశ్చిమే వాఽథ వాయవ్యాం వా విశేషతః
 స్థండిలం కల్పయిత్వాపైత్ర చాస్తరేదండజాదికాక్ ౫౭
- యజమానసమాయుక్తో గురుదేవం ప్రణమ్య చ
 కుసుమాంజలిముత్సృజ్య ప్రత్యక్షిష్ఠురితి బ్రువక్ ౫౮
- దేవీభ్యాంసహ దేవేశమాదాయ స్థండిలోపరి
 ప్రాజ్ఞుఖం చ సుసంస్థాప్య పూజయేద్దస్తవిగ్రహైః ౫౯
- ఉత్సవప్రతిమాభావే స్నాసనే నా విశేషతః ౬౦

న్నాపసస్యాప్యభావే తు కాతుకే వా చరేత్తు వా	౬౧
కాతుకే యది చేద్దేవ్యా నై వాఽదాయ తథా చరేత్	
నాచరేన్నిత్యనై కల్యం విస్సావాహనే తథా	౬౨
ఆచరేదుత్సవం విద్వాక్ నిత్యార్చాం వా యథాక్రమాత్	
అస్తి చేన్నిత్యనై కల్యం సర్వనాశో భవేద్ధృవమ్	౬౩
న్నాపసే యది చేద్విద్వాన్మధ్యమే చోత్సవస్య తు	
న్నపసే యది సంప్రాప్తే కాతుకే స్తుపనం చరేత్	౬౪
స్తుపనప్రతిమాభావే స్తుపనం యది చోత్సవే	
(ఆచరే తత్ప్రవృత్తేన్యమాత్సవోత్తమమధ్యమే)	౬౫
సంభవే త్స్తుపనం? చాత్ర కాతుకే చోత్సవం వినా	
ఆచరేత్కర్మసాంకర్యం నాచరేదుద్ధయోబుధః	౬౬
ఉత్సవే వర్తమానే తు కాతుకే స్తుపనం యది	
సంభవేదుక్తకాలే తు క్రమాత్కర్మాణి వాఽఽచరేత్	౬౭
పురాప్రవృత్తకార్యస్య నాస్తి దోషోఽత్ర కచన	
కాతుకం చేద్వైతై కాగ్నో బహుకర్మాణివచ్చరేత్	౬౮
* గృహే త్రేతాగ్నివన్నిత్యం ప్రణీయారోపణం వినా	
న్నాపసోత్సవబేరా తు కాతుకేన దినం ప్రతి	౬౯
ఆరోపణం యది భవే + ధృవే తత్కర్మపూర్వతః	
ఆవాహ్య కర్మణామస్తే తథా సాయే విస్జయేత్	౭౦
ప్రాతరావాహనం నిత్యమర్చనాదా విశేషతః	
విస్ర్జ్యం సాయమర్చాస్తే కాతుకే హి యథా తథా	౭౧

- తథా చోత్సవదీక్షాదా సమావాహ్య ధ్రువాత్సగ్ధిః
విసర్గం నాఽచరేన్మధ్యే తీర్థా నే తం * సమాచరేత్ 29
- ఏవం సంకల్ప్య తాన్ సర్వాన్ దేవేశం స్థండిలోరి
సంస్థాప్య చ సమభ్యర్చ్య పుణ్యాహమపి వాచయేత్ 23
- హేమపాత్రే తు సావర్ణం కౌతుకం స్థండిలోపరి
సన్న్యస్య పూర్వవర్ధిమాన్ బద్ధయేద్దక్షిణే కరే 24
- కుంభాన్ దేవ్యా చ చక్రాద్యాన్ సమాబధ్య సమచయేత్
పరిషిచ్య పావకం పశ్చాద్విష్ణునూక్తమతః పరమ్ 25
- వైష్ణవం నరనూక్తం చ † శ్రీభూనూక్తం తథైవ చ
తద్దినాధిపదైవత్యం చుతాన్ దేవం ప్రణమ్య చ 26
- చక్రవీశామితాదైత్యశ్చసాధ్యం గ్రామం ప్రవిశ్య చ
ఘోషణోక్త బలిం దత్వా ప్రవిశేదాలయం పునః 22
- భూతపీతే సమారోప్య బలిశేషం జలైః సహ
యది తద్రాజధాన్యాం చేద్రాజవేశ్మా కణం బుభః 27
- త్ర్యంశీకృత్య చ తస్మధ్యే నమోస్తు చ శచీపతేః
పత్నిభిః సహ నిక్షిప్య పశ్చిమాంశే విశేషతః. 28
- శ్రియై చ పరితో ధీమాన్ వసుభ్యశ్చ బలిం క్షిపేత్
శంఖపద్మనిధీ ద్వారే పాశ్వయోరుభయోరపి. 29
- పశ్చాదాలయమావిశ్య దేవదేవం ప్రణమ్య చ
లలంకృత్యైవ వస్త్రాదైత్యశ్చనైత్యనేత్రమసఃప్రియమ్ 30
- వేదాహమితి మస్త్రేణ యానమారోప్య పూర్వవత్
దేవీయూక్తం వియూక్తం వా బలిమార్గే ప్రదక్షిణమ్. 31

- కుర్యాద్భక్తజనైః సార్థం సర్వాలంకారసంయుతమ్
రాజదిహ్నుసమాయుక్తం తోయధారాపురస్పరమ్. ౮౩
- గ్రామప్రదక్షిణే కాలే బలిమార్గం వినాన్యతః
న గచ్ఛేద్యది చేచ్ఛాన్యం పరచక్రభయం భవేత్
గృహప్రవేశనే స్వేస్వే విప్రాస్తద్ద్రామవాసినః
కుర్యద్దీపాదిభిః సార్థం ప్రత్యుత్థానం ససంభ్రామమ్
దేవేశం యే తు నవన్తే తే జనాః పుణ్యభాగినః
పదేపదే క్రతుఫలం లభన్త్యేతే న సంశయః ౮౬
- కృత్వా ప్రదక్షిణం సమ్యక్ప్రవిశేదాలయం పునః
అవరోప్య యానాద్దేవేశమాస్థానే విష్టరోపరి
సంస్థాప్య చ సమభ్యర్చ్య సంస్థాప్య కలశోదకైః
రక్షాబద్ధం విస్మజ్జ్యైవ స్నాపయేత్పూర్వవత్సధీః ౮౮
- శ్వభ్రాదాదాయ దేవేశం యాగశాలాం ప్రవిశ్య చ
సంస్థాప్య పశ్చిమే కుమ్భాద్దేవీభ్యాంసహ పూజయేత్
కుమ్భాంశ్చ కాదికానన్యాన్ దేవానపి జనార్దనమ్
హవిః సమ్యక్ప్రేక్ష్యైవ శాన్తిమగ్నా యజేత్పునః ౯౦
- ప్రణమ్య దేవమూదాయ దేవీభ్యాంసహ పూర్వవత్
జీవస్థానే ప్రతిష్ఠాప్య ప్రణమ్యైవ వానుమానయేత్
కాతుకం యది తత్కాలే వేద్యాం సంస్థాప్య పూర్వవత్
సమారాధ్య చ పూర్వోక్తం ధ్రువే చారోపయేత్క్రమాత్ ౯౨
- ఔత్సవం యది చేన్నైవమతోద్వాసనిగ్రహః
యావత్తీర్థావసానం స్యాత్తామ్రణౌ నాచరేద్బుధః ౯౩

యది చేత్సర్వనాశః స్యాద్విస్మరణావాహనద్వయమ్
 కర్మ తన్మథ్యమే సద్యో విచ్ఛిన్నం స్యాత్తిథోత్సవే ౯౮
 ప్రథమేహని సాయాహ్నే ఏవమేవ విధానతః
 కారయిత్వా సమాప్తైవ ప్రణామమపి కారయేత్ ౯౯

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే * ఉత్సవవిధానే యుగదిక్షాకాతుకబంధన-
 విధిర్నామ చత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథైక చ త్వారింశోఽధ్యాయః.

—o—o—o—

ద్వితీయాదిది న ప్రయోగః.

ద్వితీయాహం సమారభ్య ప్రాతరర్చనసానకే
 కుమ్భానారాధ్య విధివంశవిః సమ్యక్ష్మివేదయేత్. ౧
 పశ్చాత్ప్రణమ్య దేవేశం దేవ్యా నైవ విచక్షణః
 యానే వాఙ్మోలకే వాఽథ సమారోప్తైవ రాజవత్. ౨
 ఆస్థానమండపే వాఽథ స్తుపనాలయ ఏవ వా
 భక్తైః సర్వజనైః సార్థం రాజవత్సంప్రవేశయేత్. ౩
 అత్రైవ పూర్వపద్ధిమా కల్పయేచ్ఛతురాసనమ్
 పూర్వోక్తం సమలంకృత్య తాపనే స్థాపయేత్సనః ౪
 స్నానాత్పూర్వోపచారాణి కుర్యాత్సర్వాణి తత్ర వై

* ప్రథమదిశోత్సవ విధిర్నామ నవతింశోఽధ్యాయః. ౧.

న్నానాంగాని చ సర్వాణి కారయే * దాసురే తథా	౫
తతః క్రమేణ దేవేశం ప్లోతవస్త్రాస్తమేవ చ	
యోగాసనే సమారోప్య వస్త్రాద్వైరపి భూషయేత్	౬
పునరఽప్యస్తమభ్యర్చ్య పాద్యాద్యం పూర్వమస్త్రతః	
అక్షతాంకురదూర్వాశ్చ సాంఘనా పూర్వ హఃటకే	౭
పాత్రే తస్మిన్మృత్యుభ్యర్చ్య సోమం పశ్చాత్ప్రగృహ్య చ	
ప్రణవాకృతివద్ధిమాన్ మాశేరుపరి వైష్ణవైః	౮
ప్రదక్షిణం సమావర్త్య శిష్యహస్తే దదేత్పునః	
సాక్షతం పుష్పమాదాయ ముష్టిమాత్రం విశేషతః	౯
ముకుటోపరి సత్కృత్వా ప్రదక్షిణం విసృజేద్దిశి	
వేదానామపి తృప్త్యర్థం నమోస్తం వేదమూర్తినా	౧౦
‘విష్ణుస్తావోమితి మస్త్రేణ రక్షాం కృత్వాఽథ చాక్షతైః	
‘దేవస్య’ త్వేతి మస్త్రేణ దర్శణం దర్శయేత్సనః	౧౧
ఛత్రం తేనైవ దత్వాఽనే చామరాదిపరిచ్ఛదాన్	
సంయోజ్య పరితో ధీమాన్ వేదానభ్యాపయేత్క్రమాత్	౧౨
పురాణస్తోత్రసూత్రాణి కల్పం చ వినిశాసు చ	
ప్రముఖే గేయస్మత్తే చ కృత్వా చాస్త్ర్యశ్చ ఘోషయేత్	౧౩
ద్విప్రస్థం తండులం పాత్రే తిలం ప్రస్థం ప్రగృహ్య చ	
ప్రస్థపాదం ఘృతం చైవ తాంబూలం సంప్రగృహ్య చ	౧౪
దేవస్య దర్శనార్థాయ దూర్వాముష్టిం పృథక్ పృథక్	
† పాత్రే సంగృహ్య దేవస్య ప్రముఖే సన్న్యసేత్క్రమాత్	౧౫

- ఋగ్వేదం తండులేఽభ్యర్చ్య యజుర్వేదం తిలే తథా
ఘృతే సామ త్వేకర్వాణం తాంబూలే పూజయేత్క్రమాత్ ౧౬
- దూర్వాయాం చక్రమభ్యర్చ్య తామూదాయ చ మస్త్రవిత్
దేవం ప్రదక్షిణం తేన కృత్వా గోభ్యః ప్రదాపయేత్ ౧౭
- త త్ర ద్వేదవిదో విప్రా త్సమాహూయాగ్రతో హరేః
అర్చనోక్తప్రకారేణ * మండలం చ దదేత్క్రమాత్ ౧౮
- తాంబూలం చ దదేత్పశ్చాత్పరాణాద్యం చ భూసురాః
సంస్తూయ పశ్చాద్దేవేశం ప్రణామం కారయేద్గురుః ౧౯
- పాద్యమాచమనం పశ్చాద్దత్వాఽత్ర ప్రముఖే తథా
మండలం చోపలిపై వ్యవ ప్రభూతం పూర్వవద్దదేత్. ౨౦
- ప్రణమైశ్చ వాసుమాన్వైశ్చ దేవమాదాయచాఽ సనాత్
సకృత్ప్రదక్షిణం † కృత్వా యాగశాలాం ప్రవేశయేత్. ౨౧
- వేద్యాస్తు పశ్చిమే భాగే విష్టరే సమలంకృతే
సంస్థాప్య దేవదేవేశం సమభ్యర్చ్యస్తవిగ్రహైః ౨౨
- త త్ర త్కుంభా త్సమారాధ్య దేవానన్యా సపార్షదాక్
సమభ్యర్చ్య హవిః సమృజ్ఞి వేద్య ముఖవాసకమ్ ౨౩
- దత్వా సభ్యం సమాసాద్య పరిషిచ్య చ పూర్వవత్
తద్దినాధిపదై వత్సం పూర్వోక్తం మస్త్రమేవ చ ౨౪
- హుత్వాఽస్తే బలిమాదాయ చక్రవీశామితైః సహ
బలిబింబసమాయుక్తమన్న ? దేవసమాయుతమ్ ౨౫
- స ర్వాణం కారసంయుక్తం ‡ పూజయేత్తు యథావిధి

ధాత్రాదిభూతపర్యంతం పరిషద్యోజ్య బలిం దదేత్	౨౬
పశ్చాద్దామం బ్రవిశ్యైవ బలిం నిర్వాప్య పూర్వవత్	
పునరాలయమావిశ్య భూతపీఠే సమాచరేత్	౨౭
పాదౌ ప్రత్యాల్య చాఽచమ్య దేవదేవం ప్రణమ్య చ	
సంస్పృశ్యైవ చ చక్రాదీన్ జాలాయాం సన్న్యసేత్తథా	౨౮
హవిర్భిః సన్నివేద్యైవ పావకం చ సురక్షయేత్	
పునర్దేవం సమాదాయ యాగస్థానాన్మనోరమే	౨౯
మండపాదౌ సుసన్న్యస్య వస్త్రైశ్చ వివిధైరపి	
హారాద్యాభరణైరనైః పుష్పమాలాదిభిః క్రమాత్	౩౦
నమలంకృత్య దేవేశం హవిశ్చైవచాత్ర రాజవత్	
నివేద్యైవ యథాశక్తి దధి చాత్ర నివేదయేత్	౩౧
మర్దయేచ్ఛస్తనేనైవ * దేవహస్తా పునర్దురుః	
బహులం ముఖవాసం చ దత్వా దేవం ప్రణమ్య చ	౩౨
† స్వస్తిగానసమాయుక్తం భక్తైరనైః సమావృతమ్	
రాజవద్భిభికాయాం చ సమారోప్యైవ మద్దిరమ్	౩౩
‡ సకృత్ ప్రదక్షిణం కృత్వా గ్రామవీధిం ప్రవేశయేత్	
పునస్తదాసనార్దేవం శిభికాయాం రథేఽథవా	౩౪
తురగే వా గజేవాఽథ దేవం సంస్థాప్య రాజవత్	
ప్రణమ్య ముఖవాసం చ దత్వా శృంగారసంయుతమ్	౩౫
గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా § ధామమాత్రగతేఽపి వా	
నాభివీధ్యాం యది భవేద్భ్రహ్మస్థానం ప్రదక్షిణమ్	౩౬

* దేవదేవమ్. గ. † స్తుతిరాగ. ‡ సద్య. § యామ్య.

- కృత్వా పశ్చాన్నహవీధిం బలిమార్గేణ రాజవత్
కృత్వా ప్రదక్షిణం పశ్చాదాలయం సాప్రవేశయేత్ 32
- * అవరోఽప్య యానాద్దేవేశం పశ్చాద్ధామప్రదక్షిణమ్
కృత్వా పూర్వోక్తవర్ధిమానాస్థానే స్థాపయేత్తతః. 33
- రాజవత్సంప్రణమ్యైవ పాద్యం దత్వాఽథ పాదయోః
కుర్యాదాచమనం తత్ర ముఖవాసం దదేత్పునః 34
- యవనికయా తిరస్కృత్య పాద్యాద్యఘోషాన్ సమేవ చ
పూజయిత్వాఽథ దేవేశం జహ్యేద్యవనికాం పునః 35
- నీరాజనం చ పూర్వోక్తం దాసీభీ రాజవత్పుఖమ్
కృత్వాఽస్తే ముఖవాసం చ బహులం సందేదత్పునః 36
- లోకయాత్రాకథాశ్చనాత్ భక్తైర్విజ్ఞాపయేద్గురుః.
తత్తదుక్తాని వాక్యాని గురుస్తత్సన్న్యయమేవ చ 37
- శ్రావయేత్తస్య వాక్యం చ విష్ణోర్వాక్యమితి స్వయమ్
స్మృత్వోక్తాని చ కార్యాణి సర్వే కుర్యుశ్చ పండితాః 38
- ప్రణమ్యైవ గురుః పశ్చాన్నాల్పాద్భీత్సంప్రగృహ్య చ
విష్వక్సేనం ప్రపూజ్యైవ వస్త్రైరన్యైశ్చ శిష్టకైః 39
- ముఖవాసం పునర్దత్వా శ్వేతవస్త్రేణ బుద్ధిమాన్
స్కంధోపరి సమాచ్ఛాద్య ఆలకాత్సంవికీరయేత్ 40
- తైలం శిరసి సంస్రావ్య రాజవత్సర్వయేత్పునః
శనైస్తదలకా బధ్య పుష్పమాలాం చ వేష్టయేత్ 41
- విసృజ్య స్కంధవస్త్రం తదంగేష్వభ్యంజనం శనైః
కృత్వా దేవం ప్రణమ్యైవ చంద్రవారులేపయేత్ 42

- ముఖవాసం చ దత్వాఽస్తే స్నానార్థం సంప్రణమ్య చ
సంయోజ్య పాదుకే పశ్చాద్దాడవత్పదయోరపి ౪౮
- హస్తాభ్యాం దేవమూదాయ స్థాపయేదాసురే పునః
పాద్యమాచమనం దత్వా పూర్వోక్తవిధినా బుధః ౪౯
- సంస్నాప్య గన్ధతోయేన స్తోతేన విమృజేత్తతః
యోగాసనే సమారోప్య సమలంకృత్య పూర్వవత్ ౫౦
- గేయనృత్రావసానాస్తే హవిః సమ్యజ్నివేదయేత్
మహాహవిర్యది భవేత్పూర్వోక్తం సంప్రకల్ప్య చ ౫౧
- తస్య పశ్చిమభాగే తు సంస్థాప్య ప్రభుచవ్యయమ్
నివేదయిత్వా పూర్వోక్తం వాసీ చూచమనే తథా ౫౨
- దత్వా తస్మాత్సమాదాయ స్థాపయేత్పరమాసనే
అపూపాదీని భక్ష్యాణి చాన్యాని వివిధాని చ ౫౩
- బహుభిర్నాళికేరైశ్చ విష్ణుగాయత్రీయా బుధః
నివేద్య విధినా పశ్చాద్గన్ధం దత్వాఽథ పూర్వవత్ ౫౪
- ముఖవాసం చ దత్వాఽస్తే ప్రణామమపి కారయేత్
కథాభిస్తత్పురాణైశ్చ వేదైర్వాద్యైర్విశేషతః ౫౫
- వినోదం కారయిత్వాఽంతే దేవమూదాయ పూర్వవత్
శక్రకృత్సక్షిణం కృత్వా యాగశాలాం ప్రవేశయేత్ ౫౬
- పూర్వస్థానే సుసంస్థాప్య సమభ్యర్చ్య హవిర్దేవే
కుంభానన్యాన్నివేద్యైవ హవిరాయం కృత్వా పునస్తథా ౫౭
- చక్రమేకం సమాదాయ బలిద్రవ్యం స్రగ్వహ్య చ

బలిం నిర్వాప్య పూర్వోక్తమాలయం సంప్రవేశయేత్	౫౮
దేవం ప్రణమ్య పూర్వోక్తమలంకృత్య మనఃప్రియమ్	
రథే వా శిబికాయాం వా సమారోప్య చ పూర్వవత్	౫౯
గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా మద్గిరం సంప్రవిశ్య చ	
యానాదాదాయ దేవేశం కృత్వా ధామప్రదక్షిణమ్	౬౦
సంస్థాప్య స్నానవేద్యాం చ వస్త్రమాల్యం విస్మజ్య చ	
పాద్యమాచమనం దత్వా పూర్వోక్తవిధినా బుధః	౬౧
గన్తోదై రభిషిచ్యైవ స్తోత్రం దత్వాఽథ పూర్వవత్	
తస్మాదాదాయ దేవేశం జీవస్థానే విశేషతః	౬౨
సంస్థాపై వ్యవ సమభ్యర్చ్య దేవీభ్యాం సహ చావ్యయమ్	
హవిః సమ్యక్ష్ణివేదై వ్యవ ముఖవాసం దదేత్సవః	౬౩
అపరాధం తమస్వేతి దేవదేవం ప్రణమ్య చ	
స్వేస్వేస్థానే చ చక్రాదీన్ స్థాపయేన్మతిర్మాణ బుధః	౬౪
ద్వితీయాహఃప్రభృత్యేవం సాయంప్రాతర్దినేదినే	
ప్రాతర్నిత్యార్చనస్యాస్తే ద్విగుణార్చనమాచరేత్	౬౫
ఏవం కర్తుమశక్తశ్చేత్పూర్వవద్ద్విగుణార్చనమ్	
హవిర్నివేదనం హోమాదుః కుంభదేవసమర్చనమ్	౬౬
బలిదానం తథా కృత్వా ద్వికాలం చాథవాఽవ్యయమ్	
ఏకకాలే చ సాయాహ్నే చోత్సవం కారయేత్తథా	౬౭
శత్రుచోరాదిభీతో వా మహావాతభయే తథా	
అతివృష్టిభయే వాఽథ ద్వితీయావరణేఽపి వా	౬౮
ఉత్సవం బలినిర్వాపం (చ) కారయేదితి కేచన	

హేతునాన్యేన చేత్సవ్యో నాశో భవతి తద్ధృవమ్

౬౯

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్భాష్యే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే * ద్వితీయాదిదిశోత్సవవిధిర్నామ
ఏకచత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథ ద్విచత్వారింశోఽధ్యాయః.

మృగయోత్సవః.

అథ తీర్థదినాత్పూర్వం ప్రాతస్సంధ్యార్చనాంతరే (అవసానకే)
హోమామాద్యం సకలం కృత్వా చోత్సవం కారయేత్తథా ౧
మృగయార్థం విశేషేణ రాజచిహ్నైః సమాప్యతమ్
ఆరోఘ్యయానే దేవేశం దేవీభ్యాం సహవా వినా ౨
ఆరామే వాఽథ నద్యాదౌ వనపార్శ్వే మనోరమే
అన్యస్మిన్నాలయే వాఽథ వాస్తుబాహ్యే నయేత్ప్రభుమ్ ౩
గచ్ఛేత్తద్యోజనాదర్వాక్ పుణ్యస్థానం భవేద్వది
మృగయార్థం విశేషేణ యస్యాం దిశి తథాఽత్ర చ ౪
పూర్వమేవ ప్రపాదీని కారయేత్సుమనోరమమ్
తత్రైవ శుద్ధిం పూర్వోక్తాం కారయిత్వా పునః ప్రభుమ్ ౫
సీత్యాఽత్ర విష్టరే దేవం స్థాపయేత్సమలంకృతమ్
దేవీభ్యాం పార్షదైశ్చైవ విష్వక్సేనేన చైవ హి ౬

* ద్వితీయాదిదిశోత్సవం నామ చత్వారింశోఽధ్యాయః, గ.

- పశ్చాద్దేవం ప్రణమ్యైవ దేవీభ్యాంసహ పూర్వవత్
అత్రైవ స్నాపయేద్ధీమాః శుద్ధస్నానోక్తమార్గతః 2
- సమభ్యర్చ్య చ పూర్వోక్తమఘ్నాస్తం సంప్రణమ్య చ
మహాహవిః ప్రభూతం వా యథాశక్తి యథాదుచి 3
- దేవీభ్యాంసహ దేవేశం నివేద్యైవ చ పూర్వవత్
ప్రీత్యర్థం దేవదేవీనాం (భ్యాం) ముఖవాసం దదేత్పురః. 4
- విష్వక్సేనం విశేషేణ సాషణైశ్చ సహత్రీ చ
నివేద్య విధినా పశ్చాన్మృగయాథం చ పూర్వవత్ 5
- అన్యసనే సమారోప్య దేవ్యా వైవ సహృసనమ్
మృగయాథమలంకృత్య సర్వతో నస్తనాని చ 6
- అపూసాదీని భక్ష్యాణి నాళికేరోదకైః సహ
నివేద్య ముఖవాసం చ ప్రణామమపి కారయేత్ 7
- అశ్వాదివాహనేష్విష్టే కృతే యస్త్రేణ చావ్యయమ్
సమారోప్య పునర్దేవమాయుధాని దదేత్పునః 8
- యానే దేవ్యా సమారోప్య దివ్యచిహ్నైః సమావృతే
దేవస్యానునయేత్పశ్చాత్సార్థం తదమితేన చ 9
- కేచిదశ్వసమారూఢాః కేచిద్వారణవాహనాః
కేచిచ్ఛపధరాశ్చైవ కేచిత్ ఖడ్గధరాస్తథా 10
- కేచిన్స్త్రుత్రసమాయుక్తాః కేచిద్దానసమాయుతాః
కేచిద్గదాధరాః పుణ్యాః కేచిద్దీపధరాః క్రీమాత్ 11
- శ్రుతిభిః స్మృతిభిశ్చాస్మే సర్వాలంకారసంయుతాః
ఇత్యేవం మృగయాత్రింశం చ కారయిత్వాఽథ రాజవత్ 12

పశ్చాద్దేవం చ దేవీభ్యాంసహ గ్రామం ప్రవేశ్య చ
గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా ప్రవిశేదాలయం పునః ౧౮

దేవం సంస్థాప్య చాఽస్థానే దేవీభ్యాంసహ పూర్వవత్
సంస్థాప్యథ సమభ్యర్చ్య తథా రాత్ర్యుత్సవం చరేత్. ౧౯

పునః సంస్థాప్య పూర్వోక్తం దేవీభ్యాం సహవా వినా
బద్ధ్వా ప్రతిసరం పశ్చాచ్ఛయనే శాయయేత్తథా. ౨౦

ప్రభాతే దేవముత్యాప్య హవిర్నైవ చ పూజయేత్

ది నా ధి దై వ త్యమ్.

దినదేవానథో వక్ష్యే శృణుధ్వం మునిసత్తమాః. ౨౧

ప్రథమం బ్రాహ్మముద్దిష్టం ద్వితీయం చార్షకం తథా
తృతీయం * స్కన్దపేవోక్తం చతుర్థం వాసవం తథా. ౨౨

పంచమం † సోమదైవత్యం షష్ఠం స్యాద్దైవ్యవం పునః
సప్తమం సర్వదైవత్యమష్టమం యామ్యమేవ చ ౨౩

నవమం వారుణం తస్మాత్తద్దినాధిపమస్తతః
మూర్తిమన్తైశ్చ దేవానాం జహుయాత్తం నిరుక్తవత్ ౨౪

చూర్ణో త్స వః.

తస్మిన్స్తీర్ణదినే పశ్చాత్పూర్వోక్తం ప్రాతరుత్సవమ్
హవిర్విన్తైవ దేవేశం స్థాపయేన్మండపే తథా. ౨౫

ప్రముఖే గరుడం పశ్చాద్దక్షిణే చక్రమేవ చ
అమితం చోత్తరే ధీమాన్ ధాన్యపీఠోపరి న్యసేత్. ౨౬

సమభ్యర్చ్య సమభ్యర్చ్య పాద్యాద్యై రష్టవిగ్రహైః

- ప్రీహిభిః స్థండిలం కృత్వా ద్విహస్తాఽయతవి స్తృతమ్ ౨౭
- చతురశ్రం సమం కృత్వా ప్రముఖేఽతోఽపరి క్రమాత్ ౨౮
- ముసలోలూఖలే న్యస్య వస్త్రేణైవ చ వేష్టయేత్.
- తయోరీశౌ క్రమేణైవ బ్రహ్మశాఖైర్పయేచ్ఛధః ౨౯
- సినీవాలీం హరిద్రాయాం సమభ్యర్చ్య విశోధ్య చ ౩౦
- * ఆచార్యః ప్రాజ్ఞుభో భూత్వాఽవఘాతం కించిదాచరేత్
- గణికాభిశ్చ భక్తైశ్చ కారయిత్వాఽవఘాతకమ్. ౩౦
- చూర్ణీకృత్య క్రమాచ్ఛూర్ణమాహరేత్కలశోదకే
- ఏకం వాఽథ ద్వయం వాఽథ పూరయేత్కలశం సుధీః. ౩౧
- గంధోపితం చ తత్తైలమాధకం సంప్రగృహ్య చ
- సాపిధానం తథా తాభ్యాం స్థండిలోఽపరి సన్న్యసేత్. ౩౨
- ఆచ్ఛాద్య నవవస్త్రేణ సోమం తైలే సమర్పయేత్
- సినీవాలీం తథా చూర్ణే చక్రాదీన్ పూజయేత్తతః ౩౩
- తతో దేవం సమభ్యర్చ్య పుణ్యాహమపి వాచయేత్
- తైలమాదాయ హస్తాభ్యాం వైష్ణవం మస్త్రముచ్చరన్ ౩౪
- సంప్రాప్య మాతౌ తత్తైలం 'నేదాహ'మితి మస్త్రతః
- అభిషిచ్య చ చూర్ణేన దేవం చక్రాదికానపి ౩౫
- అభిషిక్తం తు తచ్ఛూర్ణం శిరసా ధారయన్నరః
- దేవదేవమన్మృత్యు సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ౩౬
- అథ యానే సమారోప్య దేవేశం సమలంకృతమ్

* హరిద్రాములూఖలే న్యస్య వైష్ణవం మసతే న్యసేత్ ఇతి తత్ర. గ. ఆద
శ్లోకాః పాఠః.

చక్రాద్యైః సహ తద్ద్రామం కృత్వా చూర్ణోత్సవం తథా. 32

అ వ భృ ధో త్స వః

అలయాభిముఖే పశ్చాద్దేవఖాతం భవేద్యది
తత్ర తీర్థం ప్రకర్తవ్యం తద్దివ్యం జాహ్నువీసమమ్. 33

అవరోష్య చ దేవేశం యానాచ్చక్రాదిభిః సహ
మద్దిరం సంప్రవిశ్యైవ చాఽఘ్నానే సన్నివేశయేత్ 34

సంస్థాప్య విష్టరే దేవం దేవీభ్యాం సహవావిరా
చక్రాదీన్ పూర్వవత్ స్థానే స్థాపయేత్క్రమశః సుధీః 35

ప్రముఖే స్థండిలం కృత్వా నవభాగం విభజ్య చ
ద్రవ్యేణాఽపూర్య కలశాన్ నాదేయేన తతో బుధః 36

గాయత్రీమస్త్రముచ్చార్య మధ్యే సిద్ధార్థకం న్యసేత్
ప్రాచ్యాం తు అక్షతోదం స్వాద్గంధోదం దక్షిణే తథా 37

కుశోదం పశ్చిమే పశ్చజ్జిప్యోదం చోత్తరే తథా
విదిశాసు చ మధ్యే తదుపన్నానాన్ న్యసేత్క్రమాత్ 38

తతోఽధిపాత్సమభ్యర్చ్య పుణ్యాహుమసి వాచ్య చ
దేవేశమపి చక్రాద్యైః సమభ్యర్చ్య చ పూర్వవత్. 39

ప్రణమ్య దేవదేవేశమాదాయ కలశాన్స్తథా
మస్త్రేణ ప్రోక్ష్య దేవేశం శేషతోయైః సుదర్శనమ్ 40

అభిషిచ్య తథా ధీమూన్ దేవమానమ్య పూర్వవత్
హస్తాభ్యాం దేవమాదాయ దేవైః పారిషదైర్ద్యుతమ్ 41

ప్రవిశ్య దేవఖాతం తద్వరుణం తత్ర చార్పయేత్

అచార్యశ్చాపి త త్తీర్థే * చక్రమాదాయ గాహయేత్	౪౬
పశ్చాత్సంస్నాప్య చక్రాదీనాథానే దేవసన్నిధౌ	
శ్వేతవస్త్రేణ సంవేష్ట్య పాదా ప్రత్యుల్య మస్త్రవిత్.	౪౮
తథాఽఽచమ్యైవ పూర్వోక్తం ప్రాణాయామం చ కారయేత్	
తతో విసృజ్య వస్త్రాదీన్ దేవం చాన్వేర్షిభూష్య చ	౪౯
తత్రైవ స్నానసంభారాత్సంభృత్యైవ చ పూర్వవత్	
సంస్థాప్య చాఽనురే దేవం తైలం నై వ విచక్షణః	౫౦
దేవీభ్యాం సహ చక్రాద్యైః స్నాపయేత్పూర్వసత్ప్రభుమ్	
ప్రోతవస్త్రం తథా దత్వా స్థాపయేద్వాగికాఽసనే	౫౧
అసనోక్తోపచారాణి కుర్యాదత్ర హవిర్విసా	
పశ్చాద్దేవం సమాదాయ సర్వాలంకారసంయుతమ్	౫౨
ధామప్రదక్షిణం కృత్వా జీవస్థానే విశేషతః	
దేవీభ్యాం † సహ సంస్థాప్య చక్రాదీన్ స్థాపయేత్తథా	౫౩
సమభ్యర్చ్య చ పూర్వోక్తం ప్రభూతం చాత్ర సందదేత్	

అ వ భృ థే వి క ల్పః

అథవా పుణ్యతీర్థం తద్దూరే దేవాలయాద్యది	౫౪
త త్తీర్థకాలాదన్యస్మిన్నాచార్యస్యాప్యనుజ్ఞయా	
తంతునా వేష్టితం కుమ్భం దోమైరన్వేర్షివర్జితమ్	౫౫
దుహతాం దివమిత్కుక్తా వ కుంభమాదాయ పూర్వవత్	
చక్రదేవం సమాదాయ పుణ్యతీర్థం ప్రవిశ్య చ	౫౬
ఊరుదఘ్నుజలే గత్వా ప్రాజ్ఞుభో వాఽప్యదఘ్నుభిః	
చక్రస్యాభిముఖే శిష్యస్రోయేశమభిపూజ్య చ	౫౭

హస్తాభ్యాం కుమ్భమాదాయ మనసా సంస్మరన్ హరిమ్

అద్యమభిగృహ్ణామీత్యాధావమభిగృహ్య చ

౫౮

సాపిధానం పునః కృత్వా శిరసా ధారయేత్తథా

శంఖకాహశసంయుక్తం స్వస్తిఘోషసమన్వితమ్

౫౯

చక్రం చానుగతం కుమ్భం దేవం సమ్యక్ప్రవేశయేత్

చూర్ణోత్సవా నై పూర్వోక్తే వీధ్యాం తద్ధామ పూర్వవత్

౬౦

రథస్థమపి దేవేశం ప్రాజ్ఞుఖం వాఽప్యదజ్ఞుఖమ్

సంస్నాప్య గన్ధతోయేన చక్రవీణామితైః సహ

౬౧

నవవస్త్రేణ సంభూష్య సమభ్యర్చ్యైష్టవిగ్రహైః

ప్రముఖే కుమ్భమాదాయ సన్న్యసేత్తద్రథోపరి

౬౨

చక్రవీణామితాద్యైశ్చ పుణ్యాహమపి వాచ్య చ

తస్మిన్ కుమ్భజలే తీర్థమావాహ్యభ్యర్చ్య పూర్వవత్

౬౩

కుంభస్థమపి తత్తీర్థం సుముహూర్తే పునర్దురుః

కూర్చేనైవ సమాదాయ ప్రోక్షయేద్దేవమవ్యయమ్

౬౪

శిష్టతీర్థైః పునశ్చక్రం తస్మిన్నేణాభిషేచయేత్

వాస్తువిశేషేణావభృథప్రకారః

వాస్తుభేదాద్విదాన్యత్ర పర్వతాగ్రే వనే తథా

౬౫

నదీతీరే సముద్రస్య పార్శ్వేఽన్యస్మిన్ మనోరమే

అలయం యది చేత్తస్మిన్ ప్రథమావరణాదిషు

౬౬

ఘోషణాద్యుత్సవం సర్వమిచ్ఛేచ్ఛేత్పూర్వవచ్చరేత్

తీర్థే త్యావరణే యస్మిన్ పుణ్యవృక్షో భవేద్వది

౬౭

విదిత్సు దిత్సు వాఽప్యప్య ఛాయాయాం తీర్థమాచరేత్

పూర్వోక్తదేవఖాతం యదస్తి చేదాలయాగ్రతః ౨౮
 ఛాయాయాం కలశస్యాసం కృత్యైవవాభ్యుత్థణం చరేత్
 తథైవ మజ్జయేచ్ఛక్రం దేవేనసహ వా జలే ౨౯
 సాత్త్వికం చోదితం చాన్యత్తామసం చేతి పత్యతే
 నాస్తి చేతతతథా కుంభే తీర్థమాదాయ పూర్వవత్. ౩౦
 ఛాయాయాం పుణ్యవృక్షస్య తీర్థం యానే సమాచరేత్
 యానస్థస్యాచరే తీర్థం దోషో నాస్త్యత్ర కేనైవై ౩౧
 రాజసం తద్విదుశ్చాన్యే వీర్యం చాత్ర కేచన
 భక్తో జనశ్చక్రతీర్థం ధారయేచ్ఛిరసా సహ ౩౨
 కేన పాపైః (పః) సుపూతాత్మా విష్ణులోకం స గచ్ఛతి

స ముద్రే ౨ వ భృథః.

చూర్ణోత్సవాస్తేఽవ్యథవా సముద్రాదిజలే శుభే ౩౩
 గచ్ఛేత్తద్యోజనాదర్వాక్ తస్య తీరం ప్రవేశయేత్
 రథచక్రం జలే యావన్మగ్నం తావత్సమస్తతే ౩౪
 నీత్వా క్రమేణ చాత్మేవ రాజసం తీర్థమాచరేత్
 అవరోప్యాథ వా తీరే ప్రభా(పా)మధ్యే చ విష్టరే ౩౫
 చక్రాద్యైః సహ సంస్థాప్య కలశానథ సాధయేత్
 పుణ్యాహం వాచ్య పూర్వోక్తం హోత్రయేత్కలశోదక్షైః ౩౬
 దేవేశం చ పునశ్చక్రం శృష్టైశ్చైవభిషేచయేత్
 సన్నిధౌ చక్రమాదాయ తస్మిన్స్తీర్థే నిమజ్జయేత్ ౩౭
 దేవీభ్యాంసహ దేవేశమథవా మజ్జయేజ్జలే
 పశ్చాద్దేవం సమాదాయ చాఽరామే తు మనోరమే. ౩౮

అన్యత్సేమ్యాలయే వాఽథ పంచ గాత్రాలయేఽథవా	
శాలాయాం బ్రహ్మయజ్ఞస్య కేచిద్బ్రద్రాలయేఽథవా	౭౯
మండపేఽలంకృతే దేవం స్థాపయేత్సార్వదైః సహ	
శుద్ధస్నానోక్తమార్గేణ స్నాపయిత్వాఽథ రాజవత్	౮౦
పూర్వవత్సమలంకృత్య చక్రవీశామితైః సహ	
హవిర్విజేవ నేవేద్యం ప్రణమ్యైవాసుమాస్య చ	౮౧
వినోదాంశ్చ తథా కృత్వా ఈసుమాంజలిముత్స్పజేత్	
తతోఽపరాక్ష్ణే దేవేశం సుముహూర్తే శుభోదయే	౮౨
రథం తరమసీత్యుక్త్వా రథమారోఽప్య పూర్వవత్	
గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా మద్దిరం సంప్రవేశయేత్	౮౩
అథవా తజ్జలాద్దేవం స్నానానై చ విశేషతః	
గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా స్నానవేద్యాం సుసన్న్యసేత్	౮౪
స్నాపనం విధిన్చాత్ర కృత్వా పూర్వోక్తమార్గతః	
స్తోతేనైవ విమృశ్యాథ జీవస్థానే సుసన్న్యసేత్	౮౫
సమభ్యర్చ్య చ దేవీభ్యాం చక్రవీశామితైః సహ	
మహాహవిః ప్రభూతం వా నివేద్యాత్ర ప్రణమ్య చ	౮౬
ఆచార్యమపి సంపూజ్య ప్రార్థనామస్త్రముచ్చరేత్	
ఘ్రాన్యనాతిరిక్తం యత్సర్వం తమస్వేతి జనార్దనమ్	౮౭

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) ఖృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే * మృగయాశ్రావిధిర్నామ
ద్విచత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథ త్రి చ త్వా రిం శోఽ ధ్యాయః.

—

ద్వితీయాదిది న ప్రయోగః.

అతః ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి నవధాఽపుత్యతనక్రమమ్
ఉత్తమం మధ్యమం తద్వదధమం త్రివిధం స్మృతమ్ ౧
ఏకైకం తత్త్రిధాకృత్య నవధా భేద ఉచ్యతే
పక్షం త్రయోదశాహం చ దశై కాదశ వా తథా ౨
నవాహం చాథ సప్తాహం పంచాహమథవా తథా
త్రిదినం ద్విదినం తద్వదేకాహమితి చ క్రమాత్ ౩
ఏవం తు నవధా ప్రోక్తముత్సవాహం విధానతః
పంచాహః సత్సప్త వక్ష్యాదిరుత్సవో విస్తృతో మయా ౪
ఇతే చాద్యాపి సువ్యక్తం వక్ష్యామి త్రిదినాదికమ్

త్రి ది నో త్స వ ప్ర కా రః

దుర్బలాయ చ భక్తాయ చోత్సవోఽయం ద్విజోత్తమాః ౫
తీర్థ (ఋ) మృత్యుం చ సంకల్ప్య పూర్వమేవ విచక్షణః
తస్మాత్తు దివసాత్పూర్వనక్షత్రేఽంకురమర్చయేత్ ౬
సంభారాణి చ సంభృత్య పూర్వరాత్రౌ విశేషతః
రక్షాదీన్ (ర్థాన్) త్సవనాథాయ కారయేత్పూర్వవత్సభిః ౭
ప్రభాతే దేవముత్థాప్య మధ్యాహ్నే స్తుపనం తథా
కుర్యాద్గురుస్తు సాయాహ్నే తథా మృద్ధాహణం చరేత్ ౮
స ధ్వజారోహణం కుర్యాత్త్రియహాదా విశేషతః
ఔత్సవే ద్విగుణం చార్చ్య చక్రాద్యైః సహ బుద్ధిమాన్ ౯

- దీక్షాయై కాతుకం బద్ధ్వా దేవ్యాదిభిః పూర్వవద్బుధః
 హోమామం హుత్వా బలిం దత్వా గ్రామాదా చ తథా సుధీః ౧౦
- సమలంకృత్య దేవేశం దేవీభ్యాం సహవా వివా
 ప్రభామండలసంయుక్తం యానే చాహోపయేత్తథా ౧౧
- గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా సర్వాలంకారసంయుతమ్
 సర్వవాద్యసమాయుక్తం భక్తైః సర్వజనైః సహ ౧౨
- బలిమార్గేణ సంయాయాత్ దోషకృద్గమనేనైవ్యతః
 తస్మాత్ప్రదక్షిణం నీత్వా ప్రవిశేదాలయం పునః ౧౩
- ఆస్థానమండపే దేవం సంస్థాప్యభ్యర్చ్య పూర్వవత్
 నీరాజనం చ రక్షాం చ తథా కృత్వా గురుర్బుధాః ౧౪
- విస్మజేత్కౌతుకం పశ్చాద్దేవం దేవ్యాదిభిః సహ
 సంస్నాప్య కలశోద్దైశ్చ శుద్ధోద్దైర్వాఽథ కేచన ౧౫
- సంస్నాప్య తస్మాద్దేవేశమాసనే యాగికే తథా
 హవిరస్తం సమభ్యర్చ్య దేవం దేవ్యాదిభిః సహ ౧౬
- వినోదం పరమే కృత్వా జీవస్థానే తతో హరిమ్
 దేవీభ్యాం సహ సంస్థాప్య చార్చయేద్ధవిరస్తకమ్ ౧౭
- దండంగం చ నమస్కృత్య శ్రుమన్స్వీతి జనార్దనమ్
 తత్తత్స్థానేఽథ చక్రాదీన్ సంస్థాప్యైవం నిశాం నయేత్ ౧౮
- తతః ప్రభాతే ధర్మాత్మాప్రాతరర్చావసానకే
 దేవం ప్రణమ్య చాదాయ మండపే స్థాపయేత్తథా ౧౯
- చత్వారి చాసనాన్యత్ర సంకల్పైవ్యవ తథా బుధః
 తస్మిన్ స్తస్మిన్ సమభ్యర్చ్య చాసనోక్తోపచారకాన్ ౨౦

- కుర్యాత్ప్రమేణ ధర్మజ్ఞశ్చాసనోక్తైశ్చ మస్తకైః
 చక్రవీశామితాః పూజ్య పునఃపూజామం సమారభేత్ ॥ ౨౧
- పరిషిచ్య పావకం పశ్చాత్సర్వదైవత్యమేవ చ
 వైష్ణవం పార్షదాత్సర్వార్వా జహుయాత్స్వప్నమూర్తిభిః ॥ ౨౨
- బ్రహ్మసింధూతపర్యస్తం క్రమేణ జహుయాత్తథా
 బలిబింబాన్నబిమ్బాభ్యాం చాక్రవీశామితైః సహ ॥ ౨౩
- గ్రామం గత్వా తథా మస్త్రీ సర్వవాద్యసమాయుతమ్
 దేవానాం చ బలిం దత్వా పూర్వవత్సమలంకృతమ్ ॥ ౨౪
- ఛత్రపింఛాదిభిః సార్థం భక్తైరన్వేయస్సమావృతమ్
 ఆలయం సంప్రవిశ్యైవ భూతపీతే సమాపయేత్. ॥ ౨౫
- చక్రాద్యాః బలిబింబం చ సంస్నాప్త్యాభ్యర్చ్య పూర్వవత్
 స్వేస్వేథానే ప్రతిష్ఠాప్య హవిః సమ్యక్ష్వికేదయేత్ ॥ ౨౬
- పునర్దేవం ప్రణమ్యైవ యావన్నేత్రమసఃప్రియమ్
 తావద్దేవమలంకృత్య దేవీభ్యాంసహ పూర్వవత్. ॥ ౨౭
- సాయాహ్నే దేవమారోప్య తథా గ్రామప్రదక్షిణమ్
 కృత్వాఽలంకారసంయుక్తం ప్రవిశేదాలయం పునః ॥ ౨౮
- సమభ్యర్చ్య తథాఽఽస్థానే నివేద్యైవ హవిర్దదేత్
 బలిం హూమం తథా కృత్వా రాత్రౌ చోత్సవమాచరేత్ ॥ ౨౯
- పునరాలయమావిశ్య శుద్ధోద్దైరభిషిచ్య చ
 కౌతుకం మండపే దేవం సంస్థాప్యైవ నివేదయేత్ ॥ ౩౦
- కౌతుకాబంధనం కృత్వా శయనే శాయయేత్తథా
 ప్రభాతే దేవముద్భృత్య * దేవదేవం వినా హవిః ॥ ౩౧

- కుర్యాత్తస్య చ మధ్యాహ్నే దినస్యాక్తమథోత్సవమ్
ప్రవిశ్య మద్గిరం పశ్యాద్దాస్థానే స్థాపయేత్తథా 39
- పూర్వవద్దేవదేవస్య చూర్ణం సంస్కృత్య మస్త్రవిత్
తథైవ సద్దేవ్యిష్టాః తైలం చూర్ణం చ పర్షదామ్ 33
- తతశ్చూర్ణోత్సవం కృత్వా తథైవావభృథం పునః
కారయేత్పూర్వవస్మస్త్రీ నద్యాదా విధివోదితమ్ 34
- స్నానాంతే దేవమ్నాదాయ తోయధారాపురస్సరమ్
సర్వాలంకారసంయుక్తమాలయం సంప్రవేశయేత్ 35
- సంస్నాప్య కలశైః పశ్యాత్తథైవావభృథామని
ప్రాణస్థానే ప్రతిష్ఠాప్య సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్ 36
- ప్రార్థనామస్త్రముచ్చార్య ప్రాణాయామం చరేత్సనః
శాంతిం హూత్వా తథా చాగ్నౌ గురుం చాఽథ ప్రపూజయేత్. 32
- పుష్పయాగం తతః కుర్యాద్విభవోపరి మస్త్రవిత్
కనిష్ఠే చోత్తమం చేదమన్యద్విశ్వం చ పూర్వవత్ 37

ద్విది నోత్సవ ప్రకారః.

- ద్విదినం చేత్తథా విద్వాన్ పూర్వోక్తంచాంకురార్పణమ్
కృత్వా మృద్ధిహణం వై వ స్తుపనాదీంస్తథా చరేత్ 38
- తతశ్చక్రాదిభిః సార్థం కౌతుకం బద్ధ్య పూర్వవత్
హోమామం బలిం తథా కృత్వా రాత్రిత్సవమథాఽచరేత్. 40
- సంపూజ్య మండపే తద్విత్రోతుకం బద్ధయేత్తథా
ప్రభాతే దేవముద్ధాప్య కారయేత్తస్య వోత్సవమ్ 41
- చూర్ణోత్సవం తథా కృత్వా తీర్థస్నానం సమాచరేత్

స్మపనం చ తథా కృత్వా జీవస్థానే తతోఽర్చయేత్ ౪౨
ద్వ్యోహూత్సవే విశేషోఽయమన్యత్సర్వం చ పూర్వవత్

ఏ క ది నో స్స వ ప్ర కా రః

ఉత్సవోఽయం కనిష్ఠస్య మధ్యమం స్వానితో బుధాః ౪౩

ఏకాహికోత్సవం కుర్యాత్సర్వం తీర్థదిన్తోత్సవత్
కనిష్ఠస్య కనిష్ఠం స్వానిదం విశ్వఫలప్రదమ్ ౪౪

బ్రాహ్మం చ సర్వదైవత్యం వైష్ణవం చ దినత్రయే
ఉత్సవే ద్విదినే బ్రాహ్మం వైష్ణవం చ దినాధిపమ్ ౪౫

ఏకాహే హరిశస్త్ర కథ్యతే చై దేవ సూరిభిః
భక్తైశ్చైవ కారయేదేవం సర్వకామఫలప్రదమ్ ౪౬

శ్రద్ధోత్సవః.

భక్త్యుత్సవం తథా కుర్యాద్దేవం భక్త్యా ప్రణమ్య చ
చక్రాదిభిర్విదా దేవం దేవీభ్యాం సహవా వినా ౪౭

జీవస్థానాత్సమాదాయ స్థాపయేమన్మండపాఽసనే
సమభ్యర్చ్య యథాన్యాయం పూర్వోక్తేష్వాసనేఽఘం చ ౪౮

సమలంకృత్య దేవేశం యానమారోప్య పూర్వవత్
గ్రామం ప్రదక్షిణం కుర్యాత్సర్వాలంకారసంయుతమ్ ౪౯

పశ్చాదాలయమవేశ్య స్నాపయిత్వా నివేష్య చ
జీవస్థానే తథా స్థాప్య ప్రణమ్యైవానుమానయేత్ ౫౦

తదాలయోత్సవం కర్తుమిచ్ఛేద్భక్త్యుత్సవం బుధః
భక్తైః శ్రద్ధాకృతం యత్తదాలయోత్సవముచ్యతే ౫౧

- నైవాంకురార్పణాదీంశ్చ కారయేదాలయోత్సవే
ఆస్థానే తు యథామార్గం సమభ్యర్చ్య నివేద్య చ ౫౨
దేవీభ్యాం సహితం వాఽథ రహితం వాఽథ చావ్యయమ్
అలంకృత్య యథామార్గం దర్శనీయం చ సుందరమ్ ౫౩
'రథస్తరమ'సీత్యుక్త్వా రథే చేర్థమవ్యయమ్
'అశ్వోఽసీతి' హయోఽసీతి అశ్వమారోపయేద్భుధః ౫౪
గజం చ, ఇస్త్రీస్య' త్వేతి గాయత్ర్యా వా శుకం యది
'ప్రతద్విష్ణుః స్తవత' ఇతి శిబికాయాం విశేషతః ౫౫
యస్మింశ్చ యజమానేచ్ఛా తస్మిన్నారోపయేద్ధరిమ్
(నీతో)నితోవ్యతసవిధానేన కారయేద్వా ప్రదక్షిణమ్ ౫౬
సర్వవాద్యసమాయుక్తం ధూపదీపసమాయుతమ్
ప్రదక్షిణం తదై కై కం కారయేత్ప్రతిచూళికమ్ ౫౭
ప్రథమావరణే చై కం ద్వితీయే ద్విః ప్రదక్షిణమ్
యద్యపి స్యురథాన్యాని నాచరేదితి కేచన ౫౮
అనేకావరణే హీనే ఆలయే తు ప్రదక్షిణమ్
త్రిఃకృత్వా పూర్వవత్ స్థానే స్థాపయేన్మూలధామని ౫౯
ఆస్థానమండపాద్భాష్యే విస్తృతం చ భవేద్వది
ప్రథమావరణే యత్తు కృత్వైకై కం తథాఽధికమ్ ౬౦
ప్రదక్షిణం తథా కృత్వా సర్వాంశ్చ కారసంయుతమ్
పశ్చాదస్తః ప్రివిశ్యైవ హ్యర్చావేద్యాం విశేషతః ౬౧
పాద్యదానం తతః కృత్వా ముఖవాగం నివేదయేత్
సమభ్యర్చ్య చ మధ్యాహ్నే సాయే చోత్సవమాచరేత్ ౬౨

- ప్రాతరభ్యర్చ్య మధ్యాహ్నే కేదిదిచ్ఛన్తి చోత్సవమ్
యస్మిన్ కాలే తు కామ్యార్చా నిత్యపూజావసానకే ౬౩
- కారయేత్సన్ధ్యయోర్మధ్యే కేదిదాచుర్మనీషిణః
ఇత్యేవమాలయే శ్రేష్ఠం కారయేత్కర్తురిచ్ఛయా ౬౪
- నవాహం వాఽథ సప్తాహం పంచాహం త్రియమాస్తు వా
ద్వియహం తద్వదేకాహం కారయేద్విభవార్హకమ్ ౬౫
- కాతుకం శయనం తద్వదంకురార్చణపూర్వకమ్
తథైవం కారయేద్విద్వాన్నైకాహే నైవ చాన్యకే ౬౬
- పురాణస్తోత్రసూత్రాదై యిర్విష్ణోర్లీలాదిభిః క్రమాత్
కుర్యాత్తేషు విశేషేణ వినోదం * తదహస్సప్తి ౬౭
- పూర్వపక్షే ధనుర్మాసే చైకాదశ్యాం విశేషతః
వేదాసభ్యాపయేత్సమ్యగ్నై నక్ష్త్రాత్తాదిభిః సహ ౬౮
- అన్యత్ర చ విశేషేణ కాలావేక్షాం వినైవ చ
యదమానానుకూలక్షే చారభేద్విధిచోదితమ్ ౬౯

ఇతి శ్రీనైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) ధృగుప్రోక్తాయాః

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

ఏకాహికోత్సవవిధిర్నామ త్రిచత్వరింశోఽధ్యాయః.

అథ చ తు శ్చ త్వా రిం శోఽభ్యా యః.

భూపరీక్షాదిపాత్రయశ్చిత్తమ్.

- అతః ఙ్గం ప్రవక్ష్యామి భూపరీక్షాదికర్మణామ్
ప్రాయశ్చిత్తవిధానం చ శ్రమణ్యం మునిసత్తమాః ౧
- శాంత్యా శాంతో భవేద్దోషో వ్యాధయశ్చౌషధైర్యథా
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ౨
- న కుర్యాచ్ఛేద్యనాశాయ భవంతి న సంశయః
న్యూనాతిరిక్తవ్యాఘాతః ప్రాయశ్చిత్తేన శామ్యతి ౩
- ద్రవ్యహీనం యది భవేద్ద్రవ్య హానిర్భవత్యథ
క్రియాహీనే క్రియాహానిర్మస్తహీనే తుశూన్యతా ౪
- అచార్యశిల్పి (ష్య) కర్తారో నాశం యాన్తిక్రమాద్భవమ్
సద్యో మస్త్రక్రియాహీనే ద్రవ్యహీనే న సంశయః. ౫
- భూపరీక్షాదికాలేషు విఘ్న శ్చేత్లాకికే బుధః
వైష్ణవం శాన్తిమస్త్రం చ హుత్వా వైశ్వానరం జపేత్. ౬
- దుర్నిమిత్రే చ దుర్వాక్యే కలహాదిసముద్భవే
తత్కాలే లాకికాగ్నౌ తు శాన్తిం హుత్వా సవైష్ణవమ్ ౭
- భూపరీక్షణకాలే తు తత్సాంసూనాం క్షయే సతి
పూర్ణాహుతిం చ హుత్వా తు మహీసూక్తం జపేత్కృమాత్. ౮
- హాలాదిలక్షణే (నప్తే) హీనే రజ్జుచ్ఛేదే త్నైవ చ
శాంతిం హుత్వా తతో ధీమాంస్తరిః కషణమారభేత్. ౯
- కపాలాస్థితుషాదీనాం తత్కాలే దర్శనే సతి

- తత్తద్వ్యపోహ్య శుద్ధ్యర్థం గవ్యేనాభ్యుక్షయే తథా ౧౦
 వైష్ణవం భూమిదైవత్యం హుత్వా తత్ర విధానతః
 అమితాద్యర్చనే హీనే తత్తన్నన్త్రా యజేత్క్రమాత్ ౧౧
 తతోఽభ్యర్చ్య నివేద్యైవ తతః కర్మ సమారభేత్
 వైష్ణవాన్ సంప్రపూజ్యైవ గురీరర్చనపూర్వకమ్. ౧౨
 దీహవాపనహీనే తు గవాం చైవానివేదనే
 వైష్ణవం శాస్త్రమస్త్రం చ హుత్వా కర్మ సమారభేత్ ౧౩
 పలాలభారానా నీర్య గోగణేభ్యో నివేద్య చ
 గురుం ప్రపూజ్య ధర్మాత్మా శేషక రాణిచారభేత్ ౧౪
 పదేశానాం బలా హీనే విపరితే తు వైష్ణవమ్
 తత్తన్నామ చ హుత్వాఽస్తే క్రమేజైవ బలిం దదేత్ ౧౫
 సంస్థాపనం చ (మోహేన) హోమేన బ్రహ్మపద్మావటక్రియామ్
 వినైవ తస్మాచ్ఛాంతిం చ మహీశూక్తం హునేత్క్రమాత్. ౧౬
 శంకుస్థాపనకాలే తు భిన్నే నష్టే విపర్యయే
 ద్విగైవత్యం చ హుత్వాఽస్తే దిక్పరిచ్ఛేదనం చరేత్ ౧౭
 శల్యాదేః ఖననే కాలే విమానార్థం విశేషతః
 దర్శనే వైష్ణవం హుత్వా తతః కర్మ సమారభేత్. ౧౮
 ఆద్యేష్టకాక్రియాహీనే అధికే చ విపర్యయే
 అధోముఖే చ సంభ్రాంతే మహాశాంతిం హునేత్క్రమాత్. ౧౯
 సమాదాయ తదా న్యస్య మధ్యే రత్నాని సన్న్యసేత్
 తద్రత్నహీనే హేముశ్చ హీనే న్యస్య హునేత్తథా. ౨౦
 గర్భన్యాసవిహీనే చ స్థానానాం చ విపర్యయే

- శాంతిం హుత్వా సమాదాయ స్థాపయేద్విధిచోదితమ్ ౨౧
తద్వర్గస్య ముఖం (విధి) పట్టి తస్మాన్విప్రాయ వైబుధః?
గర్భం సమ్యక్ న సేదూర్ధ్వపటికాయాం విశేషతః ౨౨
తస్మాదధశ్చ జాత్యుక్తం గర్భం సంస్థాపయేద్ద్వయోః
విపరీతేఽప్యనగః స్వాత్కర్తా భర్తా వినశ్యతి ౨౩
ముఖబాహూరుపాదేషు క్రమాజ్ఞాతా ద్విజాదయః
శృతిత్యస్త్రీ తస్మాత్తం వగ్నే వగ్నే సుసన్న్యసేత్ ౨౪
విపరీతం న్యసేచ్ఛేత్తం శీఘ్రమాదాయ మస్త్రవిత్
మహాశాంతిం చ సప్తాహం హుత్వాఽస్తే సన్న్యసేత్క్రమాత్ ౨౫
మూర్ధేష్టకాశిలాయా వా లక్షణేఽన్యే విపర్యయే
ఆద్యేష్టకావద్ధత్వాఽగ్నౌ క్రమేజ్జైవ సుసన్న్యసేత్ ౨౬
శాంతిం హుత్వా తథా ధీర్మాః స్థూషికీలవిపర్యయే
యథోక్తవృత్తాలాభే తు యాజ్ఞికైర్వా సమారభేత్ ౨౭
వైష్ణవం శాస్త్రమస్త్రం చ శ్రీభూసూక్తసమన్వితమ్
హుత్వా తత్ర యథామార్గం స్థాపయేద్విధిచోదితమ్ ౨౮
సమాపితే విమానే తు కలశాదిక్రియా యది
నో చేచ్ఛాంతిం చ హుత్వాఽస్తే నాన్యథా కారయేత్తథా ౨౯
ప్రాకారగోపురాదా చ హీనే తద్దోషదం భవేత్
ప్రయశ్నేన సుశోభం చ తస్మాత్తేభ్యః సమాచరేత్ ౩౦
* వీశహీనే చ కర్తుశ్చ రిపువృద్ధిర్భవిష్యతి
కర్తుః కులోత్సాదనం స్యాచ్ఛాస్తహీనే న సంశయః ౩౧

- భూతపీఠాది హీనే తు సర్వహనిర్భవత్యభ
తస్మాత్సహైవ సర్వేషాం కారయేద్విధివోదితమ్ 39
- విమానే సమాప్తేనో హేమ నః స్థాపనం యది?
శాన్తిం హుత్వా యథామార్గం స్థాపయేద్విధివోదితమ్. 33
- స స్థాపితం చేత్తత్రైవ ప్రవిశేయుశ్చ రాక్షసాః
ఆద్యేష్ట కాయాః ప్రాక్ తస్మాత్ప్రీతిషాం సమ్యగాచరేత్ 34
- అసమాప్తం హరేర్ధామ చాస్తి దోషశ్చ సర్వథా
తద్ధ్వంసనాయ క్రూరాణామసురాణాం నివేశనమ్ 35
- బహుభూమివిమానే తు తలంప్రతి తలంప్రతి
సంస్థాప్యైవ ధ్రువం పశ్చాత్కారయేదుపరి క్రియామ్ 36
- ప్రస్తరాంతం తలాంతం స్యాత్తలంప్రతి తలంప్రతి
అనేకభూమా చాన్యస్మిం స్తస్మాత్సంస్థాపయేత్క్రమాత్ 32
- తథా చరేత్ప్రీతిష్ఠాయాం కాతుకైః సహ మే మతిః
సర్వభూమిం సమాప్యైవ స్థాపయేదితి కేచన 37
- అదాయ తత్తలాంగం చ కాతుకం స్థాపయేత్తథా
నైవాన్యార్థా పూజయేత్తత్ర యావత్కాలం స్వతః స్థలమ్ 38
- ఆదిభూమిః ప్రధానం స్యాత్సర్వభూమిషు బుద్ధిమార్గా
ఉత్సవాద్యం చరేత్తత్ర బాలాన్ములగతే సతి 40
- నైమిత్తికాని విశ్వని శిష్టం బాలాలయం వినా
తదాదౌ మూలధామ్నస్తు కారయేన్నిత్యమత్ర చ 41
- యథాహి గార్హపత్యాగ్నిః ప్రధానం స్యాత్కృద్విద్ధృహే
సర్వాగ్నిషు తథా ధీమానాదిభూమిబాహుస్థలే 42

- ఆదా శిలామయం ప్రోక్తం శూలం దారు తథాఽన్యయోః
శ్రేష్ఠం స్యాత్సర్వతః శూలం తథా దారుజమృణ్మయే ౪౩
- నై వాఽదౌ స్థాపయేచ్చై లు విఽరీ తేఽప్యన్ధదమ్
త్రితలాదన్యయోః కుర్యాత్లోహేనైవ ధ్రువం క్వచిత్ ౪౪
- ఏకభూమేష్విశేషేణ పూర్వస్మై ప్రథమేష్ట కామ్
గర్భం ద్వితీయే సంస్థాప్య తృతీయే తు ధ్రువం తథా ౪౫
- మూర్ధేష్ట కాం తదూర్ధే వ తు ప్రతిష్ఠాం పంచమే క్రమాత్
మూర్ధేష్ట కాయాః ప్రాక్ కు ర్యాత్ప్రతిష్ఠామితి కేదన ౪౬
- త్వరితో యజమాన స్తత్ప్రస్థరా నై విశేషతః
స్థాపనం చ ప్రతిష్ఠాం చ కారయేదితి శాసనమ్ ౪౭
- మూర్ధేష్ట కాం తథా స్థూపిం ప్రతిష్ఠాప్య విధానతః
కళభక్త్యాద్ధి కృత్వాఽనై విమానం స్థాపయేత్తథా ౪౮
- అర్థలోభాచ్చ మోహాద్వా యథోక్తం నాచరేద్యది
మహాశాంతిం చ సప్తాహమబ్జాగ్నౌ జహలుయాత్క్రమాత్ ౪౯
- ఆచార్యదక్షిణాం దత్వా అనుజ్ఞాప్యాభిపూజ్య చ
యథోక్తం కారయేత్పశ్చాత్ శ్రమ'న్వేతి ప్రణమ్య చ ౫౦
- శిలాస్థాపనకాలే తు చాంగహీనం భవేద్యది
శిలాబేరేఽథ లోహే వా శాంతిం హుత్వా పునః నుధీః ౫౧
- సంధానస్య తు యోగ్యం చేత్సంధానం కారయేత్తథా
అన్యథా చేద్విస్మయైవ బేరమన్యత్సమాహరేత్ ౫౨
- స్థాపితే చ మహాబేరే త్వింగహీనం భవేద్యది
ఆదాయ విస్మజేద్బేరం క్షిప్రం శాంతిం చ కారయేత్ ౫౩

యజ్ఞేరం దోషసంస్పృష్టం తజ్ఞేరం విసృజేద్బుధః తదన్యం బేరమాహృత్య శిష్టైః సార్థం సమర్చయేత్	౫౪
దేవ్యా నైవ ధ్రువే బేరే యది దోషో భవేత్తథా అన్యబేరం సమాహృత్య దేవీభ్యాంసార్థమర్చయేత్	౫౫
తేనైవ నాస్తి దోషశ్చ శక్తిస్సాన్యతస్సర్వతః సమా తస్మాద్విచార్య నిర్దోషప్రతిమాం న విసర్జయేత్	౫౬
నిర్దోషప్రతిమాం మోహశ్శంత్యజేచ్ఛేత్ప్రమాదతః బ్రహ్మహత్యాదిపాపాని పరచక్రభయం భవేత్	౫౭
స్థాపితే చ కుహంబేరే మాసాతీతే చ మోహతః సంస్కారహీనే వా ఒబ్ధాగ్నౌ వైష్ణవం శాన్తిమాచరేత్	౫౮
ద్విమాసే ద్విగుణం ప్రోక్తం త్రిమాసే త్రిగుణం చరేత్ ఏవం సంవత్సరాంతం చ వర్షయేన్మస్త్రవిత్తమః	౫౯
ఏవం సంవత్సరాద్యాది ద్వాదశాబ్దావసానకమ్ కర్షణాది పునః కృత్వా ప్రతిష్ఠాం తాం సమాచరేత్	౬౦

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే కర్షణాదిప్రాయశ్చిత్త విధిర్నామ
చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచచత్వారింశోఽధ్యాయః.

ప్రతిష్ఠాప్రాయశ్చిత్తవిధిః.

అతః ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి ప్రతిష్ఠాః స్ఫుటిం బుధాః
అస్యాధానస్య దేవస్య శాస్త్రస్థం దోషకర్మణామ్

- అన్య చాగ్నేః సమూర్తస్య నిత్యనైమిత్తికాదిషు
కారయేద్విధివా ధీమానంకు రార్పణపూర్వకమ్ ౨
- అంకురార్పణహీనం * చేదన్యత్ భవతి కర్మ చ
తస్మాచ్ఛాన్తిం చ హుతైవ కుర్యాదంకురపూర్వకమ్ 3
- కృతైవ పీఠసంఘాతపూర్వం చైవాక్షిమోచనమ్
రత్నానామప్యలాభే తు సువర్ణం వా వినిక్షిపేత్ ౪
- అక్షిమోచనకాలే తు క్రియాహీనే విపర్యయే
గవాద్విదవ్యహీనే తు శాన్తిం హుతైవ చాచరేత్ ౫
- గవ్యాధివాసనే హీనే హీనే క్షీరాధివాసనే
తత్తద్దేవత్యమస్త్రం చ శతశో జహుయాత్పునః ౬
- ఘటమాపూర్య తద్ద్రివ్యైః సమధ్వర్చ్యాభిషిచ్య చ
† తతస్తం కుమ్భమేకాహమహో వాఽప్యధివాసయేత్ ౭
- యజ్ఞాలయే చ వేద్యాదావన్యదే శేఽధికే సతి ‡

* చేచ్ఛన్యమ్. గ. † తతస్త్రియహమేకాహం పంచాహమధివాసయేత్.

‡ వైష్ణవం భూమివైవత్యం విష్ణుసూక్తం యజ్జేతతః.

యథావిధి తథా కృత్వా సమ్భారానవ్యసంకులాన్

సంభృత్య విధినా ధీమాన్ తత్తన్మద్రాన్ ప్రకల్ప్య చ

తస్మాత్తద్దక్షిణాగ్నౌ తు జాతవేదతి మస్తతః.

పశ్చాత్తాహవసీయే తు పశ్చిమే సామవేవతః ?

‘అయస్తే’ ఆవసథ్యే తత్పశ్చిమేన్యాత్క్రమాత్పుణీః

తత్పశ్చిమాగ్నేః సభ్యే తు ‘మయి గృహ్లామి’ మస్తతః

‘ఘృతప్రతీక’ ఇత్యుక్త్వా అజ్ఞాగ్నౌ పశ్చిమాత్తతః

అంగం న్యన్యః తథాఽఽఘారం హుత్వాఽస్తే వైష్ణవం యజేత్

విసరీకం యది స్వాత్తిత్ క్రుద్ధో భూయాన్నవాలయే

ప్రమాణహీనే కుంభే చ స్ఫుటితాదియు తేఽపి చ ౮
 ధాన్యే వస్త్రే చ రత్నాదౌ హీనే చేన్నరమేధరిః
 తస్మాద్యథోక్తం సంకల్ప్య నరసూక్తం సవైష్ణవమ్ ౯
 శ్రీభూసూక్తం మహాశాన్తిమస్త్రం హుత్వా తథాఽఽచరేత్
 తద్భైవ సాధితం కుంభం భిన్నం చేత్తు ప్రమాదతః ౧౦
 అన్యం కుంభం సమాదాయ సాధయేత్పుష్పవద్గురుః
 అస్పృశ్యైర్వర్యది చ స్పృష్టే బింబే తు స్తుపనం చరేత్. ౧౧
 హేమమద్రవ్యే తు సంస్పృష్టే బింబే తు స్తుపనం చరేత్
 సప్తభిః కలశైః పశ్చాత్సాన్నిపయేత్కౌతుకాదికాన్ ౧౨
 విపర్యాసే చ హీనే చ తథా శాన్తిం సమాచరేత్
 శయ్యాస్థానవిపర్యాసే చాండవాదివిపర్యయే ౧౩
 ధాన్యానామవ్యలాభే తు ఉపధానవిపర్యయే
 వైష్ణవం తత్తద్భైవత్యం శ్రీభూసూక్తసమన్వితమ్. ౧౪
 వ్యాహృత్యస్తం చ సభ్యాగ్నౌ హుత్వాఽస్తే విధినా చరేత్

ఆగ్నేయం వైష్ణవం హుత్వా తత్తద్గ్నృధిదైవతమ్
 ఆజ్యస్థాల్యాం చరా వాఽపి కృమికీటాదినంభవే
 తద్యధిపోహ్యన్యమదాయ ప్రాణావత్యం హునేత్క్రమాత్
 అనుగతేఽగ్నౌ తతః పశ్చాద్గురురగ్నిం పరిమ్య చ
 , ఆయస్తే యోసి'రిత్యుక్త్వా ఆత్మన్యాశోపణం తథా
 లోకికాగ్నిం సమాదాయ ప్రజ్వాల్య హృదయాత్తథా
 అవశోమ్యైవ తన్మంత్రాత్ విచ్చిన్నం వైష్ణవం యజేత్
 అశాన్తిపూజక్తం యత్సర్వం విమృష్టం తస్మయా ఖరే
 తథా చరేద్గురుర్ధిమాన్ ప్రాయశ్చిత్తం హునేత్క్రమాత్

హోత్రశంసనకాలే తు విపరీతేఽథ సంకులే	౧౫
నిర్వాపే చాహుతీనాం చ శాన్తిం హుత్వా తథా చరేత్	
* శయనాద్దేవదేవ్యోశ్చ మోహాదుద్ధాపనే సకృత్	౧౬
శ్రీభూసూక్తం చతుః కృత్వా శాయయే త్సూర్వవత్సుధీః	
తథైవాధ్యయనే హీనే పరిషద్దేవతార్చనే	౧౭
న్మత్తగేయాదిహీనే చ తత్తన్మత్తం క్రమాద్ధునేత్	
పంచప్రతిష్ఠాకాలే తు స్నాపనే ఔత్సవేఽపి చ	౧౮
అంకురార్పణమారభ్య ఆశౌచం న † లభేద్దురుః	
ఆత్మీయాఘం పరాఘం చ న లభేత్సర్వకర్మసు	౧౯
గురోశ్చ ఋత్విజాం వాఽపి యావత్కర్మావసానకమ్	
యది స్యాదస్తరే చాఘః దోషః నాస్తి న సంశయః	౨౦
తదాహుః స్మృతికారాశ్చ సంభారాహరణాదికమ్ ?	
స్థాపకానాం గురోశ్చాపి ఋత్విజాం చ విశేషతః	౨౧
భర్తృనం హననాద్యం చ సంభవేద్యది నాశకృత్	
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం సూక్తమేవ చ	౨౨
బ్రాహ్మం సారస్వతం హుత్వా అభివంద్యానుమానయేత్	
అల్పదక్షిణో యాగః కర్తారం హస్త్యసంశయః	౨౩
యాగస్య దక్షిణా జీవస్తస్మాత్సమ్యగ్దేదుభః	
రత్నన్యాసవిహీనే తు పూజావేద్యాం విశేషతః	౨౪
సువర్ణం వా వినిశీప్య వైష్ణవం చాపి హూయతే	
నిత్యాగ్నిస్థాపనే హీనే సభ్యాగ్నౌ చ విశేషతః	౨౫

* నామరేద్దేవదేవ్యోశ్చ జ్ఞానాదజ్ఞానయోఽపి వా ? ధ. † భవేద్దురుః.

ప్రాయశ్చిత్తం మహాశాంతిం కృత్వా మథితమాహరేత్
 ఆఘరాస్తే తథా శాంతిం వైష్ణవం వ్యాహృతిం తథా ౨౬
 హుత్వాస్తే చ సుసురత్యు నిత్యహోమం సమాచరేత్
 కుంభాధ్యవే సమావాహ్య కౌతుకాదిషు తత్క్రమాత్ ౨౭
 ధ్రువాదావాహ్య మస్త్రజ్ఞః పూజయేన్నాప్యనర్థదః
 కౌతుకే స్థాపనే పశ్చాదాత్మవే తద్ధృవాత్క్రమాత్ ౨౮
 ఆవాహయేత్తథా మస్త్రీ బలిబేరే తథా చరేత్
 సమధ్యర్చ్య తథా మస్త్రీ స్తుత్వా భక్త్యా జనార్దనమ్ ౨౯
 పరివారాంస్తథాఽఽవాహ్య కుంభాన్మస్త్రీ తథాఽర్చయేత్

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరత్రయే) భృగుప్రోక్తాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే ప్రతిష్ఠాప్రాయశ్చిత్త విధిర్నామ
 † పంచవత్సారింశోఽధ్యాయః.

అథ పట్న త్వా రిం శోఽధ్యాయః.

నిత్యార్చన ప్రాయశ్చిత్తమ్.

అథ నిత్యార్చనాయాం చ ప్రాయశ్చిత్తం వదామ్యహమ్
 శాస్త్ర్యర్థమపి సర్వేషాం భుక్తిముక్తిఫలప్రసమ్. ౧
 ప్రాతరర్కదయాత్సూర్యం మధ్యాహ్నేఽస్తమయే చ వై
 కవాటోద్ధాటనే హీనే శీఘ్రముద్ధాటయేత్తతః ౨

- అభివద్య తథా శాంతిం నిత్యాగ్నౌ వైష్ణవం తథా
తత్తద్వాదాధిదైవత్యం శ్రీభూసూక్తం హునేత్సభః 3
- నిర్యాల్పశోధనే హీనే * మార్జనోల్లేపనే తథా
వైష్ణవం వారుణం సూక్తం వైష్వక్సేనం హునేత్క్రమాత్ 4
- నిత్యస్నానవిహీనే తు వైష్ణవం వారుణం తథా
అభ్యుక్షణం చ వా కుర్యాద్బింబశుద్ధ్యర్థమేవ చ 5
- కాతుకం చార్చయేన్నోహతుష్పన్యాసం వినా చరేత్
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ గాయత్రీం జహుయాద్భుధః 6
- పుష్పన్యాసం చ కృత్యైవ పూజయేత్త్రిషు సభిషు
అన్యథా చేద్విరాళః స్వాత్పూజకస్య విశేషతః 7
- ధాత్రాదిపరివారాణాం తథా నై వార్చయేద్యది
తత్తన్మస్త్రం చ హుత్వాఽస్తే విధినైవ సమర్చయేత్ 8
- ప్రతఃకాలార్చనే హీనే మథ్యాహ్నే ద్విగుణం తథా
ప్రతర్మథ్యాహ్నయోహీనే సాయే త్రిగుణమర్చయేత్ 9
- ద్యౌహే తు ద్విగుణం పశ్చాత్త్యహే తు త్రిగుణం బుధః
ఏవం తద్వాదశాహస్తం వర్ధయేచ్ఛాన్తిసంయుతమ్ 10
- అతీతే ద్వాదశాహే తు సభ్యాగ్నౌ చ విశేషతః
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ శ్రీభూసూక్తసమన్వితమ్ 11
- హుత్వా చ సార్వదైః సార్థం స్నాపయేత్సప్తహోక్తవత్
ధ్రువచేరం సమభ్యర్చ్య శన్నో దేవీతి మస్త్రతః 12
- దేవార్సర్వాన్ సమభ్యర్చ్య హవిః సమ్యక్సేవేదయేత్

మాసహీనం యది భవేద్ధాముశ్చగే ⁹ సలక్షణమ్	౧౩
సభ్యాగ్నిం చ సమాదాయ సప్తాహం శాన్తిమాచరేత్	
శతాష్టకలశైర్దేవం సంస్నాప్త్యాభ్యర్చ్య మస్త్రవిత్	౧౪
ప్రభుతం చ నివేద్యైవ శ్రుమన్వేత్సభివాదయేత్	
ఏవం మానే ప్రకుర్వీత ద్విమాసే ద్విగుణం తథా	౧౫
త్రిమాసే త్రిగుణం పోక్తం వర్ధయేద్వత్సరాంతకమ్	
పునఃప్రతిష్ఠామదైస్తే ప్రతిష్ఠాత్తవిభావతః	౧౬
అత్యున్నేషాధివాసా ద్వాహిత్యా సర్వం సమాచరేత్	
హవిర్నివేదనే హీనే శ్రీభూనూక్తసమన్వితమ్	౧౭
వైష్ణవం పౌరుషం చుత్వా ద్విగుణం చ నివేదయేత్	
ఏవం సంవర్ధయేద్ధీమాక్ షణ్మాసాంతం విశేషతః	౧౮
షణ్మాసాన్తే జనాః సర్వే నాశం యాన్తి క్రమాద్ధృవమ్	
మూర్తిహూమవిహీనే తు మూర్తిమస్త్రం సవైష్ణవమ్	౧౯
చుత్వాన్తే ద్విగుణం ధీమాక్ పావకం చ సురక్షయేత్	
అశక్తో యది నిత్యాగ్నిరక్షణే పూజకస్సదా	౨౦
ఆత్మన్యారోప్య తత్కాలే తాకికేఽప్యవరోపయేత్	
అవరోప్య తథా చుత్వా రాత్రిహూమాపసాసకే	౨౧
ఆత్మన్యారోపయేద్రాగ్యథా కౌతుకవత్సధీః	
సోపదంశం హవిః పక్వం ప్రాతరర్కోదయాత్పనః	౨౨
నివేదితం తు సోష్ణం చేత్తథైవాస్తమయాత్పనః	
* కేశాదిదుప్తే యన్మోహాత్తాంబూలే చ నివేదితే.	౨౩

- విస్మహ్యన్యత్ సమాదాయ శాంతిం హుత్వా నివేదయేత్
నిశ్శీతస్పవవిధానేన ప్రాయశ్చిత్తం మయా పురా ౨౪
- నిరుక్తే విస్తృతం విశ్వమాచరేన్మతిమాంస్తథా
స్మపనం చ తథా ప్రోక్తం నిత్యం నైమిత్తికం క్రమాత్ ౨౫
- కామ్యం చేతి ద్విజాదీనాం రక్షణాయ భవన్తి వై
విషువాద్యాని నిత్యాని గ్రహణాద్యం నిరుత్తవత్ ౨౬
- కామ్యాన్యన్యాని శిష్టాని క్రమాత్స్మరేద్విదపారగాః
తత్తత్స్పవసహీనే తు వైష్ణవం వారుణం తథా ౨౭
- విష్ణుసూక్తం చ హుత్వాఽస్తే తత్తత్స్పవసమాచరేత్
అలయస్యోత్తరే వాఽగ్రే స్మపనాగారముత్తమమ్ ౨౮
- ఈశాన్యే మధ్యమం ప్రోక్తమధమం యామ్యవారుణే
నాచరేదన్యకోణేషు మోహచ్ఛేదాభిచారికమ్ ౨౯
- తస్మాచ్ఛాన్తిం తథా హుత్వా యథోక్తే సమ్యగాచరేత్
సంధ్యాకాలే తు సంప్రాప్తే స్మపనాదా విశేషతః ౩౦
- నైమిత్తికం సమాప్తైవ పశ్చాన్నిత్యం సమాచరేత్
స్మపనాత్పూర్వరాత్రౌ తు వినా చేచ్ఛయనాదికమ్ ౩౧
- వైష్ణవం నరసూక్తం చ శ్రీభూసూక్తం హునేత్క్రమాత్
పూర్వమేవ తు తత్కాలే కేవలం కాతుకం ఋధః ౩౨
- * సంబధ్య స్మపనం పశ్చాత్కారయేద్విధివద్భుధః
కాతుకేఽప్యేకబేరే తు తత్కాలాత్పూర్వ ఏవ తు ౩౩
- రక్షాబంధం చ కృత్యైవ సద్యః స్మపనమాచరేత్

కృతేఽంకురార్పణే పశ్చాన్నాచరేత్స్సపనం యది	38
తథా శాన్తిం చ హుత్వాఽన్తే స్తుపనం సమ్యగాచరేత్	
కాతుకే తు భువార్పాయాం స్నాపనే తు విశేషతః	39
* (అ కురానర్పణం నైవ కారయేత్తితి కేచన	
శ్వభే ప్రమాణహీనే చ పంక్తిపాలి? విశేషతః)	3౬
పంక్తిశం వైష్ణవం హుత్వా విధినా సమ్యగాచరేత్	
మృదాదిద్రవ్యహీనే తు అధికే చ విపర్యయే	3౭
గవ్యాదిద్వాదశద్రవ్యహీనే శాన్తిం తథా హునేత్	
సాధితే కలశే భిన్నే ప్రమాదాత్తద్యవోహ్య చ	3౮
అన్యదాదాయ సంపూజ్య క్రమేణైవ సమర్పయేత్	
ద్రవ్యేషు సాధితేష్వేవ కృమికిటాదిసంభవే	3౯
వ్యవోహ్యన్యత్సమాదాయ శాన్తిం హుత్వా సమాచరేత్	
యథోక్తవస్త్రాలాభే తు అష్టాచత్వార ఏవ వా	౪౦
సంభృత్య స్తుపనం పశ్చాద్విధినైవ సమాచరేత్	
తైలాభ్యంగం యది స్యాచ్ఛేత్స్సపనాదాతు మోహతః	౪౧
వృథా స్యాత్స్సపనం విధితత్కర్మ త్వాసురం భవేత్	
తస్మాత్సంస్నాప్య శుద్ధోదైః శ్రుమ'సేత్యభిపూజ్య చ	౪౨
మహాశాన్తిం తథా హుత్వా తతః స్తుపనమాచరేత్	
దేవ్యా తత్స్నుపనే కాలే స్తుపనం సహచేద్యది	౪౩
వృథా భవతి తత్సాన్తిసం రాష్ట్రస్య కలహద్రుమ్	
స్నాపనే స్తుపనే దేవ్యా † కలశస్నాపనే బుధః	౪౪

నాచరేద్యదిచేనోహాద్భాధ్యస్తే వ్యాధిభిజ్ఞానాః	
తస్మాచ్ఛాన్తిం చ హుతైవ 'క్షమ'స్వేత్యభివస్త్య చ	౪౫
దేవదేవం చ సంస్నాప్య ప్రభూతం చ నివేదయేత్	
సహవీతే ప్రతిష్ఠా చేత్సంసనాస్తే తు పూర్వవత్	౪౬
శుద్ధోద్దైర్దేవదేవ్యా చ స్నాపయేత్కలశం వినా	
అత్రాప్యనుక్తం యత్సర్వం విస్తృతం తత్సరా ఖలే	౪౭
తథా చరేత్కిరీయామార్గం ప్రాయశ్చిత్తం విచక్షణః	౪౮

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) ఖృగుప్రోక్తాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే * అర్చనాప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ
షట్పత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథ సప్త చ త్వారింశోఽధ్యాయః.

—

ఉత్సవప్రాయశ్చిత్తమ్.

అథోత్సవస్య వత్సామి ప్రాయశ్చిత్తం తపోధనాః	
అజ్ఞానాద్యలోభాద్వా మోహాద్వా యత్ప్రమాదతః	౧
తత్తద్దోషం సముద్దిశ్య ప్రాయశ్చిత్తం ప్రవక్ష్యతే	
గ్రామాదిషూతనవం కుర్యాత్సర్వం రుద్రోత్సవం భవేత్	౨
పశ్చాచ్చైవోత్సవం విష్ణోః కుర్యాద్ద్రామాభివృద్ధయే	
రుద్రోత్సవే కృతే విష్ణోరుత్సవేఽత్వకృతే సతే	౩

* స్నాపనప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ ద్విచత్వారింశోఽధ్యాయః. గ.

- వ్యాధిదుర్భిక్షచోరాదైవస్తద్రామస్య చ నాశనమ్
తద్దోషశమనాథాయ ప్రాయశ్చిత్తం చ కారయేత్ ౪
- మహాశాన్తిం చ కృత్వాన్తే విష్ణోరుత్సవమాచరేత్
కాలోత్సవే వ్యతీతే తు పురోక్తం హేమాషమాచరేత్ ౫
- కలశైః పంచవింశద్భిః స్నాపయేద్దేవమవ్యయమ్
మహాహవిః ప్రభూతం వా దేవేశాయ నివేదయేత్ ౬
- ఉత్సవోక్తవిధానేన పశ్చాదుత్సవ మాచరేత్
ఏకవషేః వ్యతీతే తు పంచాగ్నిత్సాధయేత్క్రమాత్ ౭
- ఆఘారం పూర్వవద్ధత్వా వైష్ణవం చ సుహూయతే
బ్రాహ్మం రాద్రం చ హుత్వా తు విష్ణుసూక్తసమన్వితమ్ ౮
- పురుషసూక్తం చ హుత్వా తు హేమామేహేమామే ప్రతిప్రతి
* సర్వదైవత్యమ్స్త్రీశ్చ సభ్యాగ్నా జహుయాత్తతః ౯
- దేవస్య స్తుపనం కుర్యాచ్చతాప్తకలశైః క్రమాత్
మహాహవిర్నివేద్యేన మహాభూతబలిం దదేత్ ౧౦
- పశ్చాద్విష్ణూత్సవం కుర్యాద్రాజరాష్ట్రవివర్ధనమ్
ఆచార్యస్య ర్విగాదీనాం పురోక్తాం దక్షిణాం దదేత్ ౧౧
- ద్వితీయే ద్విగుణం కుర్యాత్ప్రభే హీనే విశేషతః
పంచాగ్నిత్సాధయేత్పశ్చాదాఘారం పుర్వవచ్చరేత్ ౧౨
- ప్రాచ్యాం తు విష్ణుసూక్తం తు పురుషసూక్తం తు దక్షిణే
ఏకాక్షరాదీనపరే దుర్గాసూక్తం తథోత్తరే ౧౩
- సఖ్యే తు సర్వదైవత్యం హుత్వా శాన్తిః తథా చరేత్

- దేవస్య స్మరణం కృత్వా సమాప్తశాష్టభిస్తతః ౧౪
- మహాహవిః ప్రభూతం వా దేవేశాయ నివేదయేత్
ముఖవాసం చ దత్వా తు మహాభూతబలిం దదేత్ ౧౫
- బ్రాహ్మణా భోజయేత్తత్ర ఋత్విగ్భ్యో దక్షిణాం దదేత్
ఏనం కృత్వా ప్రయత్నేన విష్ణోరుత్సవమాచరేత్ ౧౬
- సవాహం తాఽథ సప్తహమేకాహం త్రివిధం స్మృతమ్
సవాహస్య తు పూర్వోక్తం సప్తహస్య తథైవ చ ౧౭
- ఏకాహేతూత్సవే హీనే మహాశాన్తిః సుహూయతే
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నరసూక్తం యజేత్తతః ౧౮
- శతాష్టకలక్షైః స్నాప్య ప్రభూతం చ నివేదయేత్
ఋత్విగ్భ్యో దక్షిణాం దత్వా పునరుత్సవమాచరేత్ ౧౯
- ఘోషయిత్సోత్సవే హీనే సభ్యాదీన్ తస్మాదయేత్కృమాత్
మహాశాన్తిం చ హుత్వా తు పూర్వోక్తం హూమమాచరేత్.
స్మరణం దేవవేదస్య శతాష్టకలక్షైశ్చరేత్
మహాహవిర్నివేద్యైవ దక్షిణా చ ప్రదీయతే ౨౦
- తద్ద్రామదేవతానాం చ బలిం ద్విగుణమాచరేత్
మహాభూతబలిం దద్యాన్మధ్యరాత్రౌ విశేషతః ౨౧
- ఘోషణం పూర్వవత్కృత్వా చోత్సవం సమ్యగాచరేత్
ఘోషణేన విహీనో యద్యుత్సవః క్రియతే హరేః ౨౨
- హుత్వా తు వైష్ణవం ధ్వాజం ప్రతేకం తు శతాష్టకమ్
కలక్షైః పంచవింశద్భిః స్నాపయేద్దేవమవ్యయమ్ ౨౩
- మహాహవిర్నివేద్యైవ మహాభూతబలిం దదేత్

- ఘోషణం పూర్వవత్కృత్వా చోత్సవం సమ్యగాచరేత్ ౨౫
- ధ్వజారోహే కృతే పశ్చాద్ధోషణం చేత్సనర్వది
వైష్ణవం ధ్వజదైవత్యం చక్రాదీనాం చ హూయతే ౨౬
- ఇంద్రాదీనాం చ హుత్వా తు దేవస్య స్తుతనం చరేత్
తద్ధ్వజం సంవ్యపోహ్యైవ ధ్వజమన్యం ప్రకల్పయేత్ ౨౭
- ఘోషణం పూర్వవత్కృత్వా ధ్వజారోహణమాచరేత్
ఉత్సవే ఘోషణే భేర్యాః పతనాదిసముద్భవే ౨౮
- చర్మభేదే చ తత్కాలే యష్ట్యాదా పతితే తథా
వాదకానాం చ పతనే హుత్వా వాద్యాధిదైవతమ్. ౨౯
- నాందీశం చైవ హుత్వా త్వా తు శైషికం చ సుహూయతే
భేరీమన్యాం ప్రకల్ప్యైవ పూర్వోక్తం ఘోషణం చరేత్ ౩౦
- ధ్వజే చ పతితే భిన్నే తత్కాలే శాన్తిమాచరేత్
ధ్వజదైవం చ హుత్వా తు చక్రాదీనాం సుహూయతే ౩౧
- ఇంద్రాదీనాం చ హుత్వా తు వైష్ణవేన సమన్వితమ్
గరుడస్తుతనం కుర్యాద్ధనిభిః సన్నివేదయేత్ ౩౨
- తద్ధ్వజం విసృజేద్విద్వాత్ ధ్వజమన్యం ప్రకల్పయేత్
పూర్వోక్తవిధినా కృత్వా ధ్వజారోహణమాచరేత్ ౩౩
- ధ్వజే సముచ్చితే భిన్నే పతితే దండగే తథా
తద్దండం తద్ధ్వజం త్యక్త్వా ధ్వజమన్యం ప్రగృహ్య చ ౩౪
- దండం చాన్యం చ సంగృహ్య సుదృఢం స్థాప్య యత్తుతః
హుత్వా తు వైష్ణవం ధ్వజం ప్రత్యేకం తు శతాష్టకమ్ ౩౫
- దేవస్య స్తుతనం కృత్వా గురుడం స్నాపయేద్భుజః

పూర్వోక్తవిధానా కృత్వా ధ్వజారోహణమాచరేత్	31
ధ్వజే పూజావిహీనే తు ఉత్సవాదిదినాదధః	
వైష్ణవం ధ్వజదైవత్యం శతమష్టోత్తరం యజేత్	32
కలశైః పంచవింశద్భిః స్నాపయేద్గరుడం బుధః	
ధ్వజదేవం సుపూజ్యైవ ప్రభూతం చ నివేదయేత్	33
ఏవం కృత్వా ప్రయత్నేన నిత్యపూజాం సమాచరేత్	
పూజాయాశ్చోక్తమార్గేణ నిత్యం రాత్రౌ బలిం షీషేత్	34
హీనే బలావధైకస్మిన్ తస్యదేవ హుతీర్య జేత్	
పశ్చాద్రాత్రౌ బలిం కుర్యాద్దివ్యగుణం బలిమాచరేత్	35
ఏవం సంవర్ధయిత్వా తు బలిం సమ్యక్సమాచరేత్	
తస్మోషణాదినే చైవ హీనే నిత్యబలా తథా	36
సర్వదేవాహుతీహుత్యా విష్ణుసూక్తం సవైష్ణవమ్	
దేవస్య స్పృహనం కుర్యాచ్ఛతాష్టకలశైః పునః	37
పూర్వోక్తేన విధానేన ఘోషణాది తథా చరేత్	
నవాహం వాఽథ సప్తాహం * ద్విధా చోత్సవ ఉచ్యతే	38
+ తయోరుత్సవయోరాదౌ రాత్రౌ తీర్థాంకురార్పణమ్	
అన్యేషాం చోత్సవానాం తు చోత్సవాదిదినం వినా	39
తీర్థస్యా క్తదినాత్పూర్వం నవమే వాఽంకురార్పణమ్	
అంకురార్పణహీనే తు బ్రాహ్మం సౌమ్యసమన్వితమ్	40
పంక్తిశం శైషికం హుత్వా చక్రం చైవ సుహూయతే	
జయాదినామసంయుక్తం వైష్ణవం చైవ హూయతే	41

* పంచాహం త్రివిధోత్సవః. గ. † ఉత్సవస్యాదిరాత్రౌ తు అంకురార్పణ మాచరేత్.

- పూర్వోక్తదినహీనే తు సద్యః పుష్కంకురం భవేత్
ఏకకాలోత్సవే హీనే వైష్ణవం చ సుహూయతే ౪౭
- సరమాక్షసమాయుక్తం దేవానామాహుతీర్యజేత్
బ్రాహ్మం రాద్రం చ హుత్వా తు దినాదీనాం చ సంయుతమ్ ౪౮
- ఇద్వాదీనాం చ హుత్వా తు చక్రాదీనాం సుహూయతే
ప్రాతరుత్సవమారభ్య పశ్చాత్సద్య ఉత్సవం చరేత్ ౪౯
- సాయే చోత్సవహీనే తు వైష్ణవం చ సుహూయతే
కల్వైః పంచవింశద్భిః స్నాపయేద్దేవమవ్యయమ్ ౫౦
- అపరేఽథ దినే కుర్యాదుత్సవం ద్విగుణం భవేత్
దినేనైకేన హీనే తు మహాశాంతిం యజేత్తతః ౫౧
- సభ్యే చ సర్వదైవత్యం హుత్వా చైవ యథావిధి
స్నాపయేత్పంచవింశద్భిః ప్రభూతం చ నివేదయేత్ ౫౨
- ముఖవాసం చ దత్వా తు పునరుత్సవమాచరేత్
దినద్వయోత్సవే హీనే శేషం సర్వం సమాచరేత్ ౫౩
- హీనోత్సవస్య శాంతిం చ పూర్వోక్తవిధినా చరేత్
ఉత్సవం చ పునః కృత్వా ఘోషణాది తథా భవేత్ ౫౪
- పర్యాప్తే చోత్సవే యత్ర తీర్థే చైవ విహీనకే
హీనోత్సవస్య శాంతిం చ పూర్వోక్తవిధినా చరేత్ ౫౫
- ఘోషణాద్యుత్సవం కుర్యాత్పశ్చాత్తీర్థం సమాచరేత్
బలిహీనోత్సవం కుర్యాద్వైష్ణవం చ సుహూయతే ౫౬
- బలిరక్షకదైవత్యం దినదైవత్యమేవ చ
బలిం ప్రక్షిప్య తత్కాలే పునరుత్సవమాచరేత్ ౫౭

బలా భూతబలా చైవ భూమ్యాం చ పతితే యది	
బలిరక్షకమస్త్రం చ చక్రాదీనాం సుహూయతే	౫౮
తద్బలిం విసృజేద్విదావ్క బలిమవ్యం ప్రకల్పయేత్	
పూర్వనద్బలిమాపాద్య సమాచక్రాదినా న రేత్	౫౯
ఉత్సవార్థం తు యచ్ఛింబం తద్భింబే చోత్సవం చరేత్	
(బింబేఽన్యే చోత్సవం కుర్యాద్ధునేదుత్సవశాన్తికమ్	౬౦
కృత్యా శాన్తిం విధానేన పునరుత్సవమాచరేత్	
ఉత్సవం చైవ తత్సర్వమాత్సవే తు సమాచరేత్)	౬౧
అన్యాలయస్యోత్సవార్థమాలయస్య బహిర్గతే	
తదుత్సవే విహీనేఽపి కశ్చిద్దైవగతేఽపి వా	౬౨
తదాలయగతే చైవ క్షిప్రం శాన్తిం చ కారయేత్	
తద్దినాధిపమస్త్రం చ చక్రాదీనాం సుహూయతే	౬౩
ఇంద్రాదీనాం చ హుత్యా తు బ్రాహ్మం రాద్రసమన్వితమ్	
విష్ణుసూక్తం చ హుత్యా తు వైష్ణవం చ సుహూయతే	౬౪
శ్రీభూమిభ్యామృషిభ్యాం చ వ్యాహృత్యస్త్రం ప్రతిప్రతి	
దేవస్య స్తుతనం కుర్యాచ్చత్వారింశద్భిరప్తకైః	౬౫
బలిం ప్రక్షిప్య తత్కాలే పునరుత్సవమాచరేత్	
చక్రాదీనాం తథా కుర్యా * ద్బలిభేరస్య వై తథా	౬౬
అన్యాలయస్యోత్సవార్థం కాతుకం చ న చాలయేత్	
ఉత్సవం చైవ ముద్దిశ్య త్రిసన్నిధౌ నివేదయేత్	౬౭
అహీచం చోత్సవం కుర్యాద్దినోత్సవ విధానతః	

* బలిం చైవ తథా చరేత్. X.

- శాన్తిం కుర్యాత్తథా పశ్చాత్సనరుత్సవమాచరేత్ ౬౮
- (రథాంగశిబికాయాం వా దేవమారోపయేద్ధరిమ్
యానే రథే గతం దేవం గరుడం హేమమూచరేత్ ? ౬౯
- వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు బ్రాహ్మం రాద్రం సుహూయతే.
పూర్వోక్తేన విధానేన పునరుత్సవమాచరేత్) ౭౦
- అన్యేషాం క్రూరదేవానాం యానభత్రాదిచామరైః
వస్త్రాభరణపుష్పైర్వా దేవేశం చైవ చార్చయేత్ ౭౧
- అర్చయేచ్ఛేత్తదజ్ఞానాద్దేవస్య స్నపనం చరేత్
భూమా చ పతితే యానే భిన్నే పూర్వవదాచరేత్ ౭౨
- యానాచ్చ పతితే బింబే వైష్ణవం చ సుహూయతామ్
తద్దినాధిపమస్త్రం చ జహుయాచ్చ శతాష్టకైః ౭౩
- కలశైః స్నాపయేద్దేవం వారిణా చాభిషేచయేత్
భూమా చ పతితే బింబే స్నాపయేచ్ఛ శతాష్టకైః ౭౪
- కలశైః స్నాపయేద్దేవం వారిణా చాభిషేచయేత్
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ శ్రీభూసూక్తం చ హూయతే ౭౫
- బ్రాహ్మణా భోజయేత్తత్ర సర్వదేవాహుతీర్యజేత్
అన్నదానం చ కృత్వా తు పునరుత్సవమాచరేత్ ౭౬
- వీతప్రభాపద్మశంఖచక్రభూషాయుధాని చ
శిరశ్చక్రం చ వస్త్రం చ ఉపాంగాని ప్రచక్షతే ౭౭
- ఉపాంగే చ విహీనే చ యోజయిత్వా యథావిధి
స్నాపనం పూర్వవత్కృత్వా పునరుత్సవమాచరేత్ ౭౮
- సావర్ణం రాజతం బింబం హీనాంగం న త్యజేద్బుధః
పునర్భింబం చ కృత్వా తు తత్తద్ద్రిష్టేణ కారయేత్ ౭౯

తత్తద్ద్రావ్యాధికం కుర్యాద్ద్రావ్యహీనం న చాచరేత్	
స్థాపనం పూర్వవత్కృత్వా పశ్చాదుత్సవమాచరేత్	౮౦
చక్రవీళామితానాం చ బింబం చైవ తథా చరేత్	
శైలజం దారవం చైవ బౌత్సవం నైవ కారయేత్	౮౧
కారయేచ్ఛేత్తదజ్ఞానాదాభిచారికముచ్యతే	
ఏతద్దోషస్య శాస్త్ర్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం చ కారయేత్	౮౨
పాండరీకాగ్నిమాదా (ధా) య వైష్ణవం జహుయాచ్ఛతమ్	
పురుషసూక్తం చ హుత్వా తు విష్ణుసూక్తం చ వైష్ణవమ్	౮౩
ప్రభూతం బలిమాహృత్య తద్ద్రామే తు బలిం దదేత్	
దేవస్య స్తుపనం కుర్యాత్ప్రభూతం చ నివేదయేత్	౮౪
బింబే చైవాగ్నినా స్పృష్టే వస్త్రాభరణయానకే	
తిత్సర్వం విసృజేద్విద్యాక్ బింబస్య స్తుపనం చరేత్	౮౫
స్నాపయేద్దేవదేవీశం పునర్గంధోదక్తై రపి	
వైష్ణవం బ్రాహ్మసంయుక్తం రాద్రం చైవ సుహూయతే	౮౬
దేవీభ్యాం చ మునిభ్యాం చ చక్రాదీనాం చ హూయతే	
ఇంద్రాదీనాం చ హుత్వా తు పాయసాది నివేదయేత్	౮౭
బ్రాహ్మణాక్ భోజయిత్వాఽత్ర పునరుత్సవమాచరేత్	
చక్రాదీనాం చ తేషాం వై తత్తన్మస్త్రం తథా భవేత్	౮౮
ఆచార్యస్య మృతౌ తేన వినా చేదుత్సవః కృతః	
హీనోత్సవస్య శాంతిం చ కృత్వా ఽఘోత్సవమాచరేత్	౮౯
తస్య శిష్యం సమాదాయ ఆచార్యత్వే నిమోజయేత్	
యజమానమృతౌ చైవ శాంతిం కృత్వోత్సవం తథా	౯౦

- రాజానం యజమానం తు సంచింత్యోత్సవమాచరేత్
 నృపాణాం చ మృతౌ చైవ బంధువర్గమృతౌ తథా ౯౦
 హినే సత్యుత్సవే కుర్యాద్ధీనోత్సవవిధానతః
 సూతకపీతకాదౌ చ కర్త్యాదీనాం సమాగమే ౯౧
 పూజయేన్న హి తద్ద్రీవై శ్రద్ధేవబ్రాహ్మణవర్జితైః
 తద్ద్రీవ్యవృజ్యేనైవ ఉత్సవం చ సమాచరేత్ ౯౨
 హినే చైవోత్సవే శాన్తిం పునరుత్సవమాచరేత్
 ఆచార్యస్య తథాఽఽశౌచే చోత్సవే చ విహీనకే ౯౩
 ఆచార్యస్య నియోగేన తస్య శిష్యః సమాచరేత్
 పూర్వోక్తశాన్తికం కుర్యాత్పునరుత్సవమాచరేత్ ౯౪
 విష్ణోరుత్సవకాలే తు అన్యదేవోత్సవే యది
 వైష్ణవం చైవ శౌద్రం చ ఏకాహం యత్ర కారయేత్ ౯౫
 (తత్సంకరే చ నిర్దోషమగ్రే) రుద్రోత్సవం చరేత్
 పశ్చాద్విష్ణూత్సవం కుర్యాత్సర్వసంపత్సమన్వితమ్ ౯౬
 తద్దోషశమనార్థాయ విష్ణోరుత్సవమస్తతః ?
 విష్ణోరుత్సవకాలే చ భద్రకాల్యా తు లంఘితే ౯౭
 సురా మాంసశ్చ రుధిరం భద్రకాలీబలిభవేత్
 దేవాగ్ధం చ బలిం కుర్యాన్న చైశ్చాచబలిం క్షీచేత్ ౯౮
 ఘోషణాద్యవరోహస్తం దినమేకం చ సంకరే
 మోహదజ్ఞానతో వాఽపి సంకరే చేద్వినశ్యతి ౧౦౦
 తద్దోషశమనార్థాయ ప్రాయశ్చిత్తం చ కారయేత్
 సంధాసంధౌ చ శోధిత్వా గోమయేనోపవిష్య చ ౧౦౧

- పుణ్యాహం వాచయేత్తత్ర వాస్తుహూమం చ కారయేత్
 వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు బ్రాహ్మం రాద్రసమన్వితమ్ ౧౦౨
 శాన్తిం చ హుత్వా తు చక్రాదీనాం సుహూయతే
 దినాధిపత్యమస్త్రం చ హుత్వా చైవ యథావిధి ౧౦౩
 దేవస్య స్తుపనం కుర్యాచ్చతమష్టోత్తరం భవేత్
 చక్రాదీన్ స్తుపనం కృత్వా హవిభిః సన్నివేదయేత్ ౧౦౪
 పాయసాది నివేద్యైవ పశ్చాదుత్సవమాచరేత్
 దుర్గాలక్ష్మ్యైః సరస్వత్యా ఉత్సవః క్రియతే యది ౧౦౫
 తస్యంకరే తు నిర్దోషో నిష్కృతిం చైవ మాచరేత్
 భద్రకాలీ చ శాస్తా చ సంకరే) ౧౦౬
 సంకరే చాదిమూర్తేస్తు శాన్తిం చైవ తథా చరేత్
 చండాలగేయం నృత్యం చ దేవార్థం నైవ చాచరేత్ ౧౦౭
 మోహదజ్ఞానతో వాఽపి కారయేచ్ఛేద్వివశ్యతి
 తద్దోషశమనార్థాయ క్షిప్రం శాన్తిం చ కారయేత్ ౧౦౮
 గ్రామే వా చాఽలయే వాపి భూమిశుద్ధిం చ కారయేత్
 వాస్తుహూమం చ హుత్వా తు పుణ్యాహం వాచయేత్క్రమాత్
 దేవస్య స్తుపనం కుర్యాచ్చతావ్యకలశైః పునః
 చక్రాదిస్తుపనం కుర్యాత్పుణ్యాహం వాచయేత్తతః ౧౧౦
 బ్రాహ్మణా భోజయేత్తత్ర వేదస్యాధ్యయనం చరేత్
 అస్పృశ్యైః స్పృశ్యే చైవ దేవస్య స్తుపనం భవేత్ ౧౧౧
 వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు పౌరుషం చ సుహూయతే
 వైష్ణవం బ్రాహ్మసంయుక్తం రాద్రం చైవ సుహూయతే ౧౧౨

- ఛత్రపింఛవితానాదా ప్రమూదాద్యేన కేవలిత్
 దహనే * పతనే చైవ తత్రాఽగ్నేయం సవైష్ణవమ్ ౧౧౩
 చామరాణాం చ పతనే భిన్నే చైవాగ్నిదూషితే
 మాయాసంహ్లాదీనిమస్త్రం వైష్ణవం చ హునేత్క్రిమాత్ ౧౧౪
 సర్తకే గాయకే చైవ దేవదాసీషు చైవ హి
 పతితే చాగ్నినా దధ్ధే భర్తసే హవనేఽపి చ ౧౧౫
 తత్రాఽగ్నేయం చ హుత్వా తు వైష్ణవం జహుయాత్క్రిమాత్
 , శ్రియే జా'తేతి హుత్వా తు † శైషికం చ సుహూయతే ౧౧౬
 వాదిత్రవాదకానాం చ పతనే భిన్నదాహయోః
 ఋత్విజాం చైవ పతనే మునీనాం హోమమాచరేత్ ౧౧౭
 యజమానగురుక్షోభే ఋషీణాం హోమమాచరేత్
 వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు శైషికం చ సుహూయతే ౧౧౮
 విగ్రహే రక్తసంస్రావే దధ్ధే చైవ మృతే జనే
 గ్రామే చైవాఽలయే చాపి భూమిశుద్ధిం చ కారయేత్ ౧౧౯
 వాస్తుహోమం చ హుత్వా తు పుణ్యాహం వాచయేత్తతః
 వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు చక్రాదీనాం సుహూయతే ౧౨౦
 దేవస్య స్తుపనం కృత్వా పశ్చాదుత్సవమాచరేత్
 రజఃస్వలాదా దేవానాముత్సవే సముపాగతే ౧౨౧
 గ్రామే వా చాఽలయే వాఽపి భూమిశుద్ధిం చ కారయేత్
 వాస్తుహోమం చ హుత్వా తు పుణ్యాహం వాచయేత్తతః ౧౨౨
 వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు చక్రాదీనాం సుహూయతే

- ఇంద్రాదీనాం చ హుత్వా తు దేవస్య స్తుపనం భవేత్ ౧౨౩
 వేదాధ్యాయం చ కృత్వా తు పశ్చాదుత్సవమాచరేత్
 గేయం నృత్యం చ వాద్యం చ ధూపదీపా తక్షావ చ ౧౨౪
 పంచద్రవ్యమితి ప్రాహు స్తద్విना స్యాన్న చోత్సవః
 మోహదజ్ఞానతో వాఽపి కారయేదుత్సవం యది ౧౨౫
 ఆభిచారికమిత్యుక్తం శాన్తిస్తత్రైవ హూయతే
 దేవస్య స్తుపనం కృత్వా పశ్చాదుత్సవమాచరేత్ ౧౨౬
 అగ్నిపూజావిహీనం తు కారయేదుత్సవం యది
 అగ్నిపూజాం చ కృత్వా తు పశ్చాదుత్సవమాచరేత్ ౧౨౭
 ప్రతిసరబధనే హీనే ప్రభాతే? చ ప్రమాదతః
 వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు సోమదైవత్యమేవ చ ౧౨౮
 ప్రతిసరం బంధయేత్తత్ర శేషం పూర్వవదాచరేత్
 శయనే తత్ర హీనే తు వైష్ణవం చ సుహూయతే ౧౨౯
 శ్రీభూసూక్తం తతో హుత్వా శైషికం చ సుహూయతే
 పూర్వవద్విధినా కృత్వా శయనం సమ్యగాచరేత్ ౧౩౦
 పంచశయనస్య చాలాభే ప్రత్యేకం వస్త్రమాస్తరేత్
 మూర్ధోపధానే హీనే తు హుత్వా నాగాధిదైవతమ్ ౧౩౧
 యద్దినే తీర్థముద్దిష్టచున్యస్మిన్యది సంభవేత్
 హీనోత్సవవిధానేన తద్దినే తీర్థమాచరేత్ ౧౩౨
 కర్తాచార్యవినాశే తు ఉత్సవో నిష్ఫలో భవేత్
 దేవస్య స్తుపనం కృత్వా శాన్తిహూయః సుహూయతే. ౧౩౩
 ఏకాహాదధికే చైవ ఏకాహే చోత్సవే యది

నిర్దోషం తత్ర కర్తవ్యం తద్దినే తీర్థమాచరేత్ ౧౩౪

తైలాభ్యంజనహీనే తు చూర్ణస్నానవిహీనకే
చూర్ణస్నానం చ కృత్వా తు హీనే చూర్ణోత్సేనేఽపి వా ౧౩౫

వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు బ్రాహ్మం రాద్రసమన్వితమ్
చక్రాదీనాం తథా హుత్వా పశ్చాదుత్సవమాచరేత్ ౧౩౬

దివైవ తీర్థః కర్తవ్యో రాత్రౌ తీర్థం న చాచరేత్
రాత్రౌ తు తీర్థకాలే తు దివా తీర్థం న కారయేత్ ౧౩౭

మోహదజ్ఞానతో వాఽపి విపరీతం భవేద్వది
బ్రాహ్మం రాద్రం చ హుత్వా తు విష్ణుసూక్తం చ వైష్ణవమ్ ౧౩౮

తద్దినాభిషమస్త్రం చ చక్రాదీనాం చ హూయతే
పుణ్యాహం వాచయేత్తత్ర దేవేశం సంప్రణమ్య చ ౧౩౯

దివా తీర్థవిహీనే తు తద్దినే వా సమాచరేత్
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన తత్కాలే తీర్థమాచరేత్ ౧౪౦

తీర్థాంతన్నపనే హీనే బలిహీనేఽవరోహణే
ఏకాహముత్సవం కుర్యాత్స్నాపయేచ్ఛ శతాష్టకైః ౧౪౧

మహాభూతబలిం దద్యాత్ప్రభూతం చ నివేసయేత్
సప్తరాత్రవిహీనే తు ధ్వజస్వాప్యవరోహణే ౧౪౨

ఏకాహముత్సవం కుర్యాత్స్నాపయేచ్ఛ శతాష్టకైః
పాయసాది నివేద్యైవ విప్రాణాం భోజయేచ్ఛతమ్ ౧౪౩

సర్వదేవావాత్సీర్ణుత్వా మహాభూతబలిం దదేత్
ధ్వజపూజాం చ కృత్వా తు ధ్వజం తమవరోహయేత్ ౧౪౪

ఉత్సవే మస్త్రహీనే చ ద్రవ్యహీనే తథైవ చ

అభిచారికమిత్యక్తం సర్వశాన్తిం చ కారయేత్	౧౪౫
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ద్రవ్యసంపన్నమాచరేత్	
మస్త్రవత్ పూజితం ద్రవ్యమాచార్యామైవ సద్దేశేత్	౧౪౬
అచార్యస్యాహవాముద్దిష్ట శిష్యస్య తు న దాపయేత్	
నిష్ఫలం కర్తృనాశః స్యాత్తద్దేశం సంత్యజేద్ధరిః	౧౪౭

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే ఉత్పవప్రాయశ్చిత్త విధిర్నామ
* శస్తవత్పారింశోఽధ్యాయః.

అథాష్టచత్వారింశోఽధ్యాయః.

బాలాలయనిష్క్రమిః.

అతః ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి బాలాగారస్య నిష్క్రమిమ్	
బాలాగారే యథామార్గమర్చ్యమానే విచక్షణాః	౧
ద్వాదశాబ్దావసానాంతాత్పరం వై బాలధామని	
న రషేద్భగవాన్ పశ్చాద్దుర్బలాత్కర్తురత్ర వై	౨
తద్ద్రామం యజమానం చ రాజానం చ ప్రజా అపి	
మాతై వీవ చ హరిర్భానోర్మండలప్రతి గచ్ఛతి	౩
తస్మాద్వ్యథోక్తకాలే తు మూలాగారం సలక్షణమ్	

ఏకోనపంచాశోఽధ్యాయః. గ.

- కృతైవ విధినా ధీమాన్ స్థాపయేత్తం ప్రయత్నతః ౪
- యథోక్తకాలే దేవస్య మూలాగారసమం భవేత్
మహాశాన్తిం చ సప్తాహం ముత్యాన్వేనేమస్త్రవిత్తిమః ౫
- పునర్బాలాయం కృత్వా ఐంద్రే తస్మాన్విశేషతః
ద్వాదశాబ్దావసానాంతం పూజయేత్తత్ర పూర్వవత్ ౬
- యద్వా తదాలయే ధీమానబ్దమబ్దం ప్రతిపత్తి
శాన్తిం ముత్యైవ సప్తాహం శ్రుమన్వేత్యత్ర చార్పయేత్ ౭
- ఆదికాలే చ ధర్మాత్మా స్వబలం చ విచార్య చ
శీఘ్రం కర్తుమశక్తశ్చేత్కూటా గారేఽర్చయేత్తథా ౮
- కాలేన యావతా పూర్ణం తద్విమానమనిన్దితమ్
తావత్కూలం న దోషః స్యాత్కూటాగారే తు పూజనే. ౯
- తస్మాత్తు శిల్పశాస్త్రే క్తశిలయేష్టకయాఽథవా
కారయితైవ దేవేశమర్చయేత్పూర్వశాన్తయే ౧౦
- కూటాగారప్రతిష్ఠాయాం సర్వం జంగమమాచరేత్
ఇష్టకాగర్భమూలే చ ఆద్యేష్టకయైవ శాస్త్రవితే ౧౧
- మూర్ధేష్టకాహణం యత్రాపి తత్రాహణం ప్రథమేష్టకా
ధునివబేరం చ యత్రాహణం భూమా గర్భం చ సన్న్యసేత్. ౧౨
- అన్యథా చేద్వినాశః స్యాత్కర్తుర్భర్తుశ్చ తత్ర చ
యది చేత్తాం వ్యపోహ్యైవ మహాశాన్తిం చ కారయేత్ ౧౩
- ఇష్టకాభిః శిలాభిర్వా ప్రాకారాదీన్విచక్షణః
జంగమేనైవ గర్భం చ కల్పయేత్పూర్వవత్సఖీః ౧౪
- జీవస్థానే చ దేవేశం విూ రన్నిం విచక్షణః

- స్థాపయేచ్చరరాశౌ వా యథైవ తరుణాఽలయే ౧౫
 బహుభూమియుతం చేత్తద్బాలాగారోక్తవత్ ఖలే
 సంకల్ప్య పూజయేన్నిత్యమాద్యంతా విగ్రహశా వినా ౧౬
 ఆనుక్తలోహైః సంయోజ్య కౌశుకాదీంశ్చ మోహతః
 కృత్వా సంస్థాపితం చేత్తద్భవత్యేవాఽభిచారికమ్ ౧౭
 తద్దోషశమనార్థాయ మహాశాంతిం తథా బుధః
 హుత్వా సలక్షణం బేరం కృత్వా సంస్థాపయేద్బుధః ౧౮
 స్థానాసనశయానానాం కౌతుకం స్థానకాఽసనమ్
 కారయేచ్ఛయనం నైవ విపరీతే త్వన్ధకృత్ ౧౯
 నిర్దోషే ష్యర్చ్యమానే తు కౌతూకాదా విశేషతః
 లోహగౌరవసంవేశం నాచరేదితి శాసనమ్ ౨౦
 మధూచ్ఛిష్టక్రియాహీనే వైష్ణవం బ్రాహ్మసంయుతమ్
 శాంతిం హుత్వా తథా ధీమాన్ లోహసంస్కారకేఽపివా ౨౧
 అన్యాయార్చితం బింబమజ్ఞానాదాలయే తథా
 స్థాపితం చేద్వినాశః స్యాత్తస్మాచ్ఛాంతిం సమాచరేత్ ౨౨
 అపహయైవ తద్దేరం శీఘ్రం పూర్వాలయేబుధః
 తథైవ స్థాపనం కృత్వా విధినైవ సమర్పయేత్ ౨౩
 గ్రామాదీనాం వినాశే చ నాశే దేవాలయస్య చ
 తత్తద్దేరం సమాహృత్య చాలయేఽన్యే మనోరమే ౨౪
 యావత్తతార్పనం యుక్తం యథాలాభం సమర్పయేత్.
 యది చేత్తద్ధృసం పశ్చాత్సంపిదాయైవ రక్షయేత్. ౨౫
 శత్రుభిశ్చైవ నద్యాదైర్భాభితం యది చాఽలయమ్

- ఆదాయ మందిరే బేరం శక్తియుక్తం చ హేతునా ౨౬
- దేశే మనోరమే ధీమానాలయం కల్ప్య పూర్వవత్
 ధ్రువం చ కౌతుకం తద్వత్కార యే ద్విధిచోదితమ్ ౨౭
- శూన్యాఽలయం సముద్విశ్య కల్ప్య తే చాన్యదాలయమ్
 దుర్బలౌ యజమాన శ్చేల్లాఘవేన సమాచరేత్. ౨౮
- అనేకావరణై ర్యుక్తం బహుభూమిసమాయుతమ్
 నష్టం తద్యది చేత్పశ్చద్దాణమార్గేణ చాచరేత్ ౨౯
- తథైవ కల్పనం ముఖ్యం గౌణం చాన్యద్విశేషతః
 అర్చనార్థాయ దేవస్య భక్తితః శక్తితశ్చరేత్ ౩౦
- తేనైవ సన్ని నో దోషా ముహూర్తమలమర్చనమ్
 ప్రధానదేవే నష్టే తు న్యూనం తత్ర న దోషకృత్ ౩౧
- అనష్టే న్యూనతా నష్టం నష్టే న్యూనం న దోషకృత్
 ఉభయోరపి కర్తా తదాత్మానం చ న వంచయేత్ ౩౨
- బహుస్థలవిమానం చేద్దౌర్బల్యాచ్ఛిధిలే గురుః
 కూటాగారం చ వా కల్ప్య సంరక్షేత్పూజయేత్తథా. ౩౩
- అథవా చైకభూమిం చ దౌర్బల్యేఽపి చ కల్పయేత్
 స్థానాసనశయానం వా ధ్రువం సంస్థాప్య పూర్వవత్ ౩౪
- కౌతుకం చాదిభూమేస్తు జీవస్థానే సలక్షణమ్
 సంస్థాప్య పూజయేదన్యే లోకికాన్ముఖమండపే ౩౫
- సంస్థాప్య పూజయేన్నిత్యం హవిషా సార్థమత్ర వై
 స్తుపనోత్పవాద్యానన్యాంశ్చ ప్రధానేన ద్విధా చరేత్ ? ౩౬
- ఆదాయ స్థూపిశూలాంతం మూర్ధేష్టకాన్యాసం మస్త్రవిత్

సంస్థానస్వీతియే విమానే కారయేచ్ఛేన్న దోషకృత్	32
ఆద్యేష్టకాం చ గర్భం చ ద్వారస్తంభం చ సర్వశః	
దుష్టం చేదుఃకుక్తాశ్చ శిలా అన్యస్తథైవ చ	33
యత్ర ప్రతిష్ఠితో దేవస్తత్ర సర్వం సమాహృతమ్	
శిలాద్యానన్యతో నేష్టం? యదిచ్ఛే (ధిచ్) ద్విధినా భవేత్	34

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్భాష్యే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్షాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే తరుణాలయనిష్కృతిర్నామ-
అష్ట చత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథైకో న పంచాశోఽధ్యాయః.

సామాన్యప్రాయశ్చిత్తవిధిః.

ఆచార్యస్వార్చకస్వాపి పరిచారగణస్య చ	
పరస్పరవిరోధే తు ప్రాయశ్చిత్తం వదామ్యహమ్	1
ఆచార్యే కుపితే దీనే సంభ్రాంతే యేనకేనచిత్	
తయోర్విరోధే సంవృత్తే ఆచార్యయజమానయోః	2
వైష్ణవం మునిదైవత్యం వైష్వక్సేనం చ వాసవమ్	
బాహుస్పత్యం యజేన్మస్త్రమష్టోత్తరశతం వశీ	3
ప్రసాదయేద్గురుం పశ్చాత్ప్రసన్నో గురురత్వరః	
జపేదష్టోత్తరశతం ప్రణవం తు సమాహితః	4
యజేదష్టోత్తరశతం వ్యాహృతిం ప్రణవాన్వితామ్	
ఇత్యేవమత్సకస్వాపి ప్రాయశ్చిత్త వినిర్దిశేత్	5

- తేషామన్యతమస్యాత్ర ప్రవృత్తే సాహసే గుణే
ఆత్మత్యాగనిమిత్తే వా మోచయే త్తన్మరయాన్వితః ౩
- ప్రాయశ్చిత్తయుతే సోఽపి యాచితః సహసా గుణాత్
ఏకభక్తశ్చ నక్రాశీ ఘృతాశీ పంసగవ్యభుక్ ౪
- తోయాశీ చోఽవాసీ చ దినమకం పృథక్ పృథక్
సప్తమే దివసే స్నాతౌ సప్తదైవ జపహోమకృత్ ౫
- బ్రాహ్మణా భోజయత్వా తు కిల్బిషాత్సాన్వితముచ్యతే
యన్నిమిత్తం కృతమిదం తస్యాన్వేషం వినిర్దిశేత్ ౬
- అన్యథా చేన్మహావోష ఇతి పూర్వజశాసనమ్
ప్రాయశ్చిత్తమకృత్వా తు యది పూజాదికర్మకృత్ ౭
- ప్రాయశ్చిత్తావసానే తు దేవదేవస్య భక్తితః
ద్విగుణం చ సమభ్యర్చ్య ద్విగుణం చ నివేదయేత్ ౮
- మధ్యరాత్రే తు యో మోహస్సార్జ్వన్యా మ్భూజనం చరేత్
దేవాఽలయే నిహన్త్యాశు తదాలయగళం శ్రియమ్ ౯
- శ్రీనూక్తేన ఘృతాక్రాబ్జం పాంశరీకే యజేత్పితృత్
గ్రామే జనపదే వాఽపి యుభితే శత్రువీడయా ౧౦
- బింబాఽహరశంకాయాం భూమా బింబాని గూహయేత్
కూర్చం వా హేమశకలం వీరే వ్యస్య పృథక్ పృథక్ ౧౧
- ప్రతిసంధ్యం సమాపాహ్య సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్
అసంకులే సమధ్యత్య బింబం శాస్తే భవల్యితః ౧౨
- త్వరయాఽఽన్లుఽభిః శోధ్య పుణ్యాహాదీని ఘోషయేత్
కృత్వాఽంకురార్చనం సద్యః కృత్వా యాగాధామండపమ్ ౧౩

- షట్కుండాన్యథవా పంచ ద్వే వా శ్వభిః చ వేదికామ్
కల్పయిత్వా యథాన్యాయం రాత్రిపూజావసానకే ౧౭
- శక్తిం కూర్చుద్ధృవే బింబే సమారోప్య విశేషతః
తతః కుంభే సమావాహ్య ధ్యాత్వాఽభ్యర్చ్య యథావిధి ౧౮
- ప్రతిష్ఠాక్తవిధానేన ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్
గ్రామాదీనాం వినాశే చ నాశే దేవాలయస్య చ ౧౯
- త్వరయా ధృవతః శక్తిం నివేశ్యత్ర యథాక్రమమ్
యాగశాలాం ప్రవిశ్యాగ్నిమాతృన్యారోప్య మస్త్రతః ౨౦
- అన్యత్స్వరక్షితం దేశం సీత్వాఽనుపహతం క్రమాత్
సామ్యాలయే మఠే వాఽపి గృహే వా గృహమేధినామ్ ౨౧
- ఆగ్నేయమద్విరే వాఽథ పుణ్యాహస్తే నివేశ్య చ
కుండమాపాసనం కృత్వా తత్రాఽథాయాగ్నిమాతృనః ౨౨
- స్థాపయిత్వా యథాశక్తి శాంతిం హుత్వా విశేషతః
దేవేశం పూర్వవత్ స్థాప్య విస్తీర్ణాభిముఖం తథా ౨౩
- పూర్వోక్తేనైవ మాగేణ యథాలింగం సమర్పయేత్
నిత్యయాత్రాబలిం చైవ తథా కాలోత్సవం వినా ౨౪
- పరివారబలిం తత్ర ఆశ్రయోక్తవదాచరేత్
విముక్తే సంకులే నేయాత్ బింబం పూర్వాలయం పునః ౨౫
- చండాలపూతి కోద క్యాపతితాదిప్రవేశనే
ఆలయాస్తర్మతౌ సత్యాం గోభిస్తత్రాధివాన్య చ ౨౬
- అష్టోత్తరసహస్రం వా శతం పంచాశదేవ వా
బ్రాహ్మణాణాం భోజయిత్వా తు పుణ్యాహేనాపి ఘోష్య చ ౨౭
- పూర్వోక్తేన విధానేన ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్

ఏవం కర్తమశక్తశ్చేద్భూమా బింబాని గోపయేత్	౨౮
ఆత్మన్యారోప్య తచ్చక్తిం నిత్యహేమామావసానకే	
ధ్యాత్వా భక్త్యా యథాలాభమాత్మరాత్మని పూజయేత్	౨౯
పూజాహీనాని యావన్తి దినాని ద్విజసత్తమాః	
జహుయాత్స్పృంఢరీకాగ్నౌ తావత్సంఖ్యేన వైష్ణవైః	౩౦
శాన్తిమస్త్రం చ తత్రైవ హుత్వా మాసం ప్రతిప్రతి	
మహాగ్నిం తతో హుత్వా తథైవాబ్దం పృతిప్రతి	౩౧
పూర్వోక్తేన విధానేన ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్	
ధృవబింబం తు లోహశ్చేత్తస్యావీచ్ఛన్తి గోచరమ్	౩౨
శిలామయస్య బింబస్య జ్ఞేయం కేచిద్వినన్తి వై	
పూర్వోక్తశాన్తిం ద్విగుణం హుత్వా స్థాపనమాచరేత్	౩౩

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చస్త్రే (ఉత్తరతస్త్రే) భృగుప్రాంతాయాం •

సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే

సామాన్యప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ ఏకోనపంచాశోఽధ్యాయః.

అథ పంచాశోఽధ్యాయః.

వాస్తువిన్యాసః.

అథ వాస్తుంగవాస్తునాం వజ్రే విన్యాసలక్షణమ్
ద్వివిధో వాస్తువిన్యాసో వాస్తువాస్తుంగభేదతః
ఆవాహ్య సర్వదేవానాం హరిరేవాత్ర దేవతా

౧

నానాసమయభేదేన స ఏవాఽరాధ్యతే హరిః	౨
ఏవం వాస్తవ్యంగి వాస్తు స్యాద్యజ్ఞే వాస్తవ్యంగవాస్తవ్య	
కృత్వా గ్రామాదివిన్యాసం తద్దామస్యానుకూలతః	౩
కల్పితో వాస్తువిన్యాసో వాస్తవ్యంగ ఇతి కీర్తితః	
శ్రేష్ఠం వాస్తవ్యంగవాస్తు స్యాద్దాణమశ్యదుదాహృతమ్.	౪
వాస్తవ్యంగవాస్తువిన్యాసప్రకారం శృణుతక్షయః	
ధ్రువస్య దక్షిణే హస్తే మధ్యమాంగులిపర్వణః	౫
మధ్యమేన మితం యత్తస్మాత్త్రాంగులముదాహృతమ్	
ఏకభేరప్రతిష్ఠా చేదాచార్యాంగులిమానతః	౬
పూర్వవత్కల్పయేత్తాలం హస్తదండాదికం క్రమాత్	
పంచహస్తం సమారభ్య ద్విద్విహస్తవివర్ధనాత్.	౭
కల్పయేత్సప్తపంచాశద్ధస్తాంతం సప్తవింశతిః	
ధ్రువస్య యజమానస్య రాజ్ఞశ్చైవ హనుకూలతః	౮
ఇవ్వమానం వినిశ్చిత్య విస్తారం పరికల్పయేత్	
తద్విస్తారవశాదుచ్చమాయామం చాపి పూర్వవత్	౯
గంధాలంకారభేదాదిః శాన్తికాదివిభాగశః	
తద్విమానానుకూలాని ప్రాకారాదీని కల్పయేత్.	౧౦
వాస్తు తద్దండమానేన మానయేచ్ఛాస్త్రకోవిదైః	
చతుర్వీధిసమాయుక్తముత్తమం వాస్తు కథ్యతే.	౧౧
మధ్యమం తు త్రివీధి స్యాదధమం స్యాద్దివీధికమ్	
అధమాధమముద్దిష్టమేకవీధిసమన్వితమ్	౧౨

మధ్యమం తు ద్వివీధి స్యాదు త్తమం తు త్రివీధికమ్
అంతర్వీధ్యాం నివాసస్తు బ్రాహ్మణానాం విధీయతే. ౧౩

క్షత్రియస్యాభిషి క్తస్యాప్యస్తర్వీధ్యాం నివేశనమ్
ఆలయస్య బహిర్ద్వారాదగ్ర ఏవ తు కల్పయేత్ ౧౪

అథవా తత్ర కుర్వీత దేవభూతమను త్తమమ్
తస్యైవోత్తరతః పాశేన్వ జలక్రీడాస్థమండపమ్. ౧౫

కల్పయేద్గోపురాదగ్రే * వ్యాదీనామథవాఽలయమ్
నృపాణాం తద్బహిర్వీధ్యాం తద్బహిర్వణిజామపి ౧౬

శూద్రాణామనులోమానామావాస స్తద్బహిః స్మృతః
నైవ వాస్తవ్యంగవీధీషు ప్రతిలోమనివేశనమ్ ౧౭

పరితః స్థాపయేత్తాంస్తు శతదండాత్తతో బహిః
గ్రామవిన్యాసవిధినా యథాభాగమతద్నితః. ౧౮

సప్తపంచత్రిదండాన్యతమాంతర్వీధికా మతా
ద్విద్విదండవివృద్ధ్యా తు కారయేత్తద్బహిర్బహిః ౧౯

సప్తపంచత్రిదండాన్యతమా స్యాద్దృఢావిస్తృతిః
తద్విస్తృతిద్విగుణితం గృహదైఘ్నిముదాహృతమ్. ౨౦

అంతర్వీధ్యాం పార్శ్వయోద్ధాన్రబాహ్యే
వీధ్యగ్రే వై స్థాపయేద్దేవదానీః (సాః ?)

+ క్షత్రావాసం ద్వారబాహ్యే సవర్ణా

- దైవజ్ఞానైవీ ఫాపయేత్పార్శ్వయుగ్మే ౨౦
 వైశ్యావాసం ద్వారబాహ్యే తదగ్రే
 భృత్యావాసో బ్రాహ్మణానాం విధేయః
 * శూద్రావాసో బాహ్యతో రాజవైశ్య-
 భృత్యానాం వై స్థానమత్ర ప్రయోజ్యమ్. ౨౧
 ఉత్సవం బలినిర్వాపం పుణ్యవృక్షనివేశనమ్
 వాపీతటాకారామాదీన్ మఠాదీంశ్చ తథైవ చ ౨౨
 వైదికాశ్చ క్రియాః సర్వా అస్తర్వీధ్యాం సమాచరేత్
 ఉత్సవం కేచిదిచ్చంతి తథా స్థానబలిం వినా ౨౩
 త్రివిధో వాస్తువిన్యాసవిశేషస్తస్విధునోచ్యతే
 అస్తర్వీధ్యాం ద్విజావాసః ద్వారబాహ్యే తదా స్త్రియః ౨౪
 మధ్యవీధ్యాం నృపాః పూర్వే పశ్చిమే వణిజః స్థితాః
 సవర్ణాశ్చాఽథ దైవజ్ఞాః పాశ్వాద్యౌరైవ వ్యవస్థితాః ౨౫
 అన్యేఽనులోమాః శూద్రాశ్చ బహిర్వీధ్యాం వ్యవస్థితాః
 అన్యత్సర్వం పురైవోక్తమేకవీధియుతేన తు ౨౬
 దేవదాసీర్బహిర్ద్వారే కల్పయేత్పాశ్వాద్యౌరైవ
 తస్యాభిముఖవీధ్యాస్తుక్షత్రియాణాం నివేశనమ్ ౨౭
 దక్షిణే బ్రాహ్మణావాసం పశ్చిమే తు విశాం మతమ్
 ఉత్తరే భిషజాం చైవ దైవజ్ఞానాం విధేయతే ౨౮

- శూద్రాంశ్చ భగవద్భక్తా కేదిదిచ్ఛన్తి చోత్తరే
 శూద్రాశ్చాన్యేఽనులోమాశ్చ వాస్తుబాహ్యే వ్యవస్థితాః 30
- అన్యత్సర్వం పురా చోక్తం వాస్తువిద్యావిశారదైః
 ఆలయాద్దక్షిణే పాశేన్వ దేవస్య సమసూత్రకే. 31
- ఆచార్యగృహముద్దిష్టం శాస్త్రసూత్రేఽథవా ద్విభాః
 ఆర్చకాః పరిచారాశ్చ పసేయుస్తస్య పాశేన్వయోః 32
- ఉద్యానరక్షకాదీనాముత్తరే స్యాన్ని వేశనమ్
 పుష్పాపచయకర్తృణాం తథా మాలోఽపజీవినామ్ 33
- ద్రవ్యసంభరకాణాం చ గృహం పూర్వే ప్రకల్పయేత్
 దావారికానామావాసం * దక్షిణే సంప్రకల్పయేత్ 34
- గ్రామవిన్యాసవత్సర్వమన్యదిత్యాహ పూర్వజః
 ఆలయాదప్తభాగైకహీనోచ్ఛం మద్దిరం గురోః 35
- తదప్తాంశైకహీనోచ్ఛ మర్చకానాం గృహం మతమ్
 తదప్తాంశైకహీనోచ్ఛం పరిచారగృహం భవేత్ 36
- తత్పంచాంశైకహీనం స్యాద్బాహ్యకింకరకేతనమ్
 కర్మాభియుక్తశూద్రస్య తత్తురీయాంశహీనకమ్. 37
- ఆలయస్యగలాంతం స్యాద్ద్విజానాం వాస్తువాసినామ్
 ప్రస్తరాంతం నృపాణాం స్యాద్ద్విశాం పాదాంతమేవ చ 38
- తలాంశైకహీనోచ్ఛం శూద్రాఽవాససముచ్ఛ్రియమ్

రాజ్ఞాం గృహం విశేషేణ యథాకామోచ్చమాచరేత్ *	3౯
అథాతః సంప్రవక్ష్యామి అధిహామన్యవిధిం శృణు?	
గ్రామే వా నగరే చైవ పత్రనే ఖర్వతు పురే	౪౦
రాజాఽస్థానే? నదీక్షేత్రే హ్యరణ్యే రాష్ట్రసంధికే	
మార్గపాశేన్వ తథా ద్రోణఖర్వతు నిర్గమేఽథవా	౪౧
అభ్యస్తరే గతే విష్ణోరాలయే కల్పితే నృభిః	
అభ్యస్తరగతేశస్య స్థానం పౌరాణికం కృతమ్	౪౨
నవకర్మనిశాకార్థం? తస్మాద్బాహ్యే ప్రతిష్ఠితమ్	
సునాశేరణ్యకే? తీర్థే నదీపాగరపర్వతే	౪౩
నేతుబద్ధే చ ఈశస్య రుద్రచ్ఛస్త్ర విమానకమ్	
గ్రామాదీనాం తు సర్వేషాం చతుఃషష్ఠివిభాజితే	౪౪
బ్రాహ్మం చతుష్పదం తస్య వాస్తు ప్రాగుత్తరా గతౌ	
పదం బ్రాహ్మం సమాశ్రిత్య బ్రహ్మణం చ చతుర్ముఖమ్	౪౫
చతుర్ద్వారసమాయుక్తం చతురాననసంయుతమ్	
సావిత్రియగతే విష్ణోః పూర్వద్వారం ప్రలీనకమ్	౪౬
రుద్రాశ్రయగతే విష్ణోః సలీనకపరే ముఖే?	
సీరాసూత్రం న కర్తవ్యం దండాస్తరగతం కృమాత్	౪౭
ఆడిస్సు విష్ణుస్థానం స్యాత్ప్రసాదం తు ప్రలీనకమ్	
అగ్ని వరాహరూపస్య ప్రాసాదం స్యస్తికం భవేత్	౪౮
యామ్యే సంకషణస్థానం నద్వైవరాఖ్యహర్మ్యకమ్	

* ఉత్తరాధ్యాయస్థోకానాం శేషించిదిహాకృచ్చిద్భిశ్చే పాఠః ప్రామాదికః.

- నిర్ఋతౌ రామదేవస్య ప్రాసాదం * రాష్ట్రభృత్పరమ్ ౪౯
- ప్రద్యుక్తుస్య చ వారుణ్యే విష్ణుచ్ఛస్తవిమానకమ్
- వాయవ్యే కృష్ణదేవస్య ప్రాసాదం సుగళగ్రహమ్ ? ౫౦
- అనిరుద్ధస్య సోమే తు ప్రాసాదం స్థానవేదికమ్
- ఐశాన్యే నారసింహస్య ప్రాసాదం పర్వతాకృతిమ్ ౫౧
- యమే భార్గవరామస్య ప్రాసాదం వర్ధమానకమ్
- మృగే తు వామనస్థానం మంగలగ్రహణం (సం) భవేత్ ౫౨
- వితథే బలరామస్య ప్రాసాదం స్వస్తికం భవేత్
- భృంగరాజే తు పురుషస్య హర్మ్యముద్యోగపద్మకమ్ ౫౩
- సుగ్రీవే విక్రమస్థానం శనై ర్యోగవిమానకమ్
- శేషే వై శ్రీధరస్థానం హర్మ్యం శ్రీఘండమేవచ ౫౪
- ముఖ్యే తు మత్స్యస్య స్థానం మహాపద్మవిమానకమ్
- † అదితౌ అచ్యుతస్థానం హర్మ్యం శ్రేష్ఠగృహం భవేత్ ౫౫
- ఏవం సప్తదశస్థానం ? శేషస్థానం క్రమాద్విదుః
- మహేశ్వరస్య మాహేంద్రీ రుద్రఘండవిమానకమ్. ౫౬
- అస్తరిజ్ఞే మహేంద్రస్య స్థానం గర్భరవహర్మ్యకమ్
- గ్రహక్షతపదాద్భాష్యే ప్రాసాదం గజ (గృహ) పృష్ఠకమ్ ౫౭
- భల్లూటపదబాహ్యే చ ప్రాసాదం భూతచిత్తకమ్
- పుష్పదత్తస్య బాహ్యే చ హర్మ్యం శ్రేష్ఠగృహం భవేత్ ౫౮
- రోగస్య పదబాహ్యే చ హర్మ్యమావర్తకం భవేత్

- భల్లాటఃపదబాహ్యే చ ప్రాసాదం చోత్పలాకృతిమ్ ౫౯
- ఈశ్వరస్వాదితిపదే హర్మ్యం శైలజమేవ చ
- ఈశ్వరస్యేతబాహ్యే స్వాధర్మ్యం గౌరమ్య (స్య) కం తథా ౬౦
- శర్ణదగ్ధం దశాదగ్ధం (శియః) ధ్రువస్థానాంతరం బహిః
దక్షిణే పూర్వదిగ్భాగే ప్రాసాదం ద్వారపూర్వకే ౬౧
- పశ్చిమద్వారదిగ్భాగే ప్రాసాదం ద్వారపశ్చిమే
సర్వేషామీశ్వరస్థానే గ్రామపార్శ్వే బహిముఖమ్ ౬౨
- విష్ణోగృహస్తు సర్వేషాం గ్రామస్వాభిముఖం భవేత్
ద్వారే ప్రదక్షిణే చైవ నాస్తి మాగధికం భవేత్? ౬౩
- సర్వేస్వే? (పర్జన్యే) షణ్ముఖస్థానం * సహర్మ్యం చ సుదర్శకమ్?
సన్నాతసపురశోష్టాది పూర్వా సర్వతో భద్రకమ్? ౬౪
- దావారికే గణేశస్య హర్మ్యమాగధికం భవేత్?
- గ్రహక్షతే పుష్పదంతభల్లాటానాం బహిస్తథా. ౬౫
- మాతృణాం వా ప్రసాం శాలాం సీమాస్యశతదండకమ్
నవమస్యోత్తరగ్రామాత్పూర్వే తు జ్యేత్రపాలకమ్ ౬౬
- క్షితే త్వరస్య కరి తద్గృహం తస్య పశ్చిమే
గృహస్య గృహదండాంతం హర్మ్యమార్హస్థైకం భవేత్ ౬౭
- ఈశాద్భహిస్తు చరకీ విదారిణీ బాహ్యతః
పూతనా నిర్ముతేబాహ్యే వాయవ్యే పాపరాక్షసీ ౬౮
- పశ్చాదసనసీమాంతం స్వహర్మ్యం మండపాకృతిమ్

పుష్పకస్తు నదీతీరే విష్ణుహర్మ్యం సదైవి(వైది)కమ్ ౭౯
 అరణ్యే విష్ణుగేహస్య సర్వభోహర్మ్యమహాకమ్
 రాష్ట్రసంధౌ మహావిష్ణుహర్మ్యం శ్రీభండమేవ చ ౮౦
 ఏవం గ్రామాదిషు ప్రోక్తం దేవతాస్థానకల్పనమ్

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్చాస్త్రే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుప్రోక్తాయాం
 సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే వాస్తువిన్యాసలక్షణంబాదు
 పంచాశోఽధ్యాయః.

అథైకపంచాశోఽధ్యాయః.

తస్త్రసంకరనిష్కృతిః.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి తస్త్రసంకరనిష్కృతిమ్ ౧
 విష్ణోస్తస్త్రం ద్విధా ప్రోక్తమర్చనార్థం వైదికమ్.
 ప్రథమం సౌమ్యమన్యత్రదాగ్నేయం తాన్త్రికం భవేత్ ౨
 వైఖానసేన సూత్రేణ నిషేధాదిక్రియాఽన్వితైః
 బ్రాహ్మణైః క్రియామాణం యత్రతేస్యమ్యం వైదికం మతమ్ ౩
 విధిస్తు వేదములశ్చ దీక్షాయుక్తశ్చ తాన్త్రికః
 స చోక్తో ద్వివిధో మాగః శుద్ధుశ్రవిభేదతః
 శుద్ధం భాగవతం ప్రోక్తం పంచరాత్రమభేదరత్ ౪
 సూత్రైర్వా సాత్వతైర్వాఽపి కృతం యచ్ఛుద్ధతాన్త్రికమ్

- తేషాం శారీరసంస్కారాస్తత్తత్రస్త్రేషు కీర్తితాః ౫
- స తేషాం వేదమర్యాదా సూతాదీనాం ప్రవర్తతే
త్యక్తాత్మసూత్రవిధిర్నానా * సూత్రార్థదశిభిః ౬
- దీక్షితైః క్రియామాణం యత్తస్మిశ్రమభిధీయతే
కేవలం భుక్తిదం శుద్ధం మిశ్రం ముక్తైశ్చకసాధనమ్ ౭
- భుక్తిముక్తిప్రదం సౌమ్యమితి పూర్వజః † దర్శనమ్
సౌమ్యం నారాయణః ప్రాహ వేదేభ్యః సారముత్థితమ్ ౮
- తస్మాద్భృహస్మి విరాటస్మాత్స ఏవ విఖనా మునిః
‡ తతోఽస్మదాద్యామునయశ్చత్వారో తేభిరే విధిమ్. ౯
- తేభ్యః ప్రాదురభూచ్ఛాస్త్రముత్తమం చతురాత్మకమ్
వేదానాం వ్యసనాదర్వాక్ ప్రాగ్రూపం మిలితం తు యత్ ౧౦
- తాం తు వైఖానసీం శాఖామితి బ్రహ్మవిదో విదుః
తత్సమష్టావృత్తకం సూత్రం ప్రోక్తం విఖనసా తథా ౧౧
- ఋగాదిభేదసంభిన్నా వ్యష్టిరూపేణ సా పునః
ఋగ్యజుఃసామాధర్వేతి చతుర్థా సా యథాఽభవత్. ౧౨
- చతుర్థా వ్యష్టిరూపేణ తత్సూత్రం చాభవత్సనః
ఆత్రేయం భార్గవం చైవ మారీచం కాశ్యపం త్వితీ ౧౩
- § భార్గవం యన్మయా ప్రోక్తం తదేకాదశధా మతమ్

* సూత్రాధికారిభిః. క. † కాననమ్. ‡ తస్మాద్భృహస్మి. § , వైదికవైష్ణవసం
జ్ఞత శ్రీవైఖానసభగవచ్ఛాస్త్రప్రవర్తనాధికారాభిషిక్తాః సార్థకోటిగ్రంథసంఖ్యాసం
ఖ్యత భగవద్విఖనోమహాగురు సముపదిష్టవైదికసమూర్తభగవద్వ్యజ్ఞసూత్ర

- ఖలం క్రియాధికారశ్చ వాసాధికరణం తథా. ౧౪
- మానాధికరణం చైవ నిరుక్తం చ ప్రక్షీర్ణకమ్
- అర్చనస్యాధికారశ్చ యజ్ఞాధికరణం తథా. ౧౫
- వర్ణాధికరణం చైవ పురాతన్త్రం తథైవ చ
- ఏతేషాం సారరూపేణ తన్త్రముత్తరసంజ్ఞకమ్. ౧౬
- ఏతావదేవ మారీచం తథా౭౭ త్రేయం ప్రక్షీర్ణితమ్
- పంచధా కాశ్యపీయం స్వాదధికారప్రభేదతః. ౧౭

పతనపాతనైకనిరతాః భగవచ్ఛృణుమశిష్యత్రికాశ్యపాదయః ప్రతిమన్వన్తరం ప్రతి
చతుర్వ్యగం వా కాలవరంపరాపురుషవరంపరాబాహుల్యాదినా స్వప్రవర్తితసంహి
తానామత్యస్తతైథిల్యాన్యథాభావాదిదోషేణ తిరోధానే (ప్రాయే) సతి పునః
పునస్తేషాం ప్రకాశాయ కాలాన్తరేషు సమానార్థకాక్ గ్రంథాక్ అధికారసం
హితా కాండ తంత్రాదినామాన్వితం తదేవం భగవచ్చాస్త్రం నైఖానససంజ్ఞితం
ప్రతిపత్తుభేదేన బహుధా ప్రపంచయామాసుః. శిఖిలప్రాయాః పూర్వోపదిప్తాః సం
హితా విశేషాః ఆపి శేచన కైశ్చిత్పురుషైః క్వచిత్క్వచిదేకే కథంచిత్ విధృతా
దృశ్యస్తేఽచ్యూపి. తే చానన్తరం ప్రవర్తితాశ్చ సంహితాభేదాః తత్తన్నామ్న
వ్యవహీయస్తే. తథాహి:—కస్మింశ్చిత్ప్రవర్తనాకాలే పంచవింశతీసంఖ్యాన్వితాః
జయానన్దాదిసంజ్ఞాన్వితాః కించిన్నాన్వితలక్షచతుష్టయగ్రంథసంఖ్యాసంఖ్యాతాః సం
హితా అభూవన్. కస్మింశ్చిత్ప్రవర్తనాకాలే అష్టావింశత్యాదిగ్రంథసంఖ్యాయుతాః
ఖిలక్రియాప్రక్షీర్ణాదిసంజ్ఞాన్వితాః లక్షచతుష్టయగ్రంథసంఖ్యాయుతాః. ఏవమన్య
స్మిక్ కాలే కించిదధిక లక్షద్వయగ్రంథసంఖ్యాయుతాః ప్రత్యేకం ఖిలక్రియావాస
యజ్ఞార్చనాచితేభేభిన్నాః సంహితా అభూవన్మితి. ఏవమన్యత్రాపి. ఏవం చ కాలభే
దేన గ్రంథసంఖ్యాన్యూనత్యాధిక్యానాం సంహితానామభేదానాం సంహితాసంఖ్యాభే
దానాం చ విరోధః పరిహృతః. అయంచ న్యాయో వైష్ణవపురాణే పురాణపరిగణ
నాధ్యాయే వ్యాఖ్యాతృభిః విష్ణుచిత్తాదభిః సంచారితః ఇతి నాచ్చియారోకోవిరో
కృష్ణభట్టాచార్యాణాం నిర్వాహః. క్వచిత్క్రూపాతః ప్రామాదిక ఇత్యేకే.

- లక్షగ్రంథేన మారీచం తదర్థం భృగువోదితమ్
తదర్థమత్రిణా ప్రోక్తం తదర్థం కాశ్యపేన తు ౧౮
- ఖిలం చైవ పురాతన్త్రం మానాధికరణం తథా
అర్చనస్యాధికారశ్చ షట్సహస్రం పృథక్ పృథక్ ౧౯
- వర్ణాధికరణం చైవ నిరుక్తం చ ప్రకీర్ణకమ్
పృథక్ పృథక్ ద్విసాహస్రం త్రిసాహస్రమశః పరమ్ ౨౦
- ఏకపంచాశదధ్యాయం యజ్ఞాధికరణం మతమ్
వాసాఖ్యం తావదధ్యాయం చతుఃసాహస్రసమ్మితమ్. ౨౧
- తథా క్రియాధికరణం నవసాహస్రముత్తమమ్
భర్గవం శాస్త్రమిత్యుక్తం మారీచం శృణుతఃపయః ౨౨
- ఖిలం క్రియాధికారశ్చ పురాతన్త్రార్చనాఽహ్వయా
వాసమానాధికారౌ చ యజ్ఞాధికరణం తథా ౨౩
- ప్రకీర్ణకనిరుక్తే చ వర్ణాధికరణం తథా
ప్రత్యేకమష్టసాహస్రమేతేషా త్తరసంజ్ఞకమ్. ౨౪
- యద్విమానార్చనం కల్పం తన్త్రముత్తరసంజ్ఞకమ్
అర్చాధికారమాత్రేయం చతుస్సాహస్రసమ్మితమ్ ౨౫
- తథా వాసాధికరణం యజ్ఞాధికరణం తథా
ఖిలం తత్పంచసాహస్రం నిరుక్తం ద్విసహస్రకమ్ ౨౬
- సమూర్తార్చాధికారాఖ్యం శేషం స్యాత్తన్త్రముత్తరమ్
కాశ్యపీయోఽర్చనాఖ్యం స్యాత్తద్విసాహస్రముచ్యతే ౨౭

వాసాధికరణం తద్వత్తథైవ ఖలసంజ్ఞకమ్	
క్రియాధికరణం ప్రోక్తం తస్మాత్సంచశతాధికమ్	౨౮
శేషం భగవదర్చాయాః కల్పముత్తరసంజ్ఞితమ్	
విష్ణుయాగవిధిశ్చేతి తదేవ పక్షీర్తితమ్	౨౯
ప్రారబ్ధం యేన తంత్రేణ తత్తత్త్రేణ సమాపయేత్	
నోక్తం చేతత్ర తచ్ఛేషమన్యత్రేణచాచరేత్	౩౦
తస్మాత్తరవిరుద్ధం యదధికారేషు చోదితమ్	
నాచరేత్సర్వథా ప్రాజ్ఞ ఇతి పూర్వజడర్శనమ్.	౩౧
ఉక్తం యేనోత్తరే తస్మై అధికారోక్తవచ్ఛరేత్	
* ఆచార్యాశ్చర్చకాశ్చైవ ఋత్విజో బలివాహకాః	౩౨
మస్త్రదీపప్రదాతారః పాచకాః పరిచారకాః	
వైఖానసేన నూత్రేణ నిషేకాదిక్రియాన్వితాః	౩౩
వేదవేదాంగతత్త్వజ్ఞా బ్రాహ్మణా అధికారిణః	
నమస్కృత్యాభిపూజ్యైవ యజమానయుతో గురుః	౩౪
అర్చకాదీన్నియుంజీత తత్తత్కర్మణి మస్త్రవిత్	
పుష్పాపచయకర్తారస్తథా మాలోపజీవినః	౩౫
పానీయవాహకాశ్చైవ శిబికావాహకాదయః	
ఏతాః వైఖానసాలాభే నియుంజీతాన్యనూత్రిణః	౩౬

* ఇత ఆరభ్య సార్థదశస్తోకానాం క్వచిదాదర్శే పూర్వస్మిన్నధ్యాయే పాశో
దృశ్యతే. (277. పుటే * చిహ్నం ద్రష్టవ్యమ్.)

- శంఖచక్రాంకితభుజాః గృహ్ణీయాదన్యసూత్రిణః
ఉద్యానరక్షకాద్యాంస్తు చతుర్వర్ణేషు వైష్ణవాః 32
గృహ్ణీయాచ్చశ్రాంతాంకాన్ పూర్వాలాభే తథోత్తరాః
గ్రాహ్యే వై నృత * గీతార్థం నృత † గీతవిదః స్త్రియః 33
ఏతేషాం బ్రాహ్మణాదీనాం సూతకే పేతకే తథా
ఆశౌచలాభువం తత్ర నాచరేద్దుణ్యగౌరవాత్ 34
ఉత్సవే స్తువనే చైవ శాంతికాదివిధౌ బుధాః (తథా)
గురోః కర్మాభియుక్తస్య ఋత్విజం చ విశేషతః ౪౦
తత్తత్కర్మావసానే తు ఆశౌచం ప్రవిధీయతే
నిత్యార్చనాభియుక్తస్య పూజకస్య విశేషతః ౪౧
తత్సంధ్యార్చనావసానే తు సోమశుచిః పూజకో భవేత్
సర్వధాఽఽచార్యసాంకర్యం నాచరేదర్చకస్య చ ౪౨
మన్త్రాంశ్చైవోపచారాంశ్చ ఉత్తరోక్తవదాచరేత్
నామవర్ణాక్షరాదీని వర్ణాధికరణోక్తవత్ ౪౩
ప్రాకారప్రతిమాదీని కరణోక్తవత్
ఋషిచ్ఛందోధిదేవాంశ్చ క్రియాధికరణోక్తవత్ ౪౪
నిత్యార్చనం నిరుక్తోక్తం యజ్ఞే చోత్సవ ఈరితః
అగ్నికార్యవిశేషం చ పురాతన్రోక్తవచ్చరేత్ ౪౫
యద్యచ్ఛాస్త్రేష్వనుక్తం తత్ ఖలాధికరణోక్తవత్

మానోన్మానప్రమాణాని మానాధికరణోక్తవత్ ౪౬

అర్చాపరిచ్ఛదం చైవ అభ్యంజనవిధిం తథా
కర్మశేషం చ సర్వత్ర ప్రక్షేపకవిధానతః. ౪౭

అర్చనస్యాధికారోక్త విధిసార్వత్రికో భవేత్
తస్మాత్తరేషు విధయస్సర్వే సార్వత్రికా మతాః. ౪౮

కర్షణాదిప్రతిష్ఠాంతా నిత్యార్చాస్తుపనేతరాః
న్యూనాతిరేకవ్యాఖ్యాతం నిష్క్రూతిః సర్వకర్మణామ్. ౪౯

అన్యస్మంప్రవిధానే చ తస్మాత్తరవిధిః స్మృతః
నామవర్ణాక్షరధ్యానమన్తానపుష్పచారకాః ౫౦

నానోన్యన్యసంకరం కుర్యాత్కుర్యాచ్చేదాభిచారికమ్
యదిచ్ఛేత్కర్మసాంకర్యం తన్న దోషాయ కల్పతే ౫౧

ఏతద్వైఖానసం శాస్త్రం సంక్షేపాద్యః ప్రక్షిప్తితమ్.
శుద్ధం యదర్చనాహీనం తత్ర మిశ్రం నివేశయేత్ ౫౨

మిశ్రం చేదర్చనాహీనం తత్ర సౌమ్యం నివేశయేత్
భూశుద్ధ్యాదిప్రతిష్ఠాంతం కర్మోత్కృష్టవిధానతః ౫౩

కృత్వా నివేశయేన్ముఖ్యమన్యథా శుచిచైర్చయేత్
గౌణే ముఖ్యం పునః కార్యం ముఖ్యే గౌణం న చాచరేత్ ౫౪

యది శుద్ధే చ సౌమ్యే చ సంస్కారం ద్విగుణం చరేత్
క్రియమాణేఽర్చనే వాఽపి ముఖ్యమార్గం యదిచ్ఛతి ౫౫

శాస్త్రం వసుత్వాఽర్చయేత్ క్షిప్రం నాత్ర కార్యా విచారణా

విసరీతం యవిచ్ఛేత్తదారూఢపతనం మతమ్

౫౬

నాఽచరేత్సర్వదా ప్రాజ్ఞ ఇతి పూర్వజదర్శనమ్.

నాశిష్యాయేదమాఖ్యేయం నైవాశుశ్రూషవే తథా

౫౭

నైవాభక్తాయ దేవేశే నాశ్రద్ధాయ విశేషతః

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవద్భాష్యే (ఉత్తరతంత్రే) భృగుపోతాయాం
సంహితాయాం యజ్ఞాధికారే తన్త్రీసంకరసిష్కృతిర్నామ
ఏకపంచాశోఽధ్యాయః.

శ్రీ వి ఖ న స మ హా గు ర వే న మః.

జయత్యాశ్చేశ్వరోన్నిద్రధ్యానసాధప్రియాతిథిః

శ్రీమత్పత్రపురీవాసః శ్రీరామః నీతయా గృహీ.

యజ్ఞాధికారపరిశిష్టమ్.

— సాధుసూచి. —

పుటమ్	పంక్తి:	సాధు:
3	4	విష్కృత్యస్తమ్
„	5	సార్థమ్
3	18	వైశ్యకమితిచైత్రకస్థా నే పృచురఃపాతఃఉచితశ్చ
5	20	వాస్తు
„	21	విశేషేణ
7	7	సార్థమ్
„	„	వైష్ణవైః
8	3	సమర్థరైచ్చశ్రవ
„	22	చతుస్పర
12	3	ఆచరేత్
„	8	సార్థమ్
„	20	గశ్యేతు గ.
15	8	ఆత్మయాక్ష్మమ్
16	9	యథోచితమ్
20	23	కారయేత్. గ.
32	22	గోపుర
34	5	తత్సూక్యే
37	22	తారణదయమ్
38	6	కృత్వైశేవ
„	14	సవతాలాస్తమానాని
43	4	వైశాచే విరహమ్
46	14	తద్విజ్ఞాని
48	10	వాసయిత్వా
52	9	మాధేష్టకావిధిః
56	5	స్వస్య
„	23	సన్న్యసేత్
65	10	కాతుకాదిలక్షణమ్
„	11	కాతుకాదీనామ్

పుటమ్	పంక్తి:	సాధు:
66	13	(తథాఽన్యోన్యమితి స్యాత్)
69	13	ఆలయే
70	3	(ప్రాచ్యం వై పితౄణా ర్థం చ విష్ణుకాథం చ' ఇతి స్యాత్)
71	14	అధైశానవిశోఽ ధ్యాయః
76	14	శిరఃసార్శ్వే
78	4	హృదయాస్తమ్
85	9	దేవ్యాదీనాం మానవిధిః
87	22	ఉత్తంగమ్
88	5	యుక్త్యై
„	23	తపస్తప్త్యా
90	23	అథ
93	16	వివృక్తేనారాధనమ్
95	23	వింశోఽధ్యాయః
„	25	అథ
„	26	అప్రాకరణికత్యేనచా సంగతః
96	15	పక్షమ్
99	11	(సోమమితి స్యాత్)
„	19	శ్రితామ్
103	12	దీపసాత్పూర్వమ్
„	21	పంచవర్ణైరలంకృతమ్
105	15	స్థండిలమ్
110	8	నాగాధిపమ్
114	18	మృతీయుస్తు
„	23	పస్తాద్యైః
120	21	స్రవనుధ్యై

పుటమ్. పంక్తి.	సాధు,	పుటమ్. పంక్తి.	సాధు.
123	2	(అధ్యాయారంభః కర్తవ్యః)	189 17 చక్రమాసమ్
127	3	పునరాదాయ	191 18 స్థాపనప్రకారః
„	8	కుక్షేన సహ	194 22 సకలమ్
128	7	స్థాతేన	199 4 (స్వర)
129	6	సంస్థాప్య	203 8 శుభదాయినః,
132	6	తిష్ఠన్	203 18 రజ్జునా
„	22	ద్వారస్థానమ్	211 16 కాకుకం చేద్యథా
135	12	వివిధైరసి	212 4 స్థండిలాపరి
„	23	స్థాపకః	216 8 'భూనురై' ఇతి స్మృత్
145	3	తతైవ చ	219 21 అన్నదేవసమాయుతమ్
150	10	దేవాంశ్చ పూజయేత్	226 23 శిష్యస్తోయేశమ్
158	14	(స్మరేదధః) ఇతి	230 3 త్రిదివోత్పవాదిప్రయోగః
160	13	ద్వారపాలాన్ (స్మృత్	239 4 స్వసేత్
165	2	సహసా (స్మృత్	250 5 అంకురానర్పణం నైవ
166	2	(చిహ్నుంచ, భి' ఇత్యస్తా త్పూర్వం నివేశనీయమ్)	కారయేదితి
169	2	భిలోక్త	251 19 ఉత్సవేత్వకృతే సతి
„	21	వస్తేనైవ	255 9 అథైకస్మిన్
170	14	† † వినిమయః	256 7 వక్యాత్
170	22	ప్రదానమ్	265 18 * ఏకోన పంచాశోఽ
171	19	అథకార్థమ్	266 7 పృతి ప్రతి (ధ్యాయః
173	11	అపి	„ 21 విచక్షణః
175	2	అక్షతోదమ్	„ 22 వినా
„	5	దదేత్	270 23 అంకురార్పణమ్
„	7	మసూరమ్	288 95 23 ఏకవింశోధ్యాయః
189	5	ప్రభూతం వా	„ 25 వింశోధ్యాయః
„	7	ప్రపూజయేత్	„ 26 అపాకరణికత్వేన
			290 7 ప్రభృతి పదాంతానుస్వారః

విషయసూచ్యాః:— పదాంతాను స్వారః బహుళః.

26	24	ద్వితీయాదిదినప్రయోగః	27	27	యాగకాలాదోక్షే
27	23	తతైవ ప్రకారాంతమ్	28	17	ఉత్సవేతరబింతే
			„	9	నిర్మితే

యావదుపలబ్ధి సంపాదితా సాధుసూచి.

(259-౩౦ శ్లోకస్యానంతరం. గ. ఆదర్శే ధృతః ఆధికః పాతః ప్రకరణానంస్పర్శీ.)

ఇతి శ్రీవైఖానసే * * యజ్ఞాధికారే ఉత్సవ ప్రాయశ్చిత్తాదివిష్ణుపతన
ప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ చత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచ చత్వారింశోఽధ్యాయః—

అతః పరం ప్రవత్సృమి మహాత్పాతవిధిం శృణు

గాగ్రీమే వా సగరే చైవ పత్తనే చ తద్దైవ చ.

౦

దేవాలయే సభాస్థానే రాజధాన్యాం విశేషతః

భూకమ్పే చ తథా చైవ ఆకాశే గర్జితే సతి

౧

మహావాలే మహావజ్జే సర్వత్రాశనిపాతనే

దేవతాశోదనే చైవ వాంధకారనిరస్తరే

౩

తద్వికృమాకులే ప్రాప్తే ఉపలైః పాంసువర్షణే

* స్ఫోటకాదైః? పృథివీ చ జ్వరతోగాదిసంకులే

౪

ఏలేష్వపి చ సర్వేషు ఏకం వా బహు వా భవేత్

మహాత్పాతమిదం పోక్తం సకృదుత్పాదకం తథా

౫

ఏసమాదా తు సంపాప్తే రాజ్ఞో విసదమాదికేత్

పరచక్రభయే త్తోభే వ్యాధి(ధౌ) దుభిక్షాత్ ఏవ చ

౬

అనావృష్టౌ జ్వరోత్పత్తౌ సర్వేషాం దుఃఖ ఏవ చ

యత్తు రాక్షసప్రైశాచగన్ధర్వబ్రహ్మరాక్షసాః

౭

పృథివ్య దేశం సర్వత్రా నాశం

తస్మాత్సర్వపృథివీయేషేవ కాన్తికర్మ సమాచరేత్

౮

తిథివారముతూర్తం చ వర్జయిత్వా విచక్షణః

సర్వమానేషు కర్తవ్యం షణ్మాసావధికేఽన్తరే

౯

మాసం వింశతి వత్సం చ షోడశ చ్చాదశాధవా

సవాహం వాఽథ సప్తాహం సంహాహం వా తద్దైవ చ

౧౦

మూర్ధాభిషిక్తస్య రాజ్ఞః వాతరోగాదిసంకులే

వాతరోగాదికాన్త్యగ్ం సమస్తదురితావహం

౧౧

* స్ఫోటకాదిప్రవేశే. ఇతి స్మృతే.

- దీక్షాకాయరభివృద్ధ్యర్థం పుష్కల్యర్థం చ సమాచరత్
ఆరంభకాలాత్పూర్వస్థిన్నంకురావర్పయేద్భుగః ౧౨
- అంకురార్పణకాదూర్ధ్వం ద్రవ్యాణ్యపి సమాహరత్
గ్రామవీధ్యంతరే చైవ ఆలయాత్పురతోఽపి వా ౧౩
- విష్ణ్వలయే చ కర్తవ్యం సదీతీర విశేషతః
యాగశాలాం చ కృత్వైవ శయ్యావేదిం ప్రకల్పయేత్ ౧౪
- పంచాగ్నిక్ పరితః కృత్వా పాండరీకం తద్ధైవ చ
ఉత్తరే వాస్తుశాస్త్ర్యర్థం కుండం శ్రామణకం చరేత్ ౧౫
- చతుర్ద్వారసమాయుక్తం నానాలంకారభూషితమ్
పరితస్తు బ్రహం కృత్వా ద్వారమేకం ప్రకల్పయేత్ ౧౬
- తద్దేశస్యాప్తదిగ్భాగే కుండమాపాసనీయకమ్
సర్వేష్యేవ తు కుండేషు ఆఘారం చ సమాచరత్ ౧౭
- వాస్తుహోమం తథా కృత్వా పర్యగ్నిం తత్రతత్ర చై
ఇంద్రాదిష్వప్తకుండేషు ఇంద్రాదిక్ దేవతా యజేత్ ౧౮
- తత్తద్దైవత్యమస్త్రైశ్చ సమిదన్నాదిభిః క్రమాత్
అష్టోత్తరసమాస్రం వా శతమష్టోత్తరం తు వా ౧౯
- ఇద్దాగ్నిదినామమస్త్రైః ఆశ్వినాష్టోత్తరం శతమ్
సర్వాసగ్నిక్ తస్మాత్త్రైవ యాగశాలాం బ్రవిశ్య చ ౨౦
- వాస్తుహోమం తతః కృత్వా పర్యగ్నికరణం చరేత్
బ్రహ్మసూక్తం తతో హుత్వా రుద్రసూక్తం తద్ధైవ చ ౨౧
- విష్ణుసూక్తం తతో హుత్వా ఆశ్వినైవ సహస్రకమ్
వైఖానసేన నూ లేఱిణి నిషేకాదిక్రియాన్వితమ్ ౨౨
- ఆచార్యం వరయేత్పూర్వమృత్విగ్భిశ్చ సహైవతు
జూడశ ద్వాదశాష్టైవా శోఽతిక్రియాన్మస్త్రైపారగాః ౨౩
- దైవికోక్తవిధానేన అంకురాదీంశ్చ కారయేత్
పశ్చాదగ్నిం విసృజ్యైవ ఆఘారం పునరాచరేత్ ౨౪
- త్రియంబకేన మస్త్రైః వ్యాహృత్యైవం పృథక్ పృథక్

మృత్యుర్నశ్యత్యాయువమ్మే జహుయాద్యధతామి ?	౨౫
అయుతం జహుయాద్యద్వా అప్తోత్తరసహస్రకమ్	
తిలేనాజ్యేన అన్యద్రవ్యేణ కారయేత్	౨౬
ఆహారం గార్హపత్యాగ్నౌ (హుత్వాఽగ్నిం) వర్ధయేద్భుధః	
గాహవాత్యాత్ప్రణీతేషు అగ్నిష్వహూరమాచరేత్	౨౭
పాండరీకం సహగత్య పరిషిచ్య చ పావకమ్	
నత్తదగ్రవ్యసమాయుక్తం మహాశాంతిం యజేత్క్రమాత్	౨౮
అతిశాంతిం తతో హుత్వా సర్వశాంతిం తథైవ చ	
బ్రహ్మతశాంతిం హుత్యైవ శేవలం శాంతిమాచరేత్	౨౯
ఆయుతాహుతిపక్షేణ క్రిశతాష్టకమాచరేత్	
బశ్చదద్భుతశాంతిం చ తత్తదగ్నౌ విధీయతే	౩౦
ససోధారాం హునేత్పశ్చత్సభ్యకుండే విశేషతః	
మహాశాంత్యాదికం హుత్వా సప్తాహం సవనత్రయమ్	౩౧
సుదృఢం కుష్ఠమదాయ తస్తునా పరిష్పేయేత్	
శుచీ వో హవ్యమస్త్రేణ కుర్యాత్కుష్ఠనిశేచనమ్	౩౨
షడ్భారవీహిభిశ్చైవ తదర్ధైస్తండులైస్తీలైః	
వేద్యా ఉపరి సంస్తీర్య వేద్యార్ధ్యే సాధయేద్భటమ్	౩౩
భూర'సీతి చ మస్త్రేణ కుష్ఠమస్తః బ్రధూవయేత్	
'వారీశ్చతస్ర' ఇత్యుక్త్వా పూరయేద్గంధవారిణా	౩౪
గానావిధైశ్చ పద్యైశ్చ ? వస్త్రీయుగ్మైః పేష్టయేత్	
నమస్సులోమ'మస్త్రేణ పల్లవాద్యైర్విభూష్య చ	౩౫
సవరత్నం వినిశీల్య సువర్ణం తత్ర నిశీషేత్	
దశనిష్కుప్రమాణేన విష్ణురూపం క్రియాద్భుధః	౩౬
చతురంగులమాయామం చతురంగులవిస్తృతమ్	
క్రిధూమ్యాశ్చ తదర్ధేన సువర్ణేనైవ కారయేత్	౩౭
త్తత్సమస్త్రం సముచ్చార్య కుష్ఠమధ్యే వినిశీషేత్	

క్రివత్సం త్వాక్వమ్ చ ఛేరిమాదర్శనం తథా	30
మత్స్యయ్యగ్మాంతుశం శంఖమావర్తం చాప్తమంగలమ్	
శంఖచక్రగదాకాక్షాణ్యసిరాయుధపంచకమ్	31
గరుడం గజరూపం చ కూర్మరూపం తదైవ చ	
మేఘవిద్యుల్లతాత్పైవ వర్ణచిహ్నాని కారయేత్	32
నవాప్త సప్తకం వాపి పంచనిష్కమథాపి వా	
నిష్కాహీనసువర్ణేన ప్రతిమాశ్చ పృథక్ పృథక్	33
శ్రివత్సాదీని సర్వాణి కుమ్భమధ్యే వినిక్షిపేత్	
కుమ్భమధ్యే స్థితం నోయం తోయమధ్యే తు పంకజం	34
పంకజస్య చ మధ్యే తు ధ్యాయేన్నారాయణం హరిం	
శ్రిభూమిసహితం ధ్యాత్వా అర్చయేదప్తవిగ్రహైః	35
అవక్వాని చ సర్వాణి తాంబూలం చ నివేదయేత్	
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తం తదైవ చ	36
క్రిసూక్తం చ తతో హుత్వా భూసూక్తం చ తతః పరమ్	
ఏకాక్షరాదిసూక్తం చ పంచశాన్తిం జపేత్క్రిమాత్	37
ఋత్విగ్భ్యశ్చ సహోఽచార్యో జపేత్సూక్తైర్నమాహితః	
హోతః స్నానవిధానేన స్నానకర్మ సమాచరేత్	38
విష్ణ్వలయం సమాగత్య దేవేశమనుమాన్య చ	
కలశైః స్నాపయేద్విష్ణుం యథావిధవవిస్తరమ్	39
ఆచార్యః శిరసా కుమ్భం ధృత్వా విష్ణ్వలయం పునః	
బ్రహ్మణస్వయం కృత్వా గభాః గాఢే నివేశయేత్	40
పూర్వోక్తేనైవ సూక్తేన హోక్షయేద్విష్ణుమవ్యయమ్	
తచ్చిప్తేనోదకేనైవ భూమిం ప్రోక్ష్య తతః పరమ్	41
రాజానం చ సమాహూయ హోక్షయేత్కుమ్భవారిణా	
బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్పైవ ఆశీర్వాదపురస్కరమ్	42
(దశదానం తతః కృత్వా ఆజ్ఞావేక్షణమ్ చ	
ఫలదానాదికం సర్వం యథాకల్పం సమాచరేత్)	43

ఆచార్యం చ సమాహూయ వస్త్రాభరణకుండలైః	
హేమయజ్ఞోపవీతాద్యభూషణైరపి భూష్య చ	౫౨
అష్టోత్తరసహస్రం వా తదగ్ధం నిష్క్రమేవ చ	
చతుశ్శతం చ నిష్క్రిణాం దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్	౫౩
ఆచార్యస్య చతుర్థాంశమృత్విగ్భృతశ్చ	
ఏవం యః కరుతే భక్త్యా హృక్షయం శ్రియమాప్నుయాత్	౫౪
పుత్రార్థే లభతే పుత్రాక జయార్థే లభతే జయమ్	
రాజ్యార్థే రాజ్యమాప్నోతి శాన్తిశ్చైచ్చ వభవ్యతి	౫౫
ఇహైవ ధనవాక్ శీమాక్ దీఘకమాయురవాప్నుయాత్	

ఇతి శ్రీనైఖాననే * * యజ్ఞాధికారే భూకమ్పదిదోషప్రాయశ్చిత్తమహో

త్వాతశాన్తివిధిర్నామ చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచవత్వారింశోఽధ్యాయః:---

ఆతః పరం ప్రవక్ష్యామి మహాశాన్తివిధిం పరమ్	
సర్వదోషోపశమనం సర్వాధ్వరఫలావహమ్	౧
సర్వాభీష్టప్రదం శ్రేష్ఠం సర్వాశుభవిశాశనమ్	
ఆయురారోగ్యదం కర్తుః శాన్తిపుష్టిసుఖప్రదమ్	౨
మహాదోషేషు సర్వత్ర మహాశాన్తిర్విధీయతే	
ఆలయాభిముఖే కుర్యాత్స్పందరీకం సలక్షణమ్	౩
దక్షిణస్వామథాగ్నేయ్యాం పంచనాలయ ఏవ వా	
అలంకృత్య చతుర్దిక్షు పూర్ణ కుమ్భంకురధ్వజైః	౪
కదలీక్రముక్తైచ్చైవ ముక్తాదామావలంబకైః	
మానసం పశ్యం చ సప్తాహం పంచాహం త్రియమాస్తు వా	౫
ఏకాహం వాఒథ సంకల్ప్య దోషాణాం గురులాఘవమ్	
జ్ఞాత్వా తదనురూపాణి దినాని జాహుయాత్కృమాత్	౬
అఘారాస్తే సుహౌతశ్చ సూక్తే వైష్ణవపౌరుషే	

రుద్రసూక్తం తతో ముత్వా విశ్వజిత్సూక్తమేవ చ	2
పారమాత్మికమింకారాద్యప్రాశీతిం మునేత్తథా	
శ్రీసూక్తం రాత్రిసూక్తం చ సూక్తం సారస్వతం తథా	౩
జుహుయాత్సర్వదైవత్యం పంచవారుణసంయుతమ్	
మూలహోమం తతో ముత్వా ధాతాదీక్ జుహుయాత్క్రమాత్	౪
సమో వాచే సముచ్చార్య శన్నో వాత ఇతీర్య చ	
నారాయణాయ వి'ద్యేతి తథా వడ్భిశ్చ వైష్ణవైః	౧౦
ఆజ్యేన సాజ్యచరుణా సమిధా చ ఘృతాక్తయా	
సప్తలాజతిలాపూవైఘృతమిత్రైయైకాధాక్రమమ్	౧౧
సంస్నాప్య కలతైర్దేవం సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్	
త్రికాలముత్తమో హోమో రాత్రిహీనస్తు మధ్యమః	౧౨
ఆజ్యేన సాజ్యచరుణా మధ్యమే జుహుయాత్క్రమాత్	
అధమం కేవలాజ్యేన మధ్యాహ్నా జుహుయాత్తతః	౧౩
ఉత్తమే స్తుపవం నిత్యం మధ్యమే కేవలార్చనమ్	
అధమే కేవలం హోమ ఇతి పూర్వజకాననమ్	౧౪
రక్షేదస్మిమవిచ్ఛిన్నం యావత్కర్మావసానకమ్	
కర్మణ్యస్మిక్ సమాప్తే తు కృత్వా విప్రాంశ్చ భోజయేత్	౧౫
దద్యాదాచార్యపూర్వేభ్యో దక్షిణాం దేవసన్నిధౌ	
యద్దేవా'దిద్వయం సూక్తమాయుష్షే'త్యాదిసూక్తకమ్	౧౬
తత్తత్సూక్తం చ ముత్తైవ అతికాన్తిరితి స్మృతం	
అతికాన్తిం చ ముత్తైవ సర్వసమృత్కరం ఐరమ్	౧౭
పుత్రశ్రీర్విజయం తస్య ఆయురారోగ్యవర్ధనం	
సవగ్రహాధిదైవత్యం ముత్వా చేదదృఢతాహ్వయా	౧౮
వేద్యాః పశ్చిమదిగ్భాగే తండులం ? (చుండలం) తత్ర కారయేత్	
సవభాగం విభజ్యైవ ఆదిత్యాదీక్ తస్మిన్ సర్పయేత్	౧౯
ప్రదద్యాత్పాయసాదీని తాంబూలాచామనే తథా	
ముఖాన్తమాచరేత్పశ్చాద్దాహావత్యాదివహ్నిమ్	౨౦

పహ్నవాహపసీయే తు శశిషుక్రా యజేద్బుధః	
అన్వాహార్యే తతః పశ్చాద్రాహుమంగారకం తథా	౨౧
గాహణపత్నే యజేత్పశ్చాత్తథా కేతుం శనైశ్చరమ్	
ఆవసథ్యే తథా హుత్వా బుధం చైవ బృహస్పతిమ్	౨౨
సవితారం యజేత్సఖ్యే సమిదన్నాదిభిః క్రమాత్	
అష్టోత్తరశతం వాసి నప్తవింశతిమేవ వా	౨౩
అర్కాదిసమిధశ్చాపి కుశాంతం సమిధః క్రమాత్	
నవాహం వాఽధ సప్తాహం పంచాహం త్రియమాస్తు వా	౨౪
ఏకాహం వా బ్రహ్మర్షిత రాత్రౌ నాద్భుతమాచరేత్	
కృతా చేదద్భుతాశాన్తిరత్యంతదురితావహా	౨౫

ఇతి శ్రీవైఖానసే * * యజ్ఞాధికారే మహాశాస్త్రదృశ్యతాన్తివిధిర్నామ పంచ
చత్వారింశోఽధ్యాయః.

అథ షట్చత్వారింశోఽధ్యాయః:—

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి సర్వశాన్తివిధిం పరం	
పాండరీకం పరిస్తీర్య పరిషిచ్య చ పావకమ్	౧
పాశాతత్యం చ విచ్ఛిన్నం స్విప్తకృద్భుద్ధిసంయుతం	
ధాతాదిషోడశం హుత్వా జయాదిం చ తథైవ చ	౨
విష్ణుమాక్తం చ హుత్వైవ నైష్ఠవాంతం క్రమాద్యజేత్	
అష్టాక్షరేణ మస్త్రేణ అష్టోత్తరసహస్రకం	౩
సర్వేష్వేవాగ్నికుండేషు హునేదాశ్యేన బుద్ధిమాన్	
సర్వారిప్తం హునేత్పశ్చాత్సర్వారిప్తవివాశనం	౪
పుత్రపౌత్రప్రదం శ్రేష్ఠమాయుర్వృద్ధికరం భవేత్	
పృథూతశాన్తిరిత్యుక్తా సర్వతాపి చ నైష్ఠవం	౫
మిదాహుతీ చ విచ్ఛిన్నం గాయత్రీ నైష్ఠవీ తథా	
'శన్నో మిత్ర' ఇతి హుత్వా తథా విష్ణోర్ముకాదిభిః.	౬

వైష్ణవం శతతో హుత్వా పాండరీకే యజేత్క్రమాత్	
ప్రభూతకాంతిం హుత్వైవ సర్వకాంతికరం భవేత్	2
సామాన్యం చ తదా హుత్వా సభ్యకుండే విశేషతః	
‘హిరణ్యశృంగ’ మారభ్య ‘పునా’త్వంతం తద్దైవ చ	3
ద్వాదశాష్టాక్షరార్థ్యాం చ సహస్రాహుతిసంయుతమ్	
అశ్వేన జాహుయాద్విద్వాక్ సప్తలజాదికైర్వినా	4
ఏవం యః కరుతే భక్త్యా విష్ణోర్ధ్యానపరాయణః	
కృత్వా తు శేవలాం కాంతిమభీష్టం ఫలమశ్నుతే	5
అజ్ఞం శ్వేతం ఘృతం గ్రాహ్యం కాపిలేన తద్దైవ చ	6
అపృత్యాపుత్య జాహుయాద్విష్ణుగాయత్రీయా తథా	7
రక్తజం బిల్వపత్రం వా శ్వేతాజ్ఞానామలాభకే	
అప్రోత్తరసమాప్తం వా శతమప్రోత్తరస్తు వా	8
హుతమేవ తు సంప్రోక్తం శ్రీయశ్శాన్తిరదాహృతా	
క్రీకాంతిం చ తతో హుత్వా శ్రీయం పుష్టిం చ విస్తృతి	9
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి పుష్కలామాహుతిం క్రమాత్	
పద్మాగ్నిం చ పరిస్తీర్య పరిషేచన మాచరేత్	10
శర్కరాజ్యసమాయుక్తం మధుక్షీరసమన్వితమ్	
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం సూక్తమేవ చ	11
క్రీమాక్తమపి భూసూక్తం సూక్తమేకాక్షరాదికమ్	
జప్త్వా తు విష్ణుగాయత్రీం దేవీం ధ్యాత్వా హునేద్బుధః	12
పుష్కలామాహుతిం హుత్వా సుప్రీతో భగవాన్ హరిః	
పుత్రశ్రీయం జయం తస్య ఆయురారోగ్యవర్ధనమ్	13
క్రీశతాష్టకకాంతిం తు ఖిలే ప్రోక్తవదాచరేత్	
ప్రజ్వాల్య సభ్యకుండం చ వసోద్ధారాం యజేత్క్రమాత్	14
జహూం గృహీత్వా హస్తేన పూర్వోక్తాజ్యం ప్రగృహ్య చ	
ఆచార్యః ప్రాజ్ఞుఖస్త్రిష్టక్ ధారయా చ యజేత్క్రమాత్	15
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం సూక్తమేవ చ	

శ్రీభూసుక్తం తతో జప్తా అతోచేవాది వైష్ణవమ్	౨౦
ఏకాక్షరాదిసుక్తం చ గాయత్రీం వైష్ణవీం తథా	
ఏతైస్తు సప్తభిః సూక్తైశ్చతురావర్త్య చూయతామ్	౨౧
ఏవం కర్తవ్యశక్తశ్చేత్ సకృద్వా తత్ర కారయేత్	
ఏసోధారాం యజిత్యైవ పసుధామఖిలాం లభేత్	౨౨
అశనీపాతాదికం సర్వశాస్త్రయే భవతి భ్రువమ్.	
రాజరాష్ట్రాభివృద్ధిశ్చ భువి శాంతిం సమాచరేత్	౨౩
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేన్నీత్యం యావత్కర్మసమాపనమ్	
అర్చనాదీని సర్వాణి వైవేద్యాని తథైవ చ	౨౪
న్నపనాదీని సర్వాణి వీతే అభ్యుక్షణం చరేత్	
ఏక (వం ?) ద్వాదశపమాణి ఏతత్ప్రీతోక్తసన్నిధౌ	౨౫
ద్వాదశకార్వా	క్షణాదీన్ త
ఇతి శ్రీవైఖానసే * * పటచత్వారింశోఽధ్యాయః.	

అథ సప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః:—

అథ గుప్తం ప్రవక్ష్యామి రక్షాంధాయ ధుగ్రహదమ	
కలహే రుధిరస్త్రివే రాష్ట్రగ్రామానంకులే	౧
గర్భాలయాది సర్వత్ర కవాటం బద్ధయేద్బంధమ్	
అథవాఽభిముఖద్వారా శిలా వా చేష్టకాపి వా	౨
నిశ్చిద్రం బద్ధయేద్విద్వాక్ సుధయా లేపనం చరేత్	
యావత్కాలం భయం నాస్తి తావదర్చనమాచరేత్	౩
సుకాలే తాస్విస్సజ్యైవ కవాటోద్ఘాటనం చరేత్	
జేరశుద్ధిం తతః కృత్వా ప్రోక్షయేత్పంచగవ్యకైః	౪
అద్భుతం శాన్తిమారభ్య సప్తాహం జాహుయాద్భుగః	
పశ్చాత్ప్రీతిషాం కృత్వా తు గురవే దక్షిణాం దదేత్	౫
ఏవం యః కరుణే భక్త్యా విష్ణోః సాయుజ్యమాప్నుయాత్	
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి గ్రామకాన్తిర్నిధియతే	౬

మాసమేకం సుసన్ద్యజ్య అన్యమాసం గతం యది	
వాస్తుశుద్ధిం తతః కృత్వా వేదపారాయణం చరేత్	2
దేవస్య స్మవనం కృత్వా వైకామాం చోత్సవం చరేత్	
ద్విమాసే ద్విగుణం ప్రోక్తం త్రిమాసే త్రిగుణం చరేత్	౩
ఏవమేవ విధానేన వత్సరాంతం సమాచరేత్	
సంవత్సరే త్వతీతే తు ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే	౪
గ్రామమధ్యే ప్రపాం కృత్వా పంచాగ్నిక్ పరికల్ప్య చ	
వాస్తుశుద్ధిం తతః కృత్వా పుణ్యాహమపి వాచయేత్	౧౦
అష్టానాం లోకపాలానాం మన్తాగ్ని చ సుహూయతామ్	
కాన్తిహోమసమాయుక్తం పారమాత్మికసంయుతమ్	౧౧
యద్దేవాదీంశ్చ హుత్వా తు ఈంకారాదిశ్చ హూయతే	
వైష్ణవం బ్రాహ్మసంయుక్తం రౌద్రం విష్ణోర్ను కాదిభిః	౧౨
ఏవం హుత్వా చతుర్దిక్షు వేదానధ్యాపయేత్క్రమాత్	
దేవస్య స్మవనం కృత్వా కలశైస్తు శతాప్తకైః	౧౩
హవిర్భిస్సన్నివేద్యైవ ప్రభూతబలిమాచరేత్	
* * * *	౧౪
ఏవం నిత్యం ప్రకుర్వీత పక్షం సప్తాహమేవ వా	
అన్యైస్తు బ్రాహ్మణాక్ భోజ్య	౧౫
గురవే దక్షిణాం దదేత్	
హిరణ్యదానం గోదానం తిలదానం	౧౬
స్తం పద్ధ	
బ్రాహ్మణాసుజ్ఞయాపి చ	౧౭
ద్వివర్షే ద్విగుణం ప్రోక్తం త్రివర్షే త్రిగుణం చరేత్	
* * * *	౧౮
ఏవం దశవషాకాయేత్	
త్రిశేఖాసహితే	౧౯
సభాస్థానేషు కాలాసు తద్దేవాయతనేషు చ	

మనూరక్త చ కీర్తి! తదపాహ్నోవ కారయేత్ ౨౦

*

*

*

*

దేవం స్నావయిత్వా విచక్షణః ౨౦

విద్వాక్ బ్రాహ్మం రౌద్రం సుహూయతామ్

ఆజ్యేన జాహుయాద్విద్వాక్ వ్యాహృత్యంతం ప్రితిపృతి ౨౧

సప్తభిః కలశైర్దేవం స్నావయిత్వా విచక్షణః

త్రతః

౨౩

దేవం హవిర్భిః సంపూజ్య ఏకాహం చోత్సవం చరేత్

తదగ్నిం పరిషిన్నైవ విద్వర్మాగ్నేయసంయుతమ్ ౨౪

ఆగ్నిషోమీయసంయుక్తమౌజో

సి సమిద్భిశ్చ సుహూయతే

౨౫

ఏవమేవ ప్రకారేణ మహోత్సావం ప్రతిప్రతి

రక్తస్త్రీణాం సముత్పన్నే గ్రామేషు నగరేషు చ ౨౬

సాదశేన చ

తటాకే చ మతే చైవ మాషే శోషే తదైవ చ ౨౭

చాల్పకై పిక్వహిభిర్వాపి అగ్నికుండం చ కారయేత్

త్రిశేఖాసహితే కుండే ౨౮

శ్వమత్వ సైవ

సమిన్యద్రోధసంయుతే ?

ష్టతైరశ్వద్ధతైరేవ అపామాగైః సుదూర్వకైః ౨౯

తిలతైలేన మసర ఆజ్యేన చరుణాపి చ

పంచపారుణవర్జ్యంతం మూలహోమం చ హూయతే ౩౦

యద్దేవాదీంశ్చ హుత్వా తు ఈంకారాదిం తదేవ చ

పారమాత్మికసంయుక్తం బ్రాహ్మం సనరవైష్ణవమ్ ౩౧

దిగ్దేవానా

౩౨

*

*

*

*

సమాదాయ పరిస్తీర్మ్య చ పావకమ్

౩౩

* * * *	
లేన మధునా సమ్యక్ విష్ణుసూక్తం సుహూయ లే	38
కలతైః స్నాపయేద్దేవమధివాసనసంయుతమ్	
పూర్వవత్సంపనం కృత్వా పశ్చాత్ చారభేత్	39
ఖనిత్వా తత్ప్రజేశన్తు పంచగవ్యైశ్చ సేవయేత్	
వాలుకాభిశ్చ సంపూర్వ పుణ్యాహమపి వాచయేత్	39
ఖనన కృత్వా తు బ్రాహ్మణాక్ భోజయేత్తతః	
ఏకాహం ద్వియహం త్రిహం పంచాహమాచరేత్	39
అగ్రే భూతబలిం దద్మాత్రిలచూర్ణసమాయుతమ్	
రాజాపూజసమాయుక్త పంచ సమాయుతమ్	39
సన్ధా సన్ధా షీపేద్విద్వాక్ కంఠ కాహళసంయుతమ్	
చత్వరేషు త్రికోణేషు శృంగాటేషు తథైవ చ	39
చత్వరే విష్ణుభూతానాం రౌద్రాణాం చ త్రికోణకే	
శృంగాటే బ్రాహ్మభూతానాం తత్తన్నామ్న బలిం దదేత్	40
ఆచార్యం పూజయిత్వా తు వస్త్రాభరణకుండలైః	
శిష్యానపి యథాయోగం పూజయిత్వా విధానతః	40
శివారుతే తథా మధ్యే చ గచ్ఛతి	
చైత్యవృక్షే సభాస్థానే దేవతాయతనేషు చ	40
చతుర్థాం? రథపీఠీనాం వానరో దృశ్యతే యది	
దద్వా చే దేన సద్యః శాంతిం సమాచరేత్	43
వాస్తుకుడిం తతః కృత్వా పుణ్యాహమపి వాచయేత్	
తత్తత్స్థానేషు సర్వేషు ప్రోక్షయేత్పంచగవ్యకైః	44
పూర్వవత్కుండసంస్కారమాఘారం పూర్వవచ్ఛరేత్	
ఆర్ణం చ భౌతికం చైవ వైష్ణవం బ్రాహ్మసంయుతమ్	44
పంచవారుణపర్యంతం వ్యాహృత్యంతం సుహూయతామ్	
సప్తభిః కలకైర్దేవం స్నాపయిత్వా యథాక్రమమ్	45
బ్రాహ్మణాక్ భోజయిత్వా తు దక్షిణాం చ స్వకక్రితః	

నగరే రాజ చ దేవతాయతనేషు చ ౪౭

వత్తనే కుటికే వైష దేవాగారే సుహూయతామ్
కాన్తిహోమమితి ప్రోక్తం కేవలం జపేత్ ౪౮

వైష్ణవం పౌరుషం సూక్తం బ్రాహ్మమైంద్రం సవారుణమ్
ద్విరసి కాన్తిరితి ప్రోక్తం ౪౯

* * * * *

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి రక్షస్త్రీణాం తు లక్షణమ్ ౫౦

బ్రహ్మస్థానే తదుత్పత్తౌ పరం భయమవాప్నుయాత్
రాదే తు దృశ్యతే కృ కాంయేత్తతః ౫౧

ఆగ్నేయ్యామతిదృశ్యేత తరితః శుభం భవేత్
మేతు దర్శనీయం స్వాద్యమస్థానే ప్రోవణే ౫౨

నైర్ముత్యాం యది దృశ్యేత సస్యానాం నాశమాదికేత్
పక్షశ్చాపి తథా న స్వాత్సర్వకాస్త్రేషు నిశ్చయః ౫౩

వారుణ్యాం చ తథోత్పన్నే శ్రీర్న తిష్ఠతి తద్దృహే
నాయవ్యాం చ తదుత్పన్నే కన్యా గచ్ఛతి తద్దృహే ౫౪

సౌమ్యే తు దృశ్యతే యత్ర గృహం కూన్యం భవేద్ధృవమ్
వికాన్యే దృశ్యతే యత్ర పరదేశగతం సుహృత్ ౫౫

ద్వారే తు దృశ్యతే యత్ర గృహం త్యజతి తద్దృహేత్
శ్చుతకుష్ఠస్య పృష్ఠే తే దృశ్యస్తే జన్తవో యది ౫౬

పకూనాం మునిరుక్సం చ! చోరైశ్చాపి భయం భవేత్
శక్తౌ తు దృశ్యతే యత్ర నిస్త్రీకారం సుఖం భవేత్ ౫౭

శయ్యాస్థానే తు దృశ్యస్తే ప్రాణాశయనాధిపాః
ధాన్య ణ్డమాలే తు దృశ్యస్తే జన్తవో యది ౫౮

గృహిణీ సా స్వయమేవ భవిష్యతి
సప్తసామేతదేకం విధీయతే ౫౯

ఉత్పన్నస్థానమా

* * * * * ౬౦

గృహే చేర్చునాకాంతిం చ అన్యత్వేహం సమాచరేత్

ఏవం యః కరుతే భక్త్యా విష్ణోర్లోకం స గచ్ఛతి

౬౦

ఇతి శ్రీబ్రాహ్మణసే * * గుహోద్భుతగ్రామకాన్తివిధిర్నామ సప్తచత్వారిం
శోఽధ్యాయః.

ఆధాప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః:—

దుర్గాకల్పం విశేషేణ ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః

మాగ్ధీషాన్య మాసే తు ఆద్యావ్యామర్చయేత్పునః

౧

తద్దినాత్పూర్వతోవాపి నవమే సప్తమేఽపివా

పంచమేఽపి తతః పశ్చాత్త్రయహే వాఽపి కారయేత్

౨

దుర్గాబింబం సమాదాయ స్నానవేద్యాం ప్రవేశయేత్

సప్తభిః కలశైః స్నాన్య శుద్ధోదైరభిషేచయేత్

౩

సంస్థాప్య విప్రరే దేవీమర్చయిత్వాఽప్తవిగ్రహైః

హవిర్భిః సన్నివేద్యైవ ముఖవాసం నివేదయేత్

౪

ఏకేనైవ విధానేన ఉత్సవారమ్భమాచరేత్

గ్రామపరిదక్షిణం కృత్వా ప్రవిశేచాలయం పునః

౫

ఆస్థానే స్థాప్య తద్దేవీం స్నాన్యభ్యర్చ్య విశేషతః

కాలితండులమాదాయ ద్విదోగ్జాదప్యహీనతః

౬

మరీచిజీరకఘృతం నాళికేర ఫలం తతః

గుళేన సహ సమ్మిశ్ర్య తండులం ప్రముఖే న్యనేత్

౭

తన్నివేద్య యథామార్గం హవిర్భిః సన్నివేదయేత్

నయా చందనం దత్వా ముఖవాసం నివేదయేత్

౮

తండులాదీన్ సమాదాయ తద్భక్షేభ్యః ప్రదీయతామ్

వే సాన్తకమ్.

౯

సమాప్తిదివసే దేవీం సమభ్యర్చ్య విశేషతః

సప్తమాశ్వాః తతస్సప్త సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్

౧౦

తత్తద్ధస్తే సువర్ణేన సోదకం దక్షిణాం దదేత్

హిరణ్యం ముఖవాసం చ బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రదీయతామ్

౧౧

సర్వేషామపి దేవానాం వాస్తుగానాం సుపూజయేత్

వశ్యాద్దేవీం నివేద్యైవ బహుభిః పాయసాశిభిః

౧౨

ముఖవాసం నివేద్యైవ గురవే దక్షిణాం దదేత్

జీవస్థానే ప్రతిష్ఠాప్య పుష్పాంజలిమథాచరేత్

౧౩

బిమ్బభావే పశే తేభ్యమాచరేద్విధిపూర్వకమ్

స్వపనం చైవ కృత్వాఽగ్రే ప్రోక్షణైః ప్రోక్షణం చరేత్

౧౪

ఏవం సమర్చయేద్దేవీం దేశకాన్తికరం భవేత్

ఇతి శ్రీవైఖానసే * * దుర్గాకల్పవిధిర్నామ అష్టచత్వారింశోఽధ్యాయః

అదేకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః—

అతః పరం ప్రవత్స్యామి గామీమాస్తే తు సమర్చనమ్

కాతుకం స్వపనం చైవ నిత్యనైమిత్తికేషు చ

౧

ద్వితీయావరణాదర్వాక్ కారయేదితి శాసనమ్

దౌత్సవం బలిబేరం చ యోజనాస్తే సమాచరేత్

౨

మోహదజ్ఞానతో వాఽసి

రాజరాష్ట్రం వినశ్యైవ గామీమాశం భవిష్యతి

౩

తస్మాచ్ఛాన్తిం చ కృత్వా తు పునః కర్మ సమాచరేత్

పరచక్రభయం చైవ రాష్ట్రగ్రామాది సంకులే

౪

కాతుకాదీక్ సమాదాయ సుదేశే స్థాప్య చార్చయేత్

వశ్యాత్సుకాలే దేవేశం పూర్వస్థానే నివేశయేత్

౫

తద్దోషశమనార్థాయ పక్షం సప్తాహమేవ వా

అద్భుతాం శాన్తిమాచర్య వశ్యాత్ స్థాపనమాచరేత్

౬

ఏకమాసే ప్రకుర్వీత ద్విమాసే ద్విగుణం భవేత్

త్రిమాసే త్రిగుణం ప్రోక్తం చతుర్థే చతురాచరేత్

౭

వత్సరాస్తే సుకాలం చే న్మాసకాన్తిం చ కారయేత్

కషణాది పునస్సర్వమాచరేదితి శాసనమ్

౮

రాజరాష్ట్రాభివృద్ధిశ్చ గ్రామకాన్తికరం భవేత్

తతః కోశాన్తరాజ్యసుసరత్వసమగ్రాచ.

ఘ. ఆదర్శపాఠభేదవిస్తరః.

పుటమ్. పంక్తి.	పాఠః.	పుటమ్. పంక్తి.	పాఠః.
5	20	పంచవేరాంశచ్చ	రేచనమూర్చనమాతాస్యనేత్రమాత్, ౩
16	18	వైత్త్యకమ్	థాధివాస్యగవ్యాదీనంతే తాన్సంవిసర్జ
17	19	శ్రీభూసూక్తం చ	యేత్, కాతుకాదీన్వీశేషేణ ద్రోణ్యాం
		పారుషమ్	వాఽప్యథవాఽవతే, ఆలయాభిముఖేధి
25	12	లంబయేదితి	మాన్గల్యేజ్ఞగే? ధివాసయేత్, జలాధి
26	9	వ్యాసాత్తత్త్రిచతు	వాసనాథాయ, ఇత్యాదిపాఠః,
		భాగమ్	112 2 పాశాస్తమపరి
31	17	ఇత ఆధ్యాయసమాప్తి	,, 8 ఆమైః సంఘాద్య
		నకాదృశ్యతే	126 11 'యదీ'త్యనస్తరం 'మా
32	15	గ. వదధ్యాయసమాప్తిః	లాలయేతు తద్విబంసంస్థాప్యం సర్వదాబు
33	6	యమాగ్న్యైర్మృశ్యమే	ధైః, మండపాదాతు తద్విబం మూర్తిమ
42	20	సప్తభిః కలశైః	స్త్రేణ మస్త్రీవిత్' ఇతిపాఠః
45	9	ఆధ్యాయసమాప్తినకాదృ	126 16 దేవీభ్యాముచితంయది
		శ్యతే గ. పతే	127 11 కలశైస్తత్ర
52	4	,,	136 19 శ్రీభూసూక్తమ్
53	19	త్రయోదశాంశం ద్వా	140 22 వేదాం మిత్రాదీనామ్
		రస్య	141 4 తతః సమావాహ్యసమ
,,	21	ధాత్రంశం ద్విధా కృత్య	భ్యర్చ్యైః ఫావకైః సమా
55	12	కుంభం చే దభిషిచ్య చ	మస్త్రీవిత్' ఇతి
63	11	సంస్పృశ్యైవ చ మాస్తా	145 12 నైవ చోరైరవమృతే
		భ్యామ్	యది
64	2	కరాభ్యాం మర్ద్యమానే	147 22 'సూక్తేన రాజవద్విగ్రహః
,,	21	కిన్నరైః సనకైః సార్థమ్	స్వితైః, సన్నిధౌ దేవదేవస్య ఛందసాం
65	3	భృగివార్చా నాచరే	సంప్రవిశ్యచ'
		ద్యుధః	151 15 విశేషే వవనం గతః
72	13	బాహుప్రతిష్ఠా	,, 18 వస్త్రాదమాంతేవాకం
74	17	ధనుర్గ్రహేణమాస్తం చ	తాస్తే
83	14	భాగార్థయవగోజ్యో	,, 20 ప్రస్తరాస్తే తతోధీమాక్
		చ్చమ్	152 11 సమా కాతుకైః
109	13	ఇతః సంబంధాయ చ కూ	,, 22 బలనాక్యజమా *

పుటమ్. పంక్తి.	పాఠః.	పుటమ్. పంక్తి.	పాఠః.
153	2 కర్తరిచ్చాంచరేత్తస్మాత్	214	3 కర్మాస్తమ్
,,	14 ఆదావేప శిలామధః	215	12 దేవానామసి
154	10 దేవానామచార్యాక్	222	9 మృగయాగ్ధం చ భూష
155	8 కారయేన్నిత్యకర్మాస్తే		యేత్
165	12 శిష్టం త్రిభాగమ్	225	21 హస్తాభ్యాం చక్రమాదాయ
169	2 వేదరూపాణి తాన్	226	8 తేతేనైవ
180	14 ధాత్వాదీన్ క్రమశః	254	11 సంధీశం చైవ
197	23 ధ్వజమస్త్రద్వియేన చ	258	18 అధ్యయనం చ కృత్వా
201	10 ఆవృతాఃశంఖమేవైత	266	16 ఇష్టకాగర్భకూలే
,,	16 అత్రవిధ్యాం వ్యవస్థితాః	274	17 తలస్తృతితిగుణితమ్
	పశ్చాద్భవనం పావకా	282	7 షడాత్రేయమ్
	ద్యకమ్	285	16 వాసాధికరణోక్తవత్
204	11 పాితర్పణం షీషేత్.		

ప్రమాదూతాబ్దే శ్రావణ్యాం గురువారే తు వారుణే

యజ్ఞాధికారం లిఖితం రాఘవాశ్రేణ ధీమతా' ఇతి సమాప్యతే

శ్రీవైఖానస గ్రంథమాలా ప్రచురణములు - కనుమములు.

(1) శ్రీవైఖానస సూత్రదర్పణము.	0	6	0
(2) * శ్రీమదాంధ్ర బ్రహ్మాండపురాణము.	1	4	0
(3) శ్రీరామభద్రస్తుతి శతకము.	0	10	0
(4) * ఉత్తమబ్రహ్మవిద్యా సారము.	1	4	0
(5) అర్చనా తిలకము, (రెండవకూర్పు)	0	14	0
(6) * శ్రీవైఖానసమహిమమంజరి.	1	4	0
(7) * శ్రీవైఖానస మంత్రప్రశ్నము (శారీరము)	1	4	0
(8) శ్రీనివాసదీక్షితచరిత్రము (ఆంధ్రవద్యకావ్యము)	0	8	0
(9) ఆబ్ధికప్రయోగము.	0	6	0
(10) శ్రీవైఖానస సూత్రానుక్రమణిక (ప్రథమభాగము.)	1	0	0
(11) రామదేశికాహ్నికము	0	12	0
(12) మరీచిపోక్తానందసంహిత (ప్రథమ భాగము.)	3	0	0
(13) శ్రీవైఖానస సిద్ధాంతలేఖదర్పణము,	0	12	0
(14) శ్రీవైఖానసమంత్రప్రశ్నము (దైవికచతుష్టయము)	1	12	0
(15) మరీచి విమానార్చన కల్పము. (సంపూర్ణము)	4	0	0
(16) శ్రీవైఖానససూత్రానుక్రమణికా (రెండవభాగము)	1	12	0
(17) * స్తుతనవిధి.	1	4	0
(18) అర్చనానవనీతము	2	4	0
(19) యజ్ఞాధికారము.	3	0	0

అనుబంధ గ్రంథములు.

1 గోదామహిమ.	0	3	0
2 శ్రీవిఖనసస్తోత్ర రత్నావలి	0	2	0
3 శ్రీవైఖానస సంధ్యావందనము.	0	4	0
4 * శ్రీవైఖానసోపాఖ్యానము, పూర్వభాగము	0	8	0

5 శ్రీవై ఖానసోపాఖ్యానము (ఉత్తరభాగము)	0	8	0
6 శ్రీవై ఖానస పుణ్యానాము.	0	4	0
7 సజ్జనసంభవము.	0	3	0
8 చోరసంవాదము	0	2	0
9 యాగకుండాది నిర్ణయము.	0	3	0
10 కృష్ణార్యాప్తోత్తరశతకము.	0	4	0
11 లక్ష్మీసంవాదము.	0	3	0
12 శతప్రమాణదీపిక	0	3	0
13 నీతిరామాయణము	0	10	0
14 దేవాలయములు వాని నిర్మాణము (సంపూర్ణము)	0	12	0
15 దశవిధహేతు నిరూపణము	5	0	0

ఇ త ర గ్రంథములు.

సంస్కృత బ్రహ్మాండపురాణము. (అర్థపంచకప్రకరణము)	1	4	0
(శ్రీ)నివాస దీక్షితేంద్ర చరిత్రము. (సంస్కృతము)	0	1	0
బాలకృష్ణ తిరువారాధనము.	0	4	0
ధ్యానముక్తావళి (మూలము)	0	8	0
తప్తచక్రాంకణ విజయ తూల వాతూలము	0	8	0
యింకను కలవు.			

* ఈగుర్తుగల పుస్తకములు ప్రతులులేవు.

మేనేజర్:—భిషగ్దేవర, డి. రంగాచార్యులు, ఏ. ఎం. ఏ. శి.

ఈగావారిపాలెం, మాదరపాకంపోట్ల, చెంగల్పట్టు జిల్లా

లేక

401. టంకసాల వీధి జి. టి. మద్రాసు.

